



HELSINGIN YLIOPISTO  
HELSINGFORS UNIVERSITET  
UNIVERSITY OF HELSINKI

HELSINGIN YLIOPISTO

# Saksankielisen tietokirjallisuuden suomennokset 1975–2015

---

Annina Lukkarila  
Pro gradu -tutkielma  
Saksan kääntäminen  
Nykykielten laitos  
Helsingin yliopisto  
Toukokuu 2019



Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty Humanistinen tiedekunta		Laitos – Institution – Department Nykielten laitos	
Tekijä – Författare – Author Annina Lukkarila			
Työn nimi – Arbetets titel – Title Saksankielisen tietokirjallisuuden suomennokset 1975–2015			
Oppiaine – Läroämne – Subject Saksan kääntäminen			
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu -tutkielma	Aika – Datum – Month and year Toukokuu 2019	Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages 118 s. + liitteet 65 s. + saksankielinen lyhennelmä 10 s.	
Tiivistelmä – Referat – Abstract Tutkielmassa tarkastellaan saksasta suomennettua tietokirjallisuutta tilastollisesti viiden vuoden välein vuodesta 1975 vuoteen 2015. Kansalliskirjaston ylläpitämästä Fennica-tietokannasta tilastoitujen tietojen avulla selvitetään, paljonko saksankielistä tietokirjallisuutta on julkaistu suomennettuna käännöskirjallisuutena tarkasteluvuosina ja millaisia aihepiirejä suomennokset ovat käsitelleet. Tutkielmassa <i>tietokirja</i> määritellään painetuksi kirjaksi, jonka päätehtävä on välittää tietoa eri aloilta ajankohtansa tietämyksen valossa kohdeyleisöstä riippumatta. Määritelmää mukaillen muut kirjallisuuden julkaisumuodot kuin painetut kirjat rajataan tutkielman ulkopuolelle. Määritelmän ei myöskään katsota sisältävän aforismikirjoja, katselukirjoja, sarjakuvia, eikä myöskään sellaisia lasten tietokirjoja, joissa pääosassa on fiktiivinen tarina. Tutkielman ensisijainen aineisto kerätään Kansalliskirjaston ylläpitämästä Fennica-tietokannasta tehdyllä tarkennetulla haulla. Kun yhteensä 1244 hakutuloksesta rajataan pois tutkielman ulkopuolinen kirjallisuus, jäljelle jääneet 508 nimekettä tilastoidaan Fennica-tietokantaan tallennettujen yleisen kymmenluokituksen eli UDK:n eri aihepiirejä käsittelevien luokkien mukaan. UDK-luokituksen perustuvissa tilastoissa yhtä hakutulosten nimekettä vastaa lukuarvo 1, joka jaetaan tarvittaessa UDK-luokkien lukumäärällä, mikäli nimeke on Fennica-tietokannassa luokiteltu useampaan kuin yhteen UDK-luokkaan. Näitä tilastoja verrataan saksasta suomennetun tietokirjallisuuden historiaan hyödyntämällä lähde- ja aineistokirjallisuutena olleen Outi Paloposken ja H. K. Riikosen <i>Suomennetun tietokirjallisuuden historia 1800-luvulta 2000-luvulle</i> -teoksen tietoja. Myös Tilastokeskuksen tilastoja hyödynnetään analyysin tukena. Aineistosta nostetaan lisäksi esiin esimerkkiteoksia, joiden tarkoituksena on laajentaa kuvaa siitä, millaista tietokirjallisuutta saksasta on suomennettu. Lopuksi esitellään myös aineistossa esiintyneitä yleisimpiä saksasta suomennetun tietokirjallisuuden kustantajia. Vaikka saksasta suomennetun kirjallisuuden osuus kaikesta suomennoskirjallisuudesta näyttää olevan laskussa, saksasta suomennetun tietokirjallisuuden julkaisumäärä on lähes kaikkina tarkasteluvuosina pysynyt tasaisesti noin 50–60 nimekkeessä. Tilastokeskuksen tietojen mukaan saksa on lisäksi julkaistun suomennoskirjallisuuden kolmanneksi tai neljänneksi yleisin alkukieli. Tulokset antavat ymmärtää, että saksasta käännetään enemmän kaunokirjallisuutta kuin tietokirjallisuutta. Tästä huolimatta tietokirjallisuuden osuus kaikesta saksasta suomennetusta kirjallisuudesta on pysynyt tarkasteluvuosina noin 40 prosentissa. Onkin perusteltua väittää, että Saksan kielellä on suomennoskirjallisuudessa ja erityisesti tietokirjallisuuden suomennosten keskuudessa yhä vankka asema. Tarkasteluvuosina suosituimpia saksasta suomennetun tietokirjallisuuden aihepiirejä olivat kristinusko, kristillinen teologia ja lääketiede. Muita suosittuja aihepiirejä olivat filosofiset suuntaukset, henkilöhistoria, elämäkerrat ja muistelmat sekä psykologia. Erityisen suosittua saksasta suomennettujen tietokirjojen parissa on ollut erilainen opaskirjallisuus, hengellinen kirjallisuus ja toisen maailman sodan ajalle sijoittuva muistelmaj- ja elämäkertakirjallisuus. Saksasta suomennetun tietokirjallisuuden käännöshistoriaan verratessa voidaan todeta, että suurin osa aihepiireistä on säilyttänyt suosionsa läpi 1900-luvun, mutta esimerkiksi yhteiskuntatieteiden ja luonnontieteiden aloilla saksasta suomennettu tietokirjallisuus ei ole enää yhtä yleistä kuin aiemmin. Yksittäisten aihepiirien suosioon vaikuttaneita tekijöitä ovat olleet mm. eri alojen kuuluisat saksalaiset tutkijat, kirjailijat ja merkkihenkilöt ja asialleen omistautuneet kustantamot, jotka ovat pitäneet huolen oman alan kirjallisuuden julkaisusta. Muita julkaisumääriin vaikuttaneita tekijöitä ovat olleet esimerkiksi erilaiset juhluvuodet ja kirjasarjat, joiden seurauksena jokin tietty aihepiiri on kasvattanut suosiotaan yksittäisenä tarkasteluvuonna. Joidenkin aihepiirien suomennosten vähäiseen määrään vaikutti puolestaan se, että lähes kaikki alan kirjallisuus tuotetaan jo ensisijaisesti Suomen kielellä. Näillä aloilla kyse ei ole suinkaan saksan suosion alenemisesta tietokirjallisuuden lähtökielenä, vaan yleisesti käännöskirjallisuuden tarpeen vähentymisestä.			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords tietokirjallisuus, käännöskirjallisuus, saksankielinen kirjallisuus, suomennoskirjallisuus, suomennokset, kustantajat			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited Keskustakampuksen kirjasto			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information			

## Sisällysluettelo

1	Johdanto .....	1
2	Tausta.....	3
2.1	Tietokirjallisuuden tutkimus.....	3
2.2	Tietokirjallisuuden tilastot.....	6
2.3	Lyhyt katsaus suomennetun tietokirjallisuuden historiaan ennen 1900-lukua .....	7
2.4	Tietokirjallisuus, tietokirja, tieto .....	8
2.4.1	Tietokirjallisuuden määritelmiä .....	8
2.4.2	Tietokirja, tiedekirja .....	10
2.4.3	Fakta, fiktio, faktio .....	10
2.5	Tietokirjallisuuden luokittelua.....	12
2.5.1	Aihepiiri .....	13
2.5.2	Tietokirjallisuuden lajit .....	14
3	Menetelmä .....	16
3.1	Aineiston kerääminen .....	16
3.2	Rajaukset .....	19
3.3	Hakutulosten tilastointi.....	21
4	Aineisto.....	23
4.1	Tilastojen esitystapa .....	23
4.2	Taulukon lukuohje.....	24
4.3	Taulukko Fennica-tietokannasta kerätystä tilastosta .....	29
4.4	Tilastokeskuksen tilastot .....	31
5	Analyysi .....	32
5.1	Saksasta suomennetun tietokirjallisuuden määrä suhteessa kaunokirjallisuuteen ja käännöskirjallisuuteen .....	32
5.2	Aihepiiri.....	38
5.2.1	Aihepiirien esiintyvyyden vertailua .....	39

5.2.2	Tiede ja tieto. Organisointi. Tietojenkäsittelytiede. Informaatio. Dokumentointi. Kirjastoala. Järjestöt. Julkaisut .....	42
5.2.3	Filosofia. Psykologia.....	44
5.2.4	Uskonto. Teologia .....	53
5.2.5	Yhteiskuntatieteet.....	58
5.2.6	Matematiikka. Luonnontieteet .....	65
5.2.7	Soveltavat tieteet. Lääketiede. Tekniikka .....	72
5.2.8	Taiteet. Virkistys. Viihde. Urheilu .....	84
5.2.9	Kieli. Kielitiede. Kirjallisuus .....	91
5.2.10	Maantiede. Henkilöhistoria. Historia .....	94
5.3	Kustantamot.....	106
6	Johtopäätökset.....	109
	Lähdeluettelo.....	114
Liitteet		
	Liite 1 – Bibliografia: Saksasta suomennetut tietokirjat viiden vuoden tarkasteluvälein 1975–2015	
	Deutsche Kurzfassung.....	1

## Kuvaluettelo

<b>Kuva 1.</b> Fennica-tietokannan tarkennettu haku.....	17
<b>Kuva 2.</b> Tarkennetun haun rajaamat tulokset esitetään listana. ....	17
<b>Kuva 3.</b> Esimerkki tutkimuksessa mukana olleen kirjan teoskohtaisista tiedoista. ....	18
<b>Kuva 4.</b> Teoksella on voinut olla myös tarkkoja useampinumeroisia UDK-luokituksia.....	22

## Taulukkoluetelo

<b>Taulukko 1.</b> Fennica-tietokannasta kerätty tilasto.....	30
<b>Taulukko 2.</b> Tietokirjallisuuden määrä suhteessa kaunokirjallisuuteen ja kaikkeen julkaistuun kirjallisuuteen. ....	33
<b>Taulukko 3.</b> Saksasta suomennetun kirjallisuuden määrä suhteessa julkaistuun suomenkieliseen käännöskirjallisuuteen. ....	33
<b>Taulukko 4a.</b> Suomenkielisen käännöskirjallisuuden viisi yleisintä alkukieltä ja niistä suomennettujen teosten prosenttiosuus kaikesta suomennetusta käännöskirjallisuudesta. ....	35
<b>Taulukko 5.</b> Fennica-tietokannasta tehtyjen tarkennettujen hakujen hakutulosten määrä suhteessa tutkimukseen sisällytettyyn kirjallisuuteen. ....	36
<b>Taulukko 6.</b> Pääluokkiin tilastoitu kirjallisuus yhteensä lukumäärällisesti ja prosentuaalisesti esitettynä. ....	39
<b>Taulukko 7a.</b> Pääluokkiin tilastoitu kirjallisuus tarkasteluvuosittain esitettynä. ....	40
<b>Taulukko 7b.</b> Pääluokkiin tilastoitu kirjallisuus ja kolme suurinta pääluokkaa tarkasteluvuosittain.....	41
<b>Taulukko 7c.</b> Pääluokkiin tilastoitu kirjallisuus ja kolme pienintä pääluokkaa tarkasteluvuosittain.....	41
<b>Taulukko 8.</b> Pääluokkaan 0 ja sen välittömiin alaluokkiin tilastoitu kirjallisuus.....	42
<b>Taulukko 9.</b> Pääluokkaan 1 ja sen välittömiin alaluokkiin tilastoitu kirjallisuus.....	44
<b>Taulukko 10.</b> Pääluokkaan 2 ja sen välittömiin alaluokkiin tilastoitu kirjallisuus.....	53
<b>Taulukko 11.</b> Pääluokkaan 3 ja sen välittömiin alaluokkiin tilastoitu kirjallisuus.....	58
<b>Taulukko 12.</b> Pääluokkaan 5 ja sen välittömiin alaluokkiin tilastoitu kirjallisuus.....	65

<b>Taulukko 13.</b> Pääluokkaan 6 ja sen välittömiin alaluokkiin tilastoitu kirjallisuus sekä yhdistelmäluokka 66/68 avattuna (harmaalla pohjalla). .....	72
<b>Taulukko 14.</b> Pääluokkaan 7 ja sen välittömiin alaluokkiin tilastoitu kirjallisuus.....	84
<b>Taulukko 15.</b> Pääluokkaan 8 ja sen välittömiin tietokirjallisuuden alaluokkiin tilastoitu kirjallisuus sekä erityistarkasteluun nostetut kolminumeroiset alaluokat.....	91
<b>Taulukko 16.</b> Pääluokkaan 9 ja sen välittömiin alaluokkiin tilastoitu kirjallisuus.....	94

## 1 Johdanto

Käännettyä tietokirjallisuutta on tutkittu hyvin vähän käännettyyn kaunokirjallisuuteen verrattuna (Hiidenmaa 2006: 223–226). Erityisesti uusin tieto käännetystä tietokirjallisuudesta puuttuu, eikä myöskään kieliparikohtaista tietoa ole kootusti saatavilla missään.

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan tilastollisesti saksasta suomennettua tietokirjallisuutta viiden vuoden välein aina vuodesta 1975 vuoteen 2015 asti. Tarkastelun avulla pyritään selvittämään, paljonko saksankielistä tietokirjallisuutta on julkaistu suomennettuna käännöskirjallisuutena tarkasteluvuosina ja millaisia aihepiirejä suomennokset ovat käsitelleet. Samalla selviää myös, millaisia muutoksia tietokirjallisuuden kääntämisessä on tapahtunut vuosien edetessä vai onko muutoksia tapahtunut lainkaan. Onko vuosikymmenten välillä eroja julkaistun, saksasta suomennetun tietokirjallisuuden määrässä? Entä kuinka paljon tietokirjojen aihepiirit ovat muuttuneet vuodesta 1975 vuoteen 2015?

Ensisijaisena aineistona käytetyt tilastot on kerätty Kansalliskirjaston ylläpitämästä Fennica-tietokannasta, joka sisältää Suomen kansallisbibliografian eli luettelon suomalaisesta julkaisutuotannosta (Kansalliskirjasto 2019 a). Tarkastelu on tehty viiden vuoden välein alkaen vuodesta 1975 ja päättyen vuoteen 2015. Kolme viime vuotta jäävät siis tutkielman ulkopuolelle, sillä tarkoitus on luoda kattava kuvaus saksankielisen tietokirjallisuuden suomennoksista sekä niiden määrissä ja aihepiireissä tapahtuneista muutoksista pitkällä aikavälillä. Tarkastelu on voitu aloittaa vasta vuodesta 1975, sillä kirjallisuutta ei ole luokiteltu Fennica-tietokannassa tarkastelemallani luokituksella aikaisemmin. Tarkasteluväliksi on puolestaan valittu viisi vuotta, sillä tutkielman laajuuden puitteissa ei ole ollut mahdollista tarkastella jokaista vuotta erikseen. Koska tässä tutkielmassa ei myöskään ole tarkoitus keskittyä yksittäisten teosten tarkasteluun, tilastolliset tulokset pohjaavat täysin niihin tietoihin, joita Fennica-tietokannasta on saatavilla. Toisin sanoen tutkielmassa ei oteta kantaa siihen, voidaanko kaikkia Fennica-tietokannassa tietokirjoiksi luokiteltuja teoksia todella pitää tietokirjoina vai ei.

Fennica-tietokannasta kerätyissä tilastoissa tietokirjat on jaettu aihepiirien mukaan Deweyn kymmenluokitusjärjestelmään pohjautuvaa yleistä kymmenluokitusta (UDK,

*Universelle Dezimalklassifikation*) hyödyntäen (ks. luku 2.5.1), sillä tämä on käytössä myös Fennica-tietokannan kirjojen luokittelussa. Aineiston huomioon ottaen tutkimustulosten voidaan ajatella kertovan jotain myös tietokirjallisuuden luokittelusta ja mahdollisista muutoksista luokittelukäytänteissä. Eri vuosien tuloksia tarkastellessa onkin hyvä huomioida, että luokitteluperusteet ovat saattaneet muuttua, eikä kerättyjen tilastojen tuloksia voi yksiselitteisesti verrata keskenään.

Huomionarvoista on myös, että tutkielmassa ei oteta kantaa siihen, onko kirjat käännetty juuri tarkasteluun otettuna vuonna, vaan tutkimustulokset perustuvat tietoihin tarkasteluvuosina julkaistusta käännöskirjallisuudesta. Lisäksi tutkimuksen rajaamiseksi tietokirja on määritelty painetuksi teokseksi, jonka päätarkoitus on välittää tietoa (tarkempi määritelmä ks. luku 2.4).

Tutkielman tulokset ovat yleishyödyllistä muun muassa kääntäjäyhteisölle mahdollisten erikoistumissuuntausten ja toimeksiantojen kannalta. Tulosten pohjalta nähdään, millaista tietokirjallisuutta on suomennettu saksasta ja millaiselle tietokirjallisuudelle puolestaan saattaa olla tulevaisuudessa kysyntää. Näin ollen kääntäjien lisäksi myös kustantamot ja kirjastot voivat hyödyntää tutkimuksesta saatavaa tietoa. Tutkielman avulla voidaan myös mahdollisesti vahvistaa saksan kielen asemaa esimerkiksi osana perusopetusta, mikäli tuloksilla pystytään osoittamaan, että saksankin kielestä käännetään yhä tietokirjallisuutta.

Tutkielman alussa esitellään tietokirjallisuuden tutkimusta, minkä jälkeen tarkastellaan tietokirjallisuutta käsitteleviä tilastoja sekä lyhyesti käännetyn tietokirjallisuuden historiaa. Tätä seuraa tietokirjan määrittäminen sekä katsaus tietokirjallisuuden luokitteluun. Luvussa 3 esitellään tutkimuksen aineisto ja luvussa 4 puolestaan kuvataan tutkimusmenetelmää ja perustellaan, miksi osa tietokirjallisuudesta on rajattu tutkimuksen ulkopuolelle. Analyysi aloitetaan tarkastelemalla saksasta käännetyn tietokirjallisuuden määrää suhteessa kaunokirjallisuuteen. Tämän jälkeen saksasta suomennetun tietokirjallisuuden aihepiirejä käsitellään Deweyn kymmenluokitusta mukaillen luokka kerrallaan. Samalla saatuja tuloksia verrataan siihen, mitä saksasta suomennetun tietokirjallisuuden historiasta tiedetään lähdekirjallisuuden pohjalta. Lisäksi tarkastellaan vielä aineistossa esiintyneitä kustantamoja. Tutkielman lopuksi esitetään aineiston pohjalta tehtyjä johtopäätöksiä ja pohditaan, miten tutkimusta voi jatkaa.



## 2 Tausta

Tietokirjallisuutta on tutkittu useilla eri tieteenaloilla. Kuitenkin kaunokirjallisuuteen verrattuna tietokirjallisuutta ja tietokirjallisuuden kääntämistä on tutkittu niin käännös- kuin kirjallisuustieteenkin piirissä yllättävän vähän, vaikka tietokirjallisuutta julkaistaan kaunokirjallisuuteen verrattuna moninkertaisesti (Hiidenmaa 2006: 223). Tietokirjallisuuden tutkimus on Suomessa vasta alkuvaiheessa, sillä alalla ei ole tukena yhtä vakiintunutta instituutiota kuin kaunokirjallisuudella (mp.). Alan ensimmäinen professuuri saatiin vasta vuonna 2014, kun Pirjo Hiidenmaa valittiin tietokirjallisuuden ja -kirjoittamisen professoriksi (Helsingin yliopisto 2014). Suurin osa tietokirjallisuuden tutkimuksesta tapahtuukin yhä muiden tieteenalojen ohessa tai osana niitä (Hiidenmaa 2006: 226).

Ohessa tarkastellaan, miten tietokirjallisuutta on jo tutkittu ja millaisia tietokirjallisuuden tilastoja on tällä hetkellä saatavilla. Lopuksi tehdään lyhyt katsaus suomennetun tietokirjallisuuden historiaan ennen 1900-lukua. Näin saadaan tarkempi kuva siitä, mistä tietokirjallisuuden suomentaminen on saanut alkunsa. Tämän lyhyen katsauksen lisäksi 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun saksasta suomennettua tietokirjallisuutta on esitelty tarkemmin tämän tutkielman aihepiirejä käsittelevien analyysilukujen yhteydessä (ks. luvut 5.2.2–5.2.10).

### 2.1 Tietokirjallisuuden tutkimus

Kuten aiemmin on jo todettu, tietokirjallisuutta on tutkittu verrattain vähän kaunokirjallisuuteen nähden. Tälläkään hetkellä tietokirjallisuuden suomennoksista ei ole saatavilla kattavia ja yksiselitteisiä tilastoja (Hiidenmaa 2013: 98). Myös kirjallisuushistoriallisissa tutkimuksissa tietokirjallisuus on jäänyt kaunokirjallisuuden varjoon. Suomessa julkaistua kirjallisuutta on esitelty laajasti useissa kokoomateoksissa, mutta suurin osa näistä kuvaa pääosin Suomessa julkaistua kaunokirjallisuutta.

Poikkeuksiakin tosin on: *Suomen kirjallisuus 1–8*-kirjasarjan (1963–1970) seitsemännessä osassa *Kirjallisuuden kenttä* tarkastellaan kaunokirjallisuuden ohella myös tietokirjallisuutta ja esitellään erityisesti tietokirjallisuuden lajeja. Sivuja

tietokirjallisuudelle tosin suodaan vain murto-osa kaunokirjallisuuden vastaavista. (Jussila 2006: 17.) Kaksiosainen *Suomennoskirjallisuuden historia 1–2* (2007) puolestaan antaa hyvän yleiskuvan Suomessa julkaistusta käännetystä tieto- ja kaunokirjallisuudesta. Kirjasarjan painopiste on jälleen kaunokirjallisuuden tarkastelussa, mutta myös tietokirjallisuuden käännöksiä esitellään – joskin pääosin vain kirjasarjan ensimmäisessä osassa, sillä Suomessa julkaistu kirjallisuus oli aluksi lähes yksinomaan uskonnollista ja lainopillista tietokirjallisuutta (Paloposki 2011: 55; Laine 2013: 25). Vaikka kirjasarjan toinen osa on omistettu maa- ja kielikohtaisille suomennoksille, se keskittyy enimmäkseen kaunokirjallisuuden käännöksiin.

Yksinomaan tietokirjallisuuden suomennoksista löytyy kuitenkin muutamia kattaviakin lähde teoksia: Tuomo Aho ja Pia Mänttari ovat vuonna 2007 julkaistussa teoksessa *Suomennoskirjallisuuden historia 1* kirjoittaneet tietokirjallisuuden suomennoksista 1800- ja 1900-luvuilla (Aho & Mänttari 2007 a; b). Outi Paloposki ja H. K. Riikonen ovat puolestaan toimittaneet vuonna 2013 julkaistun teoksen *Suomennetun tietokirjallisuuden historia 1800-luvulta 2000-luvulle*, joka on tällä hetkellä kattavin suomennettua tietokirjallisuutta käsittelevä suomenkielinen julkaisu. Teos käsittelee niin suomennetun tietokirjallisuuden historiaa kuin myös tietokirjallisuuden suomentajia aina 1800-luvulta 2000-luvulle sekä esittelee suomennettua tietokirjallisuutta eri aihealueiden näkökulmista. Lisäksi teos sivuaa myös suomesta muille kielille käännettyä suomalaista tietokirjallisuutta sekä tietokirjallisuuden suomentamisen tulevaisuudennäkymiä. (Paloposki & Riikonen 2010.) Outi Paloposki on myös kirjoittanut tiiviimmän katsauksen tietokirjallisuuden suomentamisen historiaan ja nykyhetkeen teoksessa *Kääntämisen tekstilajit ja tekstilajien kääntäminen* (Paloposki 2011).

Saksankielisen tietokirjallisuuden suomennoksista ei sen sijaan ole saatavilla kootusti tietoa missään ja saksankielisen kaunokirjallisuudenkin suomennoksista saatava tieto on pääosin yksittäisistä bibliografioista, joista esimerkkinä mainittakoon Joensuun yliopiston vuonna 1991 julkaisema *Deutschsprachige Literatur in finnischer Übersetzung 1834–1990: eine Auswahlbibliographie* (Assmann, Hallikainen & Piipponen 1991).

Myöskään käännöstieteen piirissä tietokirjallisuuden tutkimuksella ei ole yhtään sen vankempaa asemaa kuin kirjallisuustieteessä, sillä erityisesti tietokirjoihin

kohdistuvaa käännöstutkimusta on vain murto-osa kaikesta tehdystä tutkimuksesta, ja sekin on tuotettu vasta 10–20 viime vuoden aikana. Käännöstieteessä on jo ennen vuosituhannen vaihtumista tutkittu muun muassa siitä, mitä kääntäminen on ja mitä erilaisia tapoja on kääntää. Osa teorioista pätee kaikenlaiseen kääntämiseen ja esimerkiksi teorioita käännösstrategioista, kääntämisen normeista ja tekstin skopoksesta voidaan toki soveltaa myös tietokirjallisuuden kääntämisessä.

Käännöstieteen sisällä tietokirjallisuuden kääntäminen on usein sisällytetty muihin käännöstieteen osa-alueisiin. Toisaalta kyse on kirjallisuuden kääntämisestä, mutta toisaalta taas tieteellisten tekstien tai asiatekstien kääntämisestä. Huomioon tulee kuitenkin ottaa, ettei kaikkia tietokirjoja voida aiheesta ja esitystavasta riippumatta määritellä tieteelliseksi. Lisäksi muistakin käännöstieteen osa-alueista, kuten esimerkiksi terminologiasta, saatuja tuloksia voidaan soveltaa tietokirjallisuuden kääntämisessä.

Yleisesti kirjallisuuden kääntämisestä on tutkittu paljon, joskin tutkimus on jälleen selkeästi painottunut kaunokirjallisuuden kääntämiseen. Tutkimuksissa, joissa tarkastellaan yhden teoksen käännöstä ja sen kielellisiä piirteitä, on usein tarkastelun kohteena kaunokirjallinen teos (ks. esim. Schmitzberger 2012). Tieteellisen kirjoittamisen tutkimus puolestaan painottuu tieteellisten julkaisujen kääntämisen tutkimiseen ja terminologiseen työhön tietokirjallisuuden sijaan (Montgomery 2010), kun taas teknisten asiatekstien kääntämisestä tarkasteltaessa painopiste on yleensä käyttöohjeiden kääntämisen konventioissa ja kielellisissä erityispiirteissä.

Jotain juuri tietokirjallisuuden kääntämisestä ja sen erityispiirteistä on tosin kirjoitettu: Landers on käsitellyt aihetta muutaman sivun verran teoksessaan *Literary translation: a practical guide* (2001: 103–104) ja Goedde puolestaan kirjoitti tietokirjallisuudesta ja sen kääntämisestä esseessään *No Nonfiction: PL2658.E8* (2008). Muutamat suomalaiset tutkijat ovat myös tarkastelleet tietokirjallisuuden uudelleenkääntämistä (ks. esim. Koskinen & Paloposki 2010). Anne Mäntynen on puolestaan tutkinut artikkelissaan *Kieli-ideologiat käytännössä. Sanajärjestyksen normittuminen tietokirjojen suomennostyössä* (2012) sitä, miten erilaiset käsitykset hyvästä kielenkäytöstä vaikuttavat sanajärjestykseen tietokirjoja suomennettaessa. Lisäksi vielä Jukka Jääskeläinen kirjoittaa artikkelissaan *Jotta lukijan ei tarvitsisi kääntää* (2006) tietokirjallisuuden kääntämisen haasteista, jotka tulee ottaa huomioon

tietokirjallisuutta käännettäessä. Merkittävin uusi julkaisu tietokirjallisuuden kääntämisestä on kuitenkin Natasha Vilokkisen keväällä 2017 julkaistu *Tiedontuojat – Opas tietokirjan suomentajalle*, joka on kustantajansa mukaisesti ensimmäinen tietokirjallisuuden suomentajille suunnattu opas (Vastapaino 2019).

## 2.2 Tietokirjallisuuden tilastot

Käännetyn tietokirjallisuuden tilastollinen tutkimus on ollut lähinnä kunkin maan tilastokeskuksen sekä muiden tahojen, kuten kustantamoiden, keräämien tilastojen varassa. Kaikki tilastoihin kerätty tieto ei kuitenkaan ole kenen tahansa saatavilla, vaan tilastojen tarkat sisällöt selviävät usein vasta kysymällä tai maksullisten lisäpalveluiden kautta. Lisäksi useimmissa tilastoissa on puutteita, eikä esimerkiksi saman tuottajan eri vuosina julkaistuja tilastoja voi välttämättä yksiselitteisesti verrata keskenään, sillä tilastointiperusteet ovat saattaneet muuttua (Hiidenmaa 2013: 98).

Näin on muun muassa Suomen Tilastokeskuksen julkaisemien tilastojen kohdalla. Tilastokeskus julkaisee laajasti erilaista tilastollista tietoa kulttuurin alalta, mutta usein julkaisuissa huomautetaan, etteivät eri vuosien tulokset ole keskenään täysin vertailukelpoisia edes saman tilaston sisällä (Tilastokeskus 2019). Tässä tutkimuksessa Tilastokeskukselta saatuja lukuja onkin käytetty vain suuntaa antavana vertailupohjana yksittäisten tarkasteluvuosien kohdalla. Esimerkkejä Tilastokeskuksen julkaisemista tieto- sekä käännöskirjallisuutta käsittelevistä tilastoista ovat muun muassa:

- 3.1 Julkaistu kotimainen kirjallisuus ja käännöskirjallisuus 1980–2017
  - 3.2 Suomessa julkaistu käännöskirjallisuus alkukielen mukaan 1980–2017
  - 3.3 Tieto- ja kaunokirjallisuuden sekä koulu- ja lastenkirjojen kokonaisnimeketuotanto 1980–2017
  - 3.4 Suomessa julkaistu kirjallisuus aihepiireittäin 1980–2017.
- (Tilastokeskus 2019.)

Tietokirjallisuuden puutteellinen edustus tilastoissa näkyy myös selvästi esimerkiksi Tilastokeskuksen vuonna 2013 julkaistussa Kulttuuritilasto 2013:ssa. Käännöskirjallisuus esitetään julkaisussa vain yhdellä luvulla, joka koostuu kaikista Suomessa sinä vuonna julkaistuista käännöskirjoista. Tilastosta ei siis selviä, kuinka

moni näistä kirjoista on tietokirja ja kuinka moni kaunokirjallinen teos. Lukijalle ei myöskään eritellä, mistä kielestä suomenkos on tehty, vaan kaikki on laskettu yhteen. (Tilastokeskus 2013.)

Muutkin kirjallisuutta käsittelevät tilastot noudattavat samanlaista esitystapaa: tietokirjallisuutta esittävät tilastot on jaoteltu aiheen mukaan, mutta vaikka kaunokirjallisuus on eroteltu niissä tietokirjallisuudesta, tilastosta ei selviä, mitkä teokset ovat käännöskirjallisuutta ja mitkä alkukieleltään suomenkielisiä julkaisuja. Siinä, missä kaunokirjallisuutta käsittelevissä tilastoissa käännöskirjallisuus on eroteltu omaksi kategoriakseen, tietokirjallisuuden osalta tätä jakoa ei ole tehty. Näin on esimerkiksi Suomen kustannusyhdistyksen tilastoissa, joissa tosin esiintyy vain kustannusyhdistyksen jäsenyritysten eli suurten kustantajien julkaisuja, eikä lainkaan esimerkiksi pienkustantajien tai erikoiskustantamojen julkaisuja. (Hiidenmaa 2013: 98–99.)

### **2.3 Lyhyt katsaus suomennetun tietokirjallisuuden historiaan ennen 1900-lukua**

Ennen 1800-lukua suurin osa suomenkielisistä kirjoista oli käännetty ruotsista tai saksasta. Vaikka tuon ajan tietokirjallisuus oli pääosin uskonnollista peruskirjallisuutta tai hartauskirjoja, suomennettu tietokirjallisuus on voitu karkeasti jaotella kolmeen ryhmään: julkaisuihin, joilla kirkko ja hallitsijat pyrkivät opettamaan ja hallitsemaan rahvasta (esim. aapiset, katekismukset, lait, asetukset), rahvaanvalistuksellisiin julkaisuihin, joista rahvas hyötyi (esim. almanakat, käytösoppaat, maanviljelysoppaat, lääketieteelliset tekstit) ja julkaisuihin, joita rahvas luki ja käänsi itse (esim. mystikkojen käsikirjoitukset). (Laine 2013: 25.)

1800-luvulla suomennetun tietokirjallisuuden lähtökielten jakauma noudatteli aiempaa. Urpo Kovala on 1800-luvun tietokirjallisuuden suomentajakuntaa käsittelevään artikkeliinsa kerännyt tietoja Suomen kirjailijat -matriikkelista. Matriikkelin tietojen pohjalta 1800-luvulla 48,2 % suomennetusta tietokirjallisuudesta (161 teosta) käännettiin ruotsista, 18,9 % saksasta (63 teosta), 9,0 % englannista (30 teosta) ja 4,6 % ranskasta (15 teosta). (Kovala 2013: 55.)

Kovala on kerännyt Suomen kirjailijat -matriikkelista myös tämän tutkielman kannalta mielenkiintoista tietoa 1800-luvun suomennetun tietokirjallisuuden aihealueista. Huomattavan suuri määrä 1800-luvun suomennetusta tietokirjallisuudesta oli historian (37 teosta) ja maantieteen (29 teosta) aloilta. Teologiaa ja kirkkohistoriaa ilmestyi puolestaan 35 nimekkeen verran. Muita tietokirjallisuuden aihepiirejä olivat esimerkiksi käytännön oppaat (16 teosta), uskonnollishenkiset oppaat (13 teosta), maatalous (12 teosta), luonnontiede (12 teosta), yhteiskunta (10 teosta) ja terveydenhoito (10 teosta). Tiettyjen aihealueiden suosio selittyy sillä, että suurin osa suomennoksista oli eri alojen oppikirjoja ja toisilla aloilla tieto vanheni nopeammin kuin toisilla. (Kovala 2013: 56.)

## 2.4 Tietokirjallisuus, tietokirja, tieto

Koska tämän tutkielman tarkoitus on tarkastella saksasta suomennettua tietokirjallisuutta, on tärkeää määritellä, mitä tässä tutkielmassa tarkoitetaan tietokirjallisuuden ja tietokirjan käsitteillä. Lisäksi koska suurin osa tietokirjallisuuden määritelmistä nimeää tietokirjallisuuden tehtäväksi tiedon välittämisen, ohessa tarkastellaan myös tiedon käsitettä vertaamalla faktan ja fiktion suhdetta toisiinsa.

### 2.4.1 Tietokirjallisuuden määritelmiä

Tietokirjallisuuden määrittely ei ole yksinkertaista. Pitkään pelkästään sana *kirjallisuus* merkitsi suomen kielessä tietokirjallisuutta (Hiidenmaa 2006: 225), sillä suurin osa Suomessa julkaistusta kirjallisuudesta kuului kirjakielemme alkuvaiheessa tähän kirjallisuuden lajiin (Paloposki 2011: 55). Jotta tietokirjallisuudesta saisi kattavan kuvan, on tarkasteltava ilmauksen jo olemassa olevia määritelmiä useista eri lähteistä.

*Nykysuomen sanakirja* (1951–1961) määrittelee tietokirjan ”kirjaksi, jonka nimenomaisena tarkoituksena on tietojen antaminen” (mt. s. v. *tietokirja*). *Suomen kielen perussanakirjassa* (1994) tietokirjallisuus on niin ikään määritelty ”kirjallisuudeksi, jonka päätarkoitus on tiedonvälitys” (mt. s. v. *tietokirjallisuus*), mikä noudattaa samaa kaavaa kuin edellä mainittu *Nykysuomen*

*sanakirja. Kirjallisuuden sanakirjassa* (2003) Yrjö Hosiailuoma puolestaan määrittelee tietokirjallisuuden vastakohdan ja esimerkkien avulla:

Asiatietoon keskittyvä kirjallisuus; kirjallisuus, joka ei ole kaunokirjallisuutta (fiktiota). Tietokirjallisuutta edustavat esim. oppikirjat, oppaat, sanakirjat, tietosanakirjat, hakuteokset, bibliografiat ja väitöskirjat. Tieto- ja kaunokirjallisuus on toisinaan vaikea tiukasti erottaa toisistaan, esim. pamfletti tai historiateos saattaa sisältää myös seipiteellistä tai ainakin kertomuksellista ainesta. (Mt. s. v. *tietokirjallisuus*.)

Tietokirjallisuus on määritelty vastakohdan kautta myös *Otavan Suuressa Ensyklopediassa* (1981):

Tietokirjallisuuteen (*nonfiction*) luetaan toisinaan kaikki kirjallisuus, joka ei ole kaunokirjallisuutta (*fiction*). Määrittelyn mukaan tietokirjallisuus pyrkii käsittelemään reaalista tai ainakin reaalisenä pidettyä todellisuutta kuvitteellisen, fiktiivisen, tai symbolisen maailman sijasta. Koska tietokirjallisuudessa ei vain kuvata reaalimaailmaa vaan usein myös otetaan kantaa siihen, selvyiden vuoksi sitä on joskus kutsuttu nimellä tieto- ja mielipidekirjallisuus. (Mt. s. v. *tietokirjallisuus*)

Raimo Jussila on eri määritelmien pohjalta koonnut listan piirteistä, joilla tietokirjallisuutta voidaan kuvata. Hänen mukaansa tietokirjallisuus on tietoon keskittyvää, reaalista todellisuutta käsittelevää kirjallisuutta, joka ei kuitenkaan ole kaunokirjallisuutta. Tietokirjallisuus voi ottaa kantaa ja saattaa sisältää myös fiktiivisiä aineksia. Se välittää tietoa, on julkaistua ja kaikkien saatavilla. (Jussila 2006: 15.)

Esimerkkinä vieraskielisistä ilmauksista, joilla viitataan tietokirjallisuuteen, ovat muun muassa englannin *non-fiction*. Sillä viitataan kirjallisuuteen, josta on suljettu pois kertomukset, romaanit, romanssit, runous ja draama. Riikonen kääntää termin asiateksteiksi tai asiaproosaksi. Saksan kielessä puolestaan tietokirjallisuutta kuvaavat muun muassa käsitteet *Sachliteratur* (asiatekstit) ja *Fachliteratur* (ammattikirjallisuus). (Riikonen 2013 a: 18.)

Tässä tutkielmassa tietokirja on määritelty Riikosen *Suomennetun tietokirjallisuuden historia 1800-luvulta 2000-luvulle* -kirjassa esittämää määritelmää (Riikonen 2013 a: 23) mukaillen painetuksi kirjaksi, jonka päätehtävä on välittää tietoa eri aloilta ajankohtansa tietämyksen valossa kohdeyleisöstä riippumatta. Näin ollen kaikki muut tietoteosten julkaisumuodot (ks. mts. 19), kuten verkkojulkaisut ja e-kirjat on rajattu tutkielman ulkopuolelle (muu tutkielman ulkopuolelle rajattu tietokirjallisuus ks. luku 3.2). Tutkielmaan on sen sijaan sisällytetty kantaa ottava mielipidekirjallisuus, vaikka sen asema tietokirjallisuutena onkin kyseenalainen (mielipidekirjallisuus osana

tietokirjallisuutta ks. luku 2.5.2). Mielipidekirjallisuus voidaan kuitenkin mieltää osaksi tietokirjallisuutta, ellei sitä ole luokiteltu omaksi lajikseen (ks. esim. Jussila 2006: 23–26). Mukana on myös lasten ja nuorten tietokirjallisuus siitäkin huolimatta, että raja tieto- ja kaunokirjallisuuden välillä on myös lasten ja nuorten tietokirjallisuudessa usein häilyvä (ks. esim. Hiidenmaa 2013: 98 ja Bengtsson 2013: 590–594).

#### 2.4.2 Tietokirja, tiedekirja

Sen lisäksi, että tietokirjoilla tarkoitetaan kirjoja, joiden päätehtävänä on tiedonvälitys, termillä on suppeampikin merkitys. **Tietokirjalla** voidaan myös viitata suurelle yleisölle tarkoitettuihin yleistajuisiin tietoteoksiin (Hiidenmaa 2006: 225), joista käytetään myös nimitystä popularisoitu tietoteos. Ruotsin kielellä vastaaviin tieteen popularisointeihin viitataan termillä *populariseringar av vetenskap*, ja englannissa on puolestaan vakiintunut ilmaus *popular scientific writing*, jolla tarkoitetaan erityisesti luonnontieteitä popularisoivaa kirjallisuutta (Riikonen 2013 a: 18).

Vastapainona tieteen popularisoinneille on **tiedekirja** tai **tiedeteos**, jolla viitataan tiedeyhteisön käyttöön tarkoitettuihin julkaisuihin. Näitä ovat muun muassa tutkimusjulkaisut, tieteelliset hakuteokset ja akateemiset oppikirjat.

Rajanveto tieto- ja tiedekirjan välille ei ole yksiselitteinen, sillä esimerkiksi monet humanistisen alan tiedeteokset, kuten vaikkapa tieteelliset elämäkerrat, voivat olla niin tieto- kuin tiedekirjojakin (Hiidenmaa 2006: 225). Koska tämän tutkielman tavoitteena on tarkastella tietokirjallisuutta kaunokirjallisuudesta erotettuna kokonaisuutena, jakoa tiede- ja tietokirjojen välillä ei ole tuloksissa otettu huomioon vaan molemmat on luokiteltu tietokirjoiksi.

#### 2.4.3 Fakta, fiktio, faktio

Mikäli tietokirja määritellään kirjaksi, jonka ensisijainen tehtävä on välittää tietoa, on myös tärkeä määritellä, mitä tieto on. Tiedon eli **faktan** voidaan käsittää olevan sitä, mikä ei ole fiktiota. **Fiktio** puolestaan on kaikkea sitä, mikä on kuvitteellista. Faktaa



pidetään tietokirjallisuuden piirteenä, kun taas fiktion mielletään usein kuuluvan vain kaunokirjallisuuteen (vrt. englannin *non-fiction*, *fiction*). Rajanveto vaikuttaa yksiselitteiseltä, mutta todellisuudessa faktan erottaminen fiktiosta ei ole näin ongelmattonta, sillä ne sekoittuvat kirjallisuudessa jatkuvasti. (Ks. esim. Riikonen 2013 a: 22–23 ja Jussila 2006: 20–22.)

Vaikeus erottaa fakta ja fiktio toisistaan näkyy kirjallisuudessa vaikeutena määrittellä, mikä on tietokirjallisuutta ja mikä kaunokirjallisuutta. Pelkkää tekstiä tarkastellessa huomataan, että fiktiota ja muita kaunokirjallisuudelle tyypillisiä piirteitä – kuten esimerkiksi kerrontaa, huumoria ja fiktiivisiä henkilöahmoja – on hyödynnetty erityisesti lasten ja nuorten tietokirjallisuudessa. Myös oppikirjoja on pyritty elävöittämään kaunokirjallisuuden keinoin. (Vaijärvi 2006: 125–127.)

Toisaalta myös kaunokirjallisista teoksista voi löytyä tietokirjallisuudelle tyypillisiä piirteitä. Hyvänä esimerkkinä tästä on Daniel Kehlmannin romaani *Die Vermessung der Welt*, jossa ammattikielen termejä käytetään tehokeinona luomaan lukijalle tietty mielikuva fiktiivisten hahmojen asiantuntijuudesta (ks. Schmitzberger 2012). Myös Dan Brownin (2017: 9) uusimmassa teoksessa *Alku* lukijalle ilmoitetaan heti ennen ensimmäistä lukua, että ”kaikki romaanin taiteeseen, arkkitehtuuriin, paikkoihin, tieteeseen ja uskonnollisiin organisaatioihin liittyvät seikat ovat todellisia”. Samoin esimerkiksi historiallisissa romaaneissa todellisille historian henkilöille kirjoitetut fiktiiviset elämäntarinat saattavat perustua tutkittuun lähdeaineistoon (Vaijärvi 2006: 128) ja tieteisfiktionkin fantastiset ilmiöt pohjautuvat usein tietoon (Jussila 2006: 20). Kirjallisuudentutkimuksen piirissä tunnetaan myös käsitteet ei-fiktiivinen romaani ja dokumenttiromaani (mp.). Lisäksi on vielä todettava, että menneisyyden fiktio, esimerkiksi lapsille suunnatut opettavaiset eläinsadut eli faabelit, voidaan käsittää tietokirjoihin kuuluviksi oppikirjoiksi. Ne myös välittävät tietoa aikansa uskomuksista ja lastenkasvatuksen periaatteista. (Bengtsson 2013: 591.)

Edellä mainituissa esimerkeissä, joissa fakta sekoittuu fiktion tai toisinpäin, voidaan puhua teosten olevan **faktiota** (Vaijärvi 2006: 125–126). Tässä tutkielmassa tietoa hyödyntävät kaunokirjalliset teokset on kuitenkin rajattu tarkastelun ulkopuolelle, ja tietokirjojen eli tietoa välittävien teosten yhteydessä tieto on määritelty Hiidenmaan sanojen mukaisesti ”todeksi, hyvin perustelluksi uskomukseksi”. Hiidenmaan määritelmää mukaillen myös omaelämäkerrat, muistelmat ja päiväkirjat on otettu

mukaan tutkimukseen, vaikka voitaisiinkin väittää, etteivät ne ole täyttä totta subjektiivisuutensa vuoksi. (Hiidenmaa 2006: 224.) Kuitenkin voidaan myös nähdä, että omaelämäkertojen, muistelmien ja päiväkirjojen tarkoitus on usein ollut välittää kirjoittajan itsensä hyvin perusteltua uskomusta omasta elämästään. Lisäksi koska rajaus ilman teosten tarkempaa tarkastelua olisi mahdotonta, myös niin sanotut biografiset romaanit eli romaanityyppiset elämäkerrat (Riikonen 2013 b: 465) ovat mukana tutkimuksessa, mikäli ne on luokiteltu Fennica-tietokannassa tietokirjoihin.

Lisäksi mainittakoon, että myös uskonnollinen kirjallisuus on sisällytetty tutkielmaan, koska suuret ihmisryhmät pitävät uskonnollisen kirjallisuuden sisältämiä tietoja totena, vaikka niiden todenperäisyyttä ei voidakaan välttämättä tieteellisesti todistaa. Lisäksi esimerkiksi teologisten teosten erottaminen puhtaasti hengellisistä teksteistä on tutkimuksen puitteissa mahdotonta, joten kumpaakaan ei ole rajattu tutkimuksen ulkopuolelle.

## **2.5 Tietokirjallisuuden luokittelua**

Tietokirjallisuutta voidaan luokitella usealla eri tavalla. Tässä luvussa tarkastellaan erityisesti aihepiiriin ja tietokirjallisuuden lajeihin perustuvia luokituksia (ks. luvut 2.5.1 ja 2.5.2), mutta niiden lisäksi tietokirjoja voidaan jakaa eri luokkiin muun muassa tekotavan tai kohdeyleisön perusteella. (Hiidenmaa 2006: 224.)

Tietokirjallisuuden määrittelyn tavoin tietokirjallisuuden luokittelukaan ei ole yksiselitteistä. On nimittäin olemassa kirjoja, jotka eivät sovi kunnolla mihinkään luokkaan (ks. luku 3.2), ja toisaalta taas on myös kirjoja, jotka voidaan sijoittaa useammankin luokan alle. Jälkimmäisestä esimerkkinä olkoot muun muassa peruskoulun oppikirjat, jotka voitaisiin lukijakuntansa perusteella luokitella lasten ja nuorten tietokirjoihin, mutta joille kuitenkin löytyy ihan oma lajinsa eli oppikirjat.

Tietokirjallisuuden luokittelun haasteellisuudesta johtuen tässä tutkielmassa hyödynnetään vain aihepiiriin pohjautuvaa luokitusta analyysissä, sillä sitä varten on jo olemassa luokittelustandardi. Tietokirjallisuuden lajiin perustuvaa luokittelua sen sijaan ei hyödynnetä analyysissä, sillä aineiston laajuuden vuoksi jokaista tarkasteluvuonna julkaistua tietokirjaa ei ole mielekäästä yrittää luokitella

tietokirjallisuuden eri lajeihin, varsinkaan kun mitään yhtenäistettyä tapaa luokitteluun ei ole olemassa. Kuvaus yhdestä mahdollisesta lajikohtaisesta luokittelusta on kuitenkin sisällytetty tutkielmaan havainnollistamaan tietokirjallisuuden monimuotoisuutta sekä sitä, kuinka vaikea tietokirjallisuutta onkaan määritellä.

### 2.5.1 Aihepiiri

Yleisin ja tunnetuin tapa luokitella kirjallisuutta aihepiirin mukaan on Deweyn kymmenluokitus. Sen on kehittänyt jo 1870-luvulla amerikkalainen Melvil Dewey. Kirjastoja varten tehdyssä luokituksessa kirjallisuus on jaettu kymmeneen pääluokkaan, jotka voidaan kukin puolestaan jakaa kymmeneen alaluokkaan ja siitä aina pienempiin luokkiin. Deweyn kymmenluokituksessa tietokirjallisuus on kaunokirjallisuutta näyttävämmiin edustettuna, sillä kaunokirjallisuudelle on suotu vain muutamia alaluokkia kirjallisuuden ja kielitieteen pääluokan alla. Esimerkiksi useiden tieteellisten kirjastojen käyttämä yleinen kymmenluokitus eli UDK (*Universelle Dezimalklassifikation, engl. UDC, Universal Decimal Classification*) perustuu Deweyn kymmenluokitukseen. (Jussila 2006: 18–19.) Myös yleisimmin Suomen kunnan- ja kaupunginkirjastoissa käytetty yleisten kirjastojen luokitusjärjestelmä (YKL) perustuu Deweyn kymmenluokitukseen (Finto 2019).

Tämän tutkimuksen aihepiirilukitukseksi on valittu UDK, sillä Fennica-tietokannan hakutuloksista erityisesti vanhempi kirjallisuus on luokiteltu juuri yleisen kymmenluokituksen mukaan. UDK:n pääluokat ovat:

- 0 Tiede ja tieto. Organisointi. Tietojenkäsittelytiede. Informaatio. Dokumentointi. Kirjastoala. Järjestöt. Julkaisut
  - 1 Filosofia. Psykologia
  - 2 Uskonto. Teologia
  - 3 Yhteiskuntatieteet
  - 4 Tyhjä
  - 5 Matematiikka. Luonnontieteet
  - 6 Soveltavat tieteet. Lääketiede. Tekniikka
  - 7 Taiteet. Virkistys. Viihde. Urheilu
  - 8 Kieli. Kielitiede. Kirjallisuus
  - 9 Maantiede. Henkilöhistoria. Historia
- (UDK 2019).

Kuten pääluokista huomataan, luokka 4 on tällä hetkellä tyhjä, jotta siihen on mahdollista tulevaisuudessa laajentaa luokitusta.

Tutkielmassa käytetään edellä mainittuja yleisen kymmenluokituksen pääluokkia tai, riippuen hakutulosten laajuudesta, taulukkoja laajennetaan esittämään suomennettu saksankielinen tietokirjallisuus seuraavan tason alaluokkien mukaan. Alaluokkien nimet noudattavat Fennica-tietokannasta löytyvän *Monografia-aineiston UDK-luokituskaavion* nimityksiä. Tällöin esimerkiksi pääluokka 9 jakautuu luokkiin:

902/908 Arkeologia. Esihistoria. Paikallishistoriat. Kotiseutu  
 91 Maantiede. Matkat  
 92 Henkilöhistoria. Elämäkerrat. Muistelmat. Matriikkelit. Sukututkimus.  
 Genealogia. Vaakunatiede. Heraldikka  
 93/99 Historia. Maailmanhistoria  
 (Kansalliskirjasto 2019 b.)

Näin saadaan selville, onko hyvin erilaisia aiheita, kuten esimerkiksi edellä mainittuja maantiedettä ja historiaa, käsittelevien tietokirjojen määrissä on eroja. Tarkempi tarkastelu on perusteltua myös muissa laajemmissa pääluokissa.

### 2.5.2 Tietokirjallisuuden lajit

Tietokirjallisuuden lajien perusteella tietokirjoja ovat luokitelleet muun muassa Raimo Jussila ja Suomen tietokirjailijat ry. Jussila (2006: 23) jakaa tietokirjallisuuden kuuteen lajiin: 1) tutkimuskirjallisuus, 2) hakukirjallisuus, 3) opaskirjallisuus, 4) oppikirjallisuus, 5) yleinen tietokirjallisuus, 6) mielipidekirjallisuus. Suomen tietokirjailijat ry:n (2019) luokitus lisää Jussilan kuuteen lajiin vielä seitsemännen eli lasten ja nuorten tietokirjallisuuden.

Raimo Jussilan määritelmien mukaan tutkimuskirjallisuuteen kuuluvat yksinomaan tieteen tarkoituksiin tehty julkaisut, jotka tarjoavat tutkimusyhteisölle uutta tietoa. Oleellista tutkimuskirjallisuuden teoksille on, että niissä on noudatettu tieteellisen tutkimuksen metodeja ja periaatteita. (2006: 23–26.) Tähän lajiin kuuluu myös vanhentunut tutkimuskirjallisuus, sillä kyseiset teokset toimivat aikansa dokumentteina ja useita niistä pidetään nykyään tieteen klassikoina (esim. Sigmund Freudin *Joukkopsykologia ja egoanalyysi*) (Riikonen 2013 a: 20).

Hakukirjallisuus sisältää kirjoja, joita ei ole tarkoitus lukea kannesta kanteen, vaan joiden avulla etsitään tietoa. Hakuteoksia ovat muun muassa sanakirjat, käsikirjat, kartastot ja kronikat. (Jussila 2006: 23). Opaskirjallisuus puolestaan koostuu käyttökirjallisuudesta (mp.), joka on terminä peräisin saksankielisestä vastineestaan *Gebrauchsliteratur* (Riikonen 2013 a: 22). Oppaisiin voidaan luokitella muun muassa keittokirjoja, terveysoppaita ja harrastekirjoja (kuitenkin poisluettuna aiemmin mainitut käsikirjat). Opas- ja hakukirjallisuuden rajat eivät kuitenkaan aina ole selvät, sillä esimerkiksi monet käsikirjat saattavat sisältää piirteitä harrasteoppaista.

Oppikirjallisuuteen kuuluvat lajin nimen mukaan kaikki oppimiseen tarkoitettu kirjallisuus koulutuslaitoksesta riippumatta (Jussila 2006: 23). Kuten aiemmin on jo todettu, lukijakuntansa perusteella osan oppikirjoista voisi myös luokitella lasten ja nuorten tietokirjoihin (Vaijärvi 2006: 122). Nykyään suurin osa peruskoulun oppikirjallisuudesta tehdään suomeksi (Paloposki 2011: 63), joten käännettietokirjallisuudessa peruskoulun oppikirjat tuskin ovat erityisen edustettuina.

Yleistä tietokirjallisuutta Jussila kuvaa kaatoryhmäksi, joka sisältää kaikki ne tietokirjat, jotka eivät kuulu muihin mainittuihin ryhmiin (Jussila 2006: 23). Tähän lajiin voidaan nähdä kuuluvan muun muassa tieteen popularisoinnit ja elämäkerrat.

Mielipidekirjallisuus koostuu Raimo Jussilan mukaan esimerkiksi uskonnollisesta kirjallisuudesta ja yhteiskuntakriittisistä teoksista (Jussila 2006: 24–26). Mielipidekirjallisuus lienee tietokirjallisuuden lajeista kyseenalaisin, sillä teoksissa saattaa olla paljonkin kaunokirjallisia piirteitä. Lisäksi voidaan pohtia, voiko yksittäisen ihmisen mielipiteitä ja kritiikkiä kutsua tiedoksi. Toisaalta mielipiteet ovat vähintäänkin yksilön hyvin perusteltuja uskomuksia, mikä mukailee aiemmin mainittua Hiidenmaan määritelmää tiedosta (2006: 224).

### **3 Menetelmä**

Tässä luvussa esitellään, mistä ja miten tutkimuksen aineistona käytetyt tilastot ja tiedot on kerätty. Ensisijaisena aineistona toimineiden tilastojen keräämistä varten hyödynnettiin lähteenä olleen Fennica-tietokannan tarkennettua hakutoimintoa, jonka avulla hakutuloksista pystyttiin rajaamaan tutkielman aineistoon kuuluvat tietokirjat. Tarkennetun haun hakuehdot esitellään luvussa 3.1 samalla, kun kuvaillaan myös miten analyysissä hyödynnetty muu aineisto on kerätty. Luvussa 3.2 menetelmän esittelyä puolestaan jatketaan kuvailemalla, miten ja miksi osa hakutuloksista on rajattu tutkielman ulkopuolelle. Lopuksi luvussa 3.3 kuvaillaan vielä, miten hakutuloksista rajauksen jälkeen jäljelle jäänyt aineisto on käsitelty ja tilastoitu tutkielmassa käytettyihin taulukkoihin.

#### **3.1 Aineiston kerääminen**

Tutkielman ensisijaisena aineistona käytetyt tilastot on kerätty Suomen kansalliskirjaston ylläpitämästä Fennica-tietokannasta viiden vuoden välein alkaen vuodesta 1975 ja päättyen vuoteen 2015. Tarkasteluväliksi on valittu viisi vuotta, sillä tämän tutkielman laajuuden puitteissa ei ole ollut mahdollista tarkastella jokaista vuotta aikavälillä 1975–2015.

Tietokannasta tehtyjen tarkennettujen hakujen kautta on voitu rajatusti hakea löytyvistä kirjanimekkeistä ne, jotka täyttävät tutkimuksen kriteerit (ks. kuva 1). Haussa alkukieleksi on määritelty saksa (ger), julkaisumaaksi Suomi ja julkaistun teoksen kieleksi suomi. Aineistoksi on valittu vain kirjat, millä rajataan pois lehdet, sarjat, kartat, äänikirjat, pienpainatteet ja digitaalinen aineisto. Lisäksi hakutulokset on voitu rajata niin, että tuloksissa näkyvät vain tiettyinä vuonna julkaistut teokset. Näin hakutuloksissa on saatu esiin kaikki tarkasteluvuosina julkaistut edes osittain saksasta suomennetut kirjat, mukaan lukien kaunokirjallisuus. Tutkimukseen on siis otettu mukaan myös lähtökieleltään monikielistä kirjallisuutta sillä edellytyksellä, että ainakin yksi alkuteoksen lähtökielistä on ollut saksa.

**Fennica** Suomen kansallisbibliografia

Haku Lopetus Pä svenska In English

Perushaku | Tarkennettu haku | Uutuustuettelo

Hakusana(t): ger | jokin sanoista = OR | Hakutyyppi: Alkuteoksen kieli

AND

1975 | jokin sanoista = OR | Hakutyyppi: Julkaisuvuosi

AND

| jokin sanoista = OR | Hakutyyppi: Sanahaku

Aikarajaus:

☐ Vuodesta  vuoteen

Julkaisumaa: Suomi

Aineisto: Kirjat

Ilmiasu: Koko aineisto

Kieli: suomi (fin)

Näytä: 50 viitettä/sivu

Hae Poista valinnat

Kuva 1. Fennica-tietokannan tarkennettu haku, johon on esimerkkinä täytetty arvot, joilla saadaan rajattua hakutuloksista vuonna 1975 Suomessa julkaistut saksasta suomennetut kirjat.

Fennica-tietokannan tuloksista on sitten eroteltu yksitellen ne kirjat, jotka luokitellaan UDK:n (ks. luku 2.5.1) mukaan tietokirjoiksi. Kun näistä kirjoista osa on vielä rajattu tutkimuksen ulkopuolelle (ks. luku 3.2), tilastoituja saksankielisten tietokirjojen suomennoksia on tarkasteluvuosina ollut yhteensä 508. Tilastoon on lisäksi sisällytetty tarkasteluvuosina saatujen hakutulosten kokonaismäärä (1244), jotta tietokirjallisuuden määrää voidaan verrata kaikkeen kyseisenä vuonna julkaistuun saksasta suomennettuun kirjallisuuteen.

**Fennica** Suomen kansallisbibliografia

Haku Lopetus Pä svenska In English

Hakutulos

97 viitettä

Alkuteoksen kieli(ger) AND Julkaisuvuosi(1975)(PLAC=fi)(TYPE=am)(LANG=FIN)

Muokkaa hakua

Tulostus Viitteidenhallinta Valitse ☐ tämä sivu ☐ kaikki

1 **Alkamme maailma. 1. Aluemaantiede 1 / Gustav Fochler-Hauken suunnittelemasta ja toim. saks. käsikirjoituksesta suomeksi toim. Antero Manninen, Risto Kari ja Olavi Koskinen. kuvatoim. ja taitto: Kaarina Visakanto.**

1975

Ed

✓ Paikalla, KANSALLISKOKOELMA (tilattavissa lukusalikäyttöön)

2 **Alkamme maailma. Faktat : [1979] / Gustav Fochler-Hauken toimittamasta Fischer Weltalmanach 1976 suom. Raimo Häiltä ja Riitta Snell ; toim. Olavi Koskinen.**

1975

Eb

✓ Paikalla, KANSALLISKOKOELMA (tilattavissa lukusalikäyttöön)

3 **Aku ei anna periksi / Walt Disney. suom. Mary A. Wuorio.**

Disney, Walt.

1975

Da

✓ Paikalla, KANSALLISKOKOELMA (tilattavissa lukusalikäyttöön)

Kuva 2. Tarkennetun haun rajaamat tulokset esitetään listana (esimerkki vuodelta 1975).

Tietokirjojen erottelu kaunokirjallisuudesta on tehty avaamalla kaikista tarkennetun haun hakutuloksista (ks. kuva 2) yksitellen jokaisen teoksen teoskohtaiset tiedot (ks. kuva 3). Tämän jälkeen tiedoista on tarkasteltu niihin tallennettua UDK-luokitusta, jonka perusteella kirja on joko rajattu tutkimuksen ulkopuolelle (ks. luku 3.2) tai tilastoitu osaksi tutkimuksen aineistoa alaluokkien mukaan (tilastoinnista ks. luku 3.3).

Fennica
Suomen kansallisbibliografia

Haku
Lopetus
På svenska
In English

---

**Allergiat ja ruokavalio : perustietoa, käytännön kokemuksia, ruokaohjeita /**

<b>Tekijä:</b>	Renzenbrink, Udo.
<b>Teos:</b>	[Diät bei Allergie]
<b>Nimeke:</b>	Allergiat ja ruokavalio : perustietoa, käytännön kokemuksia, ruokaohjeita / Udo Renzenbrink ; suomentanut Jukka Pajukangas.
<b>Kieli:</b>	suomi
<b>Julkaistu:</b>	[Helsinki] : Biodynaaminen yhdistys, <b>1990</b>
<b>Painettu/Valmistettu:</b>	[[Kangasala] : Kangasalan kirjap.]
<b>Ulkoasu:</b>	89 sivua ; 20 cm
<b>Huomautus:</b>	Lisäpainokset: [2. p. 1991 (11 ilmoitussivua)].
<b>Alkuteoksen kieli:</b>	<i>ger</i>
<b>ISBN:</b>	951-9442-09-X nidottu . - Virh. ISBN: 951-9442-09-1
<b>Asiasana:</b>	<a href="#">ruokavallot (ysa)</a> <a href="#">erikoisruokavallot (ysa)</a> <a href="#">allergia (ysa)</a> <a href="#">ruokaohjeet (ysa)</a>
<b>UDK-luokitus:</b>	613 641/642 616
<b>Muita luokituksia:</b>	59.5 (ykd)
<b>Muu(t) tekijä(t):</b>	<a href="#">Pajukangas, Jukka.</a>

*Kuva 3. Esimerkki tutkimuksessa mukana olleen kirjan teoskohtaisista tiedoista.*

Analyysia varten on lisäksi kerätty tietoa siitä, millaista tietokirjallisuutta saksasta on suomennettu ennen ensimmäistä tarkasteluvuotta ja tarkasteluvuosien välissä. Nämä tiedot on kerätty lähdekirjallisuutenakin olleesta Outi Paloposken ja H. K. Riikosen toimittamasta teoksesta *Suomennetun tietokirjallisuuden historia 1800-luvulta 2000-luvulle* (2013). Teoksen lukuisten eri aihepiirejä käsittelevien artikkelien tietoja on analyysissä hyödynnetty vertailupohjana Fennica-tietokannasta kerätyille tilastoille. Tavoitteena on ollut havainnollistaa sitä, mitä saksankielisen tietokirjallisuuden suomennoksista on tiedetty jo olemassa olevan tutkimuksen valossa ja miten tämän tutkielman tulokset suhteutuvat näihin tietoihin. Teoksesta kerätyt tiedot ovat myös helpottaneet aineiston käsittelyä, sillä niiden avulla on aineistosta pystytty nostamaan esiin kullekin aihepiirille tyypillisiä käännoskohteita aina kuuluisten saksalaisten klassikkoteoksista (esim. saksalaiset filosofit ks. luku 5.2.3) sellaisiin tarkkoihin tietokirjallisuuden aiheisiin, joita tunnutaan kääntävän saksasta runsaasti (esim. toista maailmansotaa käsittelevä kirjallisuus ks. luku 5.2.10). Samalla Paloposken ja



Riikosen toimittaman teoksen pohjalta on voitu todeta myös se, kuinka tarkasteluvuodet eivät ole kattaneet kaikkea saksasta suomennettua tietokirjallisuutta, sillä osa teoksen artikkeleissa mainituista saksasta suomennetuista tietokirjoista on jäänyt tarkasteluvuosien ulkopuolelle.

On toki tärkeää huomata, että myös *Suomennetun tietokirjallisuuden historia 1800-luvulta 2000-luvulle* esittelee artikkeleissaan vain otannan saksasta suomennetusta tietokirjallisuudesta, mutta analyysin kannalta ei ole ollut olennaista, ovatko tiedot kaiken kattavat vai eivät. Kuten edellä todettiin, tämän tutkielman tilastotkaan eivät kata kaikkea saksasta suomennettua tietokirjallisuutta aikavälillä 1975–2015. Tarkan ja kaiken kattavan kuvauksen sijaan tämän tutkielman analyysin pyrkimyksenä onkin ollut laajentaa jo olemassa olevaa suppeaa käsitystä siitä, millaista tietokirjallisuutta saksasta suomennetaan. Näin ollen niin Fennica-tietokannasta kuin myös Paloposken ja Riikosen toimittamasta teoksesta kerättyjen tietojen voidaan sanoa täydentävän toisiaan.

Samasta syystä analyysissä on myös pyritty hyödyntämään Tilastokeskuksen (2019) tarjoamia tietoja niiltä osin kuin ne vastaavat tämän tutkielman tarkasteluvuosia tai tarjoavat tutkielman kannalta olennaista tietoa saksasta suomennetun kirjallisuuden tai yleisesti käännetyn tietokirjallisuuden määristä. Tilastokeskuksen tietojen pohjalta on pyritty havainnollistamaan kunakin tarkasteluvuonna julkaistun kotimaisen kirjallisuuden ja käännöskirjallisuuden määrää suhteessa toisiinsa, julkaistun tieto- ja kaunokirjallisuuden määrää suhteessa toisiinsa ja havainnollistamaan saksan asemaa käännöskirjallisuuden lähtökielenä.

### 3.2 Rajaukset

Osa tietokirjallisuudesta on jouduttu rajaamaan tutkimuksen ulkopuolelle esimerkiksi julkaisumuodon tai kaunokirjallisten piirteiden takia. Tilastoihin ei ole sisällytetty e-kirjoja, pienpainatteita, lehtiä, aforismikirjoja, katselukirjoja, sarjakuvia, eikä myöskään sellaisia faktioksi luokiteltavia lasten tietokirjoja, joissa pääosassa on fiktiivinen tarina.

E-kirjat ja lehdet on rajattu tutkimuksen ulkopuolelle julkaisumuotonsa takia, koska tutkielmassa tarkastellaan painettuja tietokirjoja. Samasta syystä muun muassa pienpainatteet, kuten esimerkiksi esitteet, on jätetty tutkimuksessa huomiotta. Fennica-tietokannan tarkennetulla haulla on mahdollista hakea kansalliskirjaston tietokannasta pelkästään kirjoja, joten nämä on pystytty rajaamaan tutkimuksen ulkopuolelle jo hakuvaiheessa.

Lasten kuvakirjat ja varsinaista tietoa sisältämättömät aforismikokoelmat eivät myöskään kuulu tämän tutkimuksen piiriin muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. Kuvakirjoista mukaan on otettu lapsille suunnatut kuvasanakirjat, jotka ovat lajiltaan enemmän sanakirjoja kuin katselukirjoja. Sen sijaan lapsille ja nuorille suunnattu fiktiivisen tarinan siivittämä tietokirjallisuus on jätetty tilastoimatta.

Edellä mainitun kirjallisuuden rajaaminen tutkimuksen ulkopuolelle on ollut mahdollista hyödyntämällä Fennica-tietokannan käyttämää UDK-luokitusta. Kirjoja tilastoidessa julkaisu on jätetty huomiotta, mikäli se on sisältänyt yhden tai useamman alla olevista UDK-luokituksista:

379.8 (024.7) Lasten katselukirjat

741.5 Sarjakuvat

820/89 Eri kansojen ja kielialueiden kirjallisuus ja sen kaunokirjallisuuden lisäluvut

-1 runous

-2 näytelmäkirjallisuus, kuunnelmat, libretot, filmikäsikirjoitukset

-3 proosa

-4 esseet (vain yleisluonteiset esseet, muut ks. alan luokka)

-5 puheet, esitelmät (vain yleisluonteiset puheet ja esitelmät, muut ks. alan luokka)

-6 kirjeet (vain yleisluonteiset kirjeet, muut ks. alan luokka)

-8 antologiat (useampi kuin yksi kirjoittaja), aforismit

Lapsille ja nuorille suunnatut tietokirjat on myös jätetty tilastoimatta silloin, kun ne on luokiteltu UDK-luokituksen mukaan tietokirjallisuuden luokkien lisäksi myös saksankielisen tai jiddišinkielisen kirjallisuuden luokkaan 830.

Kirjojen uudelleenpainokset on sen sijaan otettu mukaan tutkimukseen, mikäli niillä on tarkasteluvuosina ollut omat erilliset merkintänsä Fennica-tietokannassa. Sama teos saattaa esiintyä tutkimustuloksissa kahteen kertaan. Mikäli ne olisi rajattu tulosten

ulkopuolelle, tulos olisi saattanut vääristyä, sillä silloin myöskään tarkasteluvuosia vanhempien teosten uudelleenpainoksia ei olisi voitu ottaa mukaan tutkimukseen.

Koska UDK-luokituksissa elämäkerrat kuuluvat luokkaan 929, eikä luokassa ole tehty erottelua elämäkertojen, henkilöhistorioiden ja omaelämäkertojen välillä, ei tässäkään tutkimuksessa ole eroteltu tutkimuksen ulkopuolelle sellaisia omaelämäkerrallisia teoksia, jotka saattavat sisältävää fiktiivisiä aineksia, mikäli Fennica-tietokannasta löytyvän tiedon mukaan teos on luokiteltu kyseiseen luokkaan.

### **3.3 Hakutulosten tilastointi**

Tutkielmassa tietokirjojen aihepiiriä on tarkasteltu UDK:n (ks. luku 2.5.1) pääluokkien ja näiden kaksi- tai kolminumeroisten alaluokkien mukaan. Taulukkoon on lisäksi nostettu muutamia kolminumeroisia alaluokkia erityistarkasteluun, mikäli tutkimuksen edetessä saksasta käännetty tietokirjallisuus on näyttänyt painottuvan johonkin näistä alaluokista. Osa alaluokista on jo Fennica-tietokannan käyttämässä luokituskaaviossa yhdistetty, sillä ne käsittelevät samaa aihetta. Näin on tehty esimerkiksi kristinuskoa ja kristillistä teologiaa käsittelevien luokkien 22/28 kanssa kuin myös kuvataidetta käsittelevien luokkien 73/76 kanssa. Yhdistelmäluokkien sisällöt on avattu aineistoa käsittelevässä luvussa (ks. luku 4.2).

UDK-luokitukseen perustuvissa taulukoissa yhtä hakutulosten nimekettä eli yhä teosta vastaa lukuarvo 1. Teokset on luokiteltu taulukossa tietokantaan tallennetun UDK-luokitustiedon perusteella (ks. kuva 3). Koska tietokirjat voivat sisältää tietoa useammalta alalta, hakutulosten joukossa oli myös teoksia, joilta löytyi useampi kuin yksi UDK-luokitus. Tällaisten kirjojen yhteydessä lukuarvo 1 on jaettu UDK-luokitusten määrällä, ja saatu osamäärä on lisätty kaikkiin tietokannassa ilmoitettuihin luokkiin. Tarvittaessa osamääräksi tullut desimaaliluku on aineiston keräämisen yhteydessä pyöristetty kolmen desimaalin tarkkuuteen. Näin ollen teos, jolla on ollut kaksi UDK-luokitusta, on tilastoitu molempien luokkien kohdalle lukuarvolla 0,5 ja teos, jolla on ollut kolme UDK-luokitusta, on tilastoitu kaikkien kolmen luokan kohdalle lukuarvolla 0,333. Lopulliseen taulukkonäkymään tulokset on vielä pyöristetty kahden desimaalin tarkkuuteen selkeämmän ilmiasun vuoksi.

Aineistossa oli lisäksi myös teoksia, joilla oli annettu useampi saman kaksinumeroisen UDK-luokan alle kuuluva kolminumeroinen UDK-luokka tarkentamaan teoksen sisältöä. Esimerkiksi kuvan 3 teos on merkitty kuulumaan luokkiin 613, 641/642 ja 616. Koska aineisto on kuitenkin kerätty ensisijaisesti kaksinumeroisten luokkien mukaan ja kolminumeroiset luokat on otettu mukaan vain kaksinumeroisten luokkien puuttuessa, tällaisissa tapauksissa kirjan on katsottu kuuluvan 0,5 arvosta luokkaan 61 ja 0,5 arvosta luokkaan 64.



#### **Meditaatio : kaksitoista kirjettä itsekasvatuksesta /**

<b>Tekijä:</b>	<a href="#">Rittelmeyer, Friedrich.</a>
<b>Teos:</b>	<a href="#">[Meditation : zwölf Briefe über Selbsterziehung]</a>
<b>Nimeke:</b>	Meditaatio : kaksitoista kirjettä itsekasvatuksesta / Friedrich Rittelmeyer ; suom. Helmer Knutar.
<b>Kieli:</b>	suomi
<b>Julkaistu:</b>	Hämeenlinna : Karisto, <b>1990.</b>
<b>Ulkoasu:</b>	257 sivua ; 21 cm
<b>Huomautus:</b>	Lisäpainokset: 2. p. 1991.
<b>Alkuteoksen kieli:</b>	<b>ger</b>
<b>ISBN:</b>	951-23-2810-0 sidottu
<b>Kohdehenkilö:</b>	<a href="#">Steiner, Rudolf.</a>
<b>Asiasana:</b>	<a href="#">mietiskely (ysä)</a> <a href="#">itsekasvatus (ysä)</a> <a href="#">antroposofia (ysä)</a>
<b>UDK-luokitus:</b>	159.9 141.33 159.962 289.957
<b>Muita luokituksia:</b>	59.3113 (ykl) 21.5 (ykl)
<b>Muu(t) tekijä(t):</b>	<a href="#">Knutar, Helmer.</a>

*Kuva 4. Teoksella on voinut olla myös tarkkoja useampinumeroisia UDK-luokituksia.*

Samanlainen ratkaisu on tehty myös silloin, kun kirjalle on annettu vielä pidempiä tarkentavia luokituksia. Kuvan 4 (ks. yllä) kirja on sijoitettu UDK-luokkiin 159.9, 141.33, 159.962 ja 289.957. Teos on kuitenkin taulukkoon tilastoitu 0,333 arvoisena luokkiin 14, 159.9 ja 22/28. Seuraavassa luvussa avataan, miksi taulukkoon on otettu mukaan esimerkiksi nelinumeroisen psykologian luokka 159.9, ja miksi osa luokista, kuten esimerkiksi kristinuskon ja kristillisen teologian luokka 22/28, on yhdistetty.

## 4 Aineisto

Tutkielman ensisijaisena aineistona ovat Suomen kansalliskirjaston ylläpitämästä Fennica-tietokannasta kerätyt tilastot. Fennica-tietokannan 1244 hakutuloksesta tilastoituja saksankielisten tietokirjojen suomennoksia on tarkasteluvuosina ollut yhteensä 508. Kaikista tutkimuksen aineistoon tilastoiduista 508 tietokirjasta löytyy viite- ja asiasanatiedot tutkielman liitteenä olevasta bibliografiasta (ks. liite 1). Outi Paloposken ja H. K. Riikosen toimittamasta teoksesta *Suomennetun tietokirjallisuuden historia 1800-luvulta 2000-luvulle* (2013) kerätyt tiedot esiintyvät puolestaan analyysin tukena lähdeviittauksineen, eikä niitä ole erikseen tilastoitu. Tilastokeskuksen (2019) tilastoja (ks. luku 4.4) on käytetty niin ikään analyysin tukena, vaikka tuloksia ei olekaan suoraan voitu niiden tietoihin verrata, sillä tilastointiperusteet saattavat olla erilaiset.

Tässä luvussa kuvaillaan pääosin Fennica-tietokannasta kerättyjä tilastoja. Luvussa 4.1 kerrotaan, missä muodossa tilastot esiintyvät tässä tutkielmassa ja millä tarkkuudella luvut on taulukoissa annettu. Tämän jälkeen luvussa 4.2 annetaan taulukon lukuohje, jotta taulukkoa (ks. luku 4.3) olisi helpompi tarkastella. Lopuksi esitellään vielä aineistona käytetyt tilastokeskuksen tilastot.

### 4.1 Tilastojen esitystapa

Selvyyden vuoksi Fennica-tietokannasta kerätyt tiedot on esitetty tämän pro gradu -tutkielman yhteydessä useina pienempinä taulukoina ja jokaista taulukkoa on käsitelty kyseiseen UDK-luokkaan keskittyvässä kappaleessa. Taulukko on lisäksi sisällytetty tutkielmaan kokonaisuudessaan luvussa 4.3.

Tilastointivaiheessa yhtä teosta vastaavat desimaalit on pyöristetty kolmen desimaalin tarkkuuteen, mutta tässä tutkielmassa tulokset esitetään taulukoissa kahden desimaalin tarkkuudella. Näin luvuista tulee selvästi ilmi, kuinka kirjoja oli luokiteltu useampaan kuin yhteen UDK-luokkaan. Sen sijaan tiettyinä vuonna julkaistujen saksasta suomennettujen tietokirjojen yhteenlasketut lukumäärät on pyöristetty lähimpään kokolukuun. Kirjoja on kuitenkin tilastoitu kokonaisluvun verran, mutta tilastointivaiheessa käytetyistä desimaaliluvuista johtuen kokonaisluvut näyttäytyivät

taulukossa esimerkiksi vuoden 1975 kohdalla 56,99. Tämä on tuloksissa pyöristetty kokolukuun 57.

## 4.2 Taulukon lukuohje

Taulukossa pääluokissa 0-3 ja 5-9 esitetyt lukumäärät on saatu laskemalla yhteen niiden alla olevien kaksi- tai kolminumeroisten alaluokkien tilastoidut arvot. Taulukon pohjalla puolestaan on nähtävissä pääluokkiin tilastoidun kirjallisuuden summa eli kyseessä on kaiken kyseisenä vuonna julkaistun saksasta suomennetun tietokirjallisuuden yhteenlaskettu lukumäärä. Oikeanpuolimmaisessa sarakkeessa on puolestaan nähtävillä tiettyyn pääluokkaan tai tämän alaluokkiin tilastoitujen teosten yhteenlaskettu summa. Kaikki muut arvot on esitetty kahden desimaalin tarkkuudella, paitsi koko tarkasteluvuoden yhteenlaskettujen teosten summa on pyöristetty lähimpään kokolukuun.

Taulukossa pääluokkien nimet noudattavat virallisia UDK:n pääluokkia, kun taas alaluokkien numerot ja nimet on kerätty Fennica-tietokannan monografia-aineiston UDK-luokituskaaviosta, sillä näitä luokituksia on myös käytetty Fennica-tietokannan aineistoa luokitellessa. Huomioitavaa on, että pääluokkaa 4 ei ole sisällytetty taulukkoon lainkaan, sillä UDK-luokituksessa kyseinen luokka on toistaiseksi yhä tyhjä, eikä siis ole lainkaan käytössä saati edes määriteltä.

Koska UDK-luokitus ei aina ole aivan yksiselitteinen, taulukkoon on jouduttu ottamaan mukaan myös kolminumeroisia alaluokkia. Joissakin pääluokissa kolminumeroiset luokat on otettu mukaan havainnollistamaan yläluokan monimuotoisuutta ja joissakin luokissa puolestaan kaksinumeroista luokkaa ei ole erikseen nimetty vaan kolminumeroinen luokka on suoraan pääluokasta seuraava ja täten rinnastettavissa kaksinumeroiseen alaluokkaan. Taulukosta löytyy lisäksi luokkia, jotka kattavat useamman kuin yhden kaksinumeroisen luokan. Näitä nimitetään tässä tutkielmassa yhdistelmäluokiksi ja niihin kuuluvat muun muassa pääluokan 2 alla oleva kristinuskon luokka 22/28.

Taulukossa pääluokka 0 *Tiede ja tieto. Organisointi. Tietojenkäsittelytiede. Informaatio. Dokumentointi. Kirjastoala. Järjestöt. Julkaisut* on poikkeuksellinen,

sillä se on ainoa luokka, jonka välittömät alaluokat ovat kaikki kaksinumeroisia. Tämän vuoksi se on myös taulukon selkein pääluokka.

Pääluokassa *1 Filosofia. Psykologia* on taulukkoon jouduttu sisällyttämään useita kaksinumeroisista alaluokista poikkeavia tapauksia. Taulukossa on oma erillinen sarakkeensa yksinumeroiselle luokalle *1 Filosofia*, mikä löytyy myös Fennica-tietokannan Monografia aineiston UDK-luokituskaaviosta ja mihin osa aineistona olleista kirjoista oli luokiteltu. Tutkimuksessa kyseiseen luokkaan tilastoidut kirjat on katsottu kuuluvan pääluokkaan ilman, että niille on määritelty tarkempaa alaluokitusta. Lisäksi pääluokassa kaksinumeroiset alaluokat 11 ja 12 on yhdistetty yhdistelmäluokaksi *11/12 Metafysiikka. Ontologia. Estetiikka. Luonnonfilosofia*. Koko taulukon poikkeavin tapaus on kuitenkin luokka *159.9 Psykologia*, sillä luokituksessa ei ole olemassa 15-alkuista kaksi- eikä kolminumeroista luokkaa, vaan kyseinen luokka on suoraan pääluokasta seuraava alaluokka ja täten sen on katsottu olevan rinnasteinen kaksinumeroisiin alaluokkiin. Luokkia 18 ja 19 ei puolestaan ole olemassa lainkaan.

Pääluokka *2 Uskonto. Teologia* sisältää vain kolme riviä, sillä kaikki kristinuskoa ja kristillistä teologiaa käsittelevät alaluokat on yhdistetty yhdistelmäluokaksi *22/28*. Fennica-tietokannan monografia-aineiston UDK-luokituskaaviossa tosin on määritelty alaluokkien 22–28 sisällöt seuraavasti:

- 22 Raamattu
  - 23 Dogmatiikka
  - 24 Kristillinen etiikka. Kristillinen taide. Hymnologia. Hartaus. Mystiikka. Askeesi. Uskonnotkohtaiset kokemukset
  - 25 Pastoraaliteologia. Homiletiikka. Saarnaoppi. Saarnat. Sielunhoito
  - 26 Kristillinen kirkko. Kirkon hallinto. Kirkko ja yhteiskunta. Ekumenia. Liturgiikka. Sakramentit. Kristillinen kasvatus. Kristilliset järjestöt. Diakonia. Lähetystyö
  - 27 Yleinen kirkkohistoria. Patrismi
  - 28 Kristilliset kirkot. Kristilliset yhteisöt. Kristillisperäiset yhteisöt
- (Kansalliskirjasto 2019 b).

Kuitenkin aineistoa tarkasteltaessa osa teoksista oli luokiteltu vain yhdistelmäluokkaan *22/28*. Alaluokkajaosta huolimatta taulukkoon on sisällytetty

sarake vain yhdistelmäluokalle, sillä niiden on tässä tutkielmassa tulkittu käsittelevän yhtä aihepiiriä. Tutkielman kannalta on ollut oleellisempaa verrata kyseisessä pääluokassa kristinuskoa ja kristillistä teologiaa käsittelevien kirjojen määrää muihin alaluokkiin sijoittuvaan tietokirjallisuuteen, kuin vertailla kyseistä aihepiiriä käsittelevää kirjallisuutta keskenään. Analyysissä tosin otetaan myös huomioon, että yhdistelmäluokkaan sisällytetty kirjallisuus saattaa paikoitellen näyttäytyä osuudeltaan suuremmalta juurikin sen takia, että yhdistelmäluokka sisältää teoksia useammasta kaksinumeroisesta luokasta.

Yhteiskuntatieteitä käsittelevä pääluokka 3 näyttäytyy taulukossa useana kolminumeroisen alaluokan sarakkeena, sillä kaksinumeroiset alaluokat puuttuvat UDK-luokituksesta. Näin on muun muassa 30-, 31- ja 38-alkuisten luokkien kanssa, joissa olemassa on vain kolminumeroiset luokat 303, 304, 305, 308, 311, 314, 316 ja 389. Kuten edellä olevista luokista voidaan huomata, edes kolminumeroiset luokat eivät aina sisällä täydellistä rakennetta, sillä esimerkiksi luokkia 302 tai 315 ei myöskään ole olemassa. Kaksinumeroisten luokkien puuttumisen vuoksi kolminumeroiset luokat ovat taulukossa rinnasteisessa asemassa kaksinumeroisiin taulukoihin, joskin taulukkoa analysoidessa tutkielmassa pohditaan myös, olisiko sillä ollut tuloksiin juurikaan vaikutusta, mikäli kolminumeroiset luokat laskettaisiin yhteen nimettömän kaksinumeroisen luokan alle.

Pääluokat 5 *Matematiikka. Luonnontieteet* ja 6 *Soveltavat tieteet. Lääketiede. Tekniikka* eivät sisällä kuin muutaman poikkeaman. Yhdistelmäluokkaan 502/504 on luokiteltu kirjallisuutta, joka käsittelee luontoa, luonnon- ja ympäristönsuojelua, ympäristötieteitä ja ympäristön tilaa. Kaksinumeroinen 50-alkuinen luokka puuttuu UDK-luokituksesta kotonaan. Samoin kolminumeroinen luokka 608 *Keksinnöt. Innovaatiot. Patentit* on ainoa 60-alkuinen luokka. Koska ylempi luokka puuttuu luokitushierarkiassa, nämä luokat on tutkimuksessa rinnastettu kaksinumeroisiin luokkiin. Pääluokassa 6 on lisäksi yhdistelmäluokka 66/68, joka sisältää kirjallisuutta eri teollisuudenaloilta. Koska pääluokan nimi itsessään ei antanut tarpeeksi tarkkaa kuvaa niistä aihepiireistä, mitkä kyseiseen luokkaan kuuluu, on taulukkoon sisällytetty myös kyseisen yhdistelmäluokan välittömät alaluokat: kaksinumeroinen 66, sekä kaikki 67-alkuiset ja näistä erikseen vielä kaikki 68-alkuiset kolminumeroiset luokat omina yhtenäisinä sarakkeinaan. Nämä sarakkeet eivät kuitenkaan ole mukana



pääluokan yhteenlasketussa lukumäärässä, minkä vuoksi sarakkeet on merkitty taulukkoon vaalean harmaalla taustavärillä. Koska tilastoitujen teosten määrä kolminumeroisissa 67-alkuisissa luokissa on ollut niin pieni, ei tätä ole haluttu erottaa omiksi kolmenumeroisiksi sarakkeikseen. Sama päätös on tehty 68-alkuisten luokkien kanssa.

Taiteita, virkistystä, viihdettä ja urheilua käsittelevä kirjallisuus kuuluu UDK-luokituksessa pääluokkaan 7. Taulukossa tähän luokkaan on otettu omaksi sarakkeekseen myös suoraan pääluokan alla oleva luokka *7.0 Taide*. Kyseisen luokan alla on myös nimittäin luokka *7.091 Taidenäyttelyt*, johon oli suoraan luokiteltu osa tutkimuksen aineistona olleesta kirjallisuudesta. Kaksinumeroiset luokat 71 ja 79 puuttuvat kokonaan, minkä vuoksi taulukosta löytyvät seuraavat Fennica-tietokannan monografia-aineiston UDK-luokituskaavion mukaiset luokat:

711 Aluesuunnittelu. Seutusuunnittelu. Maaseudun suunnittelu.  
 Kaupunkisuunnittelu. Yhdyskuntasuunnittelu. Aluetutkimus. Kaavoitus.  
 712/719 Maisemasuunnittelu. Puutarha-arkkitehtuuri. Viherrakentaminen.  
 Maisemansuojelu. Hautausmaat  
 791/792 Huvit. Elokuva. Videotaide. Teatteri. Ooppera. Tanssitaide. Baletti. Sirkus  
 793/794 Seuraleikit. Tanssit. Tanssiurheilu. Tietokilpailut. Pelit. Taikatemput  
 796/799 Liikunta. Urheilu. Voimistelu. Liikuntavälineet. Urheiluvälineet. Retkeily  
 (Kansalliskirjasto 2019 b).

Nämä luokat on puuttuvien kaksinumeroisten luokkien vuoksi sisällytetty taulukkoon omina riveinään. Lisäksi erityisesti 79-alkuiset yhdistelmäluokat käsittelevät tarpeeksi erilaisia aihepiirejä, jotta kyseisten luokkien vertailu toisiinsa on mielekästä.

Yhdistelmäluokan *73/76 Kuvataide* suhteen on noudatettu samaa periaatetta kuin kristinuskoa ja kristillistä teologiaa käsittelevän yhdistelmäluokan *22/28* suhteen. Suurin osa aineiston kirjallisuudesta oli luokiteltu vain ja ainoastaan yhdistelmäluokkaan, vaikka UDK-luokituskaavio sisältää myös tarkemmat kuvaukset yhdistelmäluokan kaksinumeroisille luokille:

73 Kuvanveisto. Keramiikkataide. Metallitaide. Numismatiikka. Mitalitaide  
 74 Piirustus. Taideteollisuus. Taidekäsityö. Sisustustaide. Lasitaide  
 75 Maalaustaide  
 76 Grafiikka

Tarkempien määritelmien katsotaan kuitenkin olevan tutkielman kannalta merkityksettömiä, sillä kuvataide on aihepiiriltään riittävän erilainen muihin pääluokan vertailtaviin kohteisiin nähden. On mielekkäämpää vertailla kuvataidetta käsittelevää kirjallisuutta aihepiiriltään erilaisiin tietokirjoihin kuin vertailla kuvataidekirjallisuutta keskenään.

Suurin osa pääluokan 8 *Kieli. Kielitiede. Kirjallisuus* alaluokista on rajattu tutkimuksen ulkopuolelle, sillä niihin luokitellaan kaunokirjallisuutta. Tutkielmaan on kuitenkin otettu mukaan taulukossakin nähtävä kielten luokka 80, josta on vielä nostettu tarkasteluun tämän kaksi alaluokkaa: yhdistelmäluokka 800/801 *Kielitiede. Lingvistiikka* ja 803.0 *Saksan kieli*. Koska kyse on käännöstieteen pro gradu tutkielmasta saksan kääntämisen pääaineessa, kyseiset luokat on haluttu nostaa esille, jotta voitaisiin nähdä, kuinka paljon kielitiedettä, lingvistiikkaa ja erityisesti vielä saksan kieltä koskevaa tietokirjallisuutta saksasta suomennetaan.

Lisäksi tutkimukseen kuuluu myös selkeästi tietokirjallisuutta sisältävä luokka 82 *Yleinen kirjallisuustiede. Kirjallisuuden tutkimus. Suullinen esitystaito*, mutta tämän kolminumeroinen alaluokka 820 *Englanninkielinen kirjallisuus* on rajattu ulkopuolelle. Samoin on tehty luokan 820/89 *Eri kansojen ja kielialueiden kirjallisuus* suhteen, sillä sen lisäluvut sisältävät kaikki kaunokirjallisuutta (ks. luku 3.2). Taulukossa harmaalla pohjalla olevat kolminumeroiset luokat on laskettu yhteen luokkaan 80 ja pääluokan 8 yhteenlaskettu kirjallisuuden määrä on puolestaan saatu laskemalla yhteen luokat 80 ja 82.

UDK-luokituksille tuttua yhdistämistä on tehty myös pääluokassa 9 *Maantiede. Henkilöhistoria. Historia*. Tästä luokasta puuttuvat täysin kaksinumeroiset 90- ja 92-alkuiset luokat, joten taulukossa näitä edustavat heti pääluokan alla luokkahierarkiassa olevat 902/904 *Arkeologia. Esihistoria*, 908 *Paikallishistoriat. Kotiseutu* ja 929 *Henkilöhistoria. Elämäkerrat. Muistelmat. Matrikkelit*. Lisäksi oman sarakkeensa on vielä saanut yhdistelmäluokka 93/99, joka kattaa historiaa ja maailmanhistoriaa käsittelevät teokset. Kyseiseen yhdistelmäluokkaan kuuluvat siis mm. eri alueiden historiat, historiatiede, historian aputieteet, arkistot, epigrafia, paleografia, papyrologia ja kulttuurihistoria. Tutkimuksen kannalta ei kuitenkaan ole pidetty tarpeellisena eritellä yhdistelmäluokkaa, sillä aihepiireinä historia ja maailmanhistoria ovat riittävän lähellä toisiaan verrattuna muihin pääluokan aihepiireihin.

### 4.3 Taulukko Fennica-tietokannasta kerätystä tilastosta

	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015	Yht.
<b>0 Tiede ja tieto. Organisointi. Tietojenkäsittelytiede. Informaatio. Dokumentointi. Kirjastoala. Järjestöt. Julkaisut</b>	0,5	0,25	0	1	0,5	3	0	0,5	0,5	6,25
00 Tieteen ja kulttuurin yleiset perusteet	0,5			1	0,5				0,5	2,5
01 Bibliografiat. Julkaisuluettelot										
02 Kirjastotoimi. Kirjastotiede										
03 Tietosanakirjat. Yleiset hakuteokset		0,25				3		0,5		3,75
05 Kausijulkaisut. Aikakauslehdet. Sarjat										
06 Erilaiset yhteisöt										
07 Lehistö. Journalismi. Sanomalehdet										
08 Kokoomateokset (Sekasisältöiset teokset)										
09 Käsikirjoitukset. Harvinaiskirjat. Bibliofilia. Exlibrikset										
	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015	Yht.
<b>1 Filosofia. Psykologia</b>	10,5	13,75	9,5	7,68	12,33	10,5	11,5	12	9,5	97,26
1 Filosofia	0,5		0,5			1	3	1	0,5	6,5
11/12 Metafysiikka. Ontologia. Estetiikka. Luonnonfilosofia					1	2		2		5
13 Okkultismi. Salatieteet. Astrologia. Paranormaalit ilmiöt				1	2,5			1,5	0,5	5,5
14 Filosofiset suuntaukset	6	12,5	2,5	2,5	1,83	2,83	1,17	1,5	4	34,83
159.9 Psykologia	2		5	2,85	2,5	2,17	3,83	2,5	2,5	23,35
16 Logiikka. Tietoteoria. Epistemologia	1,5		0,5		1					3
17 Etiikka. Moraali. Käytännöllinen filosofia. Elämäntaito	0,5	1,25	1	1,33	3,5	2,5	3,5	3,5	2	19,08
	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015	Yht.
<b>2 Uskonto. Teologia</b>	10,5	18,75	13	3,58	12,83	8,83	4	8,5	4	83,99
21 Luonnollinen teologia. Vapaa-ajattelu. Ateismi. Panteismi		0,5		0,5						1
22/28 Kristinusk. Kristillinen teologia	10,5	17,25	12,5	3,08	12,33	7,33	4	8,5	3,5	78,99
29 Uskontotiede. Mytologia. Ei-kristilliset uskonnot		1	0,5		0,5	1,5			0,5	4
	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015	Yht.
<b>3 Yhteiskuntatieteet</b>	4	7,75	5	7,25	4,33	5	10,17	4,08	7,75	55,33
303 Yhteiskuntatieteiden tutkimusmenetelmät. Yhteiskuntatieteiden metodologia										
304 Yhteiskuntapolitiikka. Sosiaalipolitiikka		0,25			0,5					0,75
305 Sukupuolitutkimus. Sukupuoliroolit	1									1
308 Sosiografia. Yhteiskuntakuvaus	0,5									0,5
311 Tilastotiede. Tilaston teoria. Tilastomenetelmät										
314 Väestötiede. Väestötutkimus. Demografia. Muuttoliike. Siirtolaisuus					0,5				0,5	1
316 Sosiologia		0,25	1	2,17	0,5	0,5	1		0,25	5,67
32 Poliitikantutkimus. Valtio-oppi	1,5	1	1,5	2,33		1	0,5	1	1,75	10,58
33 Kansantalous. Kansantaloustiede	0,5	0,5	1	2,5	0,33	1	2		2,75	10,58
34 Oikeus									0,5	0,5
35 Julkinen hallinto. Hallintoelimet. Sotataito. Sotatieide		1			1	0,5	4,5	3,08	1,5	11,58
36 Sosiaalihuolto. Sosiaaliturva. Kansanterveys		0,5		0,25	0,5					1,25
37 Kasvatus. Opetus. Koulutus	0,5	3,25	0,75			1,5	0,67		0,5	7,17
389 Mitat. Painot										
39 Perinnetieteet. Etnologia. Kansatiede. Kansanrunous. Folkloristiikka		1	0,75		1	0,5	1,5			4,75
	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015	Yht.
<b>5 Matematiikka. Luonnontieteet</b>	3,5	2	2,75	7	3,33	3	0	2,5	1	25,08
502/504 Luonto. Luonnonsuojelu. Ympäristönsuojelu. Ympäristötieteet. Ympäristön tila		0,5		0,5		1				2
51 Matematiikka			0,5							0,5
52 Tähtitiede. Avaruustutkimus. Geodesia. Maanmittaus. Kartografia									0,5	0,5
53 Fysiikka	1		0,25						0,5	1,75
54 Kemia										
55 Geologia. Geofysiikka. Geokemia. Seismologia. Glasiaaligeologia. Geomorfologia. Oseanografia. Petrologia. Malmi	1	1			1					3
56 Paleontologia										
57 Biologiset tieteet. Biologia	0,5			0,5	0,33	1				2,33
58 Kasvitiede			0,5		0,5	1				2
59 Eläintiede	1		1,5	6	1,5			2,5		12,5

	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015	Yht.
<b>6 Soveltavat tieteet. Lääketiede. Tekniikka</b>	6,5	16,25	12,5	21,45	14,66	14,17	14,83	27,25	7,5	135,11
608 Keksinnöt. Innovaatiot. Patentit										
61 Lääketiede	2	2,5	2,5	7,7	5,33	10,17	4,83	8,5	2	45,53
62 Insinööritieteet. Tekniikka		1,75	3	4,5			2	4	1	16,25
63 Maatalous. Metsätalous. Metsästys. Kalastus. Yleistä	2	5	2	3,5	5		1	11		29,5
64 Kotitalous. Laitostalous. Suurtalous. Ravitsemisala. Majoitusala	1,5	6	4,5	3,75	2	1,5	2	2,5	2	25,75
65 Teollisuuden, kaupan ja liikenteen organisaatio	0,5			0,5	1,33	1	5	1,25	0,5	10,08
66/68 Eri teollisuudenaloja	0,5	0,75		1,5	1	1,5			2	7,25
66 Kemianteollisuus. Kemian tekniikka		0,25		0,5	1	0,5			0,5	2,75
674 Puuteollisuus. Mekaaninen metsäteollisuus.										
675 Nahkateollisuus. Nahkatuotteet.										
676 Massateollisuus. Paperiteollisuus.										
677 Tekstiiliteollisuus. Vaatetusteollisuus. Muoti.										
678 Muoviteollisuus		0,25								0,25
681.5 Säättötekniikka. Säättöjärjestelmät.										
Säätömenetelmät. Säätolaitteet. Automaatiotekniikka.										
Robotiikka.										
688/689 Käsiyöt. Leikkikalut. Koristeet. Askartelu	0,5	0,25		1		1			1,5	4,25
69 Talonrakennus.		0,25	0,5							0,75
	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015	Yht.
<b>7 Taiteet. Virkistys. Viihde. Urheilu</b>	8	6,5	8,75	3,5	7,5	3	3,67	3	0,5	44,42
7.0 Taide										
(7.091 Taidenäyttelyt)			0,5	0,5	2,5	0,5				4
711 Aluesuunnittelu. Seutusuunnittelu. Maaseudun suunnittelu. Kaupunkisuunnittelu. Yhdyskuntasuunnittelu. Aluetutkimus. Kaavoitus.					0,5					0,5
712/719 Maisemasuunnittelu. Puutarha-arkkitehtuuri. Viherrakentaminen. Maisemansuojelu. Hautausmaat										
72 Arkkitehtuuri. Rakennustaide	1		0,5					1		2,5
73/76 Kuvataide (sis. Kuvanveisto. Keramiikkataide. Metallitaide. Numismatiikka. Mitalitaide. Piirustus. Taideteollisuus. Taidekäsityö. Sisustustaide. Lasitaide. Maalaustaide. Grafiikka)	2	1	0,5	0,5	1	0,5	0,33	1		6,83
77 Valokuvaus	2		0,5							2,5
78 Musiikki	1	2,5	4		2	0,5	0,33			10,33
791/792 Huvit. Elokuva. Videotaide. Teatteri. Ooppera. Tanssitaide. Baletti. Sirkus		1,5	0,5							2
793/794 Seuraleikit. Tanssit. Tanssiurheilu. Tietokilpailut. Pelit. Taikatemput			0,5		1	1,5				3
796/799 Liikunta. Urheilu. Voimistelu. Liikuntavälineet. Urheiluvälineet. Retkeily	2	1,5	1,75	2,5	0,5		3	1	0,5	12,75
	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015	Yht.
<b>8 Kieli. Kielitiede. Kirjallisuus</b>	0	0,75	0	0	1	1	3	2,08	0,5	8,33
80 Kielet		0,25			0,5		2	1		3,75
800/801 Kielitiede. Lingvistiikka		0,25			0,5		2			2,75
803.0 Saksan kieli								1		1
82 Yleinen kirjallisuustiede. Kirjallisuudentutkimus. Suullinen esitystaito		0,5			0,5	1	1	1,08	0,5	4,58
	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015	Yht.
<b>9 Maantiede. Henkilöhistoria. Historia</b>	4,5	8	5,5	4,53	1,5	2,5	8,83	11,08	5,75	52,19
902/904 Arkeologia. Esihistoria								1		1
908 Paikallishistoriat. Kotiseutu										
91 Maantiede. Matkat	3	5		2,5				1,33	1,25	13,08
929 Henkilöhistoria. Elämäkerrat. Muistelmat. Matriikkelit	1,5	3	5,5	1,53	1	2,5	6,83	6,92	4,5	33,28
93/99 Historia. Maailmanhistoria				0,5	0,5			1,83		4,83
	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015	Yht.
<b>YHTEENSÄ</b>	48	74	57	56	58	51	56	71	37	508
Hakutuloksia yhteensä (mukaan lukien tutkimuksen ulkopuolinen kirjallisuus)	92	154	202	167	140	134	129	138	88	1244

Taulukko 1. Fennica-tietokannasta kerätty tilasto.

#### 4.4 Tilastokeskuksen tilastot

Tilastokeskus julkaisee nykyään vuosittain useaa tieto- ja kaunokirjallisuutta käsittelevää tilastoa, jotka sisältävät lisäksi tietoa osittain myös tähän tutkimukseen valituilta tarkasteluvuosilta. Näiden tilastojen tietoja on koostettu omiin taulukkoihinsa ja käytetty analyysin tukena niiltä osin kuin ne vastaavat tutkielman tarkasteluvuosia. Tilastokeskuksen julkaisemia tietoja ei ole kuitenkaan voitu verrata suoraan tätä tutkielmaa varten kerättyihin tilastoihin, sillä tilastointiperusteet eivät välttämättä vastaa toisiaan.

Analyysin tueksi tähän tutkielmaan valikoidut Tilastokeskuksen tilastot on julkaistu Tilastokeskuksen tarjoamassa Kulttuuritilastojen taulukkopalvelussa (Tilastokeskus 2019). Sieltä on valikoitu kirjoja, kirjastoja ja kulttuurilehtiä käsittelevä osio, josta puolestaan tutkielman aihetta ovat sivunneet seuraavat jo aikaisemmin luvussa 2.2 nimetyt tilastot:

- 3.1 Julkaistu kotimainen kirjallisuus ja käännöskirjallisuus 1980–2017
  - 3.2 Suomessa julkaistu käännöskirjallisuus alkukielen mukaan 1980–2017
  - 3.3 Tieto- ja kaunokirjallisuuden sekä koulu- ja lastenkirjojen kokonaisnimeketuotanto 1980–2017.
- (Mp.)

Tilastokeskus ilmoittaa lähteekseen Suomen kansalliskirjaston (2019: ks. esim. 3.1 Julkaistu kotimainen kirjallisuus ja käännöskirjallisuus 1980–2017), joka myös ylläpitää tämän tutkielman aineiston lähteenä käytettyä Fennica-tietokantaa. Tilastokeskuksen sivuilta ei kuitenkaan selviä, onko Suomen kansalliskirjasto toimittanut tiedot julkaistusta kirjallisuudesta tilastokeskukselle vai onko Tilastokeskus kerännyt tiedot Suomen kansalliskirjaston lähteistä. Myöskään Tilastokeskuksen tarkkoja tilastointiperusteita ei ole saatavilla. Tästä syystä edellä mainittujen tilastojen tietoja käytetään vain analyysin tukena, eikä lukuja ole lähdetty suoraan vertailemaan tutkielman aineistoon.

## 5 Analyysi

Tässä luvussa tutkielman aineistoa tarkastelemalla pyritään selvittämään, kuinka paljon saksasta suomennetaan tietokirjallisuutta suhteessa saksasta suomennettuun kaunokirjallisuuteen ja suhteessa kaikkeen julkaistuun käännöskirjallisuuteen. Tämän jälkeen aihepiiriä käsittelevissä luvuissa pyritään selvittämään, millaista tietokirjallisuutta saksasta on käännetty 1900-luvun alusta lähtien ja miten tämä suhteutuu tutkielman aineistona olleisiin tilastoihin. Aihepiirejä käsitellään tarkastelemalla kutakin UDK-luokituksen pääluokkaa omassa erillisessä luvussaan ja vertaamalla Fennica-tietokannasta kerättyjä tilastoja aineistokirjallisuudesta poimittuihin esimerkkiteoksiin.

### 5.1 Saksasta suomennetun tietokirjallisuuden määrä suhteessa kaunokirjallisuuteen ja käännöskirjallisuuteen

Analyysin aluksi tarkastellaan julkaistun tietokirjallisuuden suhdetta kaunokirjallisuuteen sekä saksasta suomennetun kirjallisuuden suhdetta kaikkeen julkaistuun suomenkieliseen käännöskirjallisuuteen. Oheisten taulukkojen (ks. taulukko 2 ja taulukko 3) luvut on kerätty Tilastokeskuksen ylläpitämästä Kulttuuritilaston taulukkopalvelusta, tarkalleen ottaen kyseisen palvelun kirjoja, kirjastoja ja kulttuurilehtiä käsittelevien tilastojen taulukoista *3.1 Julkaistu kotimainen kirjallisuus ja käännöskirjallisuus 1980–2017*, *3.2 Suomessa julkaistu käännöskirjallisuus alkukielen mukaan 1980–2017*, *3.3 Tieto- ja kaunokirjallisuuden sekä koulu- ja lastenkirjojen kokonaisnimeketuotanto 1980–2017* ja *3.4 Suomessa julkaistu kirjallisuus aihepiireittäin 1980–2017* (Tilastokeskus 2019). Vaikka tutkielmassa on tarkasteltu myös vuotta 1975, tätä ei ole voitu Tilastokeskuksen tietojen pohjalta kerättyyn taulukkoon sisällyttää, sillä kyseisten tilastojen ensimmäinen tilastointivuosi on ollut 1980.

Tilastokeskus ilmoittaa lähteekseen Suomen kansalliskirjaston, joka ylläpitää myös tämän tutkimuksen aineiston lähteenä ollutta Fennica-tietokantaa (Tilastokeskus 2019). Tästä huolimatta tutkimuksen tuloksia ei kuitenkaan voida yksiselitteisesti suoraan verrata Tilastokeskuksen tietojen pohjalta kerättyyn taulukkoon, sillä

tilastointiperusteissa voi olla eroavaisuuksia. Tilastointiperusteet ovat myös saattaneet niin Kansalliskirjastolla kuin Tilastokeskuksellakin muuttua vuosien saatossa, joten täysin ongelmattomasti ei voida myöskään verrata eri vuosien lukuja keskenään, vaikka varmasti niistä voidaan kuitenkin sanoa jotain siitä, miten esimerkiksi julkaistun tietokirjallisuuden määrä on muuttunut suhteessa kaunokirjallisuuteen tai kuinka suuri osa julkaistusta suomenkielisestä käännöskirjallisuudesta on kunakin tarkasteluvuonna käännetty saksasta.

	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015
Julkaistu kirjallisuus	-	6511	8930	10153	13496	11764	13667	12017	9865
Tietokirjallisuus	-	5590	7847	8505	11612	9791	11248	9273	7399
Kaunokirjallisuus	-	921	1083	1648	1884	1973	2419	2744	2466
Tietokirjallisuuden osuus (%)	-	86 %	88 %	84 %	86 %	83 %	82 %	77 %	75 %

*Taulukko 2. Tietokirjallisuuden määrä suhteessa kaunokirjallisuuteen ja kaikkeen julkaistuun kirjallisuuteen. Oheisen taulukon tiedot on kerätty Tilastokeskuksen kulttuuritilastoista 3.1 Julkaistu kotimainen kirjallisuus ja käännöskirjallisuus 1980–2017 ja 3.3 Tieto- ja kaunokirjallisuuden sekä koulu- ja lastenkirjojen kokonaisnimeketuotanto 1980–2017 (Tilastokeskus 2019).*

Kuten taulukosta 2 nähdään, jokaisena tarkasteluvuonna julkaistun tietokirjallisuuden nimekmäärä on huomattavasti suurempi kuin julkaistun kaunokirjallisuuden vastaava. Vain vuosia 2010 ja 2015 lukuun ottamatta tietokirjallisuuden osuus kaikesta julkaistusta kirjallisuudesta on ollut yli 80 prosenttia. Taulukosta 2 voidaan kuitenkin huomata, että tietokirjallisuuden osuus kaikesta julkaistusta kirjallisuudesta on ollut 20:n viime vuoden aikana laskussa, vaikka julkaistun kirjallisuuden määrä näyttää vuotta 1980 lukuun ottamatta vaihtelevan tarkasteluvuosittain vain noin 2000–4000 nimekkeen verran. Tämä tuskin selittyy pelkästään tilastointiperusteiden muutoksella. Näyttääkin siltä, että siinä, missä tietokirjallisuuden julkaisumäärät vaihtelevat myös noin 2000–3000 nimekkeen verran, kaunokirjallisuuden julkaisumäärien kasvu on ollut tasaista vuotta 2015 lukuun ottamatta. Lukuja tarkastellessa on tosin hyvä ottaa huomioon, että Tilastokeskus ilmoittaa pienpainatteiden (5–48 sivua) sisältyvän lukuihin samoin kuin myös kaksi- ja useampikieliset kirjat sekä käännökset muihin kieliin. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on kuitenkin tarkastella vain suomenkielistä tietokirjallisuutta.

	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015
Julkaistu suomenkielinen käännöskirjallisuus	-	959	906	1562	1875	2106	2235	2432	1789
Saksasta suomennettu kirjallisuus	-	84	96	128	135	128	122	132	85
Saksasta suomennettu kirjallisuus (%)	-	8,8 %	10,6 %	8,2 %	7,3 %	6,1 %	5,5 %	5,4 %	4,8 %

*Taulukko 3. Saksasta suomennetun kirjallisuuden määrä suhteessa julkaistuun suomenkieliseen käännöskirjallisuuteen. Oheisen taulukon tiedot on kerätty Tilastokeskuksen kulttuuritilastosta 3.2 Suomessa julkaistu käännöskirjallisuus alkukielen mukaan 1980–2017 (Tilastokeskus 2019).*

Myös saksankielisen kirjallisuuden suomennoksissa (ks. taulukko 3) tuntuu olevan nähtävissä samanlainen laskeva kehityssuunta: saksasta suomennetun kirjallisuuden osuus kaikesta julkaistusta suomenkielisestä käännöskirjallisuudesta on laskenut vuodesta 1985 vuoteen 2015 jopa 5,8 prosenttiyksiköllä. Toisaalta taas tarkasteltaessa saksasta suomennetun kirjallisuuden nimekemääriä huomataan, että vuosina 1990–2010 saksasta suomennetun kirjallisuuden määrä on pysynyt tasaisesti noin 120–135 nimekkeessä. Prosenttiosuuden laskun voidaan siis tässä tapauksessa todeta johtuvan pikemminkin siitä, että suomennettua kirjallisuutta on julkaistu määrällisesti enemmän kuin siitä, että alkukieleltään saksankielisiä teoksia suomennettaisiin aiempaa vähemmän.

Vain vuonna 2015 voidaan huomata selkeä notkahdus saksasta suomennetun kirjallisuuden määrässä. Joskin samana vuonna julkaistun suomenkielisen käännöskirjallisuuden kuin myös ylipäätään julkaistun kirjallisuuden määrässä on tapahtunut selkeä pudotus: Suomessa on vuonna 2015 julkaistu vain 9865 nimekettä viiden vuoden takaiseen 12017 nimekkeeseen verrattuna, julkaistun suomenkielisen käännöskirjallisuuden määrä on viidessä vuodessa pudonnut 2432 nimekkeestä 1789 nimekkeeseen ja saksasta suomennetun kirjallisuuden määrä puolestaan 132 nimekkeestä 85 nimekkeeseen. Kyseessä on kuitenkin vain yksi tarkasteluvuosi, eikä sen perusteella vielä voida tehdä selkeää johtopäätöstä siitä, että kirjallisuutta julkaistaisiin nykyään vähemmän. On otettava huomioon, että julkaistun kirjallisuuden määrässä voi tapahtua vuosikohtaista vaihtelua, joten esimerkiksi vuonna 2016 tilanne on voinut jo palautua aiempien tarkasteluvuosien tasolle.

Vaikka saksasta suomennetun kirjallisuuden osuus näyttää olevan laskussa julkaistun suomenkielisen käännöskirjallisuuden määrän kasvun myötä, on tärkeää nostaa esiin, että Tilastokeskuksen (2019) taulukon 3.2 *Suomessa julkaistu käännöskirjallisuus alkukielen mukaan 1980–2017* tietojen mukaan saksa on ollut kolmanneksi yleisin alkukieli julkaistussa suomenkielisessä käännöskirjallisuudessa kaikkina muina tutkimuksen tarkasteluvuosina paitsi 2005 ja 2010 (ks. taulukot 4a ja b), jolloin kolmanneksi yleisin alkukieli on ollut ranska. Tuolloin saksa on kuitenkin pitänyt neljättä sijaa. Saksan edelle on julkaistun suomenkielisen käännöskirjallisuuden alkukielenä yltänyt selkeällä prosentuaalisella ja määrällisellä erolla yleisimpänä englantia ja toiseksi yleisimpänä ruotsia.



Taulukosta 4b voidaan lisäksi huomata, että tarkasteluvuosina aikavälillä 1980–2000 saksasta suomennettujen teosten nimekemäärät eroavat usean kymmenen nimekkeen verran ranskasta suomennetuista. Useamman kymmenen nimekkeen ero on ollut myös vuonna 2005, jolloin ranska oli kolmanneksi yleisin alkukieli, mutta esimerkiksi vuonna 2010 ero ranskasta ja saksasta suomennettujen teosten välillä on vain 4 nimekettä. Tärkeää on myös huomata, että ainoastaan vuosia 1980 ja 2015 lukuun ottamatta kolmanneksi ja neljänneksi yleisimpien alkukielten ero viidennellä sijalla olevaan kieleen on ollut selkeä. Suomennettujen teosten määrä on eronnut viidennellä sijalla olevista teoksista paikoitellen (esim. vuonna 1995) jopa noin 50–100 nimekkeen ja usean prosenttiyksikön verran.

	1.	%	2.	%	3.	%	4.	%	5.	%
1980	Englanti	46,6	Ruotsi	17,4	Saksa	8,8	Ranska	5	Venäjä	4,9
1985	Englanti	57,4	Ruotsi	13,7	Saksa	10,6	Ranska	4,7	Venäjä	2,9
1990	Englanti	60,1	Ruotsi	11,8	Saksa	8,2	Ranska	5,9	Venäjä	2,6
1995	Englanti	64,4	Ruotsi	11,5	Saksa	7,3	Ranska	5,7	Italia	2,2
2000	Englanti	68,0	Ruotsi	8,8	Saksa	6,1	Ranska	5,3	Tanska / Italia	1,4
2005	Englanti	59,6	Ruotsi	12,0	Ranska	6,6	Saksa	5,5	Norja	2,4
2010	Englanti	62,7	Ruotsi	11,6	Ranska	5,6	Saksa	5,4	Italia	2,5
2015	Englanti	61,8	Ruotsi	13,2	Saksa	4,8	Ranska	4,1	Italia	3,3

*Taulukko 4a. Suomenkielisen käännöskirjallisuuden viisi yleisintä alkukieltä ja niistä suomennettujen teosten prosenttiosuus kaikesta suomennetusta käännöskirjallisuudesta. Oheisen taulukon tiedot on kerätty Tilastokeskuksen kulttuuritilastosta 3.2 Suomessa julkaistu käännöskirjallisuus alkukielen mukaan 1980–2017 (Tilastokeskus 2019).*

	1.	Kpl	2.	Kpl	3.	Kpl	4.	Kpl	5.	Kpl
1980	Englanti	447	Ruotsi	167	Saksa	84	Ranska	48	Venäjä	47
1985	Englanti	520	Ruotsi	124	Saksa	96	Ranska	43	Venäjä	26
1990	Englanti	940	Ruotsi	184	Saksa	128	Ranska	92	Venäjä	40
1995	Englanti	1196	Ruotsi	213	Saksa	135	Ranska	105	Italia	40
2000	Englanti	1433	Ruotsi	186	Saksa	128	Ranska	111	Tanska / Italia	29
2005	Englanti	1331	Ruotsi	267	Ranska	148	Saksa	122	Norja	54
2010	Englanti	1526	Ruotsi	282	Ranska	136	Saksa	132	Italia	60
2015	Englanti	1105	Ruotsi	236	Saksa	85	Ranska	73	Italia	59

*Taulukko 4b. Suomenkielisen käännöskirjallisuuden viisi yleisintä alkukieltä ja niistä suomennettujen teosten nimekemäärät. Oheisen taulukon tiedot on kerätty Tilastokeskuksen kulttuuritilastosta 3.2 Suomessa julkaistu käännöskirjallisuus alkukielen mukaan 1980–2017 (Tilastokeskus 2019).*

Kuten aiemmin on jo todettu, tietokirjallisuutta julkaistaan huomattavasti kaunokirjallisuutta enemmän. Tämän perusteella voisi siis myös olettaa, että saksasta suomennetun kirjallisuuden suhteenkin käännetyn tietokirjallisuuden määrä olisi suurempi kuin kaunokirjallisuuden. Tutkimuksen tulosten perusteella näin ei kuitenkaan aina ole, vaan julkaistun saksasta suomennetun tieto- ja kaunokirjallisuuden suhde toisiinsa vaihtelee tarkasteluvuosittain.

Taulukossa 5 on tämän tutkimuksen aineiston pohjalta esitetty, kuinka paljon Fennica-tietokannan tarkennetun haun mukaan on suomennettu kirjallisuutta, jonka alkukieli on ollut joko kokonaan tai osittain saksa. Kaikki tarkennetulla haulla tehdyt hakutulokset näkyvät siis ensimmäisellä rivillä *Saksasta suomennettu kirjallisuus*. Seuraavalla rivillä on puolestaan nähtävillä tutkimukseen mukaan luetun ja tilastoidun saksasta suomennetun tietokirjallisuuden nimekemäärät. Viimeisellä rivillä on puolestaan laskettu saksasta suomennetun tietokirjallisuuden prosentuaalinen osuus kaikista tarkennetun haun hakutuloksista. Lisäksi oikeanpuolimmaisessa sarakkeessa on laskettu yhteen kaikki tutkimuksen menetelmällä saadut hakutulokset, kaikki tutkimukseen mukaan luettu kirjallisuus ja sen osuus kaikista saaduista hakutuloksista.

	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015	Yht.
Saksasta suomennettu kirjallisuus	92	154	202	167	140	134	129	138	88	1244
Saksasta suomennettu tietokirjallisuus (kpl)	48	74	57	56	58	51	56	71	37	508
Saksasta suomennettu tietokirjallisuus (%)	52,2 %	48,1 %	28,2 %	33,5 %	41,4 %	38,1 %	43,4 %	51,4 %	42,0 %	40,8 %

*Taulukko 5. Fennica-tietokannasta tehtyjen tarkennettujen hakujen hakutulosten määrä suhteessa tutkimukseen sisällytettyyn kirjallisuuteen.*

Saksasta suomennetun kirjallisuuden määrä on vaihdellut tarkasteluvuosittain jopa useamman kymmenen nimikkeen verran, mikä on kuitenkin jo merkittävä ero vain noin 100–200 nimekkeen määrissä. Tarkasteluun otetuista vuosista eniten saksasta suomennettua kirjallisuutta on julkaistu vuonna 1985, jolloin rikottiin 200 julkaistun nimikkeen raja, kun taas vähiten saksasta suomennettua kirjallisuutta julkaistiin vastikään vuonna 2015. Tilastokeskuksen keräämistä tilastoista tosin muistetaan (ks. taulukot 2 ja 3), että vuonna 2015 tapahtui notkahdus kaikessa julkaistussa kirjallisuudessa kuin myös julkaistussa suomenkielisessä käännöskirjallisuudessa, mikä oletettavasti myös heijastuu tämän tutkimuksen tuloksissa.

Saksasta suomennetun tietokirjallisuuden julkaisumäärät sen sijaan ovat pysyneet kaiken saksasta suomennetun kirjallisuuden määrän vaihteluista huolimatta useamman kymmenen vuoden aikana hyvinkin tasaisina, sillä vuosina 1985, 1990, 1995, 2000 ja 2005 vaihtelua näyttää tapahtuneen viiden vuoden välein vain muutaman nimikkeen verran. Eniten saksasta suomennettua tietokirjallisuutta on julkaistu vuosina 1980 (74 nimekettä) ja 2010 (71 nimekettä), mikä antaa ymmärtää, että vuosittainen vaihtelu voi olla hyvinkin suurta ja niin ennen kuin nykyäänkin saksasta käännetään yhä merkittäviä määriä tietokirjallisuutta. Alhaisimmat nimikemäärät löytyvät puolestaan vuosilta 1975 ja 2015. Joskin tässä on tärkeää huomata, että vaikka vuonna 1975

julkaistu nimikemäärä vaikuttaa muihin tarkasteluvuosiin verrattuna pieneltä, on suomennetun tietokirjallisuuden määrä kuitenkin ollut 52,2 % kyseisen vuoden kaikista julkaistuista saksankielisen kirjallisuuden suomennoksista. Tämä on myös tutkimuksen tulosten mukaan tarkasteluvuosien suurin tietokirjallisuuden prosentuaalinen osuus. Myös vuoden 2015 alhainen tulos selittyy jälleen kyseisen vuoden alhaisella kirjallisuuden julkaisumäärällä.

Koska kaiken saksasta suomennetun kirjallisuuden määrä on vaihdellut useamman kymmenen nimekkeen verran, mutta saksasta suomennetun tietokirjallisuuden määrä on kuitenkin suurimman osan ajasta pysynyt tasaisena, saksasta suomennetun tietokirjallisuuden määrä suhteessa kaunokirjallisuuden määrään on vaihdellut useamman kymmenen prosenttiyksikön verran tarkasteluvuosien välillä. Alhaisin prosentuaalinen osuus on ollut vuonna 1985 (28,2 %), jolloin suomennetun saksankielisen kirjallisuuden nimekemäärä on ollut 48 nimekettä suurempi vuoden 1980 tilanteeseen verrattuna siinä, missä suomennettua tietokirjallisuutta on puolestaan julkaistu 17 nimekettä vähemmän kuin vuonna 1980. Korkein prosentuaalinen osuus on puolestaan ollut vuonna 1975 (52,2 %), jolloin tosin julkaistun saksasta suomennetun kirjallisuuden määräkin on ollut alhainen. Kuitenkin lähes samoihin osuuksiin on päästy myös vuonna 2010 (51,4 %), jolloin saksasta suomennettujen tietokirjojen nimekemäärä on ollut 15 nimekettä suurempi kuin sitä edeltäneenä tarkasteluvuonna 2005 ja jopa 23 nimekettä suurempi kuin vuonna 1975.

Tulokset ovat osittain odotettuja. Kuten tämän tutkielman analyysiluvusta ilmenee, saksa on ollut merkittävä lähtökieli suomennetulle tietokirjallisuudelle, mikä selvästi heijastuu tuloksissa. Yllättävää kuitenkin on, että vaikka tietokirjallisuutta yleensä julkaistaan huomattavasti enemmän kaunokirjallisuuteen nähden, tämä ei tule suoraan ilmi siinä, kuinka paljon saksasta suomennettua tietokirjallisuutta julkaistaan kaikkeen saksasta suomennettuun kirjallisuuteen nähden. Useampina tarkasteluvuosina julkaistun saksasta suomennetun tietokirjallisuuden määrä on alle puolet kaikesta julkaistusta saksasta suomennetusta kirjallisuudesta, mikä antaa ymmärtää, että saksasta käännetään enimmäkseen kaunokirjallisuutta. Olisikin mielenkiintoista selvittää, onko sama tendenssi nähtävissä myös muiden lähtökielten kohdalla. Tarkasteluvuosista vain kahtena (1975 ja 2010) julkaistun saksasta suomennetun tietokirjallisuuden määrä ylittää puolet kaikesta julkaistusta saksasta suomennetusta

kirjallisuudesta, minkä lisäksi vuonna 1980 osuus on lähes puolet. Suurimpana osana tarkasteluvuosista siis kaunokirjallisuuden osuus on ollut tietokirjallisuutta suurempi.

## 5.2 Aihepiiri

Kun tarkastellaan sitä, millaisia aiheita saksasta suomennettu tietokirjallisuus käsittelee, saadaan parhaiten vastaus kysymykseen, millaista tietokirjallisuutta saksasta suomennetaan. Aihepiiriä on tässä tutkielmassa tarkasteltu sen kautta, mihin UDK-luokkaan tarkasteluvuosina saksasta suomennetut tietokirjat on luokiteltu Fennica-tietokannassa. Tässä luvussa verrataan aluksi eri pääluokkiin luokitellun, saksasta suomennetun tietokirjallisuuden määriä toisiinsa, jotta saataisiin tarkempi kuva siitä, mihin pääluokkaan luokiteltua kirjallisuutta käännetään saksasta eniten ja mitä vähiten. Samalla lukuja tarkastellaan myös tarkasteluvuosikohtaisesti, jotta voidaan selvittää, mitkä aihepiirit ovat kunakin tarkasteluvuonna olleet suosituimmat.

Myöhemmin jokainen pääluokka käsitellään vielä erikseen omassa luvussaan. Näissä luvuissa käsitellään myös tarkemmin kuhunkin pääluokkaan sisältyviä alaluokkia. Alaluokkiin tilastoitua kirjallisuutta verrataan toisiinsa samalla, kun esitellään kyseiseen pääluokkaan luokitellun saksasta suomennetun tietokirjallisuuden historiaa ja tarkasteluvuosien väliin jääneitä esimerkkiteoksia. Lähde- ja aineistokirjallisuutena olleen *Suomennetun tietokirjallisuuden historia 1800-luvulta 2000-luvulle* -teoksen (Paloposki & Riikonen 2013) artikkeleista on poimittu kirjoittajien mainitsemia saksasta suomennettuja tietokirjoja aihealueittain ja nämä esimerkit on esitelty analyysissä samalla, kun kutakin pääluokkaa on käsitelty. Tällä tavoin saksasta suomennetun tietokirjallisuuden käännöshistoriaa kartoittamalla on pyritty taustoittamaan Fennica-tietokannasta kerättyjä tilastoja ja sitoa tulokset niihin tietoihin, mitä saksasta suomennetusta tietokirjallisuudesta on ollut saatavilla. Maininnat tarkasteluvuosien ulkopuolelle jääneestä kirjallisuudesta on sisällytetty analyysiin puolestaan siksi, että on voitu laajentaa käsitystä siitä, millaista tietokirjallisuutta saksasta on käännetty tarkasteluvuosien aikana. Lisäksi analyysin yhteydessä on luonnollisesti nostettu tutkielman aineistostakin esiin aina tiettyyn pääluokkaan luokiteltua esimerkkikirjallisuutta, jotta muodostuisi entistä tarkempi kuva tarkasteluvuosina saksasta suomennetusta tietokirjallisuudesta.

Tiettyyn pääluokkaan kuuluvaa kirjallisuutta on pyritty löytämään aineistosta niin luokitusten kuin myös teosten nimien ja asiasanojen perusteella. Tässä on hyvä kuitenkin muistaa, että analyysissä esimerkeiksi nostetut teokset eivät välttämättä ole aineiston ainoat tiettyyn alaluokkaan kuuluvat nimekkeet. Myöskään teosten todellisesta sisällöstä ei voida tehdä edes niiden luokituksen, nimen ja asiasanojen perusteella varmoja väittämiä. Asiasanahaulla on kuitenkin voitu hakea teoksia vain vuodesta 1990 eteenpäin, sillä vasta silloin suurin osa aineiston teoksista sisältää Fennica-tietokantaan tallennettuja asiasanoja. Lisäksi kuten aiemminkin on jo huomautettu, luokitteluperusteet ovat saattaneet tarkasteluvuosien välillä muuttua, joten eri vuosien lukumääriä ei voi täysin yksiselitteisesti verrata keskenään.

### 5.2.1 Aihepiirien esiintyvyyden vertailua

	Yhteensä (kpl)	Yhteensä (%)
0 Tiede ja tieto. Organisointi. Tietojenkäsittelytiede. Informaatio. Dokumentointi. Kirjastoala. Järjestöt. Julkaisut	6,25	1,23 %
1 Filosofia. Psykologia	97,26	19,15 %
2 Uskonto. Teologia	83,99	16,53 %
3 Yhteiskuntatieteet	55,33	10,89 %
5 Matematiikka. Luonnontieteet	25,08	4,94 %
6 Soveltavat tieteet. Lääketiede. Tekniikka	135,11	26,60 %
7 Taiteet. Virkistys. Viihde. Urheilu	44,42	8,74 %
8 Kieli. Kielitiede. Kirjallisuus	8,33	1,64 %
9 Maantiede. Henkilöhistoria. Historia	52,19	10,27 %
<b>YHTEENSÄ</b>	<b>508</b>	<b>100 %</b>

*Taulukko 6. Pääluokkiin tilastoitu kirjallisuus yhteensä lukumäärällisesti ja prosentuaalisesti esitettynä.*

Taulukossa 6 on eritelty UDK-luokituksen pääluokkiin kaikki tutkielman aineistona ollut kirjallisuus tarkasteluvuosista riippumatta sekä kyseiseen pääluokkaan luokitellun kirjallisuuden osuus kaikesta tutkimuksen aineistona olleesta saksasta suomennetusta tietokirjallisuudesta. Kaikista eniten tarkasteluvuosien saksasta suomennetusta tietokirjallisuudesta luokiteltiin pääluokkaan 6 *Soveltavat tieteet. Lääketiede. Tekniikka*. Se on selkeästi 135,11 nimekkeellä tutkielman suurin pääluokka, sillä tutkielman aineistossa olleesta kirjallisuudesta 26,6 % eli yli joka neljäs nimeke luokiteltiin edes osittain tähän pääluokkaan. Ero seuraavaksi tulleeseen pääluokkaan 1 *Filosofia. Psykologia* on useita kymmeniä nimekkeitä, sillä siihen luokiteltiin 97,26 nimekettä. Pääluokkaan 1 luokiteltu kirjallisuus tosin kattaa sekin lähes viidenneksen (19,15 %) tutkielman aineistona olleesta kirjallisuudesta. Ero

puolestaan pääluokan 1 ja kolmanneksi tulleen pääluokan 3 *Uskonto. Teologia* välillä ei ole enää yhtä suuri. On kuitenkin mielenkiintoista huomata, että tämän tutkielman aineistosta yli puolet (yhteensä 62,28 %) on luokiteltu johonkin kolmesta suurimmasta pääluokasta. Kolme suurinta pääluokkaa erottuvat selkeästi muista, sillä niitä seuraavat pääluokat 3 *Yhteiskuntatieteet* 55,33 nimekkeellä, pääluokka 9 *Maantiede. Henkilöhistoria. Historia* 52,19 nimekkeellä, pääluokka 7 *Taiteet. Virkistys. Viihde. Urheilu* 44,42 nimekkeellä ja pääluokka 5 *Matematiikka. Luonnontieteet* 25,08 nimekkeellä.

Kaikista vähiten aineiston kirjallisuutta luokiteltiin puolestaan pääluokkiin 0 *Tiede ja tieto. Organisointi. Tietojenkäsittelytiede. Informaatio. Dokumentointi. Kirjastoala. Järjestöt. Julkaisut* (6,25 nimekettä) ja 8 *Kieli. Kielitiede. Kirjallisuus* (8,33 nimekettä). Tulos ei yllätä, sillä esimerkiksi pääluokka 8 sisältääkin pääosin kaunokirjallisuutta, joka on rajattu tämän tutkimuksen ulkopuolelle. Pääluokkaan 0 luokiteltua kirjallisuutta puolestaan ei ehkä yleisestikään julkaista samoissa määrin kuin muita aihepiirejä, jotka ovat lukijakunnan suosiossa.

	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015
0 Tiede ja tieto. Organisointi. Tietojenkäsittelytiede. Informaatio. Dokumentointi. Kirjastoala. Järjestöt. Julkaisut	0,5	0,25	-	1	0,5	3	-	0,5	0,5
1 Filosofia. Psykologia	10,5	13,75	9,5	7,68	12,33	10,5	11,5	12	9,5
2 Uskonto. Teologia	10,5	18,75	13	3,58	12,83	8,83	4	8,5	4
3 Yhteiskuntatieteet	4	7,75	5	7,25	4,33	5	10,17	4,08	7,75
5 Matematiikka. Luonnontieteet	3,5	2	2,75	7	3,33	3	-	2,5	1
6 Soveltavat tieteet. Lääketiede. Tekniikka	6,5	16,25	12,5	21,45	14,66	14,17	14,83	27,25	7,5
7 Taiteet. Virkistys. Viihde. Urheilu	8	6,5	8,75	3,5	7,5	3	3,67	3	0,5
8 Kieli. Kielitiede. Kirjallisuus	-	0,75	-	-	1	1	3	2,08	0,5
9 Maantiede. Henkilöhistoria. Historia	4,5	8	5,5	4,53	1,5	2,5	8,83	11,08	5,75

*Taulukko 7a. Pääluokkiin tilastoitu kirjallisuus tarkasteluvuosittain esitettyinä.*

Taulukosta 7a voidaan tarkastella, kuinka eri pääluokkiin luokitellun kirjallisuuden määrät ovat vaihdelleet tarkasteluvuosittain. Taulukkoihin 7b ja 7c (ks. alla) on puolestaan merkitty kunkin vuoden suurimmat ja pienimmät pääluokat. Jokaista pääluokkaa on käsitelty myöhemmin tässä luvussa yksitellen, minkä vuoksi tässä vertaillaan pääluokkia toisiinsa kunkin tarkasteluvuoden sisällä.

	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015
0 Tiede ja tieto. Organisointi. Tietojenkäsittelytiede. Informaatio. Dokumentointi. Kirjastoala. Järjestöt. Julkaisut	0,5	0,25	-	1	0,5	3	-	0,5	0,5
1 Filosofia. Psykologia	10,5	13,75	9,5	7,68	12,33	10,5	11,5	12	9,5
2 Uskonto. Teologia	10,5	18,75	13	3,58	12,83	8,83	4	8,5	4
3 Yhteiskuntatieteet	4	7,75	5	7,25	4,33	5	10,17	4,08	7,75
5 Matematiikka. Luonnontieteet	3,5	2	2,75	7	3,33	3	-	2,5	1
6 Soveltavat tieteet. Lääketiede. Tekniikka	6,5	16,25	12,5	21,45	14,66	14,17	14,83	27,25	7,5
7 Taiteet. Virkistys. Viihde. Urheilu	8	6,5	8,75	3,5	7,5	3	3,67	3	0,5
8 Kieli. Kielitiede. Kirjallisuus	-	0,75	-	-	1	1	3	2,08	0,5
9 Maantiede. Henkilöhistoria. Historia	4,5	8	5,5	4,53	1,5	2,5	8,83	11,08	5,75

*Taulukko 8b. Pääluokkiin tilastoitu kirjallisuus tarkasteluvuosittain. Kolme suurinta pääluokkaa on korostettu vihreällä, jonka tummin sävy merkitsee suurinta ja vaalein kolmanneksi suurinta pääluokkaa.*

Taulukosta 7b nähdään, että vuonna 1975 eniten saksasta suomennettua tietokirjallisuutta luokiteltiin pääluokkiin 1 *Filosofia. Psykologia* ja 2 *Uskonto. Teologia*. Tämä on myös ainoa vuosi, kun pääluokka 7 *Taiteet. Virkistys. Viihde. Urheilu* on kolmen suurimman joukossa. Vuonna 1980 eniten kirjallisuutta löytyy pääluokasta 2 ja tätä seuraavat pääluokat 6 *Soveltavat tieteet. Lääketiede. Tekniikka* ja 1. Sama tilanne on vallinnut myös vuonna 1985, mutta vuonna 1990 pääluokkaan 2 tilastoidun kirjallisuuden määrä on romahtanut niin paljon, että tämä on pudonnut pois kolmen suurimman joukosta. Vuonna 1990 kärkeä pitivätkin pääluokat 6, 1 ja 3 *Yhteiskuntatieteet*. Jopa pääluokka 5 *Matematiikka. Luonnontieteet* ylsi vuonna 1990 korkeammalle kuin ensimmäisten tarkasteluvuosien suurin pääluokka 2. Tarkasteluvuosina aikavälillä 1990–2010 pääluokka 6 on hallinnut tilastoa ja saanut seurakseen usein pääluokan 1, joka on vuodesta 2000 eteenpäin ollut tilaston toiseksi suurin pääluokka. Pääluokka 2 on ollut kolmen suurimman joukossa vielä vuosina 1995 ja 2000, mutta ei enää tämän jälkeen. Tarkasteluvuosina 2005 ja 2015 kolmanneksi suurin pääluokka on ollut pääluokka 3, kun taas pääluokka 9 *Maantiede. Henkilöhistoria. Historia* on ollut kolmen suurimman joukossa ensimmäistä ja ainoaa kertaa vuonna 2010.

	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015
0 Tiede ja tieto. Organisointi. Tietojenkäsittelytiede. Informaatio. Dokumentointi. Kirjastoala. Järjestöt. Julkaisut	0,5	0,25	-	1	0,5	3	-	0,5	0,5
1 Filosofia. Psykologia	10,5	13,75	9,5	7,68	12,33	10,5	11,5	12	9,5
2 Uskonto. Teologia	10,5	18,75	13	3,58	12,83	8,83	4	8,5	4
3 Yhteiskuntatieteet	4	7,75	5	7,25	4,33	5	10,17	4,08	7,75
5 Matematiikka. Luonnontieteet	3,5	2	2,75	7	3,33	3	-	2,5	1
6 Soveltavat tieteet. Lääketiede. Tekniikka	6,5	16,25	12,5	21,45	14,66	14,17	14,83	27,25	7,5
7 Taiteet. Virkistys. Viihde. Urheilu	8	6,5	8,75	3,5	7,5	3	3,67	3	0,5
8 Kieli. Kielitiede. Kirjallisuus	-	0,75	-	-	1	1	3	2,08	0,5
9 Maantiede. Henkilöhistoria. Historia	4,5	8	5,5	4,53	1,5	2,5	8,83	11,08	5,75

*Taulukko 9c. Pääluokkiin tilastoitu kirjallisuus tarkasteluvuosittain esitettynä. Kolme pienintä pääluokkaa on korostettu punaisella, jonka tummin sävy merkitsee pienintä ja vaalein kolmanneksi pienintä pääluokkaa.*

Vuonna 1975 vähiten tietokirjallisuutta on tilastoituna pääluokkiin 8 *Kieli. Kielitiede. Kirjallisuus* ja 0 *Tiede ja tieto. Organisointi. Tietojenkäsittelytiede. Informaatio. Dokumentointi. Kirjastoala. Järjestöt. Julkaisut*, jotka ovat muutenkin olleet pääluokista pienemmät. Kuten taulukosta 7c voidaan huomata, pääluokat 0 ja 8 ovat jatkuvasti kolmen pienimmän pääluokan joukossa, vaikka niiden keskinäinen järjestys onkin vaihdellut tarkasteluvuosittain. Tarkasteluvuosina aikavälillä 1975–1985 ja 2000–2010 pääluokkien 0 ja 8 lisäksi kolmen pienimmän pääluokan joukossa on ollut myös pääluokka 5, kun taas pääluokka 7 on kuulunut kolmen pienimmän joukkoon vuosina 1990, 2000 ja 2005 ja pääluokka 9 puolestaan on ollut kolmen pienimmän joukossa vuosina 1995 ja 2000.

### 5.2.2 Tiede ja tieto. Organisointi. Tietojenkäsittelytiede. Informaatio. Dokumentointi. Kirjastoala. Järjestöt. Julkaisut

	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015	Yht.
<b>0 Tiede ja tieto. Organisointi. Tietojenkäsittelytiede. Informaatio. Dokumentointi. Kirjastoala. Järjestöt. Julkaisut</b>	0,5	0,25	0	1	0,5	3	0	0,5	0,5	6,25
00 Tieteen ja kulttuurin yleiset perusteet	0,5			1	0,5				0,5	2,5
01 Bibliografiat. Julkaisuluettelot										
02 Kirjastotoimi. Kirjastotiede										
03 Tietosanakirjat. Yleiset hakuteokset		0,25				3		0,5		3,75
05 Kausijulkaisut. Aikakauslehdet. Sarjat										
06 Erilaiset yhteisöt										
07 Lehdistö. Journalismi. Sanomalehdet										
08 Kokoomateokset (Sekasisältöiset teokset)										
09 Käsikirjoitukset. Harvinaiskirjat. Bibliofilia. Exlibrikset										

*Taulukko 10. Pääluokkaan 0 ja sen välittömiin alaluokkiin tilastoitu kirjallisuus.*

Kaikista vähiten saksasta suomennettua kirjallisuutta on tarkasteluvuosina luokiteltu pääluokkaan 0. Koko 508 tietokirjanimekkeen aineistosta vain 6,25 nimekettä (1,23 %) on saanut jonkin pääluokan 0 alaluokista ja tällöinkin kirjallisuus on jakautunut vain kahteen alaluokkaan: 00 *Tieteen ja kulttuurin yleiset perusteet* ja 03 *Tietosanakirjat. Yleiset hakuteokset* (ks. taulukko 8 yllä).

Alaluokan 00 edustus ei ole yllättävää, sillä kyseisen luokan kolminumeroiset alaluokat paljastavat sen sisältävän paljon kirjallisuutta eri aloilta, kun taas muilla kaksinumeroisilla alaluokilla alaluokkaa 06 lukuun ottamatta ei ole enää kolminumeroista tasoa. Alaluokka 00 nimittäin sisältää tietokirjallisuutta kaikilta seuraavilta aloilta:



- 001 Tiede. Tieteen teoria. Tiedehallinto. Tiedepolitiikka. Tutkimuspolitiikka.
- Tutkimustyö. Tieteen popularisointi. Tulevaisuuden tutkimus. Futurologia
- 002 Tietopalvelu. Dokumentaatiopalvelu. Informaatiopalvelu. Tietokannat
- 003 Semiotiikka. Merkit. Symbolit. Kirjoitus. Kirjoitusjärjestelmät
- 004 Tietotekniikka. Tietojenkäsittely. Atk
- 006 Standardit. Normit. Standardisoiminen
- 007 Kybernetiikka. Informaatioteoria. Kommunikaatioteoria
- 008 Sivilisaatio. Kulttuuri. Edistys
- 009 Humanistiset tieteet, yleistä

Toisaalta luokan ollessa näinkin laaja, on yllättävää, että saksasta suomennettua tietokirjallisuutta ei kuitenkaan ole enempää. Joskin kuten taulukon 8 desimaaliluvuista huomataan, kolme neljästä alaluokan 00 kirjoista on luokiteltu myös johonkin muuhun luokkaan. Poikkeuksena tähän on vuonna 1990 luokkaan *004 Tietotekniikka. Tietojenkäsittely. Atk* luokiteltu Karl-Hermann Rollken *Turbo Pascal: ohjelmointi*, joka nimensä ja hakusanajensa perusteella (ks. liite 1) käsittelee Turbo Pascal ohjelmointiympäristön ohjelmointia. Mielenkiintoisena lisähuomautuksena mainittakoon, että kyseinen teos on myös aineiston ensimmäinen kyseiseen alaluokkaan luokiteltu kirja.

Vuosi 2000 on ollut pääluokan 0 kannalta poikkeuksellinen vuosi, sillä silloin alaluokkaan *03 Tietosanakirjat. Yleiset hakuteokset* on tilastoitu kolme kokonaista teosta. Teosten tarkempi tarkastelu paljastaa, että kyseessä on saman kirjasarjan kolme osaa: Guinness world records -minikirjojen sarjaan kuuluvat *Maailman pienimmät*, *Maailman pisimmät* ja *Maailman vahvimmat*. On ilmeistä, että mitä oletettavimmin yleisluontoisen sisältönsä vuoksi kyseisillä kirjoilla ei ole mitään muuta luokitusta kuin 03.

Saksasta käännetyn tietokirjallisuuden vähyys pääluokassa 0 saattaa johtua siitä, että kyseistä kirjallisuutta ei vain ole tutkielman tarkasteluvuosina käännetty. Todennäköisempää kuitenkin on, että esimerkiksi tietosanakirjoja ja hakuteoksia käännetään usein esimerkiksi englannista tai kootaan useasta eri lähteestä. Lisäksi raja käännöksen ja alkukieleltään suomenkielisen tietosanakirjan tai hakuteoksen välillä voi olla vaikeasti määriteltävissä, sillä niihin kirjoitetaan myös paljon aineistoa suoraan suomeksi (Riikonen 2013 c: 597–598).

### 5.2.3 Filosofia. Psykologia

	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015	Yht.
<b>1 Filosofia. Psykologia</b>	10,5	13,75	9,5	7,68	12,33	10,5	11,5	12	9,5	97,26
1 Filosofia	0,5		0,5			1	3	1	0,5	6,5
11/12 Metafyysiikka. Ontologia. Estetiikka. Luonnonfilosofia					1	2		2		5
13 Okkultismi. Salatieteet. Astrologia. Paranormaalit ilmiöt				1	2,5			1,5	0,5	5,5
14 Filosofiset suuntaukset	6	12,5	2,5	2,5	1,83	2,83	1,17	1,5	4	34,83
159.9 Psykologia	2		5	2,85	2,5	2,17	3,83	2,5	2,5	23,35
16 Logiikka. Tietoteoria. Epistemologia	1,5		0,5		1					3
17 Etiikka. Moraali. Käytännöllinen filosofia. Elämäntaito	0,5	1,25	1	1,33	3,5	2,5	3,5	3,5	2	19,08

*Taulukko 11. Pääluokkaan 1 ja sen välittömiin alaluokkiin tilastoitu kirjallisuus.*

Tutkielman aineistona olleista 508 nimekkeestä toiseksi suurin osa on saanut UDK-luokituksen, joka sijoittuu pääluokkaan *1 Filosofia. Psykologia*. Tarkasteluvuosien yhteenlaskettu lukuarvo 97,26 vastaa noin 19,1 % tutkielman aineistosta. Näin ollen voidaan todeta, että lähes joka viides tilastoiduista teoksista on saanut luokitukseen edes osittain jonkin pääluokkaan 1 kuuluvista alaluokista. Taulukossa 9 esiintyvät desimaaliluvut antavat ymmärtää, että osaluokituksia on ollut selkeästi enemmän kuin yksiselitteisiä luokituksia – varsinkin, kun muistetaan, että kokonaisluvultakin näyttävä arvo saattaa koostua kahden teoksen puolikkaista.

Alaluokkiin tilastoidun saksasta suomennetun kirjallisuuden yhteenlasketuista lukumääristä huomataan, että eniten kirjallisuutta on pääluokassa luokiteltu kuuluvaksi alaluokkiin *14 Filosofiset suuntaukset*, *159.9 Psykologia* ja *17 Etiikka. Moraali. Käytännöllinen filosofia. Elämäntaito*. Kyseisten alaluokkien erotus muihin on merkittävä ja alaluokka 14 on ylivoimainen kaikkiin muihin nähden, sillä siihen on tilastoitu yli kymmenen nimekettä enemmän kuin toisena tulevaan alaluokkaan 159.9. Alaluokkien 14, 159.9 ja 17 suosio ei saksasta suomennetun tietokirjallisuuden näkökulmasta yllätä, sillä saksaksi on alkujaan julkaistu runsaasti filosofian ja psykologian klassikoita. Nämä klassikot on haluttu saattaa suomenkielisen yleisön luettavaksi, vaikka kuten kohta todetaan, kaikkia klassikoiksi miellettyjä teoksiakaan ei ole vielä suomennettu.

Kun tarkastellaan suosituimpia luokkia vielä vuosi vuodelta, huomataan, että saksasta suomennettua tietokirjallisuutta on luokiteltu alaluokkiin 159.9 ja 17 varsin tasaisesti noin 1-5 nimekkeen verran tarkasteluvuodesta toiseen. Psykologian osalta ainoa huippu on nähtävissä vuonna 1985, jolloin psykologian käännöksiä on muutaman nimekkeen verran enemmän kuin muina tarkasteluvuosina. 1960–1980-luvuilla

suomennettiinkin psykologian klassikkoteoksia runsaasti, kunnes suomentaminen taas väheni 1990-luvulla (Latikka 2013 a: 212). Silti tilasto antaa ymmärtää, että saksasta kuitenkin käännetään tasaisesti ainakin joitain psykologiaan luokiteltavia teoksia.

Vastaavasti alaluokan 14 tuloksissa on selkeästi nähtävissä, että ensimmäisinä tarkasteluvuosina huomattava määrä kyseisten vuosien pääluokan 1 kirjallisuudesta on sijoittunut juurikin kyseiseen alaluokkaan: vuonna 1975 yli puolet pääluokkaan luokitellusta kirjallisuudesta on saanut luokitukseensa 14 ja vuonna 1980 lähes kaikki filosofian ja psykologian aihepiirin teokset ovat käsitelleet luokituksensa mukaan filosofisia suuntauksia. Vuoden 1980 jälkeen tähän luokkaan luokitellun suomennoskirjallisuuden määrä onkin romahtanut, mutta pysynyt silti tämän jälkeen tasaisesti noin 1-4 nimekkeessä. Tämän luokan suuruus selittyy Rudolf Steinerin suosiolla, mihin palataan tässä luvussa myöhemmin.

Taulukossa 9 on lisäksi jouduttu poikkeuksellisesti esittämään omalla rivillään suomennokset, jotka ovat saaneet Fennica-tietokannassa luokitukseensa pääluokan 1. Tällaisia ovat olleet vuonna 2000 julkaistu Anaksagoraksen *Fragmentit*, vuonna 2005 julkaistut Karl Marxin *Demokritoksen ja Epikuroksen luonnonfilosofian ero*, Karl Jaspersin *Johdatus filosofiaan* ja Arthur Schopenhauerin *Taito olla ja pysyä oikeassa: eristinen dialektiikka* sekä vuonna 2010 julkaistu Immanuel Kantin *Kirjeenvaihtoa 1759–1799*. Lisäksi osaluokituksen 1 on aineistossa saanut vuonna 1975 julkaistu Georg Henrik von Wrightin *Logiikka, filosofia ja kieli*, joka oli osittain luokiteltu myös alaluokkaan 16, vuonna 1985 julkaistu Karl Jaspersin *Ajattelun suunnanantajat*, joka oli luokiteltu lisäksi myös alaluokkaan 159.9 sekä vuonna 2015 julkaistu Georg Wilhelm Friedrich Hegelin *Kirjeenvaihtoa 1794–1815*, jonka toinen puolikas on tilastoitu alaluokkaan 929 *Henkilöhistoria. Elämäkerrat. Muistelmat. Matriikkelit*.

Tarkastellaan vielä, mistä filosofian ja psykologian suosio oikein saattaa johtua ja millaista kyseisiin alaluokkiin luokiteltua kirjallisuutta aineistossa esiintyy. Filosofia on ollut kapea ala suomennoskirjallisuudessa ennen 1980-lukua, mutta siitä huolimatta filosofian suomennostyöllä on teologian ohella pisimmät perinteet (Aho 2013 a: 160). Saksasta on kuitenkin käännetty filosofisia tekstejä jo pitkään, kuten Tuomo Aho antaa ymmärtää artikkelissaan *Filosofinen kirjallisuus*, joka on julkaistu osana tämänkin

tutkielman tärkeimpänä lähteenä toiminutta teosta *Suomennetun tietokirjallisuuden historia 1800-luvulta 2000-luvulle*.

Aho mainitsee ensimmäisenä merkittävinä saksasta suomennettuina filosofisina teoksina mm. saksalaisen Wägnlerin teoksen *Lyhykäinen filosofian historia*, joka julkaistiin niinkin aikaisin kuin vuonna 1898. Lisäksi vuonna 1905 julkaistiin Kaarlo Forsmanin suomentamana Rudolf Euckenin *Suurten ajattelijoiden elämäkatsomukset*, jonka loppuun Forsman oli liittänyt sanaluettelon aikomuksenaan luoda uutta suomalaiselle tiedeyhteisölle tarkoitettua sanastoa vastaamaan ajan saksalaisen filosofian terminologiaa. (Aho 2013 a: 162.)

Samoihin aikoihin 1900-luvun alussa julkaistiin myös Nietzscheä. Ensimmäiset suomennokset Nietzscheen teoksista *Näin puhui Zarathustra* ja *Antikristus* käänsi Tuomo Ahon mukaan runoilija Aarni Kouta, jonka kääntämän *Antikristuksen* uudelleenpainos löytyy tämänkin tutkielman aineistosta: vuonna 1995 julkaistu teos on saanut UDK-luokituksen 11/12 ja 22/28 eli se löytyy tilastoituna tutkielman taulukoista molempien luokkien kohdalta arvolla 0,5. (Aho 2013 a: 162–163.) Toinen aineiston sisältämä Nietzscheen teos, *Epäjumalten hämärä, eli, Miten vasaralla filosofoidaan*, on myöskin julkaistu vuonna 1995. Sen on suomentanut Markku Saarinen ja UDK-luokituksensa mukaan se on tilastoitu luokkiin 11/12 ja 14. Molemmat teoksista ovat Unio Mystican kustantamia.

On yllättävää, ettei tarkasteluvuosina ole enempää Nietzscheen teoksia ottaen huomioon, että niitä on Tuomo Ahon mukaan kuitenkin käännetty ja julkaistu 1960-luvulla: J. A. Hollon kääntämänä on ilmestynyt muun muassa *Näin puhui Zarathustra* (1961), *Iloinen tiede* (1963), *Hyvän ja pahan tuolla puolen* (1966) ja *Moraalin alkuperästä* (1969) (Aho 2013 a: 167). Aho myös jatkaa, että Nietzscheen suosio ollessa nousussa vuosituhaten vaihteessa useat pienkustantajat käännättivät suppeita niteitä Nietzscheen kirjoituksia (mts. 171). Lisäksi Juuso Rahkola (2007) mainitsee Eurooppalaisen filosofian seura ry:n ylläpitämässä Logos-ensyklopediassa julkaistussa Nietzscheä käsittelevässä artikkelissaan useita muita suomennettuja Nietzscheen teoksia. Todennäköisin selitys tälle on, että kaikkien edellä mainittujen, mutta aineistosta puuttuvien teosten julkaisu tai uudelleenpainokset ovat sattuneet aina juuri tarkasteluvuosien ulkopuolelle, eikä Nietzscheen suosio tämän vuoksi näy tutkielman tuloksissa. Toisaalta tietyn kirjailijan suosioista ja asemasta

klassikkokirjailijana voi kertoa jo sekin, että käännettyjä teoksia ylipäänsä sattuu 40 vuoden ajanjaksolta poimituille 9 tarkasteluvuodelle. Silti on erikoista, että esimerkiksi vuonna 2000, jolloin oli kulunut 100 vuotta Nietzsche'n kuolemasta, ei julkaistu yhtään saksasta suomennettua Nietzsche'n teoksen käännöstä, uudelleenpainosta tai edes asiansanahaun perusteella Nietzscheä koskevaa teosta.

1900-luvun alussa myös mystissävytteinen filosofointi löi läpi Suomessa, minkä seurauksena esimerkiksi itävaltalaisen antroposofian isän Rudolf Steinerin teoksia käännettiin runsaasti. Tämän jälkeen antroposofisen kirjallisuuden tarjonta on Ahon mukaan jatkunut tauotta, mikä on nähtävissä juurikin alaluokan 14 tuloksissa. (Aho 2013 a: 163)

Steinerin teoksia löytyy tarkasteluvuosien suomennoksista yhteensä 28 nimekettä. Teoksia on kääntänyt pääosin Reijo Wilenius (yhteensä 8 nimekettä vuosina 1975, 1980 ja 1985) sekä Katri Sorma (yhteensä 6 nimekettä vuosina 1975, 1980, 1985 ja 2000). Steinerin teosten suomentajana on lisäksi toiminut Matti Kuusela, joka on myös uudistanut ja tarkistanut monen Katri Sorman suomennoksen kieliasua. Kuutta nimekettä lukuun ottamatta kaikki Steinerin omat teokset ja muut teosten nimien tai asiansanojen perusteella antroposofiaa koskevat teokset on kustantanut Suomen antroposofinen liitto aina ensimmäisestä tarkasteluvuodesta viimeiseen.

Suurin osa Steinerin omista teoksista tai Steineria tai ylipäänsä antroposofiaa koskevat teokset sijoittuvat yksinomaan luokkaan 14. Erityisesti Steinerin omien teosten vuosina 1975–1990 julkaistut käännökset on luokiteltu ainoastaan filosofisiin suuntauksiin. Poikkeuksiakin tosin on, ja erityisesti uudemmat käännökset on luokiteltu useampaan kuin yhteen alaluokkaan. Luokittelukäytännöt ovatkin saattaneet vuosien kuluessa muuttua, mikä selittäisi sitä, miksi uudemmat Steiner-käännökset on luokiteltu useampaan UDK-luokkaan verrattuna aikaisempiin julkaisuihin.

Luokittelu ei tosin aina tunnu olevan yhdenmukaista: Matteuksen evankeliumia käsittelevän esitelmäsarjan suomennos on luokiteltu alaluokan 14 lisäksi myös kristinuskoa ja kristillistä teologiaa sisältävään yhdistelmäluokkaan 22/28, kun taas Luokkaan evankeliumin henkistä taustaa käsittelevä esitelmäsarja on luokiteltu vain alaluokkaan 14. Samalla huomataan, ettei teoksen nimestä voi suoraan päätellä teoksen sisältöä ja luokitusta, sillä esimerkiksi Steinerin *Yhteiskunnallisen kysymyksen*

*ydinkohtia* ei ole luokiteltu yhteiskuntatieteisiin, vaan jälleen kerran ainoastaan alaluokkaan 14. Hieman erikoiselta tuntuvan luokituksen on myös saanut Steinerin vuonna 1975 Suomessa ilmestynyt *Taivaankappaleiden ja luonnonkuntien henkiset olennot: Helsingissä 3.4.–14.4.1912 pidetty esitelmäsarja*, joka on luokiteltu kokonaisuudessaan alaluokkaan 61 eli lääketieteeseen. Teoksen nimen perusteella selkeimmän luokituksen on saanut vuonna 2000 julkaistu *Kansantalouskurssi*, joka on luokiteltu ainoastaan alaluokkaan 33 *Kansantalous. Kansantaloustiede*. Lääketieteen ja kansantalouden lisäksi Steinerin kirjoja on osittain luokiteltu myös pääluokan 1 sisällä psykologiaan (159.9), pääluokkaan 2 eli uskontoon ja teologiaan (22/28) sekä pääluokkaan 3 eli yhteiskuntatieteisiin (316, 37, 39 eli muun muassa sosiologia, kasvatustieteet, opetus, koulutus ja kansantiede, folkloristiikka). Yksittäisiä teoksia on osittain luokiteltu myös pääluokkien 5 ja 7 alaluokkiin (53, 57, 73/76 ja 78 eli muun muassa fysiikka, biologia, kuvataide ja musiikki).

Tuomo Aho mainitsee artikkelissaan lisäksi muita merkittäviä saksalaisia filosofejia, joiden teoksia löytyy myös tämän tutkimuksen aineistosta. Esimerkiksi Immanuel Kant on aineistossa edustettuna kolmen nimekkeen verran. Aho kirjoittaa, että Kantin *Siveysopilliset pääteokset* julkaistiin ensimmäisen kerran J. E. Salomaan suomentamana vuonna 1931 ja että kyseessä on ainoa teoksesta saatavilla ollut suomennos, jota luetaan edelleen (Aho 2013 a: 164–165). Tutkimuksen aineistossakin kirjan uudelleenpainos esiintyy vuonna 1990, jolloin se on saanut UDK-luokituksen 17. Muita aineistossa olevia Kantin teosten suomennoksia ovat vuonna 2010 julkaistu ja pelkästään UDK-luokituksen 1 saanut *Kirjeenvaihtoa 1759–1799* sekä vuonna 2015 julkaistu *Ikuiseen rauhaan: valtio-oikeudellinen tutkielma*, joka on tilastoitu alaluokkiin 17 *Etiikka. Moraali. Käytännöllinen filosofia. Elämäntaito* ja 32 *Politiikantutkimus. Valtio-oppi*.

Ahon mukaan WSOY:n Taskutieto-kirjasarja otti Ludwig Wittgensteinin teokset omakseen ja julkaisi niitä 1970- ja 1980-lukujen aikana kolmentoista nimekkeen verran Heikki Nymanin suomennoksina (Aho 2013 a: 168). Näistä kolmestatoista suomennoksesta kaksi osuu tutkimuksen tarkasteluvuosille: vuonna 1975 julkaistu *Varmuudesta*, joka on saanut UDK-luokituksen 16 *Logiikka. Tietoteoria. Epistemologia* ja vuonna 1985 julkaistu *Huomautuksia matematiikan perusteista*, joka puolestaan on luokiteltu sekä alaluokkaan 16 että 51 *Matematiikka*.

Myös Martin Heidegger on edustettuna aineistossa, vaikka Tuomo Aho kirjoittaakin, että Heideggeria on pidetty mahdottomana kääntää. Hän mainitsee yhtenä merkittävimpanä käännöksenä Heideggerin varhaisen pääteoksen *Oleminen ja aika*. (Aho 2013 a: 173.) Tämä Reijo Kupiaisen suomentama teos löytyy myös tutkimuksen aineistosta käännöksen julkaisuvuonna 2000 ja se on Fennica-tietokannan aineistossa saanut luokituksen 11/12 *Metafysiikka. Ontologia. Estetiikka. Luonnonfilosofia*. Tutkimuksen aineistossa on Heideggerilta lisäksi neljä muutakin suomennettua teosta: vuonna 1995 julkaistu *Taideteoksen alkuperä*, vuonna 2000 julkaistu *Kirje "humanismista" sekä Maailmankuvan aika* ja vuonna 2010 julkaistut *Mitä on metafysiikka?* ja *Johdatus metafysiikkaan*. Teoksista kaikki muut on luokiteltu yksinomaan alaluokkaan 11/12 lukuun ottamatta *Taideteoksen alkuperää*, joka on saanut vain luokituksen 7.0 *Taide*.

Muita Ahon mainitsemia filosofisia teoksia, joiden uudelleenpainokset löytyvät myös tämän tutkimuksen aineistosta, ovat Georg Henrik von Wrightin *Logiikka, filosofia ja kieli* Jaakko Hintikan suomentamana (Aho 2013 a: 167) ja Edmund Husserlin vuonna 1995 julkaistu *Fenomenologian idea: viisi luentoa* (mts. 173). Tunnetuista saksalaisista filosofiista mainittakoon vielä Georg Wilhelm Friedrich Hegel, jonka teoksia tosin löytyy aineistosta vain yksi: vuonna 2015 julkaistu *Kirjeenvaihtoa 1794–1815*.

Estetiikka on osa alaluokan 11/12 kirjallisuutta, mutta aineiston joukosta ei löytynyt yhtään teosta, jonka olisi voinut luokittelun, nimen ja asiasanojen perusteella sanoa käsittelevän ainoastaan estetiikkaa. Aineiston teoksissa sana *estetiikka* esiintyy nimessä ainoastaan Carl Dahlhausin teoksessa *Musiikin estetiikka* (1980), joka on saanut luokituksen 78 *Musiikki*, ja asiasanoissa puolestaan Georg Simmelin teoksessa *Suurkaupunki ja moderni elämä: kirjoituksia vuosilta 1895–1917* (2005), joka on saanut luokituksen 316. Vaikka estetiikkaa ei aineistosta ainakaan alaluokasta 11/12 löytynytkään, saksasta on käännetty muun muassa Oskar Walzelin kirjallisuuteen keskittyvä *Saksalainen romantiikka* jo vuonna 1927 (Riikonen 2013 f: 283). Marxilaiselta esteetikolta Georg Lukácsilta on puolestaan juuri tarkasteluvuosien ulkopuolella julkaistu teokset *Lenin. Tutkimus hänen ajatustensa yhtäläisyydestä* (1972) ja *Balzac ja ranskalainen realismi* (1978). Tarkastelun ulkopuolelle on myös jäänyt muutama 2000-luvun julkaisu: Theodor W. Adornon mittava *Esteettinen teoria*

julkaistiin vuonna 2006 ja Friedrich von Schillerin romantiikan kuuluisimpiin taideteoreettisiin esityksiin kuuluva *Naiivista ja sentimentaalisesta runoudesta* ilmestyi vuonna 2009. (Mp.)

Anne-Maria Latikka on kirjoittanut psykologisen tietokirjallisuuden suomennoksista artikkelissaan *Psykologinen kirjallisuus* (2013 a). Hänen mukaansa 1800-luvulla psykologia on ollut kytköksissä filosofiaan ja jo silloin keskeisimmät psykologiset näkemykset ovat kulkeutuneet filosofian mukana Suomeen Saksasta (mts. 196). Kuitenkaan esimerkiksi Latikan mainitsemien Auguste Forelin tai Richard Müller-Freienfeldin 1900-luvun alussa suomennettujen psykologisten teosten uudelleenpainoksia ei tutkimuksen aineistosta löytynyt.

Edes tunnetuimman saksalaisen psykologin, Sigmund Freudin, teoksia ei käännetty juurikaan ennen toista maailmansotaa, sillä psykoanalyysiin suhtauduttiin tuolloin Suomessa kriittisesti (Latikka 2013 a: 205). Torjuva ilmapiiri kuitenkin hellitti 1950-luvun puolivälin jälkeen ja ensimmäinen Sigmund Freudilta suomennettu teos *Arkielämämme psykopatologiaa* julkaistiin vuonna 1954. Se oli Otavan kustantama ja sen olivat suomentaneet Martti Takala ja Marjatta Santala. (Mts. 206–207.) Teoksen kolmas painos, nyt nimeltään *Arkielämämme psykopatologiaa: unohtamisesta, virhesanonnoista, virheteoista, taikauskosta ja erehdyksistä* löytyy myös tutkimuksen aineistosta vuodelta 2005, ja se on luokiteltu UDK-luokituksella ainoastaan psykologian luokkaan 159.9.

Myös toinen Freudin pääteoksista, *Unien tulkinta*, esiintyy aineistossa. Anne-Maria Latikan mukaan teoksen suomennos ilmestyi ensimmäisen kerran vuonna 1968 Erkki Purasen kääntämänä ja Gummeruksen kustantamana (Latikka 2013 a: 207). Tutkimuksen aineistossa tämän samaisen teoksen uudelleenpainokset esiintyvät niin vuonna 1995 kuin myös vuonna 2010, jolloin molemmat painokset on luokiteltu psykologiaan. Vuonna 2010 julkaistu uudelleenpainos on itse asiassa teoksen kymmenes uudelleenpainos, mikä Latikan mukaan tekeekin siitä eniten uudelleenpainetun Freud-suomennoksen. Freudin pääteoksista ainoastaan *Johdatus psykoanalyysiin* puuttuu aineistosta, vaikka sekin on tiedettävästi käännetty suomeksi vuonna 1964 ja siitäkin on uudelleenpainoksia tehty vuonna 1981. (Mp.) Kyseisen teoksen uudelleenpainoksen julkaisu ei siis vain ole sattunut tarkasteluvuosille.



Freudia on Anne-Maria Latikan mukaan suomennettu läpi 1900-luvun muutaman nimekkeen verran vuosikymmenessä. Edellä mainittujen teosten lisäksi Erkki Purasen suomentamat teokset *Seksuaaliteoria* (1971) ja *Ahdistava kulttuurimme* (1982) ovat kuitenkin sijoittuneet juuri tarkasteluvuosien ulkopuolelle. Sen sijaan toisen merkittävän Anne-Maria Latikan nimeltä mainitseman Freud-suomentajan, Mirja Rutasen, käännöksiä löytyy aineistosta runsaastikin – joskin vain yksi niistä on Freudin teos. (Latikka 2013 a: 208.) Aineistossa esiintyviä Mirja Rutasen suomentamia psykologian UDK-luokituksen saaneita teoksia ovat Alice Millerin *Alussa oli kasvatus: kätkeyty julmuus ja väkivallan juuret* (1985), Angela Jaffen toimittamana Carl Gustav Jungin *Unia, ajatuksia, muistikuvia* (1985 ja uudelleenpainos 1990), Almuth Huthin *Unen salainen voima* (1995) ja Sigmund Freudin *Uni ja isänmurha: kuusi esseetä taiteesta* (1995). Erkki Purasen ja Mirja Rutasen lisäksi loput aineistosta löytyvät Freudin teokset on suomentanut Markus Lång: *Murhe ja melankolia sekä muita kirjoituksia* (2005), *Joukkopsykologia ja egoanalyysi* (2010), *Kokaiinista* (2010) ja *Maallikkoanalyysin kysymys: keskusteluja puolueettoman kanssa* (2010).

Freudin teoksia löytyy aineistosta siis yhteensä kahdeksan, mikäli *Unien tulkinnan* uudelleenpainos lasketaan mukaan. Näistä teoksista viisi on luokiteltu pelkästään alaluokkaan 159.9 *Psykologia*, kun taas kahdella teoksella esiintyy psykologian lisäksi myös toinen luokitus: *Maallikkoanalyysin kysymys* on luokiteltu psykologian lisäksi alaluokkaan 61 *Lääketiede* ja, kuten jo nimestäkin voi päätellä, *Uni ja isänmurha: kuusi esseetä taiteesta* on saanut psykologian lisäksi luokituksen 7.0 *Taide*. Teoksista ainoastaan yhtä, *Kokaiinista*, ei ole luokiteltu laisinkaan psykologiaan, vaan sen on katsottu kuuluvan vain lääketieteen alaluokkaan 61.

Freudin seuraajan, psykoanalyytikko Carl Gustav Jungin teosten suomennokset ovat osuneet juuri tarkasteluvuosien ulkopuolelle (Latikka 2013 a: 208–209), joten hänen teoksensa edustus aineistossa on vain yhden nimekkeen verran. Mirja Rutasen suomentama *Unia, ajatuksia, muistikuvia* on julkaistu vuonna 1985 osana WSOY:n Profiili-sarjaa ja uudestaan vuonna 1990 osana WSOY:n Laaturkirjat-sarjaa. Vuoden 1985 painos on luokiteltu UDK-luokituksin 159.9 *Psykologia* ja 929 *Henkilöhistoria. Elämäkerrat. Muistelmat. Matriikkelit*, kun taas vuoden 1990 painos on saanut lisäksi luokitukseen myös 61 *Lääketiede*. Niin ikään psykoanalyysiin pohjaavalta Erich

Frommilta, jonka suomennosten suosion huippu sijoittui Anne-Maria Latikan mukaan 1960–1970-lukuihin (mts. 209) löytyy aineistosta myös yksi osittain psykologiaan (159.9), osittain sosiologiaan (316) luokiteltu teos: Kirjayhtymän kustantama ja Marja Kyrön suomentama vuonna 1985 ilmestynyt *Rakkaus on elämä*.

Filosofiaa ja psykologiaa käsittelevän kirjallisuuden määrä ei yllätä tutkimustuloksissa, sillä saksankielisissä maissa on paljon tunnettuja filosofeja ja psykologeja, joiden tekstejä on luonnollisesti käännetty alkukielestä. Kuitenkin psykologian vähäisyys filosofiaan nähden selittyy sillä, että useat psykologiaan luokitellut kirjat ovat saaneet myös jonkun muun UDK-luokituksen. Tällöin psykologian tulos koostuu lähinnä teosten osittaisista luokituksista. Aineistosta tehdyn asiasanahaun perusteella psykologiaan luokitellut teokset tuntuvat usein saavan lisäluokituksen joko jostain yhteiskuntatieteiden alaluokasta, filosofisista suuntauksista, kristinuskosta ja kristillisestä teologiasta tai lääketieteestä.

Pääloukkaan 1 kuuluvat lisäksi myös erilaiset elämäntaito-oppaat. Niitä löytyy aineistosta useita ja ne ovat usein luokiteltu alaluokkaan 17. Kuten taulukosta 9 nähdään, niiden julkaisu painottuu selvästi myöhempiin tarkasteluvuosiin, josta myös löytyvät kyseisen alaluokan selkeimmät esimerkit. Hannes Steinin *Vihdoinkin eroon ajattelusta! : käsikirja yllirasittuneille älyköille* on julkaistu vuonna 2005 samoin kuin myös Josef Kirschnerin *Parisuhteen harjoituskirja: ”ensin yksin, sitten yhdessä”*. Steinin kirjan asiasanoista löytyvä *huumori* antaa tosin ehkä ymmärtää, ettei teos välttämättä ota itseään kovin tosissaan. Vuonna 2010 on puolestaan julkaistu muun muassa Eduard Augustinin, Philipp von Keisenbergin ja Christian Zschken *Miehen oma kirja*, joka tosin on saanut myös luokituksen 03. Samana vuonna on julkaistu myös Werner Tiki Küstenmacherin ja Lothar J. Seiwertin *Vähemmän on enemmän elämässä* sekä Kathrin Passigin ja Sascha Lobon *Elämä järjestykseen ilman rahtuakaan itsekuria*. Rakkaus on myös ollut suosittu elämäntapaoppaiden aihe. Vuonna 2005 julkaistu Bas Kastin *Rakkauden selitys* on luokiteltu vain alaluokkaan 17, kun taas vuonna 2015 julkaistut Ruediger Schachen *Positiivisen vetovoiman salaisuus: 99 tapaa löytää sydänmagneettisi voima* ja saman tekijän *Sielunkumppani* on luokiteltu niin alaluokkaan 17 kuin myös alaluokkaan 159.9.

Lopuksi nostetaan vielä esiin pääluokan aiheeltaan ehkä kaikista poikkeavin luokka 13 *Okkultismi. Salatieteet. Astrologia. Paranormaalit ilmiöt*. Esimerkkejä vain

kyseiseen luokkaan tilastoiduista suomennoksista ovat muun muassa vuonna 1990 julkaistu Chris Griscomin ja Wulfing von Rohrin *Aika on harha*, jonka on kustantanut WSOY sekä vuonna 1995 julkaistu Gerd Zieglerin *Tarot - sielun peili*, jonka kustantajana on puolestaan ollut Unio Mystica.

#### 5.2.4 Uskonto. Teologia

	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015	Yht.
<b>2 Uskonto. Teologia</b>	10,5	18,75	13	3,58	12,83	8,83	4	8,5	4	83,99
21 Luonnollinen teologia. Vapaa-ajattelu. Ateismi. Panteismi		0,5		0,5						1
22/28 Kristinuskko. Kristillinen teologia	10,5	17,25	12,5	3,08	12,33	7,33	4	8,5	3,5	78,99
29 Uskontotiede. Mytologia. Ei-kristilliset uskonnot		1	0,5		0,5	1,5			0,5	4

*Taulukko 12. Pääluokkaan 2 ja sen välittömiin alaluokkiin tilastoitu kirjallisuus.*

Uskontoon ja teologiaan keskittynyt pääluokka 2 on aineiston kolmanneksi suurin. Erityisen huomionarvoista taulukossa 10 on se, että lähes kaikki pääluokkaan tilastoidusta kirjallisuudesta on sijoittunut alaluokkaan 22/28 ja kyseinen alaluokka onkin 78,99 nimekkeellä kaikkien luokkien suurin yksittäinen alaluokka. Kyseessä on yhdistelmäluokka, jonka alaluokat kuitenkin käsittelevät kaikki kristinuskon ja kristillisen teologian eri osa-alueita, joten aihepiirinsä näkökulmasta tutkielmassa ei ole nähty tarpeelliseksi esittää yhdistelmäluokan alaluokkia toisistaan erillisinä (yhdistelmäluokan tarkempi sisältö on eritelty luvussa 4.2). Sitä paitsi kuten aikaisemmin on jo mainittu, suurin osa aineiston kirjallisuudesta on myös luokiteltu yhdistelmäluokkaan 22/28 sen sijaan, että ne olisivat saaneet selkeästi yhden kaksinumeroisista alaluokista.

Yhdistelmäluokan suuruutta kahteen muuhun alaluokkaan nähden voi toki osaltaan selittää se, että yhdistelmäluokka sisältää kaiken tilastoidun kirjallisuuden yhteensä seitsemästä erillisestä kaksinumeroisesta alaluokasta. Kuitenkin lukuja tarkasteltaessa huomataan, että alaluokkaan 21 on luokiteltu kirjallisuutta vain noin yhden nimekkeen arvosta ja alaluokkaan 29 on tilastoitu teoksia puolestaan vain noin neljän nimekkeen arvosta. Näiden luokkien edustus kaikesta saksasta suomennetusta tietokirjallisuudesta on siis vuosien varrella ollut todella pientä, joten yhdistelmäluokan 22/28 alaluokat olisivat joka tapauksessa selkeästi suurempia näihin kahteen verrattuna.

Yhdistelmäluokkaan 22/28 tilastoidun saksasta suomennetun tietokirjallisuuden määrä on voinut vaihdella runsaastikin tarkasteluvuosien välillä. Saksasta suomennetun kristillisen tietokirjallisuuden julkaisutoiminta näyttää olleen todella runsasta ensimmäisinä tarkasteluvuosina aina vuoteen 1990 asti, jolloin kristillistä käännöskirjallisuutta on julkaistu vain noin 3 nimekkeen arvosta verrattuna aiempien tarkasteluvuosien yli kymmeniin teoksiin. Kirjallisuuden määrän romahdus tosin näyttää koskevan vain vuotta 1990, sillä jo seuraavana tarkasteluvuonna 1995 kristillisen kirjallisuuden määrä palautui aiempien tarkasteluvuosien tasolle. On toki otettava huomioon, että vuoden 1990 tulos koskettaa vain yhtä vuotta, eikä siitä voida tehdä johtopäätöstä, että julkaisutoiminnassa olisi ollut useamman vuoden notkahdus. On aivan mahdollista, että vain kyseisenä vuonna kristillistä kirjallisuutta ei julkaistu aiempien tarkasteluvuosien verran, mutta esimerkiksi ympäröivinä vuosina 1989 ja 1991 julkaisuluvut olivat 1985 ja 1995 vuosien luokkaa. Joskin tilastosta on kuitenkin nähtävissä, että julkaisumäärät ovat 2000-luvulla hieman pudonneet ensimmäisten tarkasteluvuosien päälle kymmenestä nimikkeestä, sillä vuodesta 2000 eteenpäin tarkasteluvuosien julkaisumäärät näyttävät vaihtelevan noin 3-9 nimekkeen välillä.

Yhdistelmäluokan ylivoimaisuus ei yllätä, sillä Suomen molemmat valtionkirkot (Suomen evankelis-luterilainen kirkko ja Suomen ortodoksinen kirkko) kuuluvat kristinuskoon. Tämän valossa on ymmärrettävää, että juuri kristinuskoa käsittelevää kirjallisuutta julkaistaan merkittävästi enemmän kuin esimerkiksi ei-kristillisiä uskontoja ja ateismia käsittelevää kirjallisuutta. Lisäksi Suomen lukuisissa herätysliikkeissä ja muissa uskonnollisissa liikkeissä sanan lukemista pidetään arvossa, mikä osaltaan lisää kirjallisuuden kysyntää (Hiidenmaa 2013: 103). Jo 1900-luvun alussa syntyi lukuisia aiheeseen erikoistuneita kustantamoja, joita Pirjo Hiidenmaa esittelee erikoiskustantamoja käsittelevässä luvussa osana artikkeliaan *Tietokirjallisuuden suomentaminen ja kustantaminen 1900-luvulla*. Hiidenmaan mainitsemien, uskonnolliseen kirjallisuuteen erikoistuneiden kustantamojen julkaisemaa kirjallisuutta löytyy myös tämän tutkielman aineistosta: Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen perustamalta SLEY-kirjoilta 14 nimekettä, Kirjaneliöltä 13 nimekettä, Päivä-osakeyhtiöltä 8 nimekettä, Herättäjä-yhdistykseltä 2 nimekettä, Kuva ja sana -kustantamolta 2 nimekettä, adventistiselta Kirjatoimelta 3 nimekettä, viidesläiseltä Uusi Tie -kustantamolta 2 nimekettä ja niin ikään viidesläiseltä Karas-sanalta 1 nimeke. (Mp.) Uskonnollista kirjallisuutta julkaisevien

erikoiskustantamoiden määrä itsessään selittää sitä, miksi uskonnollisen käännöskirjallisuudenkin määrä on niin suuri (mts. 104).

Uskonnollisen kirjallisuuden asema tietokirjallisuutena on kyseenalainen, sillä siihen kuuluu varsinaisen teologisen analyysin lisäksi myös tunnustuksellisia, elämää tutkiskelevia teoksia, rukouskirjoja, elämäntapaoppaita ja julistavaa tekstiä (Hiidenmaa 2013: 104). Tässä tutkielmassa on kuitenkin mukana kaikki yhdistelmäluokkaan 22/28 luokiteltu kirjallisuus riippumatta siitä, onko kyse ollut tunnustuksellisesti uskonnollisesta vai tieteellisyyteen pyrkivistä teologisista teoksista. Tarkastellaan seuraavaksi, millaista kirjallisuutta pääluokkaan on tilastoitu.

Kun kirjoitetaan saksasta suomennetusta uskonnollisesta tai teologisesta tietokirjallisuudesta, ei voida olla ottamatta huomioon Martti Lutheria. Myös Tuomo Aho (2013 b: 143) nostaa esiin teologista ja uskontotieteellistä suomennoskirjallisuutta käsittelevässä artikkelissaan Lutherin teosten paljouden näkyneen suomennoskirjallisuudessa jo 1800-luvulla, sillä 1800-luvun lopussa hänen teoksiaan suomennettiin niin uskonnollisen kirjallisuuden sisällä kuin myös kaikkiin muihin aloihin verrattuna eniten. Yksi jo 1800-luvun lopussa käännetty ja laajalle levinnyt Lutherin teos, *Mannaa Jumalan lapsille: Martti Lutherin kirjoista koottuja mietelmiä vuoden jokaiselle päivälle*, esiintyy Sley-kirjojen kustantamana ja Lauri Koskenniemen kääntämänä myös tämän tutkielman aineistossa vuonna 2005 ja 2015.

Mukaan lukien uudelleenpainokset, Lutherin teoksia on aineistossa yhteensä 13. Teoksia on julkaistu tasaisesti, sillä lähes jokaisena tarkasteluvuonna aineistosta löytyy vähintään yksi hänen teoksistaan. Edellä mainitun *Mannaa Jumalan lapsille* lisäksi aineistosta löytyviä Lutherin teoksia ovat *Rukoilemme Lutherin kanssa tänään* (1980 ja 2000), *Joulukirja / Martti Lutherin ajatuksia joulun sanomasta* (1985), *Pääsiäiskirja / Martti Lutherin ajatuksia pääsiäisen sanomasta* (1985), *Vähä katekismus sekä Kristinoppi* (1990), *Kuinka rukoilla, ystäväni* (1995), *En minä kuole - vaan elän: antologia: uskonpuhdistuksen 450-vuotisjuhlavuoden julkaisu* (2010), *Iso katekismus* (2010), *Matkaevästä: Martti Lutherin teoksista koottuja tutkisteluja vuoden kullekin päivälle* (2010), *Yksin armosta: 365 päivää Martti Lutherin seurassa* (2010) ja *Lutherin Vähä ja Iso katekismus sekä Schmalkaldenin opinkohdat* (2015). Kuten yhdestä teoksen nimestä huomataan, vuosi 2010 on ollut uskonpuhdistuksen

450-vuotisjuhlavuosi, mikä lienee vaikuttanut siihen, että Lutherin teosten suomennoksia on julkaistu kyseisenä vuonna peräti neljä.

Muita Ahonkin mainitsemia aineistosta löytyviä teoksia ovat muun muassa Franz Pieperin *Kristillinen dogmatiikka*, joka julkaistiin ensimmäisen kerran Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen kustantamana ja Heikki Koskenniemen suomentamana vuonna 1961 (Aho 2013 b: 149). Teoksen uudelleenpainos esiintyy aineistossa kahdesti: Sley-kirjojen kustantamana vuonna 1995 ja Arkki-kustannusyhtiön kustantamana vuonna 2010. Myöskin Ahon mainitsema Dietrich Bonhoefferin *Kirjeitä vankilasta 1943–1944* esiintyy uudelleenpainoksena aineistossa Kirjapajan kustantamana vuonna 2005. Ensimmäisen kerran se ilmestyi Kai Selinheimon ja Erkki Niinivaaran suomentamana vuonna 1963 (mts. 150).

Aineistossa esiintyy lisäksi myös useita teoksia Evankelisten Mariasisarten perustajalta M. Basilea Schlinkiltä. Hänen seitsemästä aineistossa esiintyvistä teoksestaan viisi on luokiteltu ainoastaan yhdistelmäluokkaan 22/28, kun taas kahdella teoksella on lisäksi luokituksena pääluokkaan 9 kuuluvat 91 tai 929. Schlinkin teosten suomennoksia edustaa aineistossa *Elämäni Jumalan yhteydessä: omaelämäkerta 2* (1975), *Mitä on edessämme* (1975), *Ilonpisaroita vuoden joka päivälle* (1980), *Miten me muutamme* (1980), *Kuuliaisuuden ilo: Jumalan sana jokaiselle päivälle* (1985), *Kärsimysten kautta voittoon* (1985) sekä *Pyhällä paikoilla: paikka jossa seisot on pyhä maa* (1990).

Myös teologi Jörg Zinkin teoksia löytyy viisi, joista kaksi *Sydämen luottamusta* (2000) ja *Valoa tiellesi* (2000) on Kirjapajan kustantamia ja kolme *Rakkauden tie* (1980), *Kun uni ei tule* (1995) ja *Rakkauden ylistys* (1995) on puolestaan Kirjaneliön kustantamia. Suomentokset on tilastoitu yhtä lukuun ottamatta yhdistelmäluokkaan 22/28. *Rakkauden tie* on sen sijaan Fennica-tietokannassa saanut luokitukseen pääluokkaan 1 kuuluvan alaluokan 17. Teoksista kaikki paitsi *Valoa tiellesi* on kääntänyt Anna-Maija Raittila, joka on itse asiassa kääntänyt myös jo aiemmin mainitun Martti Lutherin teoksen *Rukoilemme Lutherin kanssa tänään* sekä niin ikään kristilliseen kirjallisuuteen luokitellun Hansjörg Bräumerin *Kuulevin korvin: hartauskirja nykypäivän ihmiselle* (1980).

Yksittäisiä teoksia tarkastellessa huomataan, että suurin osa saksasta suomennetusta kristillisestä tietokirjallisuudesta on enemmän hartauksellista kuin teologista. Tämä selittyy sillä, että teologian alalla julkaistaan paljon tutkimusta suoraan suomeksi ja ulkomaiset teokset luetaan joko alkukielellä tai englanniksi, jolloin käännöksille ei muodostu kysyntää (Aho 2013 b: 152).

Uskonnollisia teoksia käsitellessä täytyy vielä nostaa erikseen Jeesusta käsittelevät tietokirjat. Saksasta on jo vuonna 1906 käännetty esimerkiksi Gustav Fressenin romaani *Hilligenlei*, johon sisältyvä Jeesuksen elämän kuvaus julkaistiin seuraavana vuonna nimellä *Vapahtajan elämä* (Riikonen 2013 b: 469). Uudempia Raamatun tutkimuksen tuloksia esitellään puolestaan Riitta Teinosen vuonna 1978 suomentamassa H. G. Pöhlmannin teoksessa *Kuka oli Jeesus Nasaretilainen* (mts. 470). Jeesus esiintyy kolmen aineistossa olevan teoksen nimessä. Vuonna 1980 julkaistu Walter Jacobsenin *Päivä Jeesuksen seurassa* on luokiteltu alaluokkiin 22/28 ja 37, kun taas samana vuonna julkaistu Huldrych Blanken *Tapaus J: Jeesuksen aikaisten "haastatteluja"* on luokiteltu vain alaluokkaan 22/28 kuten myös vuonna 1985 julkaistu Jakob Lorberin *Jeesuksen kirjeenvaihto kuningas Abgarus Ukkaman kanssa*.

Käsitellään lopuksi vielä pääluokan kaksi muuta alaluokkaa 21 *Luonnollinen teologia. Vapaa-ajattelu. Ateismi. Panteismi* ja 29 *Uskontotiede. Mytologia. Ei-kristilliset uskonnot*. Muita kuin kristinuskoa käsittelevä suomennoskirjallisuus on jäänyt vähäiseksi (Riikonen 2013 d: 157), mikä näkyy myös tämän tutkielman tilastosta. Ensimmäinen aineistossa esiintynyt, nimensä puolesta islamia käsittelevä kirja on ollut vuonna 1980 julkaistu Marius Baarin *Islam: antikristuksen miekka*, joka tosin on luokiteltu vain osittain alaluokkaan 29 ja osittain myös 22/28 yhdistelmäluokkaan kuuluvaan alaluokkaan 23. Samana vuonna on julkaistu myös Richard Wilhelmn *Kultakukan salaisuus: kiinalainen ikuisen elämän kirja*, joka puolestaan on saanut luokitukset 14 ja 29. Esimerkkinä pelkästään alaluokkaan 29 luokitellusta kirjasta olkoon Stephan von Stepski-Doliwan *Sai Baba puhuu länsimaalaisille*, joka tosin asiansanansa perusteella käsittelee itämaista filosofiaa. Juutalaista elämänviisautta puolestaan on käsitelty aineistossa löytyvässä Martin Buberin *Tie on jalkojesi alla: juutalaista elämänviisautta itäisestä Euroopasta*, joka on julkaistu vuonna 2000 ja saanut luokitukseen 29 ja 39. Buddhalaisuuskin on ollut aineistossa edustettuna:

vuonna 2015 julkaistu Ole Nydahlin *Kuinka asiat ovat: elävää buddhalaisuutta nykyajan ihmisille* on tilastoitu alaluokkiin 17 ja 29.

Alaluokkaan 21 tilastoitua kirjallisuutta on kaikista vähiten. Kyseinen luokitus on desimaaliluvusta päätellen ollut aina vain osittain teoksen luokituksena. Otetaan esimerkiksi vuonna 1980 Otavan julkaisema Ludwig Feuerbachin *Uskonnon olemuksesta*, joka on luokiteltu niin alaluokkaan 21, kuin myös filosofisten suuntausten alaluokkaan 14.

### 5.2.5 Yhteiskuntatieteet

	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015	Yht.
<b>3 Yhteiskuntatieteet</b>	4	7,75	5	7,25	4,33	5	10,17	4,08	7,75	55,33
303 Yhteiskuntatieteiden tutkimusmenetelmät. Yhteiskuntatieteiden metodologia										
304 Yhteiskuntapolitiikka. Sosiaalipolitiikka		0,25			0,5					0,75
305 Sukupuolitutkimus. Sukupuoliroolit	1									1
308 Sosiografia. Yhteiskuntakuvaus	0,5									0,5
311 Tilastotiede. Tilaston teoria. Tilastomenetelmät										
314 Väestötiede. Väestötutkimus. Demografia. Muuttoliike. Siirtolaisuus					0,5				0,5	1
316 Sosiologia		0,25	1	2,17	0,5	0,5	1		0,25	5,67
32 Poliitikan tutkimus. Valtio-oppi	1,5	1	1,5	2,33		1	0,5	1	1,75	10,58
33 Kansantalous. Kansantaloustiede	0,5	0,5	1	2,5	0,33	1	2		2,75	10,58
34 Oikeus									0,5	0,5
35 Julkinen hallinto. Hallintoelimet. Sotataito. Sotatieide		1			1	0,5	4,5	3,08	1,5	11,58
36 Sosiaalihuolto. Sosiaaliturva. Kansanterveys		0,5		0,25	0,5					1,25
37 Kasvatus. Opetus. Koulutus	0,5	3,25	0,75			1,5	0,67		0,5	7,17
389 Mitat. Painot										
39 Perinnettieteet. Etnologia. Kansatiede. Kansanrunous. Folkloristiikka		1	0,75		1	0,5	1,5			4,75

*Taulukko 13. Pääluokkaan 3 ja sen välittömiin alaluokkiin tilastoitu kirjallisuus.*

Yhteiskuntatieteiden pääluokkaan kuuluu UDK-luokituksen mukaan useita tieteenaloja, mutta pääluokka on kaikista saksasta suomennetusta tietokirjallisuudesta vasta neljänneksi suurin (ks. taulukko 11). Kuitenkin, kuten jo lukuisista taulukossa esiintyvistä desimaaliluvuista voidaan huomata, yhteiskuntatieteisiin lukeutuvat teokset ovat usein saaneet useamman kuin yhden UDK-luokituksen, minkä vuoksi tulokset hajaantuvat niin yhteiskuntatieteiden sisällä kuin myös muiden pääluokkien kanssa.

Eniten saksasta suomennettua tietokirjallisuutta on luokiteltu alaluokkiin 32, 33 ja 35. Näihin lukeutuvaa kirjallisuutta tarkastellaan myöhemmin tässä luvussa esimerkkien kautta. Niiden lisäksi nostetaan esiin myös muutamia esimerkkejä sosiologiasta (316) ja kasvatustieteistä (37). Kaikkina tarkasteluvuosina täysin vailla tilastoituja teoksia



ovat jääneet alaluokat 303, 311 ja 389. Myös alaluokkien 34, 308 ja 304 edustus on vähäistä. Joskaan alaluokan 34 *Oikeus* vähäisyys ei yllätä, sillä oikeusopillisen kirjallisuuden kääntäminen on kulkenut käsi kädessä kotimaan lainsäädännön kanssa ja suurin osa oikeusopillisesta kirjallisuudesta onkin käännetty ruotsista (Aho 2013 c: 317–321).

Pääluokassa 3 UDK-luokituksesta puuttuvat täysin kaksinumeroiset luokat 30 ja 31, mutta vaikka taulukossa laskettaisiin yhteen kaikki 30-alkuiset ja kaikki 31-alkuiset teokset, eivät kaksinumeroisten luokkien 30 ja 31 yhteenlasketut lukuarvot kuitenkaan merkittävästi muuttaisi tuloksia.

Tarkasteluvuosien välillä ei ole kovinkaan suurta vaihtelua missään alaluokassa. Alaluokissa 32 ja 33 julkaistu kirjallisuus koostuu lähinnä tasaisesta noin 0,5 - 3 teoksen julkaisuvauhdista tarkasteluvuotta kohden, josta poikkeuksena on vain vuosi 1995, jolloin alaluokan 32 kirjallisuutta ei julkaistu ollenkaan, ja vuosi 2010, jolloin yhtäkään saksasta suomennettua teosta ei luokiteltu alaluokkaan 33. Suurimmat poikkeamat ovat nähtävissä luokassa 35 ja 37. Alaluokan 35 kirjallisuutta on suomennettu vuosina 2005 ja 2010 selkeästi enemmän kuin muina tarkasteluvuosina samoin kuin alaluokan 37 kirjallisuudessa on koettu selkeä huippu vuonna 1980.

Suomennetun yhteiskuntakirjallisuuden alkuvaiheessa julkaistiin enimmäkseen talouskirjallisuutta (Aho 2013 c: 302–303), joten on luontevaa aloittaa aineiston käsittely alaluokasta 33 *Kansantalous. Kansantaloustiede* ja sivuta samalla alaluokkaa 32 *Politiikantutkimus. Valtio-oppi*. Yksi ensimmäisiä saksasta käännettyistä taloustieteen perusteoksista oli SKS:n kustantama K. T. von Ehebergin *Finanssioppi*, jonka suomensi K. J. Ståhlberg. Lisäksi 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa sosialistisen työväenliikkeen käännöskirjallisuuden tärkeimpiä lähteitä olivat saksalaisen sosialidemokratian suuret nimet kuten Kautsky, Bebel ja Bernstein, joskaan yhtäkään näiden teosta tai käännösten uudelleenpainosta ei löydy enää tämän tutkimuksen aineistosta. (Mts. 304.)

Saksasta suomennetun yhteiskuntatieteen merkkiteoksista puhuttaessa ei kuitenkaan voida sivuuttaa Karl Marxia, jonka *Pääoma* oli ensimmäinen Marxin isompi teos, joka julkaistiin Suomessa ensin vihkoina vuosina 1913–1918 ja sitten kokonaan vuonna 1918 O. W. Louhivuoren suomennoksena. Samaan aikaan julkaistiin myös muita

marxilaisen talous- ja yhteiskuntateorian nimekkeitä. (Aho 2013 c: 305.) Vuonna 2015 julkaistu *Pääoman* kolmas kirja *Pääoma: poliittisen taloustieteen arvostelua. 3. osa, Kapitalistisen tuotannon kokonaisprosessi* löytyy tutkielman aineistosta Antero Tiusasen suomentamana. Myöskin Tiusasen suomentama "*Grundrissen*" johdanto eli *yleisjohdatus vuosien 1857–1858 taloustieteellisiin käsikirjoituksiin* on puolestaan tilastoitu julkaisuvuotensa 1975 lukuarvoon. Lisäksi aineistosta löytyy Marxilta vielä filosofian kirjallisuuteen luokiteltu *Demokritoksen ja Epikuroksen luonnonfilosofian ero* (2005), jonka on suomentanut Jukka Heiskanen. Antero Tiusanen on puolestaan suomentanut myös Marxia, Engelsiä ja Leniniä käsittelevän Josef Schleifsteinin teoksen *Johdatus Marxin, Engelsin ja Leninin tutkimiseen* (1975), joka on saanut UDK-luokituksen 14 ja 33.

Yksinomaan alaluokkaan 33 *Kansantalous. Kansantaloustiede* tilastoituja teoksia ovat muun muassa Max Weberin *Pörssi* (1990) ja Ulrike Herrmannin *Pääoman voitto: kasvun, rahan ja kriisien historia* (2015). Lisäksi nimensä perusteella alaluokkaan 33 osittain luokitellut taloustiedettä koskevia suomennoksia ovat esimerkiksi vuonna 1990 julkaistu Jörg Thalmannin *Yhdentyvä Eurooppa: suomalaisen yrityksen käsikirja* (UDK-luokitus 33 ja 65), vuonna 2005 julkaistu Detlef Görtlerin *Kroisokset: rikkaiden historia faaraoista Bill Gatesiin* (UDK-luokitus 33 ja 929) sekä vuonna 2015 julkaistu Wolfgang Streeckin *Ostettua aikaa: demokraattisen kapitalismin lykätty kriisi* (UDK-luokitus 32 ja 33).

Aineiston joukossa on myös muita kiinnostavia yhteiskuntatieteellisiä teoksia. Vuonna 2015 julkaistu Friedrich Engelsin *Työväenluokan asema Englannissa: kuvattuna omien havaintojen ja alkuperäislähteiden avulla* on luokiteltu alaluokkiin 316, 32, 33 ja 914. Markku Jääskeläisen uudelleenkäännös Theodor Herzlin *Juutalaisvaltiosta* on puolestaan tilastoitu käännöksen julkaisuvuonna 2010 yksinomaan alaluokkaan 32. Lisäksi luokituksen 32 ja 34 on saanut Carl Schmittin vuonna 2015 julkaistu *Poliittinen käsite*. Asiasanojen ja teoksen nimen perusteella politiikkaa käsittelevät myös alaluokkiin 32 ja 65 luokiteltu George Klausin *Politiikan kieli* (1975) ja alaluokkiin 32 ja 94 luokiteltu Hermann Beyer-Thoman *Vasemmisto ja vaaran vuodet* (1990).

Vaikka alaluokat 32 ja 33 ovatkin samalla lukuarvolla taulukon toisiksi suurimmat, ei yksittäisinä tarkasteluvuosina julkaistun kirjallisuuden määrä ole kovin suuri. Tähän

on varmasti vaikuttanut se, että jo 1970-luvulle tultaessa eli jo ennen tämän tutkielman ensimmäistä tarkasteluvuotta esimerkiksi taloustieteen perusoppikirjat olivat jo kokonaan kotimaista tuotantoa (Aho 2013 c: 312).

Myöskään sotakirjallisuuden määrä tuloksissa ei yllätä, kun otetaan huomioon Saksan osallisuus molemmissa maailmansodissa. Aineistossa 20 nimekkeellä on asiasanana tai teoksen nimessään mainittu *sota*, mutta kuten luokan 35 kirjallisuuden määrästä huomataan, suurin osa näistä teoksista on vain osittain luokiteltu alaluokkaan 35. Pelkästään alaluokkaan 35 *Julkinen hallinto. Hallintoelimet. Sotataito. Sotatie* on luokiteltu muun muassa sotateoreetikko Carl von Clauswitzin aineistosta löytyvät teokset: vuonna 1980 julkaistu O. V. Kaarnakarin suomentama *Ajatuksia sodasta ja johtamisesta* (uudelleenpainos vuonna 2010) sekä vuonna 2005 julkaistu Heikki Eskelisen suomentama *Sodankäynnistä*, joka ilmestyi ensimmäisen kerran jo vuonna 1998 (Aho 2013 c: 316) ja josta Heikki Eskeliselle myönnettiin J. A. Hollo palkinto vuonna 1999 (Riikonen 2013 e: 650). Lisäksi nimensä puolesta Euroopan unionin militarisoitumista käsittelevä Gerald Oberansmayrin *Supervalta EU: Euroopan unionin militarisoitumisesta* on luokiteltu alaluokan 35 lisäksi alaluokkaan 32. Kirja on aineiston ainoa esimerkki Euroopan unionia käsittelevistä saksasta suomennetuista tietokirjoista.

Aineiston sota-aiheinen kirjallisuus tuntuu kulkevan luokitustensa osalta käsi kädessä pääluokan 9 *Maantiede. Henkilöhistoria. Historia* kirjallisuuden kanssa. Asiasanahauulla aineistosta löytyneistä 20:stä sotaa edes osittain käsittelevistä kirjoista 15 on luokiteltu alaluokan 35 lisäksi johonkin pääluokan 9 alaluokista: 11 nimekettä alaluokkaan 929, 3 nimekettä alaluokkaan 94 ja lisäksi yksi nimeke molempiin edellä mainittuihin luokkiin. Näistä teoksista vain yksi on ilmestynyt ennen vuotta 2000 ja selkeästi suurin osa tarkasteluvuosina 2005 (6 nimekettä) ja 2010 (4 nimekettä). Vuonna 2005 julkaistun sota-aiheisen kirjallisuuden määrään on mitä oletettavimmin vaikuttanut se, että tuolloin toisen maailmansodan päättymisestä oli kulunut 60 vuotta.

On mielenkiintoista huomata, että suurin osa näistä elämäkerrallisista sota-aiheisista kirjoista – eli kirjoista, jotka ovat saaneet luokitukseensa 35 ja 929 – käsittelee nimenomaan saksalaisten hävittäjälentäjien elämää. Tällaisia suomennettuja teoksia on aineistossa yhteensä 7 ja kaikki ovat Koala-kustannuksen kustantamia: Hans-Ulrich Rudelin *Stuka-lentäjä*, Norbert Hanningin *Hävittäjälentäjänä loppuun saakka*,

Günther Rallin *Lentopäiväkirjani: muistelmat 1938–2004*, Heinz Knoken *Suuri metsästys* (asiasanojen joukossa mm. *lentäjät, sotilaslentäjät, toinen maailmansota*), Walter Wolfrumin *Tuntematon pakollinen: hävittäjä- ja taitolentäjänä 1923–2009*, Claas Triebelin *Pikku prinssin viimeinen lento: mitä tapahtui Antoine de Saint-Exupérylle 31.7.1944* ja Walter Schuckin *Pudotus! hävittäjälentäjänä Jäämerellä ja valtakunnanpuolustuksessa*. Koala-kustannus on julkaissut kaikki edellä mainitut teokset sekä vielä kaksi muuta luokitukset 35 ja 929 saanutta kirjaa.

Suomalainen sosiologinen tutkimus kirjoitettiin 1900-luvun alussa pääosin suomeksi, eikä tutkimuksen saksalaisia lähteitä käännetty (Paloposki 2013 a: 325). Saksan vaikutus väheni entisestään amerikkalaisen sosiologian vaikutteiden levitessä Suomeen (mts. 326). 1970-luvulle tultaessa myöskään sosiologian klassikoita tai aikalaiskeskustelua ei juurikaan ollut käännetty (mts. 323) ja lisäksi myöhemmin englantia vielä valtasi alaa suomennettavien teosten välikielenä (mts. 337). 1970-luvun lopulla käytiin vilkasta keskustelua siitä, kuinka paljon sosiologian klassikoita oli yhä kääntämättä ja esitettiin toiveita, että kustantamot ottaisivat teosten kääntämisen ja julkaisun harteilleen (mts. 328). Viime vuosikymmenten aikana juurikin klassikoiden suomentamiseen on kiinnitetty erityistä huomiota (mts. 329). Outi Paloposki nimeää sosiologista kirjallisuutta käsittelevässä artikkelissaan klassikoiksi alan varhaisimmat teokset, joiden kirjoittajiin lukeutuu muun muassa tämänkin tutkimuksen aineistossa esiintyneet Max Weber ja Georg Simmel (mts. 331).

Max Weberiltä tutkimuksen aineiston joukossa on Timo Kyntäjän suomentama ja WSOY:n kustantama *Protestanttinen etiikka ja kapitalismin henki*, joka ilmestyi vuonna 1980. Myös teoksen uusintapainos vuodelta 1990 on mukana aineistossa. Ensimmäinen painos on luokiteltu UDK-luokituksin 316, 22/28, 17 ja 301, kun taas uusintapainos on saanut vain alaluokat 316, 22/28 ja 17. Näin ollen teos on eri julkaisuvuosien kohdalle luokiteltu joko 0,25 arvosta tai 0,33 arvosta. Lisäksi aineistosta löytyy myös Tapani Hietaniemen suomentamana Weberin *Pörssi* (1990).

Georg Simmeliltä puolestaan tutkimuksen aineiston joukossa on vuonna 2005 julkaistu Tiina Huuhtasen suomentama *Suurkaupunki ja moderni elämä: kirjoituksia vuosilta 1895–1917*. Sen on kustantanut Gaudeamus ja luokitukseksi teos on saanut vain ja ainoastaan sosiologian alaluokan 316. Niin Georg Simmeliltä kuin Max

Weberiltä on viimeisten vuosikymmenten aikana julkaistu muitakin käännöksiä, mutta ne eivät ole sattuneet tämän tutkimuksen tarkasteluvuosille (Paloposki 2013 a: 332).

Muita sosiologian suomennoksia aineiston joukossa on esimerkiksi Erich Frommin *Rakkaus on elämä*, jonka on suomentanut Marja Kyrö. Se on julkaistu vuonna 1985 osana Kirjayhtymän Logos-sarjaa. UDK-luokituksestaan kirjan on katsottu sisältävän niin sosiologiaa (316) kuin myös psykologiaa (159.9). Niin ikään sosiologian luokituksen on myös saanut vuonna 1990 julkaistu Ulrich Beckin *Riski yhteiskunnan vastamyrkyt: organisoitu vastuuttomuus*, joka tosin on luokiteltu myös alaluokkaan 502/504.

Alaluokkaan 37 *Kasvatus. Opetus. Koulutus* luokitellun suomennoskirjallisuuden vähyys yllättää, sillä kasvatustieteissä on pitkät perinteet saksalaisen tietokirjallisuuden suomentamisessa. Voidaan jopa sanoa, että suomennetun kasvatustieteellisen kirjallisuuden historia on samalla saksankielisen kasvatustieteellisen kirjallisuuden suomennoshistoriaa, sillä suurin osa kasvatustieteellisestä kirjallisuudesta on 1800-luvulla ja 1900-luvun alussa käännetty saksasta. (Latikka 2013 b: 179–190.)

Kasvatusta käsittelevää, enimmäkseen kasvatusoppaista koostuvaa suomennoskirjallisuutta ilmestyi runsaasti 1800-luvun puolivälistä eteenpäin (Latikka 2013 b: 179). Varhaisimpia näistä olivat jo mainitun Martti Lutherin kristilliset kasvatusoppaat, kasvatuksen varhaisen oppi-isän Johan Amos Comeniuksen *Neuwo-kirja kristillisessä lastenkasvatuksessa Suomen lasten vanhemmille*, useat aikalaispedagogi Christian Heinrich Zellerin kasvatusoppaat sekä ajan koulukasvatuksesta kirjoittaneiden Ludwig Kellnerin, Hans Rudolf Rüeggin teokset (mts. 180). 1900-luvulla puolestaan saksasta käännettiin runsaasti sveitsiläisen pedagogin Johann Heinrich Pestalozzin teoksia sekä peräti yksitoista kasvatusteoreetikko Friedrich Wilhelm Foersterin teosta, joiden suomentajina toimi Oskari Mantere ja J. A. Hollo (mts. 184–186). Samoihin aikoihin julkaistiin myös saksalaisten Theobald Zieglerin ja Friedrich Paulsenin kasvatushistoriaa käsittelevät teokset (mts. 189–190). On yllättävää, ettei yhdenkään näiden jo varhain suomennettujen kasvatustieteellisten teosten uudelleenpainos löydy tämän tutkimuksen aineistosta.

Sen sijaan itävaltalaisen filosofin ja steinerpedagogiikan luoja Rudolf Steinerin teoksia on aineiston joukossa. Steinerin teosten jatkuva kääntäminen saavutti huippunsa 1970–1980-luvuilla, joskin hänen teostensa suuri käänösvolyymi näkyy tämän tutkimuksen tuloksissa enimmäkseen filosofian tilastoissa (Latikka 2013 b: 187). Steinerin 28 tutkimuksen aineistoon päätyneestä teoksesta ylipäätään yhteiskuntatieteisiin on osittain luokiteltu vain 3 nimekettä: vuonna 1985 julkaistut *Ihmiskunnallisen yhteisömuodostuksen eli yhteiskunnallisen kysymyksen henkistä taustaa* (UDK-luokat 14 ja 316) ja *Kalevalan olemus* (UDK-luokitus 14 ja 39) sekä vuonna 2000 julkaistu *Kansantalouskurssi* (UDK-luokitus 330). On tosin mielenkiintoista huomata, että Steinerin vuonna 2000 julkaistu *Parantava kasvatus: hoitopedagoginen kurssi* ei kuitenkaan ole saanut edes osittaista luokitusta kasvatustieteisiin, vaikka teoksen nimessä jo esiintyy kasvatukseen ja opetukseen viittaavia sanoja. Sen sijaan kasvatustieteisiin on luokiteltu nimekkeittensä perusteella Steiner-koulujen käytäntöjä käsittelevät suomennokset: vuonna 1980 julkaistu Jürgen Schrieferin *Musiikinopetus Steiner-koulussa* ja vuonna 2005 julkaistu Eve-Lis Dammin *Maalaaminen steinerpedagogisessa erityiskoulussa*.

On mahdollista, että tämän tutkielman tuloksissa näkyy, kuinka englantia on vahvistanut asemiaan 1950-luvun jälkeen kasvatustieteiden käänöskielenä (Latikka 2013 b: 192). Aivan yhtä lailla on mahdollista, että tuloksiin heijastuu se, että kasvatuskirjallisuutta julkaistaan enemmän kotimaisten tekijöiden toimesta jo suomeksi (mts. 190). Lisäksi alaluokan 37 vähäinen kirjallisuus johtunee myös osittain siitä, että kyseisen luokituksen saaneet kirjat on usein luokiteltu myös johonkin muuhun luokkaan. Tällaisia ovat esimerkiksi Eva Simonin *60 leikkiä ekaluokkalaisille ja muille aloittaville lapsiryhmille*, joka on luokiteltu alaluokan 37 lisäksi hyvin ymmärrettävästi luokkaan 793/794 kuin myös Gerald Hütherin *Jokainen lapsi on lahjakas*, joka on alaluokan 37 lisäksi luokiteltu psykologian alaluokkaan 159.9. Mielenkiintoisena huomiona nostetaan vielä esille Jirina Prekopin teoksen vuonna 1990 julkaistu suomennos *Pikkutyranni: lapsi tarvitsee rajat*. Se on luokiteltu yksinomaan psykologiaan, mutta se on samalla erinomainen esimerkki aihealueesta, joka ilmaantui kasvatustieteisiin 1970–1980-luvuilla (mts. 195).

Yhteiskuntatieteistä kirjoittaessa ei voida myöskään täysin sivuuttaa yliopistoissa alkuaan 1980–1990-luvuilla vakiintunutta naistutkimuksena alkanutta tieteenalaa,

joka nykyään tunnetaan paremmin sukupuolentutkimuksena. 1980-luvun läpimurto feministisessä kirjallisuudessa ei kuitenkaan tunnu näkyvän saksasta suomennetun tietokirjallisuuden määrissä ainakaan alaluokassa 305. Joskin syynä tähän lienee se, että tätä kirjallisuutta on ainakin alussa käännetty kokonaan englannista. (Aho 2013 c: 315.) Todennäköistä on myös, että sukupuolentutkimuksen sijaan naisia ja tasa-arvoa koskevat tietokirjat on luokiteltu muualle kuin alaluokkaan 305.

Tilaston kannalta erikoista on, että ainoa luokkaan 305 *Sukupuolitutkimus. Sukupuoliroolit* tilastoitu suomennos on jo vuodelta 1975. Kyseessä on Esther Vilarin *Moniavioinen sukupuoli*. Asiasanojen ja teoksen nimen perusteella sukupuolta, sukupolirooleja ja naiseutta käsittelevät myös aineistosta löytyvät vuonna 2000 julkaistut Ute Ehrhardtin *Kiltit tytöt pääsevät taivaaseen, tuhmat tytöt mihin vain*, joka on luokiteltu alaluokkaan 17, ja Otto Weiningerin *Sukupuoli ja luonne: periaatteellinen tutkimus*, joka on luokiteltu alaluokkiin 159.9 *Psykologia* ja 316 *Sosiologia*.

## 5.2.6 Matematiikka. Luonnontieteet

	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015	Yht.
<b>5 Matematiikka. Luonnontieteet</b>	3,5	2	2,75	7	3,33	3	0	2,5	1	25,08
502/504 Luonto. Luonnonsuojelu. Ympäristönsuojelu.										
Ympäristötieteet. Ympäristön tila		0,5		0,5		1				2
51 Matematiikka			0,5							0,5
52 Tähtitiede. Avaruustutkimus. Geodesia. Maanmittaus. Kartografia									0,5	0,5
53 Fysiikka	1		0,25						0,5	1,75
54 Kemia										
55 Geologia. Geofysiikka. Geokemia. Seismologia. Glasiaaligeologia. Geomorfologia. Oseanografia. Petrologia. Malmi	1	1			1					3
56 Paleontologia										
57 Biologiset tieteet. Biologia	0,5			0,5	0,33	1				2,33
58 Kasvitiede			0,5		0,5	1				2
59 Eläintiede	1		1,5	6	1,5			2,5		12,5

*Taulukko 14. Pääluokkaan 5 ja sen välittömiin alaluokkiin tilastoitu kirjallisuus.*

Pääluokkaan 5 on tarkasteluvuosina luokiteltu kolmanneksi vähiten kirjallisuutta, vaikka se sisältää kirjallisuutta monelta erilliseltä tieteenalalta. Taulukosta 12 nähdään lisäksi, että suurin osa tilastoiduista lukuarvoista on desimaalilukuja, mikä tarkoittaa sitä, että tilastoidut saksasta suomennetut tietokirjat on usein luokiteltu pääluokan 5 lisäksi myös muihin luokkiin. Määrällisesti eniten pääluokan 5 kirjallisuutta on tilastoitu vuonna 1990, jolloin lähes kaikki tähän pääluokkaan tilastoitu kirjallisuus

kuului alaluokkaan 59 *Eläintiede*. Julkaisumäärältään poikkeava vuosi oli myös 2005, jolloin ei Fennica-tietokannasta kerättyjen tietojen pohjalta julkaistu yhtäkään saksasta suomennettua tietokirjaa, joka olisi luokiteltu johonkin pääluokan 5 alaluokkaan.

Taulukosta sanottakoon vielä, että aineistossa oli lisäksi yksi tietokirja vuodelta 1980, joka oli saanut luokitukseen 37 ja 5. Kyseessä on siis teos, joka oli osittain luokiteltu suoraan pääluokkaan alaluokkien sijasta. Tämä teos löytyy taulukosta 12 suoraan tilastoituna vuoden 1980 yhteenlaskettuun määrään, eikä tämän vuoksi näy eriteltynä alaluokkien kohdalla.

Suurin yksittäinen alaluokka on selvästi ollut 59 *Eläintiede*, joskin alaluokkaan tilastoidun kirjallisuuden määrä vaikuttanee ylivoimaiselta muihin alaluokkiin nähden juurikin vuoden 1990 poikkeuksellisen suuren lukumäärän vuoksi. Toisaalta ilmeisesti vuonna 1990 alaluokkaan 59 tilastoituja teoksia kyseinen alaluokka olisi ollut pääluokan suurin. Täysin vailla yhtäkään tilastoitua saksasta suomennettua tietokirjaa ovat tarkasteluvuosina jääneet alaluokat 54 *Kemia* ja 56 *Paleontologia*. Tarkastellaan seuraavaksi matematiikan ja luonnontieteiden suomennosten käännöshistoriaa verrattuna tämän tutkielman tuloksiin.

Suurin osa suomennetuista matematiikan tietokirjoista on käännetty 1800-luvulla ruotsista (ks. Koukkunen 2013: 372–379). Matematiikankirjojen suomennoksista 1840-luvulta 1940-luvulle kirjoittava Kalevi Koukkunen mainitsee nimeltä ainoastaan Wilhelm Ahrensin teoksen *Mathematische Spiele*, jonka J. H. Kurkilahti suomensi vuonna 1913 (Koukkunen 2013: 379). Osmo Pekkonen sen sijaan nimeää merkittävänä saksasta suomennettuina matemaattisina teoksina muun muassa Kirjayhtymän vuonna 1968 julkaiseman Walter R. Fuchsin *Matematiikka* (Pekonen 2013: 385). Matemaattisen terminologian vakiintumiseen 1910-luvulla puolestaan vaikutti keskeisesti *Saksalais-suomalainen matemaattinen sanasto* vuodelta 1907 (Koukkunen 2013: 383). Koska kotimaisia matematiikankirjoja on kuitenkin alettu kustantaa jo 1800-luvun lopulla ja enenevässä määrin 1900-luvun alussa (mp.) ja koska jo vuoteen 1945 mennessä lähes kaikki matematiikan oppikirjat ovat olleet suomalaisten tekemiä (Pekonen 2013: 385), ei ole mikään ihme, ettei alaluokkaan 51 ole luokiteltu juurikaan kirjallisuutta.



Fysiikkaa ja tähtitieteitä koskevia tietokirjoja on käännetty paljonkin. Jo 1800-luvun lopulla suomen kielen käyttämistä pyrittiin luonnontieteiden aloilla kehittämään ja 1900-luvun alussa syntyneet suhteellisuusteoria ja kvanttimekaniikka mullistivat fysiikan ja sen lähitieteet. Tästä syntyneen kiinnostuksen innoittamana Eino Kaila suomensi Becherin teoksen *Weltgebäude, Weltgesetze, Weltentwicklung*, joka julkaistiin vuonna 1922 nimellä *Maailman rakenne, sen lait, sen kehitys*. (Markkanen 2013: 394.) Muita varhaisia alan saksankielisistä alkuteoksista julkaistuja suomennoksia ovat olleet muun muassa vuonna 1904 julkaistu Julius Scheinerin *Maailmanavaruus ja sen rakenne* ja vuonna 1905 julkaistut M. Wilhelm Meyerin *Miten maailma on syntynyt* ja *Miten maailma on häviävä?* (mts. 395).

Saksasta on käännetty alan kirjallisuutta tasaiseen tahtiin aina 1970-luvulle asti, jolloin suurten kustantajien kiinnostus pitkäjänteiseen luonnontieteellisen käännöskirjallisuuden julkaisemiseen heikkeni (Markkanen 2013: 403). 1920-luvulla julkaistiin suomeksi muun muassa Bruno Hans Bürgelin teokset *Sinä ja maailmankaikkeus. Maailmankuva* (1921) ja *Työläisestä tähtitieteilijäksi. Erään työläisen elämä* (1922) sekä Rudolf Engelmannin saksaksi toimittamasta Newcombin kirjasta tehty laajennettu seitsemäs laitos, joka julkaistiin vuonna 1929 nimellä *Tähtimaailma. Yleistajuinen tähtitiede* (Markkanen 2013: 396). 1930-luvulla puolestaan Ilmari Jäämä ja Aarno Niini suomensivat Arthur Haasin teoksen *Fysiikan saavutukset. Tärkeimmät fysiikan ilmiöt ja niiden nykyaikaiset teknilliset sovellutukset esittelevä joka miehen fysiikka*, joka julkaistiin vuonna 1936 (mts. 398).

Vielä 1950- ja 1960-luvuillakin saksasta suomennettiin fysiikan ja tähtitieteen alan kirjallisuutta: Paul Karlsonilta ilmestyi vuonna 1953 Vladi Marmon suomentamana *Luonto ja sinä. Uudenaikainen jokamiehen fysiikka* ja maailmankaikkeuden kehityksen yleispiirteitä puolestaan esitteli vuonna 1961 julkaistu saksankielisestä alkuteoksesta Kimmo Jokelan suomentama Raymond Cartierin *Maailmamme – luomisen arvoitukset* (Markkanen 2013: 399). Luonnontieteiden kokonaiskuvaa pyrki hahmottamaan saksalaisen Fritz Kahnin *Das Buch der Natur I-II*, jonka ensimmäisen osan suomennos julkaistiin vuonna 1958 nimellä *Suuri luonto. Nykyaajan tieteen maailmankuva. Ensimmäinen nidos. Avaruus ja aika. Aine ja energia, Taivas, Maa, Elämä* (mts. 400–401). Kemiallisen sidoksen tutkija F. L. Boschke puolestaan valotti maailmankaikkeuden kehitystä teoksessaan *Luominen ei ole päättynyt*, joka julkaistiin

vuonna 1963 Reino Tuokon suomennoksena (mp.). Lisäksi vielä kuuhun laskeutumisen jälkeen Apollo-ohjelmasta kirjoitti Herbert J. Pichler teoksessaan *Die Mondlandung. Der Menschheit grösstes Abenteuer*, jonka Erkki Vainikkala suomensi. Teos julkaistiin vuonna 1969 nimellä *Ihmisen suuri seikkailu*. (Mts. 402.)

Myös tarkasteluvuosien välissä on julkaistu saksasta käännettyä tietokirjallisuutta fysiikan ja tähtitieteen alalta. Ydintutkimuksen sankariajasta kirjoitettu Robert Jungkin *Tuhansia aurinkoja kirkkaampi. Atomintutkijain kohtaloita* julkaistiin 1957 Urho Kivimäen suomennoksena. Jungkilta julkaistiin myöhemmin myös Taisto Niemisen suomentamana *Ydinvoiman armoilla* vuonna 1981. (Markkanen 2013: 398.)

Vaikka alaluokkiin 52 ja 53 kuuluvaa kirjallisuutta on selvästi suomennettu tasaisesti saksasta jo 1900-luvun alusta, tulosten perusteella nykyään alan kirjallisuutta suomennetaan selkeästi vähemmän, sillä tarkasteluvuosina vain hyvin vähän kirjallisuutta on luokiteltu näihin alaluokkiin. Nostetaan aineistosta kuitenkin esimerkiksi vuonna 2015 julkaistu uudelleenpainos suhteellisuusteorian isän Albert Einsteinin teoksesta *Erityisestä ja yleisestä suhteellisuusteoriasta yleistajuisesti*, joka julkaistiin Raimo Lehden suomentamana ensimmäisen kerran vuonna 2003. Kyseinen suomennos on Fennica-tietokannassa luokiteltu alaluokkiin 52 ja 53.

Myös kemian alalta on käännetty runsaasti tietokirjallisuutta saksasta, vaikka tutkielman tuloksissa näitä kemian alaluokkaan luokiteltua kirjallisuutta ei esiinny. Kemian ensimmäinen täysimittainen tieteellinen esitys oli vuonna 1864 julkaistu J. A. Stöckhardtin teos nimeltä *Kemian-oppi aloittelijoille* (Aho 2013 d: 407). Tätä seurasi A. Bertheltin *Kemia kouluille ja itsekseen oppimiseksi* vuonna 1872 ja lopulta yliopiston vaatimuksiin vastaava M. Zaengerlen *Grundriss der Chemie* Werner Söderströmin kustantamana suomennoksena nimellä *Kemian Alkeet* vuonna 1884 (Päivärinte 2013: 459). Myös harvat 1900-luvun yleistajuiset kemian esitykset olivat suomennoksia. Saksasta on käännetty muun muassa H. J. Flechtnerin *Kemian ihmemaailma*, joka julkaistiin Niilo Purasen suomennoksena vuonna 1943. Lisäksi 1950-luvulla ainoat julkaistut kemian alan kirjat olivat nekin saksankielisten alkuteosten suomennoksia: Lauri Hirvensalo suomensi Walter Greilingin *Kemia valloittaa maailmaa* vuonna 1955 ja Anni Björklund puolestaan H. J. Flechtnerin *Elämän kemia* vuonna 1956. (Aho 2013 d: 409.) Lähempänä tutkielman ensimmäistä tarkasteluvuotta julkaistiin myös tieteellisempiä kemian teoksia, joista esimerkkinä on

vuonna 1972 julkaistu J. Rudolphin *Kemia* (mts. 409–410). Tarkasteluvuosien väliinkin on mahtunut vain muutama saksasta suomennettu teos: Elena Ceausescun *Polymeerikemian ja -tekniikan kehityksestä* ilmestyi vuonna 1988 Juhani Kivistön kääntämänä ja vuonna 1992 puolestaan ilmestyi S. Engelsin ja A. Nowakin *Kemian keksintöjä. Alkuaineiden löytöhistoria* suomentajanaan Jouko Koskikallio (mts. 410).

Vaikka saksasta on selkeästi käännetty paljon kemian alan tieteellisiä ja yleistajuisia tietokirjoja, tuloksissa silti alaluokkaan 54 ei ole luokiteltu yhtäkään teosta. Tuomo Aho kirjoittaakin Kemian suomennoksia käsittelevässä artikkelissaan, että 1970-luvun jälkeen kemian teoksia ei juurikaan ole suomennettu. Ala ei enää kiinnosta merkitsevästi yleisöä, joten kustantajatkaan eivät ota suomennettavakseen alan teoksia, jos niillä ei kerta ole menekkiä. Varsinainen suomennostoiminta on siis lähes lakannut, sillä alan perusoppikirjat kirjoitetaan kotimaisin voimin suomeksi ja edistyneemmät teokset puolestaan luetaan englanniksi. (Aho 2013 d: 410.) Tämä on selkeä muutos 1800-luvun loppuun ja 1900-luvun alkuun, jolloin saksa vaikutti olevan kemian kieli, sillä tuolloin suomalaiset kemistit julkaisivat omat tieteelliset tutkimuksensa saksaksi (mts. 409).

Biologian alan käännöstietokirjallisuudessa suosittiin alussa hyvin paljon ruotsalaisia ja tanskalaisia esikuvia, sillä Pohjoismaiden eläimistö oli lähempänä suomalaista kuin esimerkiksi etelämpänä Euroopassa, jossa biologian käsikirjoihin sisältyi monia sellaisiakin lajeja, joita Suomessa ei tavattu (Leikola 2013: 435). Lisäksi biologisten tietokirjojen kohdalla käännösten ja alkuperäisteosten rajat ovat usein hämärtyneet, sillä luonnontieteiden sisältö on yleismaailmallista. Ei siis yllätä, että myöskään tutkimuksen tuloksissa ei esiinny montakaan teosta, jotka olisi luokiteltu edes osittain biologisten tieteiden ja biologian alaluokkaan 57 (mts. 429).

Saksasta on kuitenkin käännetty joitakin niin biologiaa kuin myös eläintiedettä käsitteleviä teoksia. Ensimmäinen suomeksi julkaistu mittava eläinkirja oli A. J. Melan kääntämä A. E. Brehmin *Thierleben*, joka julkaistiin Melan kääntäminä 17 vihkona aikavälillä 1891–1896, jonka jälkeen lehdet sidottiin yhteen ja julkaistiin vuonna 1896 nimellä *Zoologia kansalaisille* (Leikola 2013: 433). 1900-luvun alussa Saksasta käännettiin puolestaan Bernhard Landsbergin *Retkeilyjä metsissä ja vainioilla* (1900), Wilhelm Bölschen *Charles Darwin* (1900), *Ihmisen polveutuminen* (1906) ja *Eläinten sukupuu* (1906) sekä Hans von Berlepschin *Yleinen lintusuojeleus* (1902) (mts. 430).

Vasta paljon myöhemmin vuonna 1958 julkaistiin puolestaan suomennos saksalaisen Fritz Kahnin teoksesta *Das Buch der Natur* nimellä *Suuri luonto: Nykyaajan tieteen maailmankuva* (Leikola 2013: 436). Biologia oli osana myös 1960-luvulla julkaistua Kirjayhtymän Tieto-Arena -sarjaa, jossa ilmestyi kaikkiaan kuusi alkuaan saksalaisen Knaur-kustantamon julkaisemaa nidettä vuosina 1967–1972: *Fysiikka, Matematiikka, Biologia, Informaatioteoria ja kybernetiikka, Oppi uudella tavalla* sekä *Kemia* (mts. 437). Eläintieteissä käännöskynnyksen on ylittänyt Nobel-biologi Karl von Frischin *Mehiläisten elämästä*, jonka Olavi Sotavalta käänsi vuonna 1968 (mts. 446). Lisäksi vielä perinnöllisyystieteiden alalta saksasta on käännetty muun muassa Walter Botchin *Perustiedot perinnöllisyydestä*, joka julkaistiin vuonna 1966 Anto Leikolan kääntämänä. Tämän jälkeen perinnöllisyyttä käsittelevät teokset ovat olleet suomalaisten geneetikkojen alkuperäistuotantoa. (Mts. 439.)

Anto Leikola kirjoittaakin, kuinka 1970-luvulla luonnontieteellisten yleistysten aika alkoi Suomessa olla ohi ja käännösprojektien loppuessa suurteosten aihepiireiksi jäi tietosanakirjojen ohella erityisesti historia ja maantiede (2013: 437). Harmillisesti myös kaikki edellä mainitut teokset on julkaistu juuri ennen tutkielman ensimmäistä tarkasteluvuotta, eikä tuloksissa sen vuoksi tunnu lainkaan näkyvän saksan kielen asema pääluokan 5 kirjallisuuden alkukielenä. 2000-luvulta eteenpäin alan vähäiset käännökset näyttävätkin olleen pääosin englannista (mts. 444).

Tutkielman aineistosta löytyy kuitenkin muutama teos, jotka on luokiteltu kokonaisuudessaan pääluokkaan 5. Itävaltalainen Konrad Lorenz oli 1900-luvun merkittävimpiä eläinten käyttäytymisen tutkijoita. Hänen menestyskirjansa *Eläimet kertovat: Eläinten käyttäytyminen tiedemiehen tulkitseman* julkaistiin ensimmäisen kerran Jukka Koskimiehen suomentamana vuonna 1953 ja sen uudelleenpainos löytyy tämän tutkielman aineistosta vuodelta 1975, jolloin se on luokiteltu kokonaan alaluokkaan 59 *Eläintiede*. Muita suomennettuja Konradin teoksia (*Koiran elämää: Tiedemies kertoo koirista* v. 1955 ja *Eläimet ja ihmiset* v. 1967 ja *Peilin kääntöpuoli: tutkielma inhimillisen tiedon luonnonhistoriasta* v. 1973) ja niiden uudelleenpainoksia ei aineistosta tosin löydy. (Leikola 2013: 447.)

Alaluokkaan 59 *Eläintiede* luokiteltua kirjallisuutta julkaistiin runsaasti erityisesti tarkasteluvuonna 1990. Kun teoksia tarkastellaan yksityiskohtaisemmin, huomataan, että vuonna 1990 Valtion painatuskeskus julkaisi Wolfgang Puschmannin teoksesta

*Wildtiere in Menschenschaft II* yksittäisiä lukuja erillisinä kirjoina Marjukka Erosen kääntämänä: *Kavio- ja norsueläimet*, *Kädelliset* ja *Sorkkaeläimet*. Kaikki kolme edellä mainittua on luokiteltu täysin luokkaan 59. Muut vuonna 1990 luokkaan 59 luokitellut saksasta suomennetut tietokirjat olivat puolestaan lasten ja nuorten tietokirjoja. Iris Lappalainen suomensi Midas Dekkersin teoksen *Eläinlapsi syntyy* ja Helena Savolainen puolestaan Gisela Fischerin teokset *Eläimiä metsässä* ja *Villieläimiä*. Myös tarkasteluvuodelta 2010 löytyy yksi täysin eläintieteen alaluokkaan luokiteltu kirja, nimittäin Markus Bennemannin *Pistoolirapu ja muita eläinmurhaajia*. Huomionarvoista on, että esimerkiksi lemmikkieläimistä ja niiden hoidosta kertovia kirjoja ei ole luokiteltu alaluokkaan 59, vaan ne löytyvät kaikki pääluokan 6 alaluokasta 63 *Maatalous. Metsätalous. Metsästys. Kalastus. Yleistä* (ks. luku 5.2.7).

Ainoa kokonaan kasvitieteiden alaluokkaan 58 luokiteltu teos on puolestaan Johann Wolfgang von Goethen *Kasvin muodonmuutos*, joka julkaistiin vuonna 2000 Kari Järvisen ja Päivi Suokkaan suomennoksena. Lisäksi vielä osittain alaluokkaan 58 *Kasvitiede* ja osittain alaluokkaan 59 *Eläintiede* on luokiteltu Wilhelm Eisenreichin toimittamasta alkuteoksesta käännetty *Koko perheen luonto-opas: kasvit, sienet, pieneläimet, perhoset, kalat, linnut, nisäkkäät: retki Pohjolan luontoon*, joka löytyy aineistosta niin vuodelta 1985 kuin myös vuodelta 1995.

Lopuksi nostetaan vielä esille alaluokka 502/504 *Luonto. Luonnonsuojelu. Ympäristönsuojelu. Ympäristötieteet. Ympäristön tila*, sillä ympäristökysymykset ja ympäristönsuojelu ovat olleet esillä viime vuosina niin mediassa kuin politiikassakin, kun tietoisuus ilmastonmuutoksesta on lisääntynyt. Ympäristökysymykset nousivat esille uutena asiana jo 1960-luvulla ja tietoisuus niistä on kehittynyt pääosin käännöskirjallisuuden myötä (Kivistö 2013: 549). Esimerkkinä saksasta suomennetuista ympäristön- ja luonnonsuojeluun keskittyneistä tietokirjoista mainittakoon muun muassa saksalaisen eläinlääkäarin Bernhard Grzimekin *Serengeti ei saa kuolla*, joka julkaistiin vuonna 1960. Grzimekiltä julkaistiin lisäksi muitakin nimekkeistä päätellen pääluokkaan 5 kuuluvia teoksia kuten *Eläinten iloja ja suruja* (1964), *Afrikan eläinten parissa: Elämyksiä, havaintoja, tutkimustuloksia* (1971), *Hevoset, ystäväni* (1978) ja *Harmaakarhusta silmälasikäärmeeseen: luonnonsuojelijan mukana neljässä maanosassa* (1983), mutta nämä eivätkä näiden uudelleenpainokset osu tarkasteluvuosiin. (Leikola 2013: 449.) Ympäristökirjojen

1970-luvun taitteessa alkanut ja 1980-luvulle jatkunut tulva ei näytä yltäneen saksasta suomennettuun tietokirjallisuuteen (mts. 449–550). Ei edes, vaikka ympäristötietoisuus ja ympäristöystävällinen kuluttajakäyttäytyminen jatkoivat vielä leviämistään 1990-luvullakin (Kivistö 2013: 549). Voi toki olla myös mahdollista, että saksasta suomennetut teokset eivät vain ole sattuneet tarkasteluvuosille. Nostetaan kuitenkin aineistosta löytyvistä alaluokkaan 502/504 luokitelluista teoksista esimerkiksi Ulrich Beckin vuonna 1990 julkaistu *Riskiyhteiskunnan vastamyrkyt: organisoitu vastuuttomuus*, joka on lisäksi saanut luokituksen 316, sekä Klaus Bockmühlin *Ihminen ja luonto: kristityn näkökohtia luonnonsuojelusta* vuodelta 1980, joka on lisäksi saanut luokituksen 22/28. Aineiston ainoa pelkästään alaluokkaan 502/504 luokiteltu teos on puolestaan ollut Friedrich Schmidt-Bleekin *Luonnon uusi laskuoppi: ekotehokkuuden mittari MIPS*, joka on julkaistu Gaudeamuksen kustantamana vuonna 2000.

### 5.2.7 Soveltavat tieteet. Lääketiede. Tekniikka

	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015	Yht.
<b>6 Soveltavat tieteet. Lääketiede. Tekniikka</b>	6,5	16,25	12,5	21,45	14,66	14,17	14,83	27,25	7,5	135,11
608 Keksinnöt. Innovaatiot. Patentit										
61 Lääketiede	2	2,5	2,5	7,7	5,33	10,17	4,83	8,5	2	45,53
62 Insinööritieteet. Tekniikka		1,75	3	4,5			2	4	1	16,25
63 Maatalous. Metsätalous. Metsästys. Kalastus. Yleistä	2	5	2	3,5	5		1	11		29,5
64 Kotitalous. Laitostalous. Suurtalous. Ravitsemisala. Majoitusala	1,5	6	4,5	3,75	2	1,5	2	2,5	2	25,75
65 Teollisuuden, kaupan ja liikenteen organisaatio	0,5			0,5	1,33	1	5	1,25	0,5	10,08
66/68 Eri teollisuudenaloja	0,5	0,75		1,5	1	1,5			2	7,25
66 Kemianteollisuus. Kemian tekniikka		0,25		0,5	1	0,5			0,5	2,75
674 Puuteollisuus. Mekaaninen metsäteollisuus.										
675 Nahkateollisuus. Nahkatuotteet.										
676 Massateollisuus. Paperiteollisuus.										
677 Tekstiiliteollisuus. Vaatetusteollisuus. Muoti.										
678 Muoviteollisuus		0,25								0,25
681.5 Säättötekniikka. Sääntöjärjestelmät.										
Säätömenetelmät. Sääntölaitteet. Automaatiotekniikka.										
Robotiikka.										
688/689 Käsityöt. Leikkikalut. Koristeet. Askartelu	0,5	0,25		1		1			1,5	4,25
69 Talonrakennus.		0,25	0,5							0,75

*Taulukko 15. Pääluokkaan 6 ja sen välittömiin alaluokkiin tilastoitu kirjallisuus sekä yhdistelmäluokka 66/68 avattuna (harmaalla pohjalla).*

Pääluokkaan 6 luokiteltua kirjallisuutta on ollut tutkielman aineistossa kaikista eniten. Koko tutkielman aineistona olleesta 508 nimekkeestä pääluokkaan 6 luokitellun kirjallisuuden osuus (noin 135,11 nimekettä) vastaa yhteensä noin 26,6 % kaikista aineistoon poimituista nimekkeistä. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että aineistossa joka neljäs teos on luokiteltu ainakin osittain johonkin pääluokan 6 alaluokkaan.

Alaluokkien yksityiskohtaisempi tarkastelu antaa ymmärtää, että pääluokka 6 sisältää kirjallisuutta hyvin monelta eri tieteen- ja teollisuudenalalta, mikä osaltaan voi selittää luokan suuruutta muihin nähden. Toisaalta taas mikäli verrataan pääluokkaa 6 esimerkiksi pääluokkiin 2 ja 5, huomataan, ettei alaluokkien laaja-alaisuus välttämättä takaa, että saksasta suomennettuja teoksia olisi enemmän. Pääluokka 2 sisältää runsaasti ainoastaan uskontoa ja teologiaa sisältäviä nimekkeitä, kun taas pääluokkaan 5 ei ollut juurikaan luokiteltu saksasta suomennettua kirjallisuutta, vaikka kyseinen pääluokka on lähes yhtä laaja aihepiireiltään kuin pääluokka 6.

Pääluokassa esiintyy myös vuosittaista vaihtelua. Tarkasteluvuosina 1990 ja 2010 pääluokkaan 6 on luokiteltu selkeästi enemmän kirjallisuutta kuin muina tarkasteluvuosina. Molempina vuosina nimekkeiden yhteenlaskettu määrä ylittää 20 nimekkeen lukuarvon, kun taas yleisempää näyttää olevan, että pääluokkaan 6 luokitellaan kirjallisuutta noin 12–16 nimekkeen verran. Poikkeuksena tähän tosin ovat tarkasteluvuosien ääripäät 1975 ja 2015, jolloin nimekkeiden yhteenlaskettu määrä jää alle kymmenen. Vuoden 1990 lukuarvoa nostaa mitä oletettavimmin alaluokkaan 61 luokitellut 7,7 nimekettä, kun taas vuoden 2010 tuloksesta suurin osa koostuu alaluokkaan 63 luokitelluista 11 nimekkeestä. Vuoden 2015 alhaiseen määrään puolestaan vaikuttaa kaikista todennäköisimmin kyseisen vuoden muutenkin vähäinen saksasta suomennetun kirjallisuuden ja ylipäätään suomeksi julkaistun käännöskirjallisuuden määrä.

Eniten kirjallisuutta on luokiteltu alaluokkaan *61 Lääketiede*. Alaluokan osuus kaikesta pääluokkaan luokitellusta kirjallisuudesta (45,53 nimekettä) on 33,7 % eli noin kolmasosa. Myöskin paljon kirjallisuutta sisältäviä alaluokkia ovat myös *63 Maatalous. Metsätalous. Metsästys. Kalastus. Yleistä* (29,5 nimekettä) ja *64 Kotitalous. Laitotalous. Suurtalous. Ravitsemisala. Majoitusala* (25,75 nimekettä). Alaluokan 63 kirjallisuus koostuu lähes yksinomaan lemmikkieläimiä koskevasta kirjallisuudesta, kun taas luokan 64 määrään ovat vaikuttaneet lukuisat aineistosta löytyneet keittokirjat.

Päälle kymmenen nimekkeen yltävät myös alaluokat *62 Insinööritieteet. Tekniikka* ja *65 Teollisuuden, kaupan ja liikenteen organisaatio*. Sen sijaan yhdistelmäluokka 66/68, jonka sisältö on eritelty taulukkoon 13 harmaalla pohjalla, ei ole erityisen suuri, vaikka sen alaluokat sisältävät monenlaisia eri teollisuudenaloja. Näin ollen voidaan

siis ainakin todeta, että tässä taulukossa useista alaluokista muodostuva yhdistelmäluokka ei vääristä tuloksia ja tee yhdistelmäluokasta ylivoimaista muihin nähden. Taulukosta 13 mainittakoon vielä, että harmaalla pohjalla olevat luvut on laskettu yhteen yhdistelmäluokan 66/68 riville, mutta ne eivät vaikuta erikseen pääluokan yhteenlaskettuun kirjallisuuteen (ylin sinisellä merkitty vaakarivi), johon on laskettu yhteen vain valkoisella pohjalla olevat rivit. Vain alaluokka *608 Keksinnöt. Innovaatiot. Patentit* on jäänyt tarkasteluvuosina täysin vaille saksasta suomennettua tietokirjallisuutta, joskaan ei alaluokan *69 Talonrakennus* lukuarvokaan koostu kuin muutaman nimekkeen osaluokituksesta.

Luokkakohtaista vaihtelua esiintyy taulukossa 13 myös jonkin verran. Vaikka lääketiedettä käsitteleviä saksasta suomennettuja tietokirjoja on julkaistu tarkasteluvuosina jatkuvasti, niiden määrä on ollut selkeästi koholla vuonna 1990 (7,7 nimekettä) ja erityisesti vuonna 2000 (10,17 nimekettä), kunnes määrä taas putosi hetkellisesti kohotakseen jälleen vuonna 2010 lähes vuosituhanen alun lukemiin. Muuten lääketieteen nimekemäärät ovat pysyneet noin 2-5 nimekkeessä. Alaluokkaan 63 luokitellun kirjallisuuden määrä on vaihdellut 0-5 välillä kaikkina muina tarkasteluvuosina paitsi vuonna 2010, jolloin tulosta nosti kahdeksanosainen erillisin nimekkeinä julkaistu koirakirjasarja, joka esitellään myöhemmin tässä luvussa. Alaluokan 64 kirjallisuus tuntuu painottuvan vuosiin 1980, 1985 ja 1990, minkä jälkeen niitä on julkaistu tarkasteluvuosina noin 1-3 nimekkeen verran. Luokassa 65 on puolestaan koettu muutaman nimekkeen huippu vuonna 2005, jolloin tilastoitu lukuarvo on noussut viiteen normaalista noin 0-1 nimekkeestä.

Osittain lääketieteen ylivoimaisuus muihin pääluokan 6 alaluokkiin nähden voi selittyä sillä, että lääketiede on laaja tieteenala, johon kuuluu paljon erilaista kirjallisuutta aina lääketieteen erikoisaloista ja terveystiedon oppaista aina vaihtoehtoiseen lääkintään ja luontaishoitoihin (Kivistö & Riikonen 2013: 342). Tarkastellaan seuraavaksi saksasta käännetyn lääketieteellisen kirjallisuuden historiaa ja verrataan sitä aineistosta löytyviin nimekkeisiin.

Terveysalan kirjallisuudella on kansanvalistuksellisen tehtävänsä takia juuret jo 1800-luvulla (Kivistö & Riikonen 2013: 342). Suurin osa varhaisista suomenkielisistä lääketieteellisistä teoksista oli käännöksiä (mts. 343). Vaikka lähes kaikki käännettiin ruotsista, ensimmäisten käännösten joukkoon mahtuu myös yksi alkujaan



saksankielinen, Wienin yliopisto Theodor Billrothin teos, jonka suomennos *Käsikirja sairaanhoidossa kodin ja sairashuoneen tarpeeksi* julkaistiin jo vuonna 1885 (mts. 344). Muita varhaisia saksasta suomennettuja lääketieteellisiä tekstejä olivat muun muassa ensiapua käsittelevät K. A. Wagnerin *Ystävä hädässä: Lyhyitä neuvoja miten on hoidettava hengen vaaraan ja äkillisiin onnettomuuksiin joutuneita ennen lääkärin tuloa*, joka julkaistiin vuonna 1872, sekä Friedrich Esmarchin *Ensimmäinen apu vahingoittuneelle*, jota suomennettiin niin vuonna 1884 kuin myös vuonna 1889 (mts. 346–347). Saksan merkitystä lääketieteen käännösten alkukielenä korostaa myös se, että ensimmäiseksi suomenkieliseksi lääketieteen oppikirjaksi kutsuttu Theodor Löfströmin *Oikeustieteellinen käsikirja Suomen lääkäreille* (1901) perustui osittain saksalaisiinkin lähteisiin (mts. 347). Samoin myöhemmin vuonna 1921 julkaistu anatomian professori Yrjö Kajavan ja kirurgian professori A. J. Palménin *Saksalais- ja latinalais-suomalainen lääketieteellinen sanasto* antaa ymmärtää, että lääketieteen alalla saksan osaaminen oli olennaisessa asemassa vielä 1900-luvun alussa (mts. 357). Lasten hoitamista käsittelevästä kirjallisuudesta puolestaan mainittakoon saksasta vuonna 1908 suomennettu Ad. Czernyn teos *Lääkäri lapsen kasvattajana* (mts. 353).

Aineistosta löytyi ainakin kolme lääketieteellistä teosta, jotka nimensä perusteella saattavat olla suunnattu lääketieteen parissa työskentelevien oppikirjoiksi. Ensimmäinen näistä, Ingrid Kurzin *Johdatus tri Vodderin manuaaliseen lymfapumppausmenetelmään*, on julkaistu vuonna 1985. Vuonna 2005 julkaistu Bernhard Reichertin *Käytännön anatomia: ylä- ja alaraajan tutkiminen palpation keinoin* on puolestaan VK-kustannuksen kustantama. VK-kustannus on terveydenhuollon-, liikunnan- sekä kuntoutusalan ammattikirjallisuutta tuottava kustantamo, minkä vuoksi voidaan mitä todennäköisimmin sanoa, että kyseinen teos on suunnattu terveysalan ammattilaisille. Reichertin teoksen on suomentanut Katja Ståhl, joka on toiminut kääntäjänä myös toiselle aineistosta löytyneelle VK-kustannuksen kustantamalle teokselle, Philipp Richterin *Triggerpisteet ja lihastoimintaketjut osteopatiassa ja manuaalisessa terapiassa*, joka julkaistiin vuonna 2010. Kaikki edellä mainitut kolme teosta on luokiteltu alaluokkaan 61.

Varhaisimpia saksasta käännettyjä luontaishoitoihin keskittyneitä teoksia oli saksalaisen luontaishoitolääkärin H. Caintzin kirjoittama *Kroonillisesti kylmät jalat*, jonka suomennos julkaistiin 1889 (Kivistö & Riikonen 2013: 352). 1900-luvun alussa

Anna Kurimo puolestaan suomensi saksalaisen naturopaatin ja parantajan Louis Kuhnen teoksia. Kurimo käänsi muun muassa Kuhnen pääteoksen *Uusi lääketiede, eli, Oppi tautien yhtenäisyydestä ja niiden siihen perustuvasta parantamisesta ilman lääkkeitä ja leikkauksia: oppikirja ja neuvonantaja terveille ja sairaille*, joka julkaistiin vuonna 1906. (Mts. 354.) Kyseisen teoksen uudelleenpainos löytyy myös tämän tutkimuksen aineistosta vuodelta 1990, jolloin se on luokiteltu alaluokkaan 61. Niin ikään Kurimon käsialaa on ensimmäisen kerran vuonna 1909 julkaistu suomennos Louis Kuhnen teoksesta *Kasvonilmeoppi taikka Uusi taudintutkimustapa, jonka avulla opitaan tuntemaan ruumiin taudintila*. Senkin uudelleenpainos löytyy aineistosta vuodelta 1990 ja se on myös luokiteltu alaluokkaan 61 (lisää Kurimosta ja Louis Kuhnen teosten suomennoksista ks. Kivistö & Riikonen 2013: 354–356).

Aineistosta löytyy asiasanahaun sekä teosten nimien perusteella runsaasti muitakin teoksia, jotka käsittelevät luontaishoitoja. Esiin nousee muun muassa sveitsiläinen luonnonlääketieteen edelläkävijä ja A. Vogel -luontaistuotemerkin perustaja Alfred Vogel, jonka teoksista aineistosta löytyvät muun muassa hänen pääteoksensa *Luonto, paras läähtijä: sveitsiläiseen kansanparannustaitoon pohjautuvia luontaishoitoneuvoja* (1980) sekä *Maksa ja terveys* (1990 ja uudelleenpainos 2000) ja *Syöpä, elämäntapasairaus vai sattuma* (1990). Vogelien pääteoksen on kustantanut A. Vogel, kun taas kaksi jälkimmäistä ovat Fytokustannuksen julkaisemia. Teosten kääntäjää ei ole mainittu nimeltä. Lisäksi Alfred Vogelien nimi esiintyy myös kahdessa aineiston joukossa olevassa teoksessa: *A. Vogelien kirja miehelle: itsehoidon avulla parempaa elämänlaatua* on julkaistu vuonna 1995, kun taas edellisen nimeä mukaileva *A. Vogelien kirja naiselle: itsehoidon avulla parempaa elämänlaatua* on julkaistu vuonna 2000. Molempien kirjojen suomentajaksi on nimetty M. Rajala.

Toinen aineistossa useamman teoksen verran esiintyvä nimi on Hildegard Bingeniläinen, joka oli Saksassa keskiajalla vaikuttanut abbedissa ja mystikko. Wighard Strehlow ja Gottfried Hertzkan teos *Hildegard Bingeniläisen jalokivihoidot* on julkaistu ensimmäisen kerran Airi Mäkisen suomennoksena vuonna 1995 ja tämän uudelleenpainos myöhemmin vuonna 2010. Molemmat painokset on luokiteltu lääketieteen alaluokan lisäksi myös alaluokkaan 13 *Okkultismi. Salatieteet. Astrologia. Paranormaalit ilmiöt*. Sen sijaan myöskin vuonna 2010 tämä sama teos on julkaistu

hieman eri nimellä, *Hildegard Bingeniläisen hoidot*, ja luokiteltu tuolloin vain ja ainoastaan alaluokkaan 61.

Muita asiasanahaun ja nimen perusteella luontaishoitoja käsitteleviä saksasta suomennettuja tietokirjoja ovat esimerkiksi homeopatian isänä pidetyn Samuel Hahnemannin *Parantamistaidon organon: teoksen "Organon der Heilkunst" 6. saksankielisen laitoksen (1842) suomennos* vuodelta 2005 ja omenaviinietikasta kertovat Margot Hellmissin *Luonnon parantavaa voimaa: terveyttä omenaviinietikasta* ja Andrea Winnewisserin *Omenaviinietikan aakkoset* vuodelta 2000. Teoksista jälkimmäinen on luokiteltu lääketieteen alaluokan lisäksi myös alaluokkaan 64. Lisäksi luontaishoitoja käsittelevässä kirjallisuudessa on kirjoitettu myös yrteistä. Tästä esimerkkinä mainittakoon muun muassa Walther Schoenenbergerin *Terveenä luonnonmehuilla: tuorekasviterapiaa* (1980), Maria Trebenin *Luonnon omat lääkkeet: ohjeita ja kokemuksia lääkeyrttien käytöstä* (1995) ja Annabelle Fagnerin *Hyvän olon yrttitarha* (2010). Vain Fagnerin teos on luokiteltu lääketieteen lisäksi myös alaluokkaan 63.

Koululääketieteen ulkopuolella olevan antroposofian alalta on käännetty runsaasti lääketieteelliseksi mielletävää kirjallisuutta 1900-luvun lopulla (Kivistö & Riikonen 2013: 363). Kivistö ja Riikonen mainitsevat artikkelissaan muun muassa Wolfgang Goebelin ja Michaela Glöcknerin *Lastenlääkärin vastaanotolla: Lääketietellinen ja pedagoginen neuvonantaja*, jonka Arto Ingervo suomensi vuonna 1996 (mp.). Niin ikään Arto Ingervon käsialaa ovat olleet myös vuonna 2009 julkaistu Volker Fintelmannin *Intuitiivinen lääketiede: Antroposofinen lääketiede käytännössä* ja antroposofian kehittäjän Rudolf Steinerin *Parantamisen perusteet: hengentieteen tietämykseen perustuva laajennettu hoitotaito*, joka ilmestyi suomeksi vuonna 2008. Vuonna 2002 julkaistiin lisäksi Maija Hovin suomentamana Walter Bühlerin *Ruumiillisuus sielun instrumenttina terveydessä ja sairaudessa*. (Mts. 364.) Nämä kaikki teokset ovat kuitenkin jääneet tarkasteluvuosien ulkopuolelle. Sen sijaan aineistossa asiasanahaun perusteella antroposofiaa ja lääketiedettä yhdisteleviin teoksiin kuuluu esimerkiksi Wilhelm Zur Lindenin *Syntymä ja lapsuus. 2. osa, Lapsi sairastaa*, jonka Suomen antroposofinen liitto on julkaissut vuonna 1990. Niin kuin olettaa saattaa, teos on tuolloin luokiteltu niin lääketieteen alaluokkaan 61 kuin myös suurimman osan antroposofisista teoksista sisältävään alaluokkaan 14. Aineiston

joukkoon on lisäksi mahtunut myös yksi aiemmin mainitun Arto Ingervon käännös, nimittäin Rudolf Steinerein *Parantava kasvatust: hoitopedagoginen kurssi*, joka on julkaistu vuonna 2000 Suomen lääkintäpedagogisen yhdistyksen kustantamana. Tämäkin teos on luokiteltu alaluokkiin 14 ja 61.

Vaihtoehtohoitojen parissa on nostettu esille myös eläinten hyvinvointi. Kun hyvinvointiyhteiskunnassa on varaa kokeilla monenlaisia hyvinvointipalveluita, myös eläimille halutaan tarjota samoja hoitoja kuin ihmisillekin. (Kivistö & Riikonen 2013: 646.) Tämänkin tutkielman aineistosta löytyy teos, joka nimensä ja asiasanojensa perusteella kertoo koirahieronnasta ja -homeopatiasta. Brunhilde Mühlbauerin teos *Koiran maailma. 8, Koirahieronta ja -homeopatia* on kuitenkin lääketieteen sijaan luokiteltu alaluokkaan 63, johon itse asiassa luokitellaan kaikki lemmikkikirjat (niistä myöhemmin alempana).

Myös 1900-luvulla suurin osa lääketieteen ja terveydenhoidon kirjallisuudesta on ollut erilaisia opaskirjoja. Vaikka käännösten suhteellinen osuus oli vähentynyt kotimaisten kirjoittajien vallatessa alaa, lääketieteen ja terveydenhoidon alalla suomennettiin silti yhä paljon teoksia, jotka käsittelivät niin sairauksia kuin terveellisiä elämäntapoja. (Kivistö & Riikonen 2013: 357.) Opaskirjallisuudesta nostetaan aineistosta esille muun muassa itsehoito-, seksuaalisuus-, ravinto- ja laihdutusoppaat sekä joogakirjat.

Itsehoito-oppaita oli aineistossa lukuisia. Esimerkkeinä mainittakoon muun muassa Kari Köster-Löschen *Paranna vastustuskykyäsi* (2000), Karin Kunz-Uusitalon *Narsistinen ja kriittinen niksikirja: pidä kehostasi - se on ainoasi!* (2005), Barbara Vollin *Hyvässä kunnossa työssä ja uralla* (2005) ja Giulia Endersin *Suoliston salaisuus: kaikki kehomme keskeisestä elimestä* (2015). Näistä ainoastaan Barbara Vollin teos on saanut lääketieteen lisäksi luokituksen 33.

Joogakirjoja on julkaistu jo 1970-luvulla (Kivistö 2013: 546) ja niitä on tutkielman aineiston perusteella suomennettu myös saksasta aina vuodesta 1980 lähtien. Aineiston ensimmäinen joogakirja on Kareen Zebroffin *Jokamiehen jooga*. Se on julkaistu vuonna 1980 ja luokiteltu alaluokkiin 61 ja 796/799. Sen sijaan Elisabeth Haichin ja Yesudian Selvarajanin *Raja-jooga* vuodelta 1985 sekä pelkästään Selvarajanin *Nouse ja ole vapaa: ajatuksia ja puheita joogasta* vuodelta 1995 ovat saaneet luokitukset 29 ja 61. Ursula Karvenin *Helppoa joogaa aamusta iltaan* (2010)

on ainoa aineiston nimen perusteella joogaa käsittelevä kirja, joka on luokiteltu yksinomaan alaluokkaan 61.

1970-luvulla yleistivät myös oikeanlaiseen laihduttamiseen keskittyneet ravitsemusoppaat (Kivistö 2013: 547). Aineistossa ruokavalio-, ravitsemus- ja laihdutusoppaat on usein luokiteltu alaluokan 61 lisäksi myös alaluokkaan 64, mutta poikkeuksiakin on. Ainoastaan lääketieteen alaluokkaan on luokiteltu K. A. Bayerin *Sitruunamehupaasto: ihanteellinen laihdutus- ja puhdistautumismenetelmä* (1995) ja Monika Gartnerin *Rasvanpoltto: hoikaksi kaloreita laskematta: nopea ja terve laihduttaminen, oikea liikuntaohjelma* (2000). Luokkiin 61 ja 64 on puolestaan tilastoitu Udo Renzenbrinkin *Allergiat ja ruokavalio: perustietoa, käytännön kokemuksia, ruokaohjeita* (1990) ja Helga Kösterin *Johtajan dieetti: 18 viikonlopun ruokaohjeet* (1990), kun taas Helga Kösterin toinen aineistosta löytyvä teos, *Mikroaaltodieetti: 100 ruokaohjetta kaloreita laskevalle herkkusuulle* (1990) on saanut vain luokituksen 64. Lisäksi erikoisuutena on myös yksi teos, joka on saanut luokitukset 61 ja 66: Jürgen Weihofenin *Pu-Erh, punainen tee Kiinasta: ei pelkästään "rasvakiller"* vuodelta 2000.

Mielenkiintoista oli myös, että aineistosta löytyi nimen tai asiasanahaun perusteella kolme teosta, jotka käsittelevät seksiä ja seksuaalisuutta. Georg Huntemannin *Häpeämättömyyden nousu: kristitty ja seksi on julkaistu jo ensimmäisenä tarkasteluvuonna eli 1975 ja saanut luokitukseksi 17 ja 22/28. Sabine Schwabenthanin vuonna 1995 julkaistu Nuori nainen: kirja 12–16-vuotiaille on luokiteltu alaluokkiin 316 ja 61. Teoksista uusin, vuonna 2000 julkaistu Jürgen Höppnerin *Seksiä, seksiä, seksiä - entä muuta?* on puolestaan tilastoitu luokitusensa mukaan alaluokkiin 22/28 ja 61.*

Tekniikka ja eri teollisuudenalat ovat yhdessä lähes yhtä laaja kokonaisuus kuin lääketiede, mutta niiden yksittäiset osuudet näyttäytyvät taulukossa selkeästi lääketiedettä pienempinä osina, sillä kirjallisuus on jaettu luokkiin 62 *Insinööri-tieteet. Tekniikka* ja 65 *Teollisuuden, kaupan ja liikenteen organisaatio* sekä yhdistelmäluokkaan 66/68 *Eri teollisuudenaloja* (yhdistelmäluokan tarkempi sisältö, ks. taulukko 13). Tulosten perusteella voidaan kuitenkin sanoa, että niin tekniikkaa, teollisuutta kuin myös kauppaa ja liikennettä käsittelevää kirjallisuutta käännetään

saksasta, vaikka esimerkiksi englantia on saavuttanut teknologian alalla lähes valtakielisen aseman jo 1920-luvulla (Päivärinte 2013: 454).

Saksalla on kuitenkin ollut kielenä merkitystä suomenkielisen tekniikan ja teknologian sanaston kehitystyössä, sillä 1800- ja 1900-luvun vaihteessa sen esikuvaksi otettiin E. Röhringin saksankielinen *Technologisches Wörterbuch*, josta päätettiin ensimmäiseksi toimittaa saksa–suomi–ruotsi-sanakirja. Sanakirjan ensimmäinen 500 sanaa käsittävä arkki saatiin painokuntoon vuonna 1899. Työ saatiin päätökseen kuitenkin vasta vuonna 1916, jonka jälkeen vuonna 1918 työn pohjalta ilmestyi noin 40 000 hakusanaa sisältävä *Teknillinen Sanasto*. (Päivärinte 2013: 455–456.) Myöhemmin samaista saksankielistä sanastoa käytettiin vuonna 1941 julkaistun uuden tekniikan sanaston toimitustyön pohjana (mts. 459–460).

Esimerkkejä alaluokkaan 62 *Insinööritieteet. Tekniikka* luokitellusta kirjallisuudesta ovat nimensä perusteella teräksen hitsauksesta kertovat J. Degenkolben, H. P. Hougardyn ja D. Uwerin *Seostamattomien ja matalaseosteisten terästen hitsaus* ja Eero Grönlundin kääntämä ja muokkaama *Teräksen kaasukaarihitsaus*, jotka Metalliteollisuuden kustannus on julkaissut vuonna 1985. Samoin luokituksen 62 on saanut Robert Bosch yhtiön julkaisema ja Matti Juhalan kääntämä *Ottomoottorien pakokaasutekniikka* (1990) ja Gerhard Pahlin sekä Wolfgang Beitzin *Konesuunnitteluoppi* (1990). Lisäksi luokkaan kuuluvat myös asiasanojensa perusteella ajoneuvoja käsittelevät Friedrich Kostin *Ajonvakaussjärjestelmät* (2005) ja Martin Frein *Verkotettujen järjestelmien vikadiagnoosi: perusteet, diagnoosi, huolto* (2015). Molempien teosten asiasanoissa esiintyvät mm. ajoneuvot, autot ja autotekniikka ym. Myös antroposofia tuntuu ulottuvan niin ikään tekniikkaan, nimittäin alaluokkaan on osittain luokiteltu myös yksi Suomen antroposofisen liiton kustantama teos: Frits Juliuksen *Tekniikka ja ihmisen elimistö: ajatuksia tekniikan alkuperästä* (1980), joka on lisäksi saanut luokituksen 14.

Vuonna 2005 julkaistiin selkeästi muita tarkasteluvuosia enemmän alaluokkaan 65 *Teollisuuden, kaupan ja liikenteen organisaatio* luokiteltuja kirjoja. Kaikki viisi vuonna 2005 julkaistua alaluokan 65 teosta ovat olleet Rastorin kustantamia Taskukirjoja: Herwig R. Friedagin *Balanced scorecard: tasapainotettu mittaristo*, Viola Falkenbergin *Kirjeet, faksit, sähköpostit*, Regine Kalkan *Markkinointi*, Rolf Leichterin *Myyntityö* ja Jörg Wöltjen *Yrityksen laskentakaavat ja tunnusluvut*.

Alaluokasta löytyvät lisäksi myös vuonna 1995 julkaistut Michael Limburgin *Gutenberg digitalisoituu*, joka on luokiteltu myös alaluokkaan 004 *Tietotekniikka. Tietojenkäsittely. Atk* (tilastoitu 00 *Tieteen ja kulttuurin yleiset perusteet*), ja Hermann Knoflacherin *Kaupungin ja liikenteen harmonia: vapaus autolla ajamisen pakosta*, joka on lisäksi luokiteltu myös alaluokkaan 711.

Eri teollisuudenaloja sisältävän yhdistelmäluokan esitelmäkirjallisuus voi yllättää, sillä luokka näyttää sisältävän hyvin erilaista kirjallisuutta aina kemian teollisuudesta muotiin. Aineistosta nostetaan esimerkiksi juurikin alaluokkaan 66 luokiteltu Jens Priewen *Pieni viinikoulu* vuodelta 1995 ja alaluokkaan 688/689 *Käsityöt. Leikkikalut. Koristeet. Askartelu* kuuluva Ursula Barffin, Inge Burkhardtin ja Jutta Maierin *Suuri askartelukirja* vuodelta 1990.

Tarkastellaan lopuksi alaluokkien 63 *Maatalous. Metsätalous. Metsästys. Kalastus. Yleistä* ja 64 *Kotitalous. Laitostalous. Suurtalous. Ravitsemisala. Majoitusala* kirjallisuutta opaskirjallisuuden näkökulmasta. 1800-luvun opaskirjallisuus muodostui erityisesti maatalouden, karjanhoidon, metsänhoidon ja ruoanvalmistuksen taitoihin perehdyttävistä teksteistä (Kivistö 2013: 532). Opaskirjallisuuden koostuessa pääosin maatalousoppaista, ensimmäiset eläinhoito-oppaatkin julkaistiin siis näin ollen jo 1800-luvun lopulla. Maatalouden kannalta tärkeimmät eläimet olivat lypsykarja ja työhevoseet, joten varhaiset eläinhoito-oppaatkin keskittyivät pääosin karjan- ja hevosenhoitoon. (Mts. 535–537.) Asiasanoilla *nautakarja*, *karjanhoito*, *karjatalous* löytyy aineiston joukosta yksi alaluokkaan 63 luokiteltu teos – Helena Krötzlin *Parresta pihattoon*, jonka Helsingin yliopiston maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus on julkaissut vuonna 1995. Hevoskirjallisuutta edustavat puolestaan Andrea Holstin ja Daniela Bolzen *Hevosien ensiapu: apua tapaturma- ja sairaustapauksiin* vuodelta 2005 ja Hans D. Dossenbachin ja Monique Dossenbachin *Tammen suuri hevostutkimus* vuodelta 1995. *Tammen suuri hevostutkimus* on tosin luokiteltu myös alaluokkaan 796/799, jonka sisältämiin aihepiireihin kuuluu mm. liikunta ja urheilu. Muut tutkielman aineistosta löytyvät hevostutkimukset onkin itse asiassa luokiteltu juuri kyseiseen alaluokkaan, sillä nimensä perusteella ne käsittelevätkin enemmän hevosten kanssa työskentelyä ja ratsastusta.

Karjan sijasta kodeissa alettiin pitää lemmikeitä 1900-luvulla, minkä seurauksena esimerkiksi Tammi julkaisi 1960–1970-luvuilla suuren määrän tietokirjoja koirista ja

kissoista (Kivistö 2013: 546). Sari Kivistö kirjoittaakin oppaita ja käytännön tietokirjoja käsittelevässä artikkelissaan, että lemmikkieläinten hoitoa ja rotuja käsittelevät teokset ovat usein käännöksiä (mp.). Tutkielman aineistossa lemmikkikirjat onkin yleensä luokiteltu yksinomaan alaluokkaan 63. Ainoan poikkeuksen tähän tekevät edellä mainitut hevostkirjat, joissa käsitellään muun muassa ratsastusta.

Tammen kustantamasta Lemmikkieläimet-sarjasta löytyy aineistossa neljä teosta: Horst Bielfeldin *Hiiret* (1985), Otto von Frischin *Hamsterit* (1990), Immanuel Birmelinin *Undulaatit* (1990) ja Armin Kreichbaumerin *Pikkukoirat* (1995). Koirat ovat olleet yksi suosituimmista saksasta käännettyjen lemmikkikirjojen aiheista, sillä niitä on aineistossa edellä mainitun *Pikkukoirat*-kirjan lisäksi 11 nimekettä. Mukana on 1980 julkaistu Eberhard Trumlerin *Koiratieto* ja vuonna 1990 julkaistu Sabine Middelhaufen *Koira: valinta, hoito, kasvatus*. Loput koirakirjat on julkaistu vuonna 2010. Tarkasteluvuosi 2010 onkin ollut todellinen lemmikkikirjojen vuosi, mikä näkyy myös selvästi alaluokan 63 tuloksissa. Perhemediat on julkaissut tuolloin kahdeksanosaisen Koiran maailma -kirjasarjan, jonka kaikki teokset yhtä lukuun ottamatta on luokiteltu vain alaluokkaan 63. Ainoa poikkeus, *Koiran maailma. 2, Koiran oikeaoppinen hoito*, on saanut lisäksi luokituksen 59 *Eläintiede*. Samana vuonna NVG on lisäksi julkaissut Barbara Willmsin *Koirat: rodut, koulutus ja hoito* sekä aineiston ainoan kissakirjan, Antje Breuerin *Kissat: rodut, kasvatus ja hoito*.

Oppaita tarkastellessa tulevat luonnollisesti mieleen kirjat, joiden nimessä on mainittu ”tee itse”. Sellaisia kirjoja aineistossa on kolme: *Tee itse kauneimmat kukkakranssit juhlaan ja arkeen, kaikkina vuodenaikoina* (1995), joka on luokiteltu alaluokkaan 63, *Tee itse herkulliset hillot, hyytelöt ja marmeladit* (2010), joka on luokiteltu alaluokkaan 64 ja *Tee itse: inspiroivat lahjaideat* (2015), joka on luokiteltu alaluokkaan 64 ja 688/689 *Käsityöt. Leikkikalut. Koristeet. Askartelu*. Myöskin alaluokkaan 688/689 on luokiteltu niin ikään opaskirjallisuuteen kuuluva *Isoäidin pitsejä: 150 virkkausmallia* (2000).

1800-luvulla julkaistiin myös erityisesti naisille suunnattuja oppaita, jotka käsittelivät kodinhoidon eri puolia aina kokkauksesta vaatehuoltoon (Kivistö 2013: 540). Myös avioliittoa, sievää käytöstä, perhe-elämää ja seksuaalisuutta pohtineita kirjasia alkoi



ilmestystä 1800-luvun loppupuolelta lähtien (mts. 543). Meikkausoppaita alkoi puolestaan ilmestyä varsinaisesti vasta 1980-luvusta lähtien (mp.). Myös 1980–1990-luvuilla kiihtynyt elämänmeno ulottui keittiöihin ja loi kysynnän kiireisten ruoanlaittajien keittokirjoille (mts. 547). Aineistosta ei kuitenkaan löydy kirjoja, jotka käsittelisivät selkeästi esimerkiksi sisustusta, siivousta tai meikkausta. Yksi nimensä perusteella kauneudenhoitoa sivuava kirja saattaa kuitenkin olla Stephanie Faberin vuonna 1975 julkaistu *Kauniiksi luonnontuotteilla*, joka on luokiteltu alaluokkiin 61 ja 64. Selkeimmin naisille suunnattu tietokirja on aineistosta löytyvä vuonna 1980 julkaistu Helene Klausin ja Inken Kloppenburgin *Naisen tietokirja*, joka on luokiteltu alaluokkaan 64 *Kotitalous. Laitostalous. Suurtalous. Ravitsemisala. Majoitusala*.

Niin ikään keittokirjat on luokiteltu alaluokkaan 64 ja niitä aineistossa löytyy runsaasti. Kaikkien tässä kappaleessa mainittujen keittokirjojen UDK-luokitus onkin ollut kolminumeroinen 641/642 *Ruoka-aineet. Ruoanvalmistus. Ateriat. Keittokirjat* ja taulukkoon ne on tilastoitu alaluokkaan 64. Aineiston vanhin keittokirja, vuonna 1975 julkaistu *Painekeittäminen*, on jo ensimmäiseltä tarkasteluvuodelta. Myös kansainvälisyys tuntuu olevan yleinen teema saksasta suomennetuissa keittokirjoissa, sillä aineistosta löytyy keittokirjat muun muassa kiinalaisille herkuille (*Kiinalaisia herkuja* vuodelta 1985), kroatialaisille perinneruoille (*Kulinaarinen Kroatia: perinteisiä kroatialaisia ruokia nykyisin valmistustavoin* vuodelta 2005) ja italialaiselle ruoalle (*Kokataan yhdessä italialaista: Italian basics - kaikki mitä tarvitset joka kodin dolce vitaan* vuodelta 2005). Vanhin kansainväliseen ruokaan suuntautunut keittokirja on nimensä perusteella ollut jo vuonna 1980 julkaistu Edda Meyer-Berkhoutin *Kansainvälinen keittokirja*. Ranskalaista ruokaa on puolestaan käsitelty Susi Pirouén teoksessa *Aitoa ranskalaista ruokaa*, joka on julkaistu vuonna 1980 osana Tammen Hyvän ruoan oppaat -kirjasarjaa. Samaiseen kirjasarjaan kuuluvat myös niin ikään vuonna 1980 julkaistut *Grilli- ja fondyyherkuja*, *Maukasta maustaen* ja *Parhaat kastikkeet*. Myös yksittäisiä ruokia on käsitelty kokonaisissa kyseiseen ruokatyyppiin erikoistuneissa keittokirjoissa, joita löytyy aineiston joukosta esimerkiksi wokille, grilliherkuille, salaateille, perunoille, pizzalle ja pastalle sekä kotitekoisille jogurteille, rahkoille ja juustoille. Myöskään kattausta ei ole unohdettu, sillä vuonna 2010 on julkaistu Satu Alisen suomentama *Kauneimmat lautasliinat: opi helpot ja tyylikkää taitokset*.

Alaluokkien 63 ja 64 rajapinnassa tuntuvat myös olevan erilaiset kukkiin, puutarhaan ja yrtteihin erikoistuneet tietokirjat. Vain alaluokkaan 63 on luokiteltu vuonna 1995 julkaistu *Kauniit huonekasvit*. Valittujen palojen vuonna 1985 julkaisema *Kukat kuntoon!* on puolestaan luokiteltu alaluokkiin 37 ja 63. Sen sijaan mahdollisesti ruoanlaittoa sivuavat *Kotipuutarhan herkut: puutarhasta pöytään* (1985) ja *Oma yrttitarha* (1990) ovat saaneet luokituksen 63 ja 64.

Kuten siis edeltä huomataan, pääluokka 6 sisältää paljon opaskirjallisuutta. Tämä voi osaltaan selittää, miksi saksasta suomennetaan eniten kyseiseen pääluokkaan luokiteltavaa tietokirjallisuutta.

### 5.2.8 Taiteet. Virkistys. Viihde. Urheilu

	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015	Yht.
<b>7 Taiteet. Virkistys. Viihde. Urheilu</b>	<b>8</b>	<b>6,5</b>	<b>8,75</b>	<b>3,5</b>	<b>7,5</b>	<b>3</b>	<b>3,67</b>	<b>3</b>	<b>0,5</b>	<b>44,42</b>
7.0 Taide (7.091 Taidenäyttelyt)			0,5	0,5	2,5	0,5				4
711 Aluesuunnittelu. Seutusuunnittelu. Maaseudun suunnittelu. Kaupunkisuunnittelu. Yhdyskuntasuunnittelu. Aluetutkimus. Kaavoitus.					0,5					0,5
712/719 Maisemasuunnittelu. Puutarha-arkkitehtuuri. Viherrakentaminen. Maisemansuojelu. Hautausmaat										
72 Arkkitehtuuri. Rakennustaide	1		0,5					1		2,5
73/76 Kuvataide (sis. Kuvanveisto. Keramiikkataide. Metallitaide. Numismatiikka. Mitalitaide. Piirustus. Taideteollisuus. Taidekäsityö. Sisustustaide. Lasitaide. Maalaustaide. Grafiikka)	2	1	0,5	0,5	1	0,5	0,33	1		6,83
77 Valokuvaus	2		0,5							2,5
78 Musiikki	1	2,5	4		2	0,5	0,33			10,33
791/792 Huvit. Elokuva. Videotaide. Teatteri. Ooppera. Tanssitaide. Baletti. Sirkus		1,5	0,5							2
793/794 Seuraleikit. Tanssit. Tanssiurheilu. Tietokilpailut. Pelit. Taikatemput			0,5		1	1,5				3
796/799 Liikunta. Urheilu. Voimistelu. Liikuntavälineet. Urheiluvälineet. Retkeily	2	1,5	1,75	2,5	0,5		3	1	0,5	12,75

*Taulukko 16. Pääluokkaan 7 ja sen välittömiin alaluokkiin tilastoitu kirjallisuus.*

Pääluokkaan 7 on luokiteltu kirjallisuutta, joka käsittelee taiteita, virkistystä, viihdettä ja urheilua. Alaluokkien nimiä tarkastellessa huomataan, kuinka paljon erilaisia harrastuksia luokkaan voikaan kuulua: kuvataiteiden, musiikin ja valokuvauksen lisäksi alaluokkaan kuuluu kirjallisuutta muun muassa tanssista ja teatterista, seuraleikeistä ja peleistä sekä liikunnasta. Jo pääluokan 6 kohdalla käsiteltiin opaskirjallisuutta ja todettiin sen muodostavan merkittävän osan saksasta suomennetusta tietokirjallisuudesta. Sen perusteella voisi siis olettaa, että myös pääluokka 7 olisi luokiteltu paljon kirjallisuutta, sillä suurin osa

harrastekirjallisuudesta koostuu erilaisista harrastelijoille ja ammattilaisille suunnatuista oppaista. Todellisuudessa pääluokkaan 7 on luokiteltu neljänneksi vähiten kirjallisuutta. Määrä on lähes sama kuin pääluokissa 3 ja 9. Koko aineistona olleesta 508 nimekkeestä pääluokkaan 7 luokitellut 44,42 nimekettä muodostavat vain 8,74 % aineistona olleesta kirjallisuudesta. Joskin taulukosta 14 huomataan jälleen kerran, että suurin osa taulukon lukuarvoista on desimaalilukuja. Tästä voidaan päätellä, että pääluokan 7 alaluokat ovat usein olleet teoksissa vain osaluokituksina.

Taulukkoa 14 tarkasteltaessa tulee ottaa huomioon, että pääluokan 7 kirjallisuus on esitetty useassa yhdistelmäluokassa. Aiemmin on jo todettu tämän johtuvan siitä, että osa kirjallisuudesta luokitellaan yksinomaan yhdistelmäluokkaan, jolloin erottelu alaluokkiin ei ole ollut mahdollista. Tämän vuoksi onkin tarpeellista pohtia, onko luokkien yhdistäminen vaikuttanut tuloksiin merkittävästi.

Suurimmat alaluokat ovat 796/799 *Liikunta. Urheilu. Voimistelu. Liikuntavälineet. Urheiluvälineet. Retkeily* (12,27 nimekettä) ja 78 *Musiikki* (10,33 nimekettä). Mikäli olisi olemassa nimetty alaluokka 79, sen lukumäärään yhdistettäisiin vielä yhdistelmäluokkien 791/792 ja 793/794 lukuarvot, mikä tekisi eron alaluokkien 79 ja 78 välillä suuremmaksi, mutta ei muuttaisi sitä, että 79-alkuiseen alaluokkaan on luokiteltu eniten saksasta suomennettua tietokirjallisuutta. Kaikista vähiten kirjallisuutta on luokiteltu alaluokkiin 711 (0,5 nimekettä) ja 712/719 (0 nimekettä). Edes tässä tapauksessa kolminumeroisten alaluokkien yhdistäminen kuvitteelliseksi alaluokaksi 71 ei muuttaisi tilannetta.

Yhdistelmäluokka 73/76 *Kuvataide* sen sijaan on mielenkiintoinen. Se sisältää runsaasti kuvataiteen eri osa-alueita: kuvanveistoa, keramiikkataidetta, metallitaidetta, numismatiikkaa, mitalitaidetta, piirustusta, taideteollisuutta, taidekäsityötä, sisustustaidetta, lasitaidetta, maalaustaidetta ja grafiikkaa. Se on pääluokan 7 kolmanneksi suurin alaluokka. Tässä tapauksessa on tosiaan hyvä ottaa huomioon, että mikäli kuvataidetta käsittelevä kirjallisuus olisi jaettu erilleen kaksinumeroisiin alaluokkiin, tulos olisi saattanut olla toinen. Esimerkiksi taulukkoon sisällytettyyn, suoraan pääluokan 7 alla olevaan luokkaan 7.0 *Taide*, joka sisältää myös taidenäyttelyiden alaluokan 7.091, on luokiteltu 4 nimekettä, joka olisi mahdollisesti ollut suurempi kuin yksikään yksittäinen kuvataiteen yhdistelmäluokan kaksinumeroinen luokka. Kuitenkin tämän tutkielman pyrkimyksestä tarkastella

aihepiirejä isompina kokonaisuuksina johtuen yhdistelmäluokan jakaminen ei ollut mielekäästä. Lisäksi aineistossa oli myös teoksia, jotka oli luokiteltu vain yhdistelmäluokkaan vaikeuttaen näin ollen tulosten selkeää esittämistä.

Taulukon 14 tulosten perusteella vaikuttaa siltä, että pääluokkaan 7 luokitellun kirjallisuuden suomentaminen saksasta on vähentymässä, sillä ensimmäisten tarkasteluvuosien n. 6-9 nimekettä on vähentynyt noin 3-4 nimekkeeseen. Tosin kuten aiemmin on jo todettu, vuoden 2015 poikkeuksellisen alhainen lukema voi selittyä sillä, että tuolloin julkaistiin kokonaisuudessaan vähemmän kirjallisuutta kuin muina tarkasteluvuosina. Selkein aihepiirikohtainen kasvu nähdään vuonna 1985, jolloin julkaistusta kirjallisuudesta noin neljän nimekkeen verran on luokiteltu alaluokkaan 78. Aineiston tarkemmassa tarkastelussa pyritään löytämään tälle selitys. Käydään seuraavaksi läpi alaluokittain esimerkkejä pääluokkaan 7 luokitellusta kirjallisuudesta.

Aineistossa oli lukuisia käännettyjä taidenäyttelyjä käsitteleviä teoksia, joskin ne olivat usein luokiteltu taidenäyttelyluokan lisäksi johonkin toiseen pääluokan 7 alaluokkaan. Tällaisia olivat esimerkiksi vuonna 1990 julkaistu *Radar: kansainvälinen taidenäyttely Kotkassa 28.6.–2.9.1990*, vuonna 1995 julkaistut *Die Wilde: saksalaista uusekspressionismia Martin Sandersin kokoelmasta* ja *Antiikin aarteita Habsburgien keisarihovista: Wienin Kunsthistorisches Museumien antiikkikokoelman mestariteoksia* sekä vuonna 2000 julkaistu *Wolfgang Laib: läpikäytävä-ylikäytävä*, jotka olivat saaneet luokitukset 7.091 ja 73/76. Selkeimmin arkkitehtuuria edusti puolestaan Hans Haslerin vuonna 2010 julkaistu *Goetheanum: rakennuksen, sen ympäristön ja historian opas*.

Kuvataiteen alalla käännöskirjallisuudella on pitkät perinteet, sillä jo 1800-luvun lopusta lähtien taiteen alalta suomennettiin laajoja kokonaisesityksiä (Riikonen 2013 f: 268). Myös saksan kielellä on selvästi ollut merkitystä, sillä yksi taidehistorian tärkein suomennos oli vuonna 1893 julkaistu Wilhelm Lübken *Taiteen historia*, jossa oli mukana suomalais-ruotsalais-saksalainen sanasto (mts. 267). H. K. Riikosen taiteiden tutkimusta käsittelevä artikkeli antaa kuitenkin ymmärtää, että varsinaisten saksasta tehtyjen merkittävien käännosten määrä on jäänyt vähäiseksi. Joskin hän myös kirjoittaa, että alalla yleisestikin taidetta käsittelevien teosten suomennos on ollut vähäistä niin ennen ensimmäistä maailmansotaa kuin myös maailmansotien välisenä aikana (mts. 271), sillä huomio kiinnitettiin pääosin kotimaisiin taiteisiin ja ulkomaista taidettakin käsiteltiin kotimaisin voimin (mts. 272). Poikkeuksen tähän tekivät

taiteilijoiden elämäkerrat (mp.), joita tässä tutkielmassa käsitellään kuitenkin vasta luvussa 5.2.10. Ainoaksi Riikosen mainitsemaksi 1900-luvun alussa saksasta käännetyksi taidetta käsitteleväksi teokseksi jääkin saksalaisen taidekasvatusliikkeen perustajiin kuuluneen Alfred Lichtwarkin *Taideteoksia oppimassa*, joka julkaistiin vuonna 1926 (mp.).

1950-luvulla taideteoreettisen ja esteettisen kirjallisuuden jäädessä vähäiseksi keskeiseksi suomennosalueeksi muodostui taidehistoria (Riikonen 2013 f: 273). Joskin suurin osa suomennetusta taidehistorian alan kirjallisuudesta on ollut tunnettujen taiteilijoiden elämäkertoja tai omaelämäkertoja (mts. 277). Lisäksi toisen maailmansodan jälkeen julkaistut taidehistorialliset yleisesitykset käännettiin yleensä englannista tai ruotsista (mts. 276). Poikkeuksena tähän on ollut wieniläisen taidehistorioitsijan Hans Sedlmayrin teos *Modernin taiteen vallankumous*, jonka Marja Leena Wegelius suomensi vuonna 1968 (mts. 277).

Taidehistoriaa lukuun ottamatta erityistutkimusten osuus on taiteen alalla jäänyt vähäiseksi (Riikonen 2013 f: 276). Vasta 1960-luvulla nähtiin kaikkia taiteenlajeja koskevan tietokirjallisuuden kohdalla muutos, kun populaarien yleisesitysten ja elämäkertojen rinnalle alkoi tulla myös teoreettista kirjallisuutta (mts. 273). Yksi esimerkki tästä on vuonna 1992 julkaistu *Jalosta yksinkertaisuudesta*, joka sisältää valikoiman Johann Joachim Winkelmannin kirjoituksia antiikin taiteesta ja arkkitehtuurista (mts. 276). Ainoa aineistosta esiin noussut selkeästi taideteoreettinen teos on ollut luokkaan 7.0 luokiteltu Martin Heideggerin *Taideteoksen alkuperä* (1995). Aineistosta löytyy myös niin ikään vuonna 1995 julkaistu Sigmund Freudin *Uni ja isänmurha: kuusi esseetä taiteesta*, joka on luokiteltu alaluokkiin 159.9 ja 7.0.

Taideooppailla on pitkä julkaisuhistoria, joskin vielä 1970-luvulla taideooppaat olivat piirustusoppaiksi nimettyjä yleisteoksia (Kivistö 2013: 546). Aineiston joukossa on kaksi piirustusopasta, jotka molemmat on julkaistu vuonna 1975. Gisela Klugen *Piirrä ja maalaa* ja Bodo W. Jaxtheimerin *Suuri piirustus- ja maalauskirja* ovat kummatkin luokiteltu ainoastaan yhdistelmäluokkaan 73/76. Yhdistelmäluokan moninaisuutta havainnollistamaan nostetaan vielä vuonna 2010 julkaistu Günter Höhnen teos *DDR-design: itäsaksalaisen suunnittelun helmiä*, joka asiasanojensa perusteella käsittelee muun muassa muotoilua, huonekaluja ja käyttögrafiikkaa. Valokuvausoppaita on puolestaan julkaistu käännöksinä jo 1900-luvun alusta lähtien (mts. 546–547).

Aineistossa niitä edustaa Hans-Reinhard Schatterin *Miten valokuvaan?* ja Theo Kisselbachin ja Hans Windischin *Uusi valokuvakoulu*, jotka on molemmat julkaistu vuonna 1975 ja luokiteltu alaluokkaan 77 *Valokuvaus*.

Myös musiikin alalta on julkaistu erilaisia musiikinkuuntelijan oppaita kuin myös yksittäisten säveltäjien elämää ja teoksia käsitteleviä kirjoja (Riikonen 2013 f: 278). 1950-luvulla julkaistusta musiikkikirjallisuudesta voidaan nostaa esimerkiksi Wilhelm Furtwänglerin *Keskusteluja musiikista* vuodelta 1951 (mp.). Alfred Einsteinin *Musiikin historia* suomennettiin puolestaan ensimmäisen kerran 1961 ja myöhemmin vielä kokonaan uudestaan vuonna 1965 (mts. 279). H. K. Riikosen mainitsee Richard Wagnerin yhtenä ulkomaisena säveltäjänä, jota koskevaa materiaalia on suomennettu kenties kaikista eniten, joskaan tutkielman aineistossa ei ole lainkaan Wagneria koskevaa kirjallisuutta. Saksasta onkin käännetty vain Richard Wagnerin elämäkerta vuonna 2002 sekä Wagnerin ja Cosima Wagnerin kirjeitä sisältävä *Wagnerin mukana Venetsiassa* vuonna 2007. Suurin osa muista merkittävistä Wagneria käsittelevistä teoksista on käännetty englannista. (Mts. 278.)

Wagnerin lisäksi myös Mozartia koskevaa tietokirjallisuutta on käännetty paljon. Esimerkiksi voidaan nostaa muun muassa häntä käsittelevät elämäkerralliset teokset Adolf Goldschmittin *Mozart. Nero ja ihminen* (1956) ja Wolfgang Hildesheimerin *Mozart* (1984). Myös uudempana tuotantona mainittakoon sosiologi Norbert Eliasin *Mozart. Neron muotokuva* vuodelta 2004. (Riikonen 2013 f: 278.) Jälleen kerran tosin tarkasteluvuosille ei ole sattunut yhtäkään Mozartia käsittelevää tietokirjaa.

Paikoitellen myös suomalaisten saksaksi kirjoittamia teoksia on suomennettu. Näin esimerkiksi Seppo Heikinheimo on suomentanut suomalaisen modernistisäveltäjän Ernest Pingoudin saksaksi, venäjäksi ja ruotsiksi kirjoittamia tekstejä teokseen *Taiteen edistys: valittuja kirjoituksia musiikista ja kirjallisuudesta*, joka löytyy aineistosta julkaisuvuotensa 1995 kohdalta. Niin ikään aineiston joukossa on vuonna 1995 julkaistu Carl Philipp Emanuel Bachin *Tutkielma oikeasta tavasta soittaa klaveeria*, jonka Paavo Soinne suomensi ensimmäisen kerran jo vuonna 1982, mutta josta hän myöhemmin julkaisi tämän vuonna 1995 ilmestyneen laajemman laitoksen. (Riikonen 2013 f: 279.) Molemmat teokset on luokiteltu ainoastaan alaluokkaan 78. Niin ikään musiikin alaluokkaan on luokiteltu esimerkiksi vuonna 1980 julkaistut Hanns Eislerin *Kirjoituksia musiikista* ja Carl Dahlhausin *Musiikin estetiikka*. Kuten jo aiemmin

huomattiin, vuonna 1985 julkaistiin kokonaiset neljä nimekettä, jotka luokiteltiin musiikin alaluokkaan. Tarkempi tarkastelu paljastaa, että kyseinen lukuarvo ei edes koostu useampien teosten osaluokituksista, vaan kyseessä todella on neljä eri teosta, jotka ovat saaneet ainoastaan luokituksen 78. Nämä neljä teosta tosin poikkeavat toisistaan. Nimensä perusteella säveltäjiä käsittelevät niin Wolfgang Fritschin *Bach-Händel-Schütz-juhlavuosi Saksan demokraattisessa tasavallassa 1985* kuin myös mitä oletettavimmin Bachin Matteus-passion käännöksen sisältävä *Die Matthäus-Passion*. Jousisoitinten sävelpuhtautta puolestaan käsittelee Christine Hemanin *Jousisoitinten sävelpuhtaus: melodiaan ja harmoniaan perustuva kuuleminen*. Lisäksi mukaan mahtuu myös yksi lapsille suunnattu musiikkia käsittelevä teos *Lapset laulavat iloisia lauluja: herttaisia lastenlauluja värikkäine kuvineen nokkahuilulle, kellopelille ja laulajille*. Saksasta on lisäksi suomennettu myös Heinrich Neuhausin *Pianonsoiton taito* (1986) ja Friedrich Wieckin *Kauniin soinnin jalo taide. Opettavaisen suorasukaisia kirjoituksia pianonsoitosta ja laulutaiteesta* (1998), jotka tosin ovat jääneet tarkasteluvuosien ulkopuolelle (Riikonen 2013 f: 279).

Teatterintutkimus on Suomessa keskittynyt lähinnä kotimaiseen teatterihistoriaan ja kuuluisista näytelmäkirjailijoistakin merkittävin on ollut Shakespeare, jota käsittelevät teokset käännetään pääosin englannista. Teoreettisista teoksista on tosin käännetty Bertolt Brechtin *Kirjoituksia teatterista* (1991), jota edelsi suppeampi kokoelma *Brecht aikamme teatterista. Epäaristotelelaisesta dramatiikasta* (1965), mutta nämä ovat jääneet tarkasteluvuosien ulkopuolelle. (Riikonen 2013 f: 280.) Aineistossa ei ilmennyt yhtäkään teosta, joka olisi asiasana- ja nimihaun perusteella käsitellyt Brehtiä. Teatteria käsittelevistä suomennoksista on tosin aineistosta nostettava esille vuonna 1980 ilmestynyt Eberhard Spangenbergin *Tehdään yhdessä teatteria eli Kuinka pidetään hauskaa ja kuinka muita hauskuutetaan näyttämöllä ja kulissien takana*, joka on luokiteltu ainoastaan luokkaan 791/792.

Elokuva-alan teosten suomentaminen on verrattain nuori ala, sillä niitä ruvettiin suomentamaan laajemmin vasta 1970-luvulta alkaen (Riikonen 2013 f: 281). Huomattava osa elokuvan alan suomennoksista on tosin käsitellyt yksittäisiä ohjaajia ja kuuluisia elokuvanäyttelijöitä, vaikka myös teoreettistakin kirjallisuutta on ilmestynyt (mp.). Aineistossa ei asiasanahaun perusteella esiinny kuin yksi elokuvaa käsittelevä teos: saksalais-yhdysvaltalaisen näyttelijän ja laulajan Marlene Dietrichin

*Berliinitär*, joka on alaluokan 791/792 lisäksi saanut osaluokituksen 929 *Henkilöhistoria. Elämäkerrat. Muistelmät. Matrikkelit*.

Alaluokan 793/794 kirjallisuus koostuu aineistossa lähes yksinomaan leikkikirjoista, vaikka suurin osa näistä onkin saanut useamman kuin yhden luokituksen. Aineiston vanhin edes osittain leikkiä käsittelevä kirja on Netti Christensenin vuonna 1985 julkaistu *Leikki ja varhaiskasvatus*, joka on aineistossa tilastoitu luokkiin 159.9, 37, 793/794 ja 796/799. Tätä seuraa Astrid Wisserin vuonna 1995 julkaistu *Leikkikirja*, joka on luokiteltu ainoastaan alaluokkaan 793/794, mutta jonka luokituksen perään merkitty lisäluku (024.7) paljastaa lasten- ja nuortenkirjaksi. Vuonna 2000 on puolestaan julkaistu kokonaista kolme leikkejä käsittelevää teosta, jotka ovat kaikki osa Lasten keskuksen kustantamaa *Leikkejä kouluun ja lapsiryhmille* -sarjaa: Eva Simonin *60 leikkiä ekaluokkalaisille ja muille aloittaville lapsiryhmille* ja Almuth Bartlin *Aloitetaan taas: leikkejä loman jälkeen ja Lyömättömät leikit: leikkejä vihaa ja aggressiota vastaan* ovat kaikki Juha Lareksen suomentamia ja luokiteltu alaluokkiin 37 ja 793/794. Pelejä on puolestaan käsitelty Erica Urain vuonna 1985 suomennetussa teoksessa *Miten lapset pelaavat*.

Esitellään lopuksi vielä esimerkkiteoksia pääluokan 7 suurimmasta alaluokasta 796/799 *Liikunta. Urheilu. Voimistelu. Liikuntavälineet. Urheiluvälineet. Retkeily*, jossa on ollut edustettuna liikunnan lisäksi niin suomalaisille tutummat lajit kuten jalkapallo ja hiihto kuin myös ratsastus ja surffaushkin. Jos 1980-luvun alussa liikuntaoppaat kertoivat muun muassa ruotsalaisesta tenniksestä ja leijanalennätyksestä ja 1990-luvulla golfista ja tanssista (Kivistö 2013: 547), niin saksasta suomennetut liikuntaa ja urheilua käsittelevät tietokirjat tuntuvat painottavan lajeihin, joissa saksalaiset ovat olleet kärkimaita jo pitkään, kuten juurikin edellä mainitut jalkapallo ja ratsastus. Jalkapalloa käsitellään teosten nimien ja asiasanojen perusteella vuonna 1975 julkaistussa Gerhard Bauerin teoksessa *Jalkapallo: alkajasta taitajaksi*, saksalaiseen *1009 Spiel- und Übungsformen im Fussball* -teokseen pohjautuvassa Suomen palloliiton vuonna 1990 kustantamassa teoksessa *570 harjoitusta ja pelimuotoa* sekä niin ikään vuonna 1990 julkaistussa Gero Bisanzin teoksessa *Jalkapallo: nuorten valmennus*. Ratsastusta puolestaan esitellään jopa neljässä aineistosta löytyneessä teoksessa. Monique ja Hans D. Dossenbachin alkuteokseen pohjautuva *Tammen suuri hevostekijä* (1995) on luokiteltu alaluokkaan 796/799 lisäksi



myös alaluokkaan 63. Sen sijaan vuonna 2005 julkaistut, Vudekan kustantamaan Hevostieto-sarjaan kuuluvat Angelika Schmelzerin *Maasta käsin: maastatyöskentely tutuksi*, Anne-Katrin Hagenin *Ratsastajan avut: näin ratsastat hyvin* ja Birgit van Damsenin *Turvallisesti maastossa: vinkit turvalliseen maastoratsastukseen* on luokiteltu ainoastaan alaluokkaan 796/799. Edellä mainittujen teosten lisäksi saksasta on tarkasteluvuosina suomennettu myös lasten liikuntakasvatuksesta kertova Theo Lautwein *Liikunta: 5-12-vuotiaitten liikuntakasvatuksen periaatteita ja metodiikkaa* (1975), hiihtourheilua käsittelevä Fritz Reichert *Hiihtourheilu: yhteenveto valmennuksen teoriasta ja menetelmistä hiihtourheilussa ja ampumahiihdossa* (1980) ja surffausta esittelevä Ernstfried Praden *Nyt surffaamaan: varusteet, tekniikka, teoria* (1985).

Liikuntateosten suosio ei yllätä nykyaikana, jolloin terveellisiin elämäntapoihin ja hyvään fyysiseen kuntoon kiinnitetään paljon huomiota. Joskin UDK-luokittelu ei tässä kohtaa aina välttämättä tunnu kovin yhtenäiseltä, sillä jo aiemmin tässäkin tutkielmassa on käsitelty esimerkiksi kuntoilua ja joogaa lääketieteellisen kirjallisuuden alaluokan 61 yhteydessä (ks. luku 5.2.7). Tämän tutkimuksen tulosten pohjalta näyttääkin siltä, että terveyttä edistävä liikunta ja kuntoilu luokitellaan lääketieteelliseen kirjallisuuteen, kun taas esimerkiksi tiettyihin urheilulajeihin keskittyvä kirjallisuus ja aineistosta täysin puuttuvat retkeilykirjat luokitellaan alaluokkaan 796/799.

### 5.2.9 Kieli. Kielitiede. Kirjallisuus

	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015	Yht.
<b>8 Kieli. Kielitiede. Kirjallisuus</b>	0	0,75	0	0	1	1	3	2,08	0,5	8,33
80 Kielet		0,25			0,5		2	1		3,75
800/801 Kielitiede. Lingvistiikka		0,25			0,5		2			2,75
803.0 Saksan kieli								1		1
82 Yleinen kirjallisuustiede. Kirjallisuudentutkimus. Suullinen esitystaito		0,5			0,5	1	1	1,08	0,5	4,58

*Taulukko 17. Pääluokkaan 8 ja sen välittömiin tietokirjallisuuden alaluokkiin tilastoitu kirjallisuus sekä erityistarkasteluun nostetut kolminumeroiset alaluokat.*

Pääluokan 8 kirjallisuus on esitetty taulukossa 15 niiltä osin, kuin kyseiseen pääluokkaan luokitellaan tämän tutkielman näkökulmasta tietokirjallisuutta. Kaunokirjallisuutta sisältävät alaluokat on jätetty taulukosta pois, sillä ne on rajattu jo aineiston keräämisvaiheessa tutkielman ulkopuolelle. Lisäksi koska tässä tutkielmassa

on tarkoitus tarkastella saksasta suomennettua tietokirjallisuutta, tilastoon on haluttu nostaa tarkasteluun myös kolminumeroiset alaluokat 800/801 *Kielitiede. Lingvistiikka* ja 803.0 *Saksan kieli*. Näiden kolminumeroisten alaluokkien lukuarvot on taulukossa esitetty harmaalla pohjalla ja niiden yhteenlaskettu summa on esitetty alaluokan 80 rivillä. Koko pääluokan yhteenlaskettuun kirjallisuuteen on puolestaan otettu huomioon vain valkoisella pohjalla olevat rivit.

Kuten taulukosta 15 huomataan, pääluokkaan 8 on luokiteltu vain vähän kirjallisuutta (8,33 nimekettä) lähes kaikkiin muihin pääluokkiin verrattuna. Kyseessä onkin tulosten toiseksi pienin pääluokka. Kärjistetysti voidaan sanoa, että saksasta ei ole ainakaan tarkasteluvuosina suomennettu juurikaan tietokirjallisuutta, jotka olisivat käsitelleet jollain tapaa kieltä, kielitiedettä tai kirjallisuutta. Vähäiset esiintymät ovat kuitenkin jakautuneet lähes tasan alaluokkien 80 ja 82 kanssa.

Vaikka saksa on ollut suomalaisen kielitieteen hallitseva kieli aina 1900-luvun jälkipuoliskolle asti, jolloin englantia on ottanut valtakielen aseman, kielitieteen alalta on suomennettu hyvin vähän tietokirjoja (Mänttari 2013 a: 296.) Alan vakiintunut terminologia puuttuu käännöstenkin puuttuessa, mikä vaikeuttaa erilaisista teorioista ja metodeista puhumista suomeksi ja tekee kielitieteestä myös vaikeasti lähestyttävän alan (mp.).

Koska käännöksiä on vain harvakseltaan, ei ole mikään ihme, ettei myöskään tämän tutkielman tuloksissa esiinny runsaasti pääluokkaan 8 luokiteltua kirjallisuutta. Kuitenkaan täysin vaille saksasta suomennettua tietokirjallisuutta ei kielitieteen alallakaan jäädä. Ensimmäinen Pia Mänttärin kielitieteen käännöksiä käsittelevässä artikkelissa mainitsema teos, jossa saksankielisen laitoksen käännösratkaisut on otettu huomioon teoksen käännösprosessissa, oli vuonna 1980 ilmestynyt Lev Semjonovitš Vygotskin *Ajattelu ja kieli* (Mänttari 2013 a: 297). Merkittävänä saksasta suomennettuna käännöskirjallisuuden esimerkkinä Outi Paloposki puolestaan mainitsee käännöstieteen käännöskirjallisuutta käsittelevässä artikkelissaan opetuskäyttöön suomennetun saksalaisen Katharina Reissin ja Hans Vermeerin skopos-teoriaa käsittelevän teoksen *Mitä kääntäminen on. Teoriaa ja käytäntöä*, joka tosin on julkaistu vuonna 1986 eli juuri tarkasteluvuosien ulkopuolella (Paloposki 2013 b: 301). Lisäksi esimerkiksi kielten oppikirjoja on suomenkielisen opetuksen alkuaikoina laadittu vieraskielisten mallien mukaan (Mänttari 2013 a: 298). On

ymmärrettävää, että käytettäessä vieraskielisiä malleja, oppikirjojen lähtöteksti ei ole ollut sitä kieltä, mitä oppikirja on opettanut, sillä äidinkielenään tiettyä kieltä puhuvilla ei ole ollut tarvetta esimerkiksi oman äidinkielenensä alkeisoppikirjoille. Niinpä esimerkiksi vuonna 1878 C. F. Swan toimittaman teoksen *Ranskan kielen alkeisoppi Carl Ploetz'in mukaan* alkuteos oli saksalainen (mp.). Oppikirjallisuuden osaltakin tosin 1900-luvulta eteenpäin suurin osa kielten oppimateriaaleista on julkaistu suoraan suomenkielisenä alkuperäistuotantona (mts. 300).

Suurin osa aineiston alaluokkaan 80 luokitellusta kirjallisuudesta käsittelee saksan kieltä ja kaikki tilastoidut teokset ovat sanakirjoja tai sanastoja. Vuonna 1980 julkaistu *Kuvitettu englantilais-saksalais-suomalainen rakennustekniikan sanasto* on tilastoitu UDK-luokituksensa mukaisesti alaluokkiin 03, 62, 69 ja 80. Sen sijaan lastentietokirjallisuuteen kuuluva *Maatilalla ja sen lähistöllä: kuvasanakirja* on julkaisuvuonnaan 1995 luokiteltu alaluokkiin 63 ja 80. Aineiston ainoat yksinomaan alaluokkaan 80 luokitellut teokset ovat WSOY sanakirjat -sarjassa vuonna 2005 julkaistut saksan ja venäjän matkasanakirjat. Vuonna 2010 julkaistu *Saksan matkatulkki ja sanasto* on puolestaan tulosten ainoa teos, joka on luokiteltu alaluokkaan 803.0 *Saksan kieli*.

Yleistä kirjallisuustiedettä, kirjallisuudentutkimusta ja suullista esitystaitoa käsittelevää tietokirjallisuutta ei tulosten perusteella juurikaan suomenneta saksasta. Esimerkiksi voidaan kuitenkin nostaa kokonaisuudessaan alaluokkaan 82 luokitellut Hermann Hessen *Maailmankirjallisuuden kirjasto* (2000) ja Gisela Fichtlin *Sitaatteja erityisiin tilanteisiin* (2005). Tarkasteluvuosien ulkopuolella saksasta on tosin suomennettu joitakin kirjallisuushistoriallisia teoksia. Tällaisia ovat olleet muun muassa reseptiotutkimuksen tunnetuimmalta edustajalta Hans Robert Jaussilta suomennettu artikkeli *Kirjallisuushistoria kirjallisuustieteen haasteena*, joka ilmestyi osana Maria-Liisa Nevalan toimittamaa teosta *Kirjallisuudentutkimuksen menetelmiä* vuonna 1983 (Riikonen 2013 f: 274). Sen lisäksi H. K. Riikonen nimittää yhdeksi tärkeimmäksi kirjallisuudentutkimuksen suomennoksista saksasta käännettyä Erich Auerbachin teosta *Mimesis. Todellisuuden kuvaus länsimaisessa kirjallisuudessa*, joka ilmestyi suomeksi vuonna 1992 (mts. 275).

### 5.2.10 Maantiede. Henkilöhistoria. Historia

	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015	Yht.
<b>9 Maantiede. Henkilöhistoria. Historia</b>	4,5	8	5,5	4,53	1,5	2,5	8,83	11,08	5,75	52,19
902/904 Arkeologia. Esihistoria								1		1
908 Paikallishistoriat. Kotiseutu										
91 Maantiede. Matkat	3	5		2,5				1,33	1,25	13,08
929 Henkilöhistoria. Elämäkerrat. Muistelmat. Matriikkelit	1,5	3	5,5	1,53	1	2,5	6,83	6,92	4,5	33,28
93/99 Historia. Maailmanhistoria				0,5	0,5		2	1,83		4,83

*Taulukko 18. Pääluokkaan 9 ja sen välittömiin alaluokkiin tilastoitu kirjallisuus.*

Viidenneksi eniten tietokirjallisuutta on luokiteltu maantiedettä, henkilöhistoriaa ja historiaa käsittävään pääluokkaan 9, joka 52,19 nimekkeellä ei jää paljoakaan jälkeen neljänneksi suurimman pääluokan 55,33 nimekkeestä (yhteiskuntatieteet ks. luku 5.2.5). Pääluokkaan luokitellun kirjallisuuden määrä ei yllätä, sillä niin maantieteellinen kirjallisuus kuin myös historiallinen kirjallisuuskin on ollut hyvin suosittua lukijoiden keskuudessa kautta suomennoskirjallisuuden historian (Mänttari 2013 b: 221 & Riikonen 2013 g: 411).

Pääluokan 9 kirjallisuutta onkin mielenkiintoisinta tarkastella sen suhteen, miten kirjallisuus on jakautunut alaluokkiin. Kuten monissa aiemmissa pääluokissa, myös pääluokka 9 sisältää yhdistelmäluokkia: 902/904 ja 93/99. Kuitenkin selkeästi suurin alaluokka on kolminumeroinen 929 *Henkilöhistoria. Elämäkerrat. Muistelmat. Matriikkelit*, eikä mikään muu pääluokan 9 alaluokka yllä lähellekään tähän alaluokkaan luokitellun kirjallisuuden lukumäärää: 33,28 nimekettä muodostaa yhteensä 63,77 % pääluokkaan 9 luokitellusta kirjallisuudesta. Näin ollen taulukon 16 lukuarvojen perusteella voidaan myös todeta, etteivät pääluokkaan 9 kuuluvat yhdistelmäluokat vääristä tulosta, vaan alaluokka 929 on yksiselitteisesti pääluokan suurin. Joskin on yllättävää, että alaluokkaan 929 tiiviisti aihepiiriltään liittyvä historian ja maailmanhistorian yhdistelmäluokka 93/99 sisältää niin vähän kirjallisuutta alaluokkaan 929 verrattuna. Taulukosta 16 nimittäin nähdään myös, että tarkasteluvuosina saksasta on käännetty maantiedettä ja matkoja käsittelevää kirjallisuutta enemmän kuin historiaa ja maailmanhistoriaa käsittelevää kirjallisuutta. Joskin historian voidaan kuitenkin myös väittää olevan merkittävin aihepiiri pääluokassa 9, sillä vaikka luokittelun perusteella esihistoria, paikallishistoriat, henkilöhistoria ja maailmanhistoria erotetaan kaikki toisistaan, nämä kaikki voidaan silti mieltää osaksi historiaa käsittelevää kirjallisuutta.

Tarkasteluvuosien välisestä vaihtelusta ei taulukon perusteella voida sanoa paljoakaan, sillä saksasta käännetyn kirjallisuuden määrä vaihtelee kautta tarkastelujakson. Kaikista vähiten pääluokkaan luokiteltua kirjallisuutta on tilastoitu vuonna 1995 ja eniten puolestaan vuonna 2010. Kiinnostavinta tässä on ehkä huomata, että vaihtelu voi olla noin kymmenen nimekkeen luokkaa vuodesta riippuen, vaikka yleisestikin näyttää, että pääluokkaan 9 luokiteltua kirjallisuutta suomennetaan saksasta noin 4-8 nimekkeen verran vuodessa.

Alaluokkakohtaisesti mielenkiintoisinta vaihtelua esiintyy maantieteiden ja matkojen alaluokassa, sekä alaluokassa 929. Maantieteen ja matkojen alaluokassa 91 saksasta suomennetun tietokirjallisuuden julkaisumäärät näyttävät liikkuvan noin 0-3 nimekkeen välillä, joskin poikkeuksena tähän on ollut tarkasteluvuosi 1980, jolloin alaluokkaan luokiteltiin yhteensä 5 nimekettä. Niin ikään alaluokkaan 929 luokiteltua kirjallisuutta on julkaistu tarkasteluvuosina noin 1-5 nimekkeen verran, josta poikkeavimmat, lähes 7 nimekkeeseen yltävät lukumäärät sijoittuvat tarkasteluvuosille 2005 ja 2010. Tosin kuten jo yhteiskuntatieteitä käsittelevässä luvussa 5.2.5 todettiin, toisen maailmansodan lopusta oli vuonna 2005 kulunut 60 vuotta, mikä on varmasti myös osaltaan vaikuttanut historiallisen kirjallisuuden julkaisumääriin.

Maantieteen alaa edustavat aineistossa niin maantiedettä käsittelevät tietokirjat kuin myös matkakirjallisuus ja matkaoppaat. Joidenkin maantieteen käännösten voidaan sanoa olevan tietokirjallisuuden alalla ensimmäisten urauurtavien tekstien joukossa (Riikonen 2013 g: 414). Maantiede on myös kiinnostanut lukijoita, minkä myötä esimerkiksi suomalaisten tutkimusmatkailijoiden ruotsiksi kirjoittamia teoksia on suomennettu runsaasti (mts. 411). Tästä onkin seurannut se, että suurin osa varhaisista maantieteen käännöksistä on tehty ruotsista. Ulkomaisilta tutkijoilta on lähinnä käännetty kuvauksia kaukaisista maista. Samoin Suomea koskevat maantieteelliset, etnografiset ja historiallis-etnografiset teokset ovat olleet käännösten kohteena. (Mts. 411.) Näitä käännettäessä tosin on ollut huomattavissa samainen ilmiö kuin varhaisissa eläintieteen käännöksissä: teokset oli sovitettava Suomen oloihin, sillä Suomea koskevat tiedot saattoivat olla puutteellisia tai virheellisiä (mts. 416).

Saksan kielen merkitys maantieteen alan suomennoksissa näkyy muun muassa siinä, että jo niinkin aikaisin kuin vuonna 1860 ilmestyi J. O. Forsmanin saksasta mukailtu

teos *Tietoja maailman kansoista, heidän tavoista, uskonnoista ja vaiheista* (Riikonen 2013 g: 415). Myös saksankielinen maantieteen sanasto on selvästi ollut tarpeen, sillä vuonna 1912 ilmestyi Suomen Maantieteellisen Yhdistyksen asettaman toimikunnan laatimana *Maantieteilijäin saksalais-suomalainen sanasto* (mts. 418).

Toisen maailmansodan jälkeen maantieteen alan suomennoksia ei ole ilmestynyt kuin harvakseltaan, sillä alan kirjallisuus on koostunut joko suomalaisesta tuotannosta tai englanninkielisestä aineistosta. Suomennosten joukossa onkin ollut enimmäkseen yleisölle tarkoitettua maantieteellistä tietokirjallisuutta. (Riikonen 2013 g: 426.) Suomennosten harvaan joukkoon mahtuu kuitenkin myös saksasta suomennettua tietokirjallisuutta. Vuosina 1957–1958 julkaistiin saksankielisen *Die Erde* -teoksen pohjalta suomeksi Antero Mannisen ja Hannu Tarmion toimittama, yli 1000-sivuinen *Maapallomme I-II*. Kirjayhtymä tuotti myöhemmin saksalaisen Werner Ludewigin toimittaman alkuteoksen pohjalta suomeksi teossarjan *Maailmantieto*, joka julkaistiin vuosina 1980–1982. (Mts. 427.) Kaksi tämän kymmenniteisen teossarjan osaa esiintyy myös tämän tutkimuksen aineistossa vuonna 1980 (*Maailmantieto. 1, Afganistan – Belgia* ja *Maailmantieto. 2, Belize – Etelä-Afrikka*). Yhtä lailla maantiedosta on julkaistu vuonna 1988 Gummerruksen neliosainen saksalaisten alkuteoksen pohjalta tehty *Maailma jossa elämme*. Niin ikään saksalaiseen alkuteokseen perustuu Weilin+Göösien neliosainen *Maailmalla*-sarja, joka ilmestyi vuonna 2008, mutta useiden suomentajien suomennos oli tehty englanninkielisestä laitoksesta. (Mp.) Aineistossa esiintyy lisäksi vuonna 1975 julkaistu Gustav Fochler-Hauken *Aikamme maailma* ja *Aikamme maailma. 1, Aluemaantiede 1*.

Maantieteilijöiden ja tutkimusmatkailijoiden esitysten lisäksi matkakirjallisuuden alalla on suomennettu myös seikkailijoiden, turistien ja kulttuurimatkailijoiden teoksia (Riikonen 2013 h: 518). Varhaisimmat näistä ovat jo ennen 1900-luvun alkua laadittuja matkakuvauksia, joista esimerkkinä mainittakoon Goethen Italian matkasta julkaistu *Italian matka päiväkirjoineen*, jonka Sinikka Kallio suomensi vuonna 1992 (mts. 519). Toisen maailmansodan lopusta noin 1960-luvun alkuun julkaistiin runsaasti matkakirjallisuutta: Werner Söderström Osakeyhtiö omisti matkakirjallisuudelle oman sarjansa, *Sininen nauha*, jossa ilmestyi kaiken kaikkiaan 47 nimekettä vuosina 1949–1956 (mts. 524). Sarjassa julkaistiin myös esimerkiksi saksasta suomennettu Heinrich Harrerin *Seitsemän vuotta Tiibetissä* vuonna 1953

(mts. 525). Aineiston joukosta löytyy yksi Heinrich Harrerin teos: Ilona Seveliuksen suomentama *Viimeiset paratiisit: matkaseikkailu unohdettujen kansojen pariin* julkaistiin vuonna 1980 ja Fennica-tietokannassa se on saanut luokitukseksi 91. Sen lisäksi aineistossa on kolme teosta, joiden asiansanojen joukkoon kuuluu *matkakertomukset*. Näistä kolmesta teoksesta ainoastaan Thomas Brunnsteinerin vuonna 2010 julkaistu *Jäämerelle saakka: kaksitoista matkakertomusta* on saanut ainoastaan luokituksen 91. Sen sijaan M. Basilea Schlinkin *Pyhällä paikoilla: paikka jossa seisot on pyhä maa* (1990) on luokiteltu alaluokan 91 lisäksi myös alaluokkaan 24 ja Herman Hessen *Kulkija* (2010) on saanut luokitukseksi 82, 91 ja 92.

Matkakirjojen lisäksi myös matkaoppaita on käännetty ja kirjoitettu runsaasti (Kivistö 2013: 547). 1950–1960-luvuilla keskityttiin matkailuun Euroopassa, kun taas 1970-luvulla annettiin ohjeita autolomien viettoon ja kirjoitettiin oppaita silloisista suomalaisten suosikkikohteista, kuten Kanariansaarista (mts. 547–548). 1980-luvulla käännetyt matkaoppaat koostuivat pääosin ohjeista nuorille ja interreilaajille ja aivan viime aikoina 1990–2000-luvuilla suosituimmat oppaat ovat käsitelleet kaupunkilomia (mts. 548). Aineistossa on edustettuna niin suurempiin kohteisiin keskittyvät matkaoppaat, *Matkustamme Sisiliaan: pieni matkaopas* (1975), kaupunkilomiin erikoistuneet oppaat, *Lontoo ympäristöineen: kulttuurimatkailijan opas* (1990 ja *Pariisi ympäristöineen: kulttuurimatkailijan opas* (1990), sekä automatkailua käsittelevät oppaat, *Automatkailijan Eurooppa: 26 kauneinta matkailureittiä: nähtävyydet, kartat, kuvat* (2015). Kaikki edellä mainitut matkaoppaat on luokiteltu alaluokkaan 91.

Historiaa käsittelevän suomennoskirjallisuuden määrä ei yllätä, sillä suomalaisten lukijoiden kiinnostus historiaa kohtaan on ollut suurta (Mänttari 2013 b: 221). Yleisen historian alalta ilmestyneet merkittävät tutkimukset ovat pitkälti olleet suomennosten varassa (mp.). Niin suomennoshistorian kuin myös tämän tutkielman aineiston näkökulmasta historiateosten kirjo on suuri ja suomennettuja nimekkeitä on runsaasti.

Suomennoshistorian alussa historian suomennokset olivat pääosin erilaisia koululaitosten käyttöön tarkoitettuja oppikirjoja. Ensimmäisiä saksalaisia vaikutteita oli suomennosten joukossa nähtävissä jo 1800-luvulla. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran ensimmäinen historiasuomennos oli nimenomaan oppikirja, *Yhteinen historia kansa-koulujen tarpeeksi* vuodelta 1847. Alkuteoksen tekijä oli saksalainen

historioitsija Gottfried Gabriel Brewdow. (Mänttari 2013 b: 221.) Teos sai uuden suomennoksen vuonna 1858 nimellä *Ensimmäiset alkeet ihmiskunnan historiassa alkawille* ja tällä kertaa teoksessa myös mainitaan tekijän nimi, sillä vuoden 1847 julkaistusta se puuttui. Tämä versio tosin on tiedettävästi käännetty ruotsinkielisen mukaelman pohjalta. (Mts. 222.) Ensimmäinen laaja teossarja maailman historiasta oli SKS:n *Kertomuksia ihmiskunnan historiasta I-VII*. Se julkaistiin vuosina 1864–1874 ja sen esikuvana toimi A. W. Gruben *Characterbilder aus der Gesichte und Sage*. Todellisuudessa teossarja on loppujen lopuksi uusi itsenäisesti laadittu kokonaisuus, jossa Gruben teosta on käytetty vain lähteenä muiden alkusanoissa lueteltujen teosten rinnalla. (Mts. 223.) Samoihin aikoihin SKS julkaisi tosin myös toisenkin historiateoksen, Wilhelm Pützin *Yleisen historian oppikirjan I-III* vuosina 1865–1866. Edellä mainittujen lisäksi 1800-luvulla julkaistuista suurista saksasta käännetyistä historiateoksista on vielä mainittava neliosainen saksalaisen Georg Weberin *Yleinen ihmiskunnan historia. Sisältävä myöskin tärkeimmät sivistys-, kirjallisuus- ja kirkkohistorialliset tapahtumat*, joka julkaistiin vuosina 1883–1887. Kuitenkin oikeastaan vain teoksen ensimmäistä osaa voidaan pitää suomennoksena, kun taas muut ovat Gruben teoksen tapaan eri lähteistä koottuja mukaelmia. (Mts. 224.) Ensimmäisen maailmansodan ja Suomen sisällissodan jälkeen yleistä ja ulkomaista historiaa käsittelevien teosten määrä väheni väliaikaisesti (mts. 230), kunnes tilanne taas elpyi toisen maailmansodan jälkeen (mts. 231). Toisen maailmansodan jälkeen saksasta on suomennettu maailmanhistoriaa käsittelevät Veit Valentinin *Maailmanhistoria I-II* (1953), J. R. von Salisin suurvaltapolitiikkaa ja maailmansotien syntyhistoriaa käsittelevä *Uudemman ajan maailmanhistoria* (1965–1966) ja saksalaiseen alkuteokseen pohjaava, todellisten asiantuntijoiden kirjoittama *Suuri maailmanhistoria 1-4* (1967–1970) (mts. 232–233).

1900-luvulla historian alalla suomennettiin niin alan uraa uurtavia perusteoksia kuin myös suurelle yleisölle tarkoitettuja tietokirjoja (Mänttari 2013 b: 228). Saksasta suomennetuista teoksista Pia Mänttari mainitsee historiantutkimusta käsittelevässä artikkelissaan muun muassa juristin ja kirkko-oikeuden tuntijan Rudolph Sohmin *Kirkkohistorian johtavat aatteet* vuodelta 1899 (mp.). Ennen ensimmäistä maailmansotaa suosittuja olivat myös sosialismin historiaa käsitelleet teokset mm. Marxilta, Engelsiltä ja Kautskyilta (mts. 229). Aineistosta ei edellisten historiaan luokiteltuja teoksia löydy, mutta asiasanojen perusteella poliittista historiaa ja



kommunistisia puolueita käsitellään aineistosta löytyvässä Hermann Beyer-Thoman vuonna 1990 ilmestyneessä teoksessa *Vasemmisto ja vaaran vuodet*, joka on luokiteltu alaluokkiin 32 ja 93/99.

Myös maailmansodista on suomennettu paljon kirjallisuutta. Ensimmäinen laaja esitys ensimmäisestä maailmansodasta oli saksasta suomennettu Erich Volkmannin *Maailman sota 1914–1918*, joka ilmestyi WSOY:n kustantamana vuonna 1932 (Mänttari 2013 b: 231). Toisen maailmansodan jälkeen julkaistiin puolestaan runsaasti sodan yksityiskohtia ja yksittäisten henkilöiden muistelmia käsittelevää suomennoskirjallisuutta, eikä näiden suosio ole sen jälkeen laantunut (mts. 232). Juurikin toisesta maailmansodasta on julkaistu paljon saksalaisten kirjoittajien teoksia, kuten esimerkiksi *Kurt von Tippleskirchin* laaja toisen maailmansodan yleisesitys *Toisen maailmansodan historia* (1959–1960) ja yksittäisiä taisteluja, tapahtumasarjoja ja rajattuja kuvauksia käsittelevä Earl F. Ziemken *Saksalaisten sotatoimet Pohjolassa 1940–1954* (1963) sekä juutalaisten kohtalosta kertova Wolfgang Benzin *Holokausti* (2000) (mts. 236). Benzin teos löytyy myös tämän tutkielman aineistosta, mutta Fennica-tietokannassa se on luokiteltu alaluokkaan 32. Aineistosta löytyviä toista maailmansotaa käsitteleviä teoksia ovat myös H. S. Hegnerin *Kolmas valtakunta: synty, nousu ja tuho* (1995), Paul Carellin *Poltettu maa: taistelut Volgan ja Veikselin välillä* (2005) ja Jörg Friedrichin *Suuri palo: liittoutuneiden pommitukset Saksassa 1940–1945* (2005), jotka on kaikki luokiteltu alaluokkiin 35 ja 93/99. Kuitenkin suurin osa aineiston joukossa olevasta toista maailmansotaa käsittelevästä kirjallisuudesta koostuu muistelmakirjallisuudesta, jota käsitellään tässä luvussa myöhemmin.

Historian alalta nostetaan vielä ennen elämäkerrallista kirjallisuutta esille kulttuurihistoria ja esihistoria. Kulttuurihistorian alalla renessanssia käsittelevää käännöskirjallisuutta on julkaistu paljon (Riikonen 2013 i: 250). Esimerkkinä mainittakoon muun muassa Jacob Burckhardtin *Italian renessanssin sivistys*, jonka suomennos ilmestyi vuonna 1956 (mp.). Muita laajoja saksasta suomennettuja kulttuurihistoriallisia teoksia ovat muun muassa olleet Egon Friedellin *Uuden ajan kulttuurihistoria* (1930–1933), Johan Huizingan *Leikkivä ihminen. Yritys kulttuurin leikkiaineeksi määrittelemiseksi* (1947) ja Hermann Glaserin *Nykyajan pieni kulttuurihistoria* (1968) (mts. 252–253). 1900-luvun lopulta lähtien kulttuurihistorian

alan julkaisuissa on keskitytty suppeampiin esityksiin yksittäisistä esineistä, asioista tai ilmiöistä. Tarkasteluvuosien ulkopuolelle ovat osuneet esimerkiksi Wolfgang Schivelbuschin *Nautintoaineiden kulttuurihistoria* (1986) ja Hans-Joachim Neubauerin *Huhu. Kuulopuheen kulttuurihistoriaa* (2004). (Mts. 261–263.) Asiasanahaun perusteella kulttuurihistoriaa ja tapakulttuuria käsittelee kuitenkin aineistosta löytyvä Asfa-Wossen Asseraten vuonna 2005 julkaistu *Sivistynyt käytös*, joka on saanut luokituksen 39 ja 93/99. Esihistorian alalta nostetaan puolestaan esiin ainoa alaluokkaan 902/904 *Arkeologia. Esihistoria* luokiteltu teos: Gudrun Sulzenbacherin vuonna 2010 julkaistu *Ötzi, Alppien jäämies: ainutlaatuinen löytö yli 5000 vuoden takaa*.

Pääluokan 9 suosituin alaluokka 929 *Henkilöhistoria. Elämäkerrat. Muistelmat. Matriikkelit* sisältää elämäkerrallisen kirjallisuuden lisäksi myös omaelämäkerrallista kirjallisuutta, kuten muistelmia ja kirjeitä. Käsitellään lopuksi vielä tähän alaluokkaan kuuluvan kirjallisuuden historia ja verrataan sitä aineistossa löytyviin esimerkkeihin.

Elämäkerrallisen ja omaelämäkerrallisen kirjallisuuden suosio on Suomessa suurta kautta aikojen ja se on jatkunut näihin päiviin asti (Riikonen 2013 b: 465). Kuten aiemmin on kuitenkin tässäkin tutkielmassa todettu, raja faktan ja fiktion välillä on kyseisessä kirjallisuudenlajissa kaikista horjuvin ja osa elämäkerrallisesta tai omaelämäkerrallisesta kirjallisuudesta onkin luokiteltu Fennica-tietokannassa kaunokirjallisuuden alaluokkaan 830 ja täten kyseiset nimekkeet on rajattu tämän tutkielman ulkopuolelle. Tämä pitää erityisesti paikkansa omaelämäkerrallisen kirjallisuuden osalta, vaikka sillä on tietokirjallisuuden puolellakin oma alaluokkansa (Kosonen 2013: 482). Rajauksesta huolimatta tosin tämä kirjallisuudenlaji on tuloksissa hyvin edustettuna.

Elämäkerrallisen kirjallisuuden suomentaminen on alkanut 1800-luvun lopulla, kun kansanvalistuksen nimessä suomennettavaksi valikoitui esikuvalliseksi katsottujen merkkihenkilöiden elämäkertoja (Riikonen 2013 b: 465). Näihin lukeutuivat lukuisat kansalliset, joskin ruotsinkieliset merkkihenkilöt, joiden elämäkerrat suomennettiin luonnollisesti ruotsista (mts. 466). Kansallisten merkkihenkilöiden ohella käännettiin myös paljon uskonnollisten johtajien ja hengenmiesten ja -naisten elämäkertoja (mts. 469). Näihin lukeutui muun muassa jo aiemmin tässä tutkielmassa käsitelty Martti Luther. Yksi merkittävimmistä Lutheria käsittelevistä elämäkertoista suomennettiin jo

vuonna 1851. Kyseessä oli Gothilf Heinrich von Schubertin *Tohtori Martti Lutheruksen elämäkerta Joh. Mathesiuksen mukaan*. Niin ikään vuosina 1901–1903 julkaistiin Theodor Kolden 850-sivuinen Luther-elämäkerta. (Mp.) Vaikka aineistosta löytyy Martti Lutherin teoksia, yhtäkään elämäkerrallista teosta aineistossa ei ole. Aineistosta löytyy kuitenkin jo luvussa 5.2.4 käsitellyn M. Basilea Schlinkin vuonna 1975 käännetty omaelämäkerta *Elämäni Jumalan yhteydessä: omaelämäkerta*.

Esikuvallisiin henkilöihin lukeutuivat myös tieteilijät. 1800-luvulla saksalaiset filosofit korostivat omaelämäkerran kirjoittamisen merkitystä ihmisen ymmärtämisen kannalta (Kosonen 2013: 482), minkä vuoksi voisi kuvitella heidän elämäkertojensa esiintyvän aineistossakin. Tutkijoiden elämäkertojen suomentaminen on kuitenkin jäänyt vähäiseksi ja esimerkiksi aineistossakin esiintyneen Sigmund Freudin elämäkerrat on käännetty englannista (Riikonen 2013 b: 480). Vaikka aineistossa ei esiinnykään tutkijoiden elämäkertoja, niitä on kuitenkin käännetty saksasta. Esimerkkeinä mainittakoon muun muassa Wilhelm Bölschen elämäkerrallinen kuvaus evoluutioteorian kehittäjästä Darwinista vuodelta 1900 (mts. 471), Johan Huizingan suppeahko Erasmus Rotterdamilaisen elämäkerta vuodelta 1953 ja Albrecht Fölsingin Einsteinista vuonna 1999 julkaistu *Albert Einstein: elämäkerta* (mts. 480).

Tutkijoiden lisäksi lukijoita ovat kiinnostaneet myös erilaisten kuuluisuuksien, kuten taiteilijoiden, näyttelijöiden, kirjailijoiden ja säveltäjien elämäkerrat. Taiteilijoiden elämäkertoja suomennettiin erityisesti ennen ensimmäistä maailmansotaa (Riikonen 2013 b: 471). Aineiston joukossa löytyy muun muassa Wassily Kandinskyn elämäkerrallinen teos *Kandinsky: kuvataiteen toisinajattelija*, joka on julkaistu vuonna 1985. Maailmansotien välisenä aikana suomennettiin puolestaan runsaasti Itävallan juutalaisen Stefan Zweigin elämäkerrallisia romaaneja (mts. 473). Vaikka Zweigin romaanit eivät sisälläkään fiktiivisiä aineksia (mp.), Fennica-tietokannassa ne on silti luokiteltu kaunokirjallisuuden alaluokkaan 830-3, joten niitä ei ole mielekästä käsitellä tämän tutkielman yhteydessä. Stefan Zweigilta on kuitenkin suomennettu hänen oma muistelmateoksensa *Eilispäivän maailma* vuonna 1945. (Mp.) Kirjailijoista mainittakoon lisäksi vielä Johann Wolfgang von Goethe, jonka omaelämäkerta *Aus meinem Leben. Dichtung und Wahrheit 1811–1833* julkaistiin vuosina 1924–1925 J. A. Hollon suomennoksena kokonaisuudessaan nimellä *Tarua ja totta* (Kosonen 2013: 487). Tästä otettiin toinen painos jo vuonna 1932 ja siitä on ilmestynyt vielä 10 vuotta

ennen ensimmäistä tarkasteluvuotta neljäs painos vuonna 1965, mutta tämän jälkeen uusintapainoksia ei ole otettu. Lisäksi tarkasteluvuosien ulkopuolella on Goetheltä suomennettu myös toinen matkamuistiinpanoihin ja päiväkirjoihin perustuva omaelämäkerrallinen teos *Italian matka päiväkirjoineen* vuonna 1992. (Mp.) Aineistossa esiintyviä kirjailijoiden elämäkertoja ovat muun muassa Hermann Hessen itsensä kirjoittama *Kulkija* (2010) ja W. G. Sebaldin *Saturnuksen renkaat: pyhiinvaellus Englannissa* (2010). Molempien teosten asiasanojen joukossa on mainittuna *muistelmat*, mikä antaa ymmärtää teosten olevan omaelämäkerrallisia.

Taiteilijoiden ja kirjailijoiden lisäksi myös säveltäjät ovat olleet edustettuna saksasta suomennetun tietokirjallisuuden historiassa ja tämän tutkielman aineistossa. Säveltäjäbiografioita on julkaistu pääosin 1950-luvun lopulla esimerkiksi Bachista, Beethovenista ja Brahmsista (Riikonen 2013 b: 478). Tarkasteluvuosien ulkopuolelle ovat jääneet myös Mozartista tehdyt elämäkerralliset teokset: Wolfgang Hildesheimerin *Mozart* ilmestyi Seppo ja Päivi Heikinheimon suomentamana vuonna 1984 ja Elias Norbertin *Mozart. Neron muotokuva* julkaistiin 2004 Aulikki Vuolan suomentamana (mp). Aineiston joukosta puolestaan löytyy Esther Meynellin kirjoittama *Pikku kronikka: Anna Magdalena Bach: säveltaiteen nero elämäntoverinsa muistoissa* (1985).

Esittävien taiteilijoiden elämäkertoja ei ole suomennettu paljon, mutta heidän muistelmiaan sitäkin enemmän (Riikonen 2013 b: 479). Aineiston joukossa niitäkin on ja esimerkkinä mainittakoon muun muassa Mirja Rutasen suomentama Marlene Dietrichin *Elämäni* (1980) ja laulaja Thomas Quasthoffin muistelmateos *Minun ääneni* (2005). Urheilijoiden elämäkertoista nostetaan aineistosta puolestaan esimerkiksi Karin Sturmin kirjoittama *Sebastian Vettel: henkilökuva* (2015).

Naiset ovat saaneet ääneensä kuuluviin vasta miehiä myöhemmin. 1900-luvun alussa naisista kirjoitetut ja suomennetut elämäkerrat olivatkin harvinaisia ja suppeita (Riikonen 2013 b: 471) ja omaelämäkerrallisen kirjallisuuden osalta naiset tekivät läpimurron vasta niinkin myöhään kuin 1970–1980-luvun taitteessa (Kosonen 2013: 491). Aineistossa ovat edustettuna edellä mainittujen M. Basilea Schlinkin ja Marlene Dietrichin lisäksi muitakin merkittäviä naisia. Christoph von Marschallin kirjoittama *Michelle Obama* julkaistiin vuonna 2010 ja lisäksi vuonna 2005 Gummerus on kustantanut Reinhard Barthin teoksen *Historian suurnaiset*. Molemmat teokset on

luokiteltu vain alaluokkaan 929. Barthin teoksen kaltaiset suurelle yleisölle laaditut alueellisesti tai ajallisesti laajat, mutta yhteen tiettyyn ilmiöön keskittyvät teokset ovatkin olleet suosittuja historian alan suomennoksia 1990-luvusta eteenpäin (Mänttari 2013 b: 233). Sellaiseksi voidaan myös mieltää aineistosta niin ikään Gummeruksen kustantama Detlef Gürtlerin *Kroisokset: rikkaiden historia faaraaista Bill Gatesiin* (2005), joka on luokiteltu alaluokkiin 33 ja 929.

Kuitenkin yksi merkittävimmistä saksasta suomennetun elämäkerrallisen ja omaelämäkerrallisen kirjallisuuden aiheista on historian alaluokan tapaan ollut toinen maailmansota. Sota-ajan suomennosten historia alkoi, kun ensimmäisen maailmansodan jälkeen suomennettiin sodanaikaisten poliitikkojen ja sotilaiden elämäkertoja ja muistelmia (Riikonen 2013 b: 471). Saksasta on suomennettu muun muassa Erich Ludendorffin *Sotamuistelmani 1914–1918* vuonna 1919 ja saksalaisen kulttuurihistorioitsijan Valerian Torniuksen kirjoittama Romanovin sukua käsittelevä *Romanovien loisto ja luhistuminen. Erään hallitsijasuvun historia pienoiskuvina* vuonna 1939 (mts. 472).

Myös toisella maailmansodalla oli vaikutusta siihen, keiden elämäkertoja suomennettiin. Erityisessä keskiössä olivat sellaiset poliitikot ja sotilaat, joilla oli ollut vaikutusta sodan tapahtumiin. Natsi-Saksan johtajien muistelmista on suomennettu teokset muun muassa Rudolf Hössiltä, Albert Speeriltä ja Joseph Göbbelsiltä (Kosonen 2013: 491). Kuitenkin yksi suosituimmista toisen maailmansodan johtohahmoista on ollut Adolf Hitler (Riikonen 2013 b: 473). Hitleriä on käsitellyt muun muassa Werner Maser elämäkerrassa *Adolf Hitler. elämä ja teot*, joka on suomennettu vuonna 1974. Aineistossa Hitleriä käsitellään alaluokkaan 929 luokitellussa Uwe Bahnsenin teoksessa *Bunkkeri: Hitlerin viimeiset päivät*, jonka Weilin+Göös on julkaissut vuonna 1980. Tämän lisäksi aineistossa on kolme muuta Hitleriin liitettävää elämäkerrallista teosta: Guido Knoppin *Hitlerin naiset ja Marlene* (2005), Albert Zollerin toimittama Christa Schroederin muistelmateos *Hitlerin yksityissihteeri kertoo* (2005) ja Erich Kempkan muistelmateos *Olin Hitlerin autonkuljettaja: Führerin palveluksessa 1932–1945* (2010). Lisäksi toisen maailmansodan merkkihenkilöistä nostetaan esiin aineiston joukossa ollut elämäkerrallinen teos Saksan Helsingin-lähettiläänä toimineesta diplomaatista Wipert

von Blücheristä, jota on käsitelty Michael Jonasin teoksessa *Kolmannen valtakunnan lähettiläs: Wipert von Blücher ja Suomi* (2010).

Omaelämäkertoissa on käsitelty viime vuosikymmenten aikana lähihistoriaa ja ajankohtaisia asioita, minkä seurauksena vuosituhaten vaihteessa toisesta maailmansodasta ja juutalaisvainoista kertovia päiväkirjoja ja kirjeitä on suomennettu runsaasti. 1960-luvun jälkeen tyypillisiä julkaisuja ovat olleet erilaiset vankila- ja keskitysleiripäiväkirjat, sotamuistelmat ja sodanaikaiset raportit, omaelämäkerrat, omakuvat, yksinpuhelut ja itsetutkiskelut. (Kosonen 2013: 490–491.) Esimerkkinä juutalaisvainoihin liitettävistä päiväkirjoista Päivi Kosonen mainitsee omaelämäkerrallista kirjallisuutta käsittelevässä artikkelissaan Victor Klempererin vuonna 2001 julkaistun *Haluan todistaa: päiväkirjat 1933–1945* (mp.). Teoksen nimen perusteella aineistossa on ainakin yksi omaelämäkerrallinen selviytymistarina: Marie Jalowicz Simonin *Sitten juoksin pakoon: juutalaistytön selviytymistarina 1940–1945* (2015).

Juutalaisten lisäksi saksasta on suomennettu toisen maailmansodan aikaisten hävittäjälentäjien ja saksalaisten perheiden elämäkerrallisia ja omaelämäkerrallisia teoksia. Asiasanahauulla löytyy yhteensä seitsemän teosta, joiden asiasanaoissa esiintyy hakusanat *toinen maailmansota* ja *sotilaslentäjät*. Teokset on esitelty tarkemmin luvussa 5.2.5, mutta ne ovat kaikki yhtä lukuun ottamatta luokiteltu alaluokkiin 35 ja 929. Yksi teos on näiden lisäksi luokiteltu myös alaluokkiin 65 ja 82. Erään saksalaisen perheen tarina kerrotaan puolestaan Wibke Bruhnsin teoksessa *Isäni maa: saksalaisen perheen tarina* (2010) ja toisen saksalaisen perheen tarina Saksan demokraattisen tasavallan ajalta esitellään Maxim Leon teoksessa *Talviuni Berliinissä: itäsaksalaisen perheen tarina* (2010). Molemmat teokset on luokiteltu alaluokkiin 929 ja 93/99. Näiden lisäksi syyllisyyttä ja kansallissosialismia on käsitelty myös aineistosta löytyvässä Peter Sichrovskyn teoksessa *Syntynyt syylliseksi: natsiperheiden lapsia* (1990), joka on saanut luokitukset 316, 32 ja 929.

Subjektiiviseksi mielletävää muistelmakirjallisuutta on siis alettu kääntää enemmän vasta 1970-luvulta lähtien siinä missä elämäkerrallisella kirjallisuudella on pidemmät perinteet (Kosonen 2013: 482). Kuten aiemmin on todettu, perinteisesti muistelmia ovat kirjoittaneet kuuluisat miehet, muutamia yläluokkaisia ja oppineita naisia lukuun ottamatta, mutta he ovat jääneet miesten jalkoihin aina 1900-luvun jälkipuolelle

saakka. Nykyään tilanne on lähes päinvastainen (mp.) ja tällä hetkellä käännöskirjallisuuden lukijakuntaa kiinnostavat merkkihenkilöiden lisäksi myös tavallisten ihmisten elämäntarinat (mts. 483). Omaelämäkerta ja muistelmakirjallisuuden kirjoittajakunta laajeni jo 1960–1980-lukujen välillä, kun muistelmia kirjoittivat suurmiesten lisäksi niin tavalliset ihmiset kuin myös ne, jotka eivät aiemmin olleet saaneet ääntään kuuluviin (mts. 489). Erityisesti 1990-luvun alussa omaelämäkerrallisessa kirjallisuudessa korostettiin henkilökohtaisuutta ja ihailtiin yksilöllisyyttä. Samalla omaelämäkerrallisen kirjallisuuden suomennosmäärät kasvoivat ja muistelmia julkaistiin enemmän muun muassa yhteiskunnan toisinajattelijoilta sekä marginaalisiin ja alakulttuureihin kuuluvilta ihmisiltä. (Mts. 494.) Vuosituhannen vaihteen jälkeen suurin osa suomennosmuistelmista koostuukin erilaisista alkoholistien ja narkomaanien kääntymyskertomuksista, sairaiden ja syömishäiriöisten selviytymistarinoista, vanhenemistilityksistä tai erityyppisestä lohdutuskirjallisuudesta (mts. 496). Huumeriippuvaisten muistelmia löytyy itse asiassa tämänkin tutkielman aineistosta kaksi, kun aineistosta haetaan teoksia asiasanalla *narkomaanit*: Christiane V. Felscherinowin vuonna 2015 julkaistut *Christiane F.: minun toinen elämäni* ja *Huumeasema Zoo*. Teokset kustantanut Sammakko onkin erikoistunut juuri kriittisten toisinajattelijoiden, kokeilijoiden, anarkistien ja addiktien muistelmiin (mts. 494).

Vaikka osittain elämäkerralliseen kirjallisuuteen kuuluvat kirjeet on pääosin rajattu tutkimuksen ulkopuolelle, sillä ne usein luokitellaan kaunokirjallisuuden lisälukuun 830-6, on osa niistä kuitenkin luokiteltu myös pääluokkaan 9. Suomeksi julkaistuja kirjekokoelmia on vähän, mutta tästä huolimatta suomennoskirjallisuuden historiasta löytyy muutama saksasta suomennettu kirjekokoelma (Riikonen 2013 j: 497). Raija Pohjola on vuonna 1984 suomentanut 1800-luvun alun saksalaisen kirjailijan Georg Büchnerin kirjeitä niteeseen, jossa on lisäksi julkaistu Büchnerin näytelmien suomennokset. Büchnerin lisäksi teoksessa *Mestareita ja mestariteoksia* (1944) on julkaistu Rafael Koskimiehen käännösnäytteitä sisältävä tutkielma saksalaisen kirjailijan Heinrich von Kleistin kirjeistä. (Mts. 498.)

Franz Kafkan kirjeitä on suomennettu useammassakin teoksessa: *Kirjeitä Milenalle* (1971), *Kirjeitä Felicelle* (1976), *Kirjeitä perheelle* (1990). Samoin Rainer Maria Rilken kirjeitä on suomennettu vuonna 1997 julkaistuun teokseen *Hiljainen taiteen*

*sisin: kirjeitä vuosilta 1900–1926.* (Riikonen 2013 j: 498.) Kafka esiintyy aineistossakin Gustaf Janouchin vuonna 1995 suomennetussa muistelmateoksessa *Keskusteluja Kafkan kanssa: muistiinpanoja ja muisteluksia*, joka on luokiteltu alaluokkiin 82 ja 929. Lisäksi aineistosta löytyy keskitysleirissä teloitettun saksalaisen teologin Dietrich Bonhoefferin *Kirjeitä vankilasta 1943–1944*, joka ilmestyi ensimmäisen kerran vuonna 1963 ja jonka kolmas painos vuodelta 2005 on tilastoitu alaluokkiin 22/28 ja 929 (mp.). Teosten nimien perusteella kirjeitä sisältävät myös aineistosta löytyneet Harald Wesselin *Tussy eli Kolmekymmentä matkakirjettä Eleanor Marx-Avelingin vaiherikkaasta elämästä* (1980), Immanuel Kantin *Kirjeenvaihtoa 1759–1799* (2010) ja Georg Wilhelm Friedrich Hegelin *Kirjeenvaihtoa 1794–1815* (2015). Harald Wesselin teos on luokiteltu vain alaluokkaan 929, kun taas Immanuel Kantin teos on saanut vain pääluokkaluokituksen 1. G. W. F. Hegelin teoksella puolestaan on molemmat luokitukset eli 1 ja 929. Tämä kertoo siitä, ettei kirjeitä sisältävillä teoksilla todellakaan tunnu olevan kovinkaan yhtenäisiä luokitteluperusteita.

### 5.3 Kustantamot

Aivan kuten tietokirjallisuuden suomennoksista, myöskään tietokirjallisuuden kustantajista ei ole helposti saatavilla kattavia tilastoja (Hiidenmaa 2013: 98). Vaikka tämän tutkielman tarkoitus ei ole tarkastella tietokirjallisuuden kustantamista, aihepiiriä käsitelleissä analyysiluvuissa on esiintynyt lukuisia tietokirjallisuuden kustantajia. Tästä johtuen aineistosta on ollut helppo etsiä tietoa myös siitä, mitkä kustantamot kääntävät tietokirjallisuutta saksasta suomeksi. Saksasta suomennetun tietokirjallisuuden kustantamista olisi mielenkiintoista tarkastella laajemminkin, mutta se jääköön tässä tutkielmassa vain pintaraapaisuksi. Oheinen tarkastelu ei siis ole kattava, eikä se edes sisällä kaikkien aineiston teosten kustantamoja. Tähän lukuun onkin pyritty keräämään aineiston joukosta vain sellaisia kustantamoja, jotka on jo aiemmin analyysin yhteydessä mainittu ja joiden kustantamia tietokirjoja on aineistossa ollut viisi tai enemmän.

Aineiston suurin kustantamo on selkeästi WSOY, sillä se on julkaissut aineiston nimekkeistä yhteensä 40. Tämä ei yllätä, sillä WSOY:n kaltaiset suuret kustantamot



kustantavat tietokirjallisuutta monelta eri tieteenalalta (Hiidenmaa 2013: 100). Päälle kahdenkymmenen kustannetun teoksen pääsevät myös muut suuret kustantamot: Otava (26 nimekettä), Tammi (23 nimekettä) ja Gummerus (21 nimekettä). Tämän perusteella voidaan todeta, että saksasta suomennetun tietokirjallisuuden kustantaminen kuuluu suurten yleiskustantamojen toimintaan, mutta merkittävämpänä saksasta suomennetun tietokirjallisuuden suomentajana vaikuttaa tarkasteluvuosien perusteena olevan WSOY.

Vaikka kustantamojen joukossa on lukuisia suuria yleiskustantamoja, aineiston toiseksi suurin kustantaja heti WSOY:n jälkeen on kuitenkin Suomen antroposofinen liitto, joka on kustantanut aineiston nimekkeistä yhteensä 32 nimekettä. Näiden nimekkeiden myötä Suomen antroposofinen liitto on myös osaltaan vaikuttanut siihen, että Rudolf Steinerin teoksia löytyi aineistosta niin paljon. Samoin Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen kustantamo SLEY-kirjat (14 nimekettä) on ollut pääosin vastuussa aineiston Martti Lutheria käsittelevistä tietokirjoista. Näyttääkin siltä, että alalleen omistautuneilla erikoiskustantamoilla on siis ollut vaikutusta siihen, että aineistossa jonkin tietyn alan kirjallisuutta on julkaistu runsaasti. Toisaalta jälleen voidaan myös väittää, että kyseisten kustantamojen suureen osuuteen on puolestaan vaikuttanut se, että suurin osa kyseisen erikoisalan tietokirjallisuutta on julkaistu alkujaan saksaksi. Varmuudella ei siis voida sanoa, kummalla on ollut enemmän vaikutusta esimerkiksi aineiston antroposofisen kirjallisuuden suureen osuuteen: sillä, että Suomen antroposofinen liitto on aktiivisesti julkaissut alan kirjallisuutta vai sillä, että juuri kyseisen alan kirjallisuus on alkujaankin kirjoitettu saksaksi, jolloin on toki odotettuakin, että sitä esiintyy aineistossa kustantajasta riippumattakin.

Erikoiskustantamot syntyvät yleensä vastaamaan johonkin erityiseen tiedon tarpeeseen (Hiidenmaa 2013: 103), johon suuret yleiskustantamot eivät välttämättä kykene vastaamaan. Näin on ollut esimerkiksi lukuisten uskonnollisen kirjallisuuden kustantamiseen erikoistuneiden kustantamojen kohdalla (mp.). Suuret kustantamot keskittynevät julkaisemaan yleiskristillistä tietokirjallisuutta, minkä vuoksi uskonnollisilla yhdistyksillä on usein omaa julkaisu- ja kustannustoimintaa (mp.). Myös tämän tutkielman aineiston joukossa on esiintynyt uskonnollisia kustantamoja. Niistä merkittävimmät ovat SLEY-kirjojen lisäksi olleet Kirjaneliö, joka on julkaissut aineiston nimekkeistä yhteensä 13, Päivä-osakeyhtiö, joka on julkaissut yhteensä

kahdeksan nimekettä ja Kirjapaja, jonka kustantamia nimekkeitä on aineistossa yhteensä seitsemän.

Jotkin aineiston kustantamoista esiintyivät vain tiettyinä tarkasteluvuosina. Kirjayhtymän kustantamia teoksia (18 nimekettä) esiintyi vain vuosina 1975–1990. Samoin Weilin+Göösin kustantamat yhdeksän nimekettä sijoittuvat vain vuosille 1980–1990 ja Koala-kustannuksen yhdeksän nimekettä puolestaan vuosille 2000–2015. Aineiston perusteella ei voida kuitenkaan sanoa, miksi kustantamojen julkaisemia teoksia näyttää esiintyvän vain osana tarkasteluvuosista. Kyse voi esimerkiksi olla siitä, että kustantamolla ei ole ollut toimintaa kuin tiettyinä vuosina tai vaihtoehtoisesti siitä, että kustantamo on lopettanut saksasta suomennetun tietokirjallisuuden julkaisemisen. Toisaalta kyse voi myös olla siitä, että tarkasteluvuosille ei yksinkertaisesti ole sattunut kyseisen kustantamon teoksia. Mitä tulee Koala-kustannuksen suureen nimekemäärään, siihen tosin ovat vaikuttaneet lukuisat kustantamon julkaisemat toisen maailmansodan aikaisista hävittäjälentäjistä kertovat elämäkerralliset teokset. Kyseessä lienee siis jälleen erikoiskustantamosta, joka on keskittynyt tiettyyn aihepiiriin.

Edellä mainittujen lisäksi yli kymmenen kustannettua teosta löytyy aineiston joukosta myös Rastorilta (11 teosta). Muita aineistosta esiin nousseita kustantamoja, jotka ovat kustantaneet vähintään viisi aineiston teosta, ovat olleet muun muassa kukin kahdeksan nimekettä julkaisseet Karisto, Kansankulttuuri ja Perhemediat. Yliopisto- ja tutkimuskirjallisuuteen erikoistunut Gaudeamus (Hiidenmaa 2013: 105) on puolestaan kustantanut seitsemän nimekettä, kun taas samalla alalla toimiva Vastapaino (mp.) on julkaissut aineiston tietokirjoista viisi nimekettä. Lisäksi aineistossa on myös viisi Tutkijaliiton julkaisemaa teosta. Koska tässä tutkielmassa tarkastellaan tietokirjallisuutta, on hieman yllättävää, että juurikin yliopisto- ja tutkimuskirjallisuuteen erikoistuneilta kustantamoilta ei ole tämän enempää kirjallisuutta aineiston joukossa. Toisaalta tämä saattaa johtua siitä, että kysyntää ei ole tarpeeksi.

## 6 Johtopäätökset

Tutkielman tarkoitus oli selvittää, millaista tietokirjallisuutta saksasta on suomennettu viiden vuoden tarkasteluvälein aikavälillä 1975–2015. Tämä on tehty tarkastelemalla saksasta suomennetun tietokirjallisuuden määriä kunakin tarkasteluvuonna ja sitä, miten Fennica-tietokannasta aineistoon kerätyt nimekkeet jakautuivat UDK-luokituksen yhdeksään pääluokkaan ja näiden välittömiin alaluokkiin. Tuloksia on taustoitettu vertaamalla tilastoihin kerättyjä tietoja aineistokirjallisuudesta poimittuihin esimerkkiteoksiin, jotta saataisiin mahdollisimman laaja kuva siitä, millaista tietokirjallisuutta saksasta on suomennettu tarkasteluajavälillä verrattuna saksasta suomennetun tietokirjallisuuden historiaan.

Tutkielmassa käytetyllä menetelmällä kyettiin hyvin havainnollistamaan sitä, millaista tietokirjallisuutta saksasta on käännetty yksittäisenä tarkasteluvuonna. Jotta menetelmän avulla voitaisiin tehdä laajempia päätelmiä siitä, ovatko saksasta suomennetun tietokirjallisuuden aihepiirit vaihdelleet vuosista tai vuosikymmenistä toisiin, täytyisi tarkasteluvälin olla pienempi. Viiden vuoden tarkasteluvälillä kuitenkin nähdään vain yksittäisen vuoden tilanne ja tältä osin tulokset voivat olla vääristyneitä, mikäli juuri tarkasteluvuodeksi sattuneena vuonna tilanne onkin ollut jollain tavalla poikkeava verrattuna esimerkiksi tarkasteluvuotta ympäröiviin vuosiin. Tarkemman tuloksen saamiseksi olisikin otollisinta laajentaa tutkimusta tarkastelemaan jokaista vuotta ja vasta sitten verrata tuloksia toisiinsa, jotta kehityssuunnista voitaisiin varmuudella tehdä päätelmiä. Joskin jokaista vuotta tarkasteltaessakin tulisi ottaa huomioon, että myös Suomen kansalliskirjaston luokittelukäytänteet ovat saattaneet vuosien saatossa muuttua, joten täysin yksiselitteisesti ei voida verrata esimerkiksi 1970-luvun tuloksia 2010-luvun tuloksiin. Lisäksi ei myöskään käy kieltäminen, että menetelmä on tilastointivaiheessa kovinkin työläs ja vie paljon aikaa. Näin ollen useamman kymmenen vuoden tilastointi käsipelillä vaatisi runsaasti resursseja, unohtamattakaan sitä, että mitä enemmän tilastoja kerätään käsin, sitä korkeampi on myös inhimillisen virheen mahdollisuus.

Tilastoista mainittakoon myös, että Fennica-tietokannan osaluokitukset aiheuttivat tilastointivaiheessa haasteita. Vaikka osaluokitukset oli helppo tilastoida aina jakamalla yhtä nimekettä vastaava lukuarvo 1 osaluokitusten määrällä, ei tilastosta itsestään erotu mitenkään, koostuuko jonkin tietyn alaluokan tulos useista

osaluokituksista vai kokonaisista nimekkeistä. Näin ollen taulukossa oleva lukuarvo 4 voikin tarkoittaa joko 4 nimekettä, joilla on ollut vain yksi luokitus, tai vaihtoehtoisesti esimerkiksi 8 nimekettä, jotka ovat osittain luokiteltu kyseiseen alaluokkaan ja osittain johonkin toiseen. Tässä tutkielmassa tosin sillä, koostuuko alaluokan nimekemäärä osaluokituksista vai kokonaisista luokituksista, ei ole ollut ratkaisevaa merkitystä, sillä tarkoitus on ollut löytää lukuarvojen perusteella yleisimmät ja harvinaisimmat alaluokat.

Menetelmän mahdollisista puutteista nostetaan vielä esille tarkasteluvuosien ulkopuolelle jääneen kirjallisuuden määrä. Aineistokirjallisuudesta nostetut esimerkkiteokset osoittivat nimittäin, että runsaasti saksasta suomennettua tietokirjallisuutta osuu viiden vuoden tarkasteluvälillä juurikin tarkasteluvuosien väliin, eivätkä nämä teokset siten näy tutkielman tilastoissa. Varmaksi ei voida sanoa, olisiko tällä ollut merkittävästi vaikutusta siihen, mitkä aihepiirit vaikuttavat olleen yleisimpiä ja mitkä harvinaisimpia. Havainnollistavan esimerkin kautta saadaan kuitenkin hieman esimakua siitä, kuinka paljon kirjallisuutta on jäänyt tarkasteluvuosien ulkopuolelle: Aineiston joukossa oli vain kaksi Friedrich Nietzschen teosta, kun todellisuudessa Fennica-tietokannasta tehdyn haun mukaan suomennoksia on aikavälillä 1975–2015 julkaistu yhteensä 11 erillistä nimekettä (23 uudelleenpainokset mukaan lukien). Entistä tarkemmilla hauilla on siis mahdollista saada myös selville kaikki yksittäisen kirjoittajan saksasta suomennetut teokset. Tätäkin tutkimusta olisi siis mahdollista vielä laajentaa, mikäli haluttaisiin erikseen tarkastella esimerkiksi sitä, mitä kuuluisten saksalaisten kirjailijoiden teoksia jäi tutkielman tarkastelun ulkopuolelle. Samaa hakua voitaneen hyödyntää myös, mikäli halutaan etsiä saksasta suomennettuja tietokirjoja tietyn kääntäjän tai kustannusyhtiön nimellä.

Tulosten perusteella voidaan kuitenkin todeta, että vaikka saksasta suomennetun kirjallisuuden osuus kaikesta suomennoskirjallisuudesta näyttää olevan laskussa, saksasta suomennetun tietokirjallisuuden julkaisumäärä on lähes kaikkina tarkasteluvuosina pysynyt tasaisena. Tilastokeskuksen tietojen mukaan saksa on lisäksi julkaistun suomennoskirjallisuuden kolmanneksi tai neljänneksi yleisin alkukieli. Tarkasteluvuodet antavat ymmärtää, että saksasta käännetään enemmän kaunokirjallisuutta kuin tietokirjallisuutta. Olisikin mielenkiintoista seuraavaksi

selvittää, päteekö sama myös muiden lähtökielten kohdalla. Saksasta suomennetun kaunokirjallisuuden suuremmasta osuudesta huolimatta tietokirjallisuuden osuus kaikesta saksasta suomennetusta kirjallisuudesta on kuitenkin pysynyt tarkasteluvuosina noin 40 prosentissa, vaikka vuosittaista vaihtelua ilmeneekin. Onkin perusteltua väittää, että Saksan kielellä on suomennoskirjallisuudessa ja erityisesti tietokirjallisuuden suomennosten keskuudessa yhä vankka asema. Näin ollen saksan opetusta voidaan pitää yhä varteenotettavana osana niin suomalaisten perusopetusta kuin myös yliopistotasoisia käännösopintoja.

Aineistokirjallisuuden avulla tehty katsaus saksasta suomennetun tietokirjallisuuden käännöshistoriaan paljastaa, että tietokirjallisuutta on käännetty saksasta jo 1800-luvun lopusta ja 1900-luvun alusta lähtien pääluokkien 1, 2, 3, 5, 6 ja 9 aloilla eli muun muassa filosofian, psykologian, uskonnon ja teologian, yhteiskuntatieteiden, luonnontieteiden, lääketieteen, tekniikan ja historian alalla. Saksalais-suomalaisia sanastoja on ollut tarpeen tarjota suomalaisille esimerkiksi matematiikasta, lääketieteestä, tekniikasta, kuvataiteista ja maantieteestä.

Tarkasteluvuosina Saksasta on suomennettu eniten pääluokkiin 6 *Soveltavat tieteet. Lääketiede. Tekniikka, 1 Filosofia. Psykologia* ja 2 *Uskonto. Teologia* luokiteltua kirjallisuutta. Vähiten saksasta suomennettua tietokirjallisuutta tilastoitiin pääluokkiin 0 *Tiede ja tieto. Organisointi. Tietojenkäsittelytiede. Informaatio. Dokumentointi. Kirjastoala. Järjestöt. Julkaisut* ja 8 *Kieli. Kielitiede. Kirjallisuus*. Suosituimmat UDK-luokituksen alaluokat ovat sisältäneet kirjallisuutta, joka käsittelee kristinuskoa ja kristillistä teologiaa sekä lääketiedettä. Muita suosittuja aihepiirejä ovat olleet filosofiset suuntaukset, henkilöhistoria, elämäkerrat ja muistelmat sekä psykologia. Erityisen suosittua saksasta suomennettujen tietokirjojen parissa on ollut erilainen opaskirjallisuus aina elämäntaito-oppaista luontaishoitoihin ja keittokirjoihin, toisen maailman sodan ajalle sijoittuva muistelmaj- ja elämäkertakirjallisuus sekä hengellinen kirjallisuus. Saksasta suomennetun tietokirjallisuuden käännöshistoriaan verratessa voidaankin todeta, että suurin osa aihepiireistä on säilyttänyt suosionsa 1900-luvulta 2000-luvulle, mutta esimerkiksi yhteiskuntatieteiden ja luonnontieteiden aloilla saksasta suomennettu tietokirjallisuus ei näytä olevan enää yhtä yleistä kuin aiemmin.

Lukuisat asiat ovat vaikuttaneet siihen, että johonkin tiettyyn pääluokkaan luokiteltua kirjallisuutta on suomennettu paljon juuri saksasta. Määriin vaikuttaneita tekijöitä ovat

olleet muun muassa kuuluisat saksalaiset tutkijat, kirjailijat ja merkkihenkilöt, joiden teoksia on suomennettu paljon, kuten esimerkiksi filosofian ja psykologian pääluokassa Rudolf Steiner ja Sigmund Freud ja uskonnon ja teologian pääluokassa puolestaan Martti Luther, M. Basilea Schlink ja Jörg Zink. Asialleen omistautuneet kustantamot ovat lisäksi pitäneet huolen oman alan kirjallisuuden julkaisusta, kuten on käynyt esimerkiksi Suomen antroposofisen liiton kustantamien teosten kuin myös eri hengellisten kustantamojen julkaisemien teosten kanssa. Muita tuloksista tulkittavissa olevia eri pääluokkiin luokitellun suomennoskirjallisuuden julkaisumääriin vaikuttaneita tekijöitä ovat olleet esimerkiksi erilaiset juhluvuodet, joiden seurauksena jokin tietty aihepiiri on kasvattanut suosiotaan yksittäisenä tarkasteluvuonna sekä kirjasarjat, jonka kaikki teokset on julkaistu yhtenä tarkasteluvuonna. Yksittäisenä aiheena mainittakoon myös toinen maailmansota, jota käsittelevää tietokirjallisuutta on selvästi suomennettu saksasta paljon.

Joillakin aloilla, kuten esimerkiksi uskonto ja teologia, saksasta suomennetun tietokirjallisuuden määrät ovat pysyneet tasaisena tarkasteluvuosien läpi. Toisilla puolestaan käännösten määrän lasku johtuu mitä ilmeisimmin siitä, että alalla käännetään kirjallisuutta ylipäätään vähemmän, sillä lähes kaikki alan kirjallisuus tuotetaan jo ensisijaisesti Suomen kielellä. Näin ollen kyse ei ole suinkaan saksan suosion alenemisesta tietokirjallisuuden lähtökielenä, vaan yleisesti käännöskirjallisuuden tarpeen vähentymisestä. Tässä on tosin hyvä huomata, että tarvetta saksasta käännetylle tietokirjallisuudelle on yhä, sillä monet tässäkin tutkielmassa mainitut tietokirjallisuuden klassikot ovat yhä kääntämättä.

Tämä tutkielma on vasta pintaraapaisu suomennetun tietokirjallisuuden pariin ja sen tarkoituksena oli luoda pitkällä aikavälillä laaja yleiskuva siitä, millaista tietokirjallisuutta saksasta on käännetty. Jatkossa olisikin mielenkiintoista selvittää tarkemmin, kuinka paljon saksasta suomennetun tietokirjallisuuden aihepiirit ovat vaihdelleet jonain yksittäisenä vuosikymmenenä, kuten esimerkiksi 1990-luvulla. Tämä edellyttäisi samantapaisen tutkielman tekemistä tarkastellen jokaista vuotta 1990-luvulla. Saman voisi luonnollisesti laajentaa koskemaan koko aikaväliä 1975–2015. Aihepiirien lisäksi saksasta suomennettua tietokirjallisuutta voi tarkastella myös kääntäjien ja kustantajien kautta: ketkä ovat kääntäneet saksasta suomennettua tietokirjallisuutta, mitkä kustantamot ovat julkaisseet sitä ja onko kääntäjien tai

kustantajien keskuudessa huomattavissa alakohtaista erikoistumista. Kaikista mielenkiintoisinta olisi kuitenkin tehdä samanlainen tutkielma samoin kriteerein jostain toisesta lähtökielestä suomennetusta tietokirjallisuudesta ja verrata lopuksi tutkimusten tuloksia keskenään. Kieltenvälisen vertailun avulla saataisiin nimittäin selville, suositaanko jollain tietyllä alalla jotain tiettyä lähtökieltä enemmän kuin toista. Entä miltä näyttäisivät samanlaisen tarkastelun tulokset, jos lähtökieleksi valittaisiin Tilastokeskuksen tietojenkin mukaan valtakielen asemassa oleva englanti? Kieltenvälinen vertailu mahdollistaisi myös sen, että korkeakoulut voisivat tarjota kääntämistä opiskeleville paremmin sellaisia erikoistumisvaihtoehtoja, jotka edistävät näiden työllistymismahdollisuuksia myös tietokirjallisuuden kääntämisen alalle omassa kieliparissaan.

## Lähdeluettelo

Aho, Tuomo & Mänttari, Pia 2007 a. Tietokirjallisuuden suomennokset 1800-luvulla. Riikonen, H. K. & Kovala, Urpo & Kujamäki, Pekka & Paloposki Outi (toim.). *Suomennoskirjallisuuden historia 1*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 2007. 306–317.

Aho, Tuomo & Mänttari, Pia 2007 b. Tietokirjallisuuden suomennoksista 1900-luvulla. Riikonen, H. K. & Kovala, Urpo & Kujamäki, Pekka & Paloposki Outi (toim.). *Suomennoskirjallisuuden historia 1*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 2007. 553–565.

Aho, Tuomo 2013 a. Filosofinen kirjallisuus. Paloposki, Outi & Riikonen, H. K. (toim.). *Suomennetun tietokirjallisuuden historia 1800-luvulta 2000-luvulle*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 160–174.

Aho Tuomo 2013 b. Teologinen ja uskontotieteellinen kirjallisuus. Paloposki, Outi & Riikonen, H. K. (toim.). *Suomennetun tietokirjallisuuden historia 1800-luvulta 2000-luvulle*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 137–153.

Aho Tuomo 2013 c. Yhteiskunnallinen kirjallisuus. Paloposki, Outi & Riikonen, H. K. (toim.). *Suomennetun tietokirjallisuuden historia 1800-luvulta 2000-luvulle*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 302–321.

Aho Tuomo 2013 d. Kemia. Paloposki, Outi & Riikonen, H. K. (toim.). *Suomennetun tietokirjallisuuden historia 1800-luvulta 2000-luvulle*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 407–410.

Assmann, Dietrich & Hallikainen, R. & Piipponen, H. 1991. Deutschsprachige Literatur in finnischer Übersetzung 1834–1990: eine Auswahlbibliographie. Joensuu: Joensuun yliopisto.

Bengtsson, Niklas 2013. Lasten ja nuorten käänöstietokirjallisuuden varhaisvuosisadat ja tietokirjallisuuden moninaisuus. Paloposki, Outi & Riikonen, H. K. (toim.). *Suomennetun tietokirjallisuuden historia 1800-luvulta 2000-luvulle*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 578–594.

Brown, Dan 2017. *Alku*. Helsinki: WSOY.

Finto 2019 = YKL - Yleisten kirjastojen luokitusjärjestelmä. *Suomalainen sanasto- ja ontologiapalvelu*. Saatavissa: <https://finto.fi/ykl/fi/>. Luettu: 29.4.2019.

Goedde, Emily 2008. No Nonfiction: PL2658.E8. *91st Meridian 6:1*. The University of Iowa. Saatavissa: <http://iwp.uiowa.edu/91st/vol6-num1/no-nonfiction-pl2658e8-0>. Luettu: 29.4.2019.

Helsingin yliopisto 2014. Tietokirjallisuuden ja -kirjoittamisen professoriksi Pirjo Hiidenmaa. Saatavissa: <http://www.helsinki.fi/hum/ajankohtaista/2014/08/0827b.htm>. Luettu: 29.4.2019.



Hiidenmaa, Pirjo 2006. Miksei tietokirjallisuutta tutkita? – Herkman, Juha & Hiidenmaa, Pirjo & Kivimäki, Sanna & Löytty, Olli (toim.). *Tutkimusten maailma. Suomalaista kulttuurintutkimusta kartoittamassa*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 87. 223–230.

Hiidenmaa, Pirjo 2013. Tietokirjallisuuden suomentaminen ja kustantaminen 1900-luvulla. Paloposki, Outi & Riikonen, H. K. (toim.). *Suomennetun tietokirjallisuuden historia 1800-luvulta 2000-luvulle*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 98–106.

Hosiaislouma, Yrjö 2003. *Kirjallisuuden sanakirja*. Juva: WSOY.

Jussila, Raimo 2006. Mitä tietokirjallisuus on. Jussila, Raimo & Ojanen, Eero & Tuominen, Taija (toim.). *Tieto kirjaksi*. Helsinki: Kansanvalistusseura. 12–32.

Jääskeläinen, Jukka 2006. Jotta lukijan ei tarvitse kääntää. Jussila, Raimo & Ojanen, Eero & Tuominen, Taija (toim.). *Tieto kirjaksi*. Helsinki: Kansanvalistusseura. 238–247.

Kansalliskirjasto, 2019 a. Fennica – Suomen kansallisbibliografia. Saatavissa: <https://www.kansalliskirjasto.fi/fi/node/161>. Luettu: 29.4.2019.

Kansalliskirjasto 2019 b. Monografia-aineiston UDK-luokituskaavio. Saatavissa: <https://www.kiwi.fi/display/Kansallisbibliografiapalvelut/Monografia-aineiston+UDK-luokituskaavio>. Luettu: 29.4.2019.

Kivistö, Sari 2013. Oppaita ja käytännön tietokirjoja. Paloposki, Outi & Riikonen, H. K. (toim.). *Suomennetun tietokirjallisuuden historia 1800-luvulta 2000-luvulle*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 532–551.

Kivistö, Sari & Riikonen, H. K. 2013. Lääketieteen ja terveystieteen kirjallisuus. Paloposki, Outi & Riikonen, H. K. (toim.). *Suomennetun tietokirjallisuuden historia 1800-luvulta 2000-luvulle*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 342–364.

Koskinen, Kaisa & Paloposki, Outi 2010. Retranslation. *Handbook of Translation Studies, Volume 1*. John Benjamins Publishing Company. 294–298.

Kosonen, Päivi 2013. Omaelämäkerrallinen kirjallisuus. Paloposki, Outi & Riikonen, H. K. (toim.). *Suomennetun tietokirjallisuuden historia 1800-luvulta 2000-luvulle*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 482–496.

Koukkunen, Kalevi 2013. Matematiikankirjojen suomennokset 1830-luvulta 1940-luvulle. Paloposki, Outi & Riikonen, H. K. (toim.). *Suomennetun tietokirjallisuuden historia 1800-luvulta 2000-luvulle*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 372–383.

Kovala, Urpo 2013. Tietokirjallisuuden suomentajakunta 1800-luvulla. Paloposki, Outi & Riikonen, H. K. (toim.). *Suomennetun tietokirjallisuuden historia 1800-luvulta 2000-luvulle*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 50–56.

Laine, Tuija 2013. Tietokirjallisuuden suomentaminen ennen 1800-lukua. Paloposki, Outi & Riikonen, H. K. (toim.). *Suomennetun tietokirjallisuuden historia 1800-luvulta 2000-luvulle*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 25–39.

Landers, Clifford E. 2001. Literary translation: a practical guide. Clevedon: Multilingual Matters. 103–104.

Latikka, Anne-Maria 2013 a. Psykologinen kirjallisuus. Paloposki, Outi & Riikonen, H. K. (toim.). *Suomennetun tietokirjallisuuden historia 1800-luvulta 2000-luvulle*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 196–214.

Latikka, Anne-Maria 2013 b. Kasvatustieteellinen kirjallisuus. Paloposki, Outi & Riikonen, H. K. (toim.). *Suomennetun tietokirjallisuuden historia 1800-luvulta 2000-luvulle*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 179–195.

Leikola, Antto 2013. Biologia. Paloposki, Outi & Riikonen, H. K. (toim.). *Suomennetun tietokirjallisuuden historia 1800-luvulta 2000-luvulle*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 429–450.

Markkanen, Tapio 2013. Tähtitiede ja fysiikka. Paloposki, Outi & Riikonen, H. K. (toim.). *Suomennetun tietokirjallisuuden historia 1800-luvulta 2000-luvulle*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 390–406.

Montgomery, Scott L. 2010 - Revised 2011. Scientific translation. *Handbook of Translation Studies, Volume I*. John Benjamins Publishing Company. 299–305.

Mäntynen, Anne 2012. Kieli-ideologiat käytännössä. Sanajärjestyksen normittuminen tietokirjojen suomennostyössä. *Virittäjä* 3. 378–409.

Mänttari, Pia 2013 a. Kielitiedettä ja kielellisten ilmiöiden tutkimuksia. Paloposki, Outi & Riikonen, H. K. (toim.). *Suomennetun tietokirjallisuuden historia 1800-luvulta 2000-luvulle*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 296–300.

Mänttari, Pia 2013 b. Historiantutkimus. Paloposki, Outi & Riikonen, H. K. (toim.). *Suomennetun tietokirjallisuuden historia 1800-luvulta 2000-luvulle*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 221–241.

*Nykysuomen sanakirja*. Helsinki: WSOY 1951–1961.

*Otavan Suuri Ensyklopedia*. Keuruu: Otava 1981.

Paloposki, Outi & Riikonen, H. K. (toim.) 2010. *Suomennetun tietokirjallisuuden historia 1800-luvulta 2000-luvulle*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Paloposki, Outi 2011. Tietokirjallisuuden suomentaminen. Immonen, Leena & Pakkala-Weckström, Mari & Vehmas-Lehto, Inkeri (toim.). *Kääntämisen tekstilajit ja tekstilajien kääntäminen*. Helsinki: Finn Lectura. 51–66.

Paloposki, Outi 2013 a. Sosiologinen kirjallisuus. Paloposki, Outi & Riikonen, H. K. (toim.). *Suomennetun tietokirjallisuuden historia 1800-luvulta 2000-luvulle*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 323–337.

Paloposki, Outi 2013 b. Käännöstieteen suomennoksista. Paloposki, Outi & Riikonen, H. K. (toim.). *Suomennetun tietokirjallisuuden historia 1800-luvulta 2000-luvulle*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 301.

Pekonen, Osmo 2013. Suomennetusta matematiikan tietokirjallisuudesta viime sotien jälkeen. Paloposki, Outi & Riikonen, H. K. (toim.). *Suomennetun tietokirjallisuuden historia 1800-luvulta 2000-luvulle*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 385–389.

Päivärinne, Tiina 2013. Teknologiaa suomeksi. Onko Suomessa suomenkielistä vai suomenmielistä teknologiaa? Paloposki, Outi & Riikonen, H. K. (toim.). *Suomennetun tietokirjallisuuden historia 1800-luvulta 2000-luvulle*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 451–461.

Rahkola, Juuso 2007. Nietzsche, Friedrich. Logos-ensyklopedia. Syrjämäki, Sami, Kannisto, Toni et al. (toim.). Eurooppalaisen filosofian seura ry. Saatavissa: <https://filosofia.fi/node/2408>. Luettu: 29.4.2019.

Riikonen, H. K. 2013 a. Tietokirja, tiedekirja, asiaproosa – rajakäyntiä. Paloposki, Outi & Riikonen, H. K. (toim.). *Suomennetun tietokirjallisuuden historia 1800-luvulta 2000-luvulle*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 17–24.

Riikonen, H. K. 2013 b. Elämäkerrallinen kirjallisuus. Paloposki, Outi & Riikonen, H. K. (toim.). *Suomennetun tietokirjallisuuden historia 1800-luvulta 2000-luvulle*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 465–481.

Riikonen, H. K. 2013 c. Suurteoksia ja teossarjoja. Paloposki, Outi & Riikonen, H. K. (toim.). *Suomennetun tietokirjallisuuden historia 1800-luvulta 2000-luvulle*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 595–598.

Riikonen, H. K. 2013 d. Kirjallisuutta eri uskonnoista ja myyteistä. Paloposki, Outi & Riikonen, H. K. (toim.). *Suomennetun tietokirjallisuuden historia 1800-luvulta 2000-luvulle*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 155–158.

Riikonen, H. K. 2013 e. Heikki Eskelinen (s. 1936). Paloposki, Outi & Riikonen, H. K. (toim.). *Suomennetun tietokirjallisuuden historia 1800-luvulta 2000-luvulle*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 646–650.

Riikonen, H. K. 2013 f. Taiteiden tutkimus. Paloposki, Outi & Riikonen, H. K. (toim.). *Suomennetun tietokirjallisuuden historia 1800-luvulta 2000-luvulle*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 267–286.

Riikonen, H. K. 2013 g. Maantieteellinen kirjallisuus. Paloposki, Outi & Riikonen, H. K. (toim.). *Suomennetun tietokirjallisuuden historia 1800-luvulta 2000-luvulle*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 411–427.

Riikonen, H. K. 2013 h. Matkakirjallisuus. Paloposki, Outi & Riikonen, H. K. (toim.). *Suomennetun tietokirjallisuuden historia 1800-luvulta 2000-luvulle*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 518–531.

Riikonen, H. K. 2013 i. Kulttuurihistoria ja kulttuurintutkimus. Paloposki, Outi & Riikonen, H. K. (toim.). *Suomennetun tietokirjallisuuden historia 1800-luvulta 2000-luvulle*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 247–266.

Riikonen, H. K. 2013 j. Kirjekokoelmat. Paloposki, Outi & Riikonen, H. K. (toim.). *Suomennetun tietokirjallisuuden historia 1800-luvulta 2000-luvulle*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 497–499.

Schmitzberger, Eva Maria 2012. Funktionen fachsprachlicher Elemente in fiktionalen Texten. Daniel Kehlmanns Roman *Die Vermessung der Welt* im Vergleich mit der englischen Übersetzung. *trans-kom* 5:1. 139–156.

Suomen kielen perussanakirja = Haarala, Risto ...et al (toim.) 1994. *Suomen kielen perussanakirja: 3. osa, S–Ö*. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.

Suomen kirjallisuus 1-8 = Kuusi, M. ...et al. (toim.) 1963–1970. *Suomen kirjallisuus 1-8*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura ja Otava.

Suomennoskirjallisuuden historia 1-2 = Riikonen, H. K. & Kovala, Urpo & Kujamäki, Pekka & Paloposki Outi (toim.) 2007. *Suomennoskirjallisuuden historia 1-2*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Suomen tietokirjailijat ry 2019. Tietokirjallisuuden lajit. Saatavissa: <https://www.suomentietokirjailijat.fi/kirjailijalle/jaseneksi-liittyminen/tietokirjallisuuden-lajit.html>. Luettu: 29.4.2019.

Tilastokeskus 2013 = Weckström, Kaisa & Ekholm, Jukka (toim.) 2014. *Kulttuuritilasto 2013*. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavissa: [http://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluettelo/yklt\\_klt\\_201300\\_2014\\_103\\_76\\_net.pdf](http://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluettelo/yklt_klt_201300_2014_103_76_net.pdf). Luettu: 29.4.2019.

Tilastokeskus 2019 = 03. Kirjat, kirjastot ja kulttuurilehdet. *Kulttuuritilaston taulukkopalvelu*. Saatavissa: [https://pxhopea2.stat.fi/sahkoiset\\_julkaisut/kulttuuritilasto/html/suom0002.htm](https://pxhopea2.stat.fi/sahkoiset_julkaisut/kulttuuritilasto/html/suom0002.htm). Luettu: 4.5.2019.

UDK 2019 = The UDC Summary. Saatavissa: <http://www.udcsummary.info/php/index.php?lang=fi>. Luettu: 29.4.2019.

Vaijärvi, Kari 2006. Siivoa käytöstä taivastiellä. Jussila, Raimo & Ojanen, Eero & Tuominen, Taija (toim.). *Tieto kirjaksi*. Helsinki: Kansanvalistusseura. 121–133.

Vastapaino 2019. Tiedontuojat – Opas tietokirjan suomentajalle –esittelysivu. Saatavissa: <https://vastapaino.fi/sivu/tuote/tiedontuojat/1794630>. Luettu: 29.4.2019.

## **Liitteet**

### **Liite 1 – Bibliografia: Saksasta suomennetut tietokirjat viiden vuoden tarkasteluvälein 1975–2015**

Oheinen bibliografia sisältää Fennica-tietokannasta kerätyt viite- ja asiasanatiedot kaikista tutkimuksen aineistoon tilastoiduista nimekkeistä. Viitetiedot on jaoteltu tarkasteluvuosittain ja nimekkeet on esitetty kunkin tarkasteluvuoden kohdalla aakkosjärjestyksessä teoksen nimen mukaan.

#### **1975**

Fochler-Hauke, Gustav. ; Manninen, Antero. ; Kari, Risto. ; Koskinen, Olavi.

Aikamme maailma. 1, Aluemaantiede 1 / Gustav Fochler-Hauken suunnittelemasta ja toim. saks. käsikirjoituksesta suomeksi toim. Antero Manninen, Risto Kari ja Olavi Koskinen ; kuvatoim. ja taitto: Kaarina Visakanto. Porvoo ; WSOY, 1975.

ISBN 951-0-06829-2.

[/vwebv/holdingsInfo?bibId=213006](#)

Fochler-Hauke, Gustav. ; Häilä, Raimo. ; Snell, Riitta. ; Koskinen, Olavi.

Aikamme maailma. [1975] / Faktat : Gustav Fochler-Hauken toimittamasta Fischer Weltalmanach 1975 suom. Raimo Häilä ja Riitta Snell ; toim. Olavi Koskinen. Porvoo ; 1975

ISBN 951-0-06833-0.

[/vwebv/holdingsInfo?bibId=213010](#)

Reissig, Rolf. ; Weigert, Dieter. ; Salonen, Pertti.

Antimonopolistinen vaihtoehto - sosialistinen perspektiivi : strategiaa ja taktiikkaa valtiomonopolistisen kapitalismin maissa toimiville marxilais-leniniläisille puolueille taistelussa demokratian ja sosialismin puolesta / Rolf Reissig, Dieter Weigert ; suom. Pertti Salonen. Helsinki : Kansankulttuuri, 1975

ISBN 951-615-083-7.

[/vwebv/holdingsInfo?bibId=206729](#)

Löther, Rolf.

Biologia ja marxilainen maailmankatsomus / Rolf Löther ; suom. Vesa Oittinen. Helsinki : Kansankulttuuri, 1975

ISBN 951-615-104-3.

[/vwebv/holdingsInfo?bibId=221695](#)

Lorenz, Konrad. ; Koskimies, Jukka,

Eläimet kertovat : eläinten käyttäytyminen tiedemiehen tulkitsemana / Konrad Lorenz ; suom. Jukka Koskimies ; alkusanat kirj. Pontus Palmgren. Helsinki : Tammi, 1975

ISBN 951-30-3445-3., ISBN 951-30-3446-1.

[/vwebv/holdingsInfo?bibId=202660](#)

Schlink, M. Basilea. ; Sjöberg, Ilta.  
Elämäni Jumalan yhteydessä : omaelämäkerta 2 / M. Basilea Schlink ; suom. Ilta  
Sjöberg. Hämeenlinna : Päivä, 1975  
ISBN 951-622-132-7., ISBN 951-622-133-5.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=251397

Marx, Karl. ; Tiusanen, Antero,  
"Grundrisen" johdanto eli yleisjohdatus vuosien 1857-1858 taloustieteellisiin käsikirjoituksiin / Karl  
Marx ; suom. Antero Tiusanen. Helsinki : Kansankulttuuri, 1975 - (Työväenliikkeen tietokirjoja.).  
ISBN 951-615-088-8.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=250692

Huntemann, Georg. ; Tenkanen, Laina.  
Häpeämättömyyden nousu : kristitty ja seksi / Georg Huntemann ; suom. Laina  
Tenkanen. [Helsinki] : SLEY, 1975  
ISBN 951-617-344-6.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=213233

Keller, Verner.  
Ihme / Verner Keller ; ... lyhentäen suom. Aaro Vuoristo. Helsinki : Kirjayhtymä, 1975  
ISBN 951-26-1009-4.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=236721

Steiner, Rudolf. ; Wilenius, Reijo,  
Ihmisen ja ihmiskunnan henkinen johdatus : hengentieteellisiä tutkimustuloksia ihmiskunnan  
kehityksestä / Rudolf Steiner ; alkuteoksesta ... suom. Reijo Wilenius. Helsinki : Suomen  
antroposofinen liitto, 1975.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=228324

Däniken, Erich von. ; Roggersdorf, Wilhelm. ; Schonert, Ulla.  
Ilmestysten arvoitus / Erich von Däniken ; tekstin muokkaus: Wilhelm Roggersdorf ; saks.  
alkuteoksesta ... suom. Ulla Schonert. Helsinki : Kirjayhtymä, 1975  
ISBN 951-26-1075-2., ISBN 951-26-1076-0.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=275004

Stalin, J. V.,  
Itsekritiikkitunnuksen mataloittamista vastaan : Saksan kommunistisen puolueen perspektiivistä ja  
bolsheisoimisesta : keskustelu Saksan kommunistisen puolueen jäsenen Herzogin kanssa / J. V.  
Stalin. [Helsinki] : Marxilais-leniniläiset ryhmät, 1975. - (Marxismin klassikoita.).  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=228263

Bauer, Gerhard. ; Lehtonen, Aatos,  
Jalkapallo : alkajasta taitajaksi / Gerhard Bauer ; suom. mukaillen Aatos  
Lehtonen. Helsinki : Otava, 1975  
ISBN 951-1-01867-1.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=204001

Jacobsen, Walter. ; Benda, Andreas. ; Väinölä, Tauno,  
Jeesus kutsuu : Raamatun kertomuksia luettavaksi ja väritettäväksi : rikas nuorukainen : Sakkeus  
/ suom. Tauno Väinölä. Helsinki : Suomen lähetysseura, 1975  
ISBN 951-624-143-3.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=241051

Schleifstein, Josef. ; Tiusanen, Antero,  
Johdatus Marxin, Engelsin ja Leninin tutkimiseen / Josef Schleifstein ; [suom. Antero  
Tiusanen]. Hki : Kansankulttuuri, 1975  
ISBN 951-615-103-5.

*Marx, Karl.; Engels, Friedrich.; Lenin, V. I.,; /vwebv/holdingsInfo?bibId=84668*

Steiner, Rudolf. ; Jäämeri, Verna. ; Wilenius, Reijo,  
Kansanhenkien ja ajanhenkien toiminta : esitelmäsarjasta "Kansansielujen tehtävä ja germaanis-  
pohjoismainen mytologia" [Oslo 7.-17.6.1910] alkusanat ja 1. esitelmä / Rudolf Steiner ; suom. Verna  
Jäämeri ; suomennosta tarkReijo Wilenius. Helsinki : Suomen antroposofinen liitto, 1975.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=228328

Faber, Stephanie. ; Kyllijoki, Ulla-Liisa. ; Alhopuro, Ulla-Maija. ; Hirvonen, Marja-Liisa.  
Kauniiksi luonnontuotteilla / Stephanie Faber ; saks. alkuteoksesta ... suom. Ulla-Liisa Kyllijoki ;  
suomennoksen tark. Ulla-Maija Alhopuro ja Marja-Liisa Hirvonen. Helsinki : Kirjayhtymä, 1975  
ISBN 951-26-1089-2., ISBN 951-26-1090-6.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=228685

Schmitz, Siegfried. ; Leistén, Paula.  
Kivoja eläimiä / Siegfried Schmitz ; suomeksi toim. Paula Leistén. Helsinki : Kirjayhtymä, 1975. -  
(Tietotoukka.).  
ISBN 951-26-1020-5., ISBN 951-26-0298-9.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=250767

Hostettler, H. ; Rothenbühler, W. ; Skutnabb, Pirkko,  
Kotieläinten rakenne ja elintoiminnat / H. Hostettler, W. Rothenbühler ; [saks. alkuteoksesta] suom.  
Pirkko Skutnabb. [Hki] : [Kirjayhtymä], 1975  
ISBN 951-26-1109-0.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=52548

Kühn, Werner. ; Knapp, Heinz.  
Kulttuuri ja taide sosialistisessa yhteiskunnassa : DDR:n arkea / Werner Kühn, Heinz Knapp ; käännös:  
Intertext Berlin. [Berlin] : Panorama DDR, 1975. - (Ensi käden tietoutta.).  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=207031

Lautwein, Theo. ; Mäkinen, Tapani.  
Liikunta : 5-12-vuotiaitten liikuntakasvatuksen periaatteita ja metodiikkaa / Theo Lautwein ; suom.  
Tapani Mäkinen. Porvoo ; WSOY, 1975  
ISBN 951-0-07189-7.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=203420

Wright, Georg Henrik von, ; Hintikka, Jaakko, ; Nyberg, Tauno,  
Logiikka, filosofia ja kieli / Georg Henrik von Wright ; suom. Jaakko Hintikka ja Tauno  
Nyberg. Helsinki : Otava, 1975 - (Delfiinikirjat.).  
ISBN 951-1-01903-1.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=236803

Voss-Gerling, Wilhelm. ; Viitanen, Raija.  
Matkustamme Sisiliaan : pieni matkaopas / toim. Wilhelm Voss-Gerling ; kuv. Margit Rein, Horst  
Auricht & Ferdinand Helm ; suomeksi toim. Raija Viitanen. Porvoo ; WSOY, 1975  
ISBN 951-0-06758-X.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=249376

Schmitz, Siegfried. ; Kakkuri, Juhani,  
Meren salaisuudet / Siegfried Schmitz ; suom. Juhani Kakkuri. Helsinki : Kirjayhtymä, 1975. -  
(Tietotoukka.).  
ISBN 951-26-1022-1., ISBN 951-26-0298-9.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=250768

Parzany, Ulrich. ; Brummer, Leena.  
Mihin voimme luottaa? / Ulrich Parzany ; suom. Leena Brummer. Helsinki : Suomen  
lähetysseura, 1975 - (Linkki ; 16.).  
ISBN 951-624-142-5.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=207690

Graebner, Karl-Erich. ; Deckart, M. ; Lehto, Auli.  
Mikroskooppi / Karl-Erich Graebner ; valokuvat: M. Deckart ... [ja muita] ; piirrokset: Hellmut ja  
Barbara Hoffmann ; saks. alkuteoksesta ... suom. Auli Lehto. Helsinki : Kirjayhtymä, 1975 -  
(Tietotoukka.).  
ISBN 951-26-1021-3., ISBN 951-26-0298-9.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=247525

Küng, Hans. ; Nieminen, Taisto,  
Mikä on kirkko? / Hans Küng ; saks. teoksesta ... suom. Taisto Nieminen. [Helsinki] : Kirjapaja, 1975  
ISBN 951-621-142-9.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=298356

Giesen, Heinrich. ; Koski, Evi.  
Minuutti Herralle / Heinrich Giesen ; suom. Evi Koski. Helsinki : Kirjaneliö, 1975  
ISBN 951-600-323-0.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=212982

Schatter, Hans-Reinhard. ; Lehto, Auli.  
Miten valokuvaan? / Hans-Reinhard Schatter ; suom. Auli Lehto. Helsinki : Kirjayhtymä, 1975 -  
(Tietotoukka.).  
ISBN 951-26-1024-8., ISBN 951-26-0298-9.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=251385

Schlink, M. Basilea. ; Korhonen, Anja.  
Mitä on edessämme / M. Basilea Schlink ; suom. Anja Korhonen. [Hämeenlinna] : Päivä, 1975  
ISBN 951-622-122-X.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=250752

Vilar, Esther. ; Poukkula, Aila. ; Villa, Kyllikki,  
Moniavioinen sukupuoli / Esther Vilar ; saks. alkuteoksesta ... suom. Aila Poukkula ja Kyllikki  
Villa. Helsinki : Tammi, 1975  
ISBN 951-30-3319-8., ISBN 951-30-3320-1.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=193592

Bolliger, Max. ; Rautaniemi, Risto.  
Moose / Max Bolliger ; suom.: Risto Rautaniemi ; kuvitus: Katriina Kuisma. [Saarijärvi] : Ari-  
kustannus, 1975  
ISBN 951-786-023-4.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=212078



Kaltenbach, Marianne. ; Kuhn, Heinrich. ; Kaltenbach, Fritz. ; Fricks, Katharina von. ; Vuotilainen, Ritva.

Painekeittäminen / Marianne Kaltenbach ; toim. Heinrich Kuhn ; teksti ja reseptit: Marianne Kaltenbach ; kuvitus: Fritz Kaltenbach ; suomenkiel. käännös: Katharina von Fricks & Ritva Vuotilainen. Rikon : Heinrich Kuhn, 1975.

/vwebv/holdingsInfo?bibId=291874

Kluge, Gisela. ; Leistén, Paula. ; Hoffman, Hellmut. ; Hoffmann, Barbara.

Piirrä ja maalaa / Gisela Kluge ; suom. Paula Leistén ; piirroksia: Hellmut ja Barbara Hoffman. Helsinki : Kirjayhtymä, 1975 - (Tietotoukka.).

ISBN 951-26-1023-X., ISBN 951-26-0298-9.

/vwebv/holdingsInfo?bibId=209074

Bühler, Waldemar, ; Haakana, Arvo,

Poikien suuri askartelukirja / Waldemar Bühler ; tekijää ovat eri tavoin avustaneet: Arvo Haakana ... [ja muita]. [Porvoo] ; WSOY, 1975

ISBN 951-0-04222-6.

/vwebv/holdingsInfo?bibId=204099

Klaus, George. ; Oittinen, Vesa,

Politiikan kieli / George Klaus ; suom. Vesa Oittinen. Helsinki : Gaudeamus, 1975

ISBN 951-662-162-7.

/vwebv/holdingsInfo?bibId=209057

Schneider, Willy.

Puhaltajien ryhmäkoulu / Willy Schneider. [Helsinki] : Fazer, 1975

/vwebv/holdingsInfo?bibId=250808

Haacker, Klaus. ; Kuusiola, Helinä,

Raamatun arvovalta / Klaus Haacker ; suom. Helinä Kuusiola. Helsinki : Kirjaneliö, 1975 - (Virikekirjat.).

ISBN 951-600-320-6.

/vwebv/holdingsInfo?bibId=218008

Zimmermann, Paul. ; Wüstefeld, Franz. ; Koski, Evi.

Ristintie / kuvat: Paul Zimmermann ; teksti: Franz Wüstefeld ; suomennos [saksan kielestä]: Evi Koski. Helsinki : Katolinen tiedotuskeskus, [1975]

/vwebv/holdingsInfo?bibId=216367

Wüstefeld, Franz. ; Zimmermann, Paul. ; Koski, Evi.

Ruusukkorukous / teksti: Franz Wüstefeld ; kuvat: Paul Zimmermann ; [suom. Evi Koski]. Helsinki : Katolinen tiedotuskeskus, [1975]

/vwebv/holdingsInfo?bibId=209489

Jaxtheimer, Bodo W. ; Jokinen, Ulla-Maija.

Suuri piirustus- ja maalauskirja / Bodo W. Jaxtheimer ; suom. Ulla-Maija Jokinen. Porvoo ; WSOY, 1975

ISBN 951-0-01928-3.

/vwebv/holdingsInfo?bibId=34724

Steiner, Rudolf. ; Sorma, Katri.

Taivaankappaleiden ja luonnonkuntien henkiset olennot : Helsingissä 3.4.-14.4.1912 pidetty esitelmäsarja / Rudolf Steiner ; alkuteoksesta ... suom. Katri Sorma. Helsinki : Suomen

antroposofinen liitto, 1975.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=228332

Scheel, Walter.  
Toisen maailmansodan päättymisen 30. vuosipäivä : [liittokanslerin puhe Bonnin yliopiston linnankirkossa] Walter Scheel. [Helsinki] : Saksan liittotasavallan Helsingin suurlähetystö, 1975  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=251386

Knef, Hildegard. ; Lahtela, Markku,  
Tuomittu / Hildegard Knef ; suom. Markku Lahtela. Helsinki : Otava, 1975  
ISBN 951-1-02115-X.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=209077

Kisselbach, Theo. ; Windisch, Hans.  
Uusi valokuvakoulu / Kisselbach, Windisch ; käännös: Marjut Popelka. [Lahti] : Valokuvaajien koulutusyhdistys, 1975  
ISBN 951-99063-5-5.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=208976

Wittgenstein, Ludwig. ; Nyman, Heikki,  
Varmuudesta / Ludwig Wittgenstein ; suom. Heikki Nyman. Porvoo ; WSOY, 1975 -  
(Taskutieto ; 124.).  
ISBN 951-0-06646-X.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=193745

Delacour, Jean-Baptiste. ; Kaila, Kai,  
Viimeisen rajan takaa / Jean-Baptiste Delacour ; suom. Kai Kaila. Helsinki : Otava, 1975  
ISBN 951-1-01928-7.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=195561

Steiner, Rudolf. ; Wilenius, Reijo,  
Yhteiskunnallisen kysymyksen ydinkohtia / Rudolf Steiner ; alkuteoksesta ... suom. Reijo Wilenius. [Oulu] : Pohjoinen, 1975  
ISBN 951-9099-31-X.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=228337

## 1980

Paysan, Klaus. ; Lahti, Tuulikki.  
500 akvaariokalaa : systematiikka, lajinmääritys ja hoito / Klaus Paysan ; suom. Tuulikki Lahti ; [valokuvat: Klaus Paysan, Heinz Feucht ; piirroksat: Angela Paysan]. Porvoo ; WSOY, 1980  
ISBN 951-0-09637-7.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=36915

Brežnev, L. I.  
Afganistanin tapahtumista : Leonid Iljitsh Brezhnevin vastaus Pravdan kysymyksiin 13. tammikuuta 1980. Rohkaisu kansoille ja läksytys niiden vihamiehille : Neues Deutschlandin kommentaari 15. tammikuuta 1980. Dresden : Zeit im Bild, [1980]  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=2665

Koskinen, Olavi. ; Fochler-Hauke, Gustav. ; Snell, Riitta.  
Aikamme maailma. Faktat 80 / [toim. Olavi Koskinen] ; [Gustav Fochler-Hauken toimittamasta...  
suom. Riitta Snell]. Porvoo ; WSOY, 1980  
ISBN 951-0-08695-9.  
[/vwebv/holdingsInfo?bibId=36062](#)

Piroué, Susi. ; Laatusen, Saima-Liisa,  
Aitoa ranskalaista ruokaa / Susi Piroué ; [mukaillen suom. Saima-Liisa Laatusen ; piirrookset: Ingrid  
Schütz]. Hki : Tammi, 1980 - (Hyvän ruoan oppaat.).  
ISBN 951-30-5169-2.  
[/vwebv/holdingsInfo?bibId=56821](#)

Clausewitz, Carl von. ; Kaarnakari, O. V.  
Ajatuksia sodasta ja johtamisesta / Carl von Clausewitz ; [suom. O. V. Kaarnakari]. [Vantaa] : KR-  
kirjat, 1980  
ISBN 951-9387-17-X.  
[/vwebv/holdingsInfo?bibId=125343](#)

Steiner, Rudolf. ; Wilenius, Reijo,  
Antroposofisia johtolauseita. antroposofian tiedontie / 1, Johtolauseet 1-78 : Rudolf Steiner ; [suom.  
Reijo Wilenius]. [Hki] : Suomen antroposofinen liitto, 1980.  
ISBN 951-9443-37-1.  
[/vwebv/holdingsInfo?bibId=126630](#)

Cloos, Walter. ; Viitanen, Antti.  
Biodynaamisten preparaattien valmistusperiaatteet : virike luonnontieteelliselle ajattelutavalle  
/ Walter Cloos ; [suom. Antti Viitanen]. Hki : Suomen antroposofinen liitto, 1980. - ([Tutkielmia] /  
Suomen antroposofinen liitto, ISSN 0358-0911 ; 2.).  
ISBN 951-9443-14-2.  
[/vwebv/holdingsInfo?bibId=126612](#)

Bahnsen, Uwe. ; O'Donnell, James P. ; Tervaskari, Väinö J.,  
Bunkkeri : Hitlerin viimeiset päivät / Uwe Bahnsen, James P. O'Donnell ; [ruots. laitoksesta suom.  
Väinö J. Tervaskari]. [Espoo] : Weilin + Göös, 1980.  
ISBN 951-35-2071-4.  
*Hitler, Adolf.*; [/vwebv/holdingsInfo?bibId=59170](#)

Dietrich, Marlene. ; Rutanen, Mirja,  
Elämäni / Marlene Dietrich ; suom. Mirja Rutanen. [Espoo] : Weilin + Göös, 1980.  
ISBN 951-35-1636-9.  
[/vwebv/holdingsInfo?bibId=58829](#)

Steiner, Rudolf. ; Sorma, Katri.  
Elämäkysymyksiä / Rudolf Steiner ; [suom. Katri Sorma ; kieliasua uud. Matti  
Kuusela]. [Hki] : Suomen antroposofinen liitto, 1980.  
ISBN 951-9443-19-3.  
[/vwebv/holdingsInfo?bibId=126617](#)

Westermann, Claus. ; Jantunen, Tuulikki,  
Enkelit eivät tarvitse siipiä / Claus Westermann ; [suom. Tuulikki Jantunen]. Hki : Kirjaneliö, 1980 -  
(Linkki ; 27.).  
ISBN 951-600-487-3.  
[/vwebv/holdingsInfo?bibId=83408](#)

Smit, Jörgen. ; Elmgren-Heinonen, Tuomi,  
Eurooppa ja Aasia : ajattelun koulutustie nykyaikana / Jörgen Smit ; [suom. Tuomi Elmgren-Heinonen]. [Hki] : Suomen antroposofinen liitto, 1980.  
ISBN 951-9443-44-4.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=126634

Klever, Katrin. ; Klever, Ulrich. ; Laatusen, Saima-Liisa,  
Grilli- ja fondyyherkkuja / Katrin ja Ulrich Klever ; [mukaillen suom. Saima-Liisa Laatusen ; pirokset: Ingrid Schütz]. Hki : Tammi, 1980 - (Hyvän ruoan oppaat.).  
ISBN 951-30-5098-X.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=56771

Düren, Theodor. ; Piirainen, Kaija. ; Pirinen, Tuula.  
He eivät näe / Theodor Düren ; toimitus: Theodor Düren...[ja muita] ; käännös: Kaija Piirainen ja Tuula Pirinen. [Hki] : Sokeain lasten tuki, 1980  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=6611

Reichert, Fritz. ; Oikarinen, Leena.  
Hiihtourheilu : yhteenveto valmennuksen teoriasta ja menetelmistä hiihtourheilussa ja ampuhiihdossa / kirjoittajaryhmä Fritz Reichertin johdolla ; [käännöstyö: Leena Oikarinen ; asiantuntija: Erkki Oikarinen ; toim.. Irmeli Partanen]. Hki : Valmennuskirjat, 1980  
ISBN 951-9147-03-9.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=119392

Bockmühl, Klaus. ; Aho, Oili.  
Ihminen ja luonto : kristityn näkökohtia luonnonsuojelusta / Klaus Bockmühl ; [käännös: Oili Aho]. [Hki] : SLEY-kirjat, 1980  
ISBN 951-617-450-7.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=84990

Steiner, Rudolf. ; Wilenius, Reijo,  
Ihmisen ja ihmiskunnan henkinen johdatus : hengentieteellisiä tutkimustuloksia ihmiskunnan kehityksestä / Rudolf Steiner ; [suom. (1923 ilmestyneen vanhan suomennoksen pohjalta) Reijo Wilenius]. [Hki] : Suomen antroposofinen liitto, 1980.  
ISBN 951-9443-30-4.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=126625

Schlink, M. Basilea. ; Ojanen, Pulmu. ; Roinila, Kaija.  
Ilonpisoita vuoden joka päivälle / M. Basilea Schlink ; [suom.: Pulmu Ojanen ja Kaija Roinila]. Hki : Uusi tie, 1980  
ISBN 951-619-114-2.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=85381

Baar, Marius. ; Sarkkila, Heikki.  
Islam : antikristuksen miekka / Marius Baar ; [suom. Heikki Sarkkila]. Hki : Kuva ja sana, 1980  
ISBN 951-9073-78-7.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=117374

Maier-F., Emil. ; Spiegel, Magdalena. ; Lahti, Maj-Lis.  
Isä, kaksi veljestä ja suuri juhla / Emil Maier-F. ; kertojan apuna Magdalena Spiegel ; [suom. Maj-Lis Lahti]. Tampere : Kirjatoimi, 1980.

ISBN 951-629-221-6.  
</vwebv/holdingsInfo?bibId=87085>

Zebroff, Kareen. ; Vuorjoki, Maija-Liisa.  
Jokamiehen joogaa / Kare[e]n Zebroff ; [suom. Maija-Liisa Vuorjoki]. Hki : Tammi, 1980 - (T-kirjat.).  
ISBN 951-30-5030-0.  
</vwebv/holdingsInfo?bibId=56735>

Unhola, Aarne, ; Hetzell, Carol.  
Kaikille kansoille / [suom. Aarne Unhola]. Tampere : Kirjatoimi, 1980.  
ISBN 951-629-217-8.  
</vwebv/holdingsInfo?bibId=87081>

Liefde, J. de. ; Eskola, Paula.  
Kaikki ilmaiseksi / J. de Liefde ; [suom.: Paula Eskola]. [Kauniainen] : Suomen raamattuopiston kustannus, 1980  
ISBN 951-9038-73-6.  
</vwebv/holdingsInfo?bibId=116533>

Frisch, Otto von. ; Sevelius, Ilona,  
Kanarialinnut / Otto von Frisch ; [suom. Ilona Sevelius]. Hki : Tammi, 1980  
ISBN 951-30-5101-3.  
</vwebv/holdingsInfo?bibId=56774>

Meyer-Berkhout, Edda. ; Hildén, Riitta.  
Kansainvälinen keittokirja / Edda Meyer-Berkhout ; [suom. Riitta Hildén...ja muita]. Helsingissä [Hki] : Otava, 1980  
ISBN 951-1-05550-X.  
</vwebv/holdingsInfo?bibId=44581>

Koski, Evi.  
Katolinen uskomme / [julk.] Katolinen tiedotuskeskus ; [suom. Evi Koski]. Hki : Katolinen tiedotuskeskus, 1980  
ISBN 951-9386-11-4.  
</vwebv/holdingsInfo?bibId=125285>

Lamprecht, Dietmar. ; Fanger, Inga.  
Kaupunki vuorella : Franciscus, Assisi ja meidän aikamme / Dietmar Lamprecht ; [suom. Inga Fanger]. Hki : Kirjaneliö, 1980 - (Linkki ; 28.).  
ISBN 951-600-488-1.  
*Fransiskus*,; </vwebv/holdingsInfo?bibId=83409>

Eisler, Hanns. ; Uusitalo, Jyrki, ; Chydenius, Kaj, ; Grabs, Manfred.  
Kirjoituksia musiikista / Hanns Eisler ; suom. Jyrki Uusitalo ; [esipuhe: Kaj Chydenius]. Hki : Love kirjat, 1980  
ISBN 951-835-032-9.  
</vwebv/holdingsInfo?bibId=110041>

Trumler, Eberhard. ; Syvänperä, Tuula,  
Koiratieto / Eberhard Trumler ; [saks. alkuteoksesta suom. Tuula Syvänperä ; piirrookset: Franz Fuchs ; valokuvat: M. Arlander...ja muita]. Hki : Kirjayhtymä, 1980  
ISBN 951-26-1832-X.  
</vwebv/holdingsInfo?bibId=53019>

Steiner, Rudolf. ; Virkkunen, Kaisu,  
Kuinka kohtalo vaikuttaa / Rudolf Steiner ; [suom. Kaisu Virkkunen]. Tampere : Antroposofinen  
työkeskus, 1980  
ISBN 951-99288-7-1.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=133315

Wilhelm, Richard. ; Kemilä, Telmi.  
Kultakukan salaisuus : kiinalainen ikuisen elämän kirja / Richard Wilhelm ; saks. teoksesta... suom.  
Telmi Kemilä. [Hki] : Ruusu-risti, 1980  
ISBN 951-99258-9-9.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=133089

Bräumer, Hansjörg. ; Kyrö, Marja. ; Raittila, Anna-Maija,  
Kuulevin korvin : hartauskirja nykypäivän ihmiselle / Hansjörg Bräumer ; [suom.: Marja Kyrö ; uudet  
runosuomennot : Anna-Maija Raittila]. [Hki] : SLEY-kirjat, 1980  
ISBN 951-617-477-9.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=85015

Killer, W. K. ; Paulomo, Boris. ; Kanko, Tapio,  
Kuvitettu englantilais-saksalais-suomalainen rakennustekniikan sanasto = Bautechnisches Englisch im  
Bild = Illustrated technical German for builders / W. K. Killer. Hki : Rakentajain kustannus, 1980 -  
(Tietoa rakentajille.).  
ISBN 951-676-172-0.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=92873

Thun, Maria. ; Thun, Matthias K. ; Siponen, Marketta. ; Viitanen, Antti.  
Kylvö- ja korjuukalenteri 1980 / Maria Thun ja Matthias K. Thun ; [suomenkielinen painos: Marketta  
Siponen ja Antti Viitanen]. [Hki] : Biodynaaminen yhdistys, 1980  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=3134

Kosonen, Pertti, ; Fogelberg, Paul, ; Myllylä, Riitta.  
Luonnonihmeiden maailma : maailman suuret luonnonnähtävyydet / [vastaava toim.: Pertti  
Kosonen ; suomal. toimituskunta: Paul Fogelberg...ja muita] ; [suom. Riitta Myllylä...ja muita ;  
kansainvälinen toimituskunta: Marie-Christine Aubin...ja muita]. Hki : Valitut palat, [1980]  
ISBN 951-9078-73-8.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=117537

Vogel, A.  
Luonto, paras lääkitsijä : sveitsiläiseen kansanparannustaitoon pohjautuvia luontaishoitoneuvoja / A.  
Vogel. Vantaa : A. Vogel, 1980  
ISBN 951-95479-2-4.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=129702

Press, Hans Jürgen. ; Kyrö, Marja.  
Luontoa tutkimassa : hyödyllistä ja hauskaa tietoa eläinten ja kasvien maailmasta : yli 200 näppärää  
koetta / Hans Jürgen Press ; [suom. Marja Kyrö]. Helsingissä [Hki] : Otava, 1980  
ISBN 951-1-05867-3.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=44875

Ludewig, Werner. ; Enkama, Kai, ; Helminen, Päivi. ; Karttunen, Klaus.  
Maailmantieto. 1, Afganistan - Belgia / [saks. alkuteoksen toim.: Werner Ludewig...ja muita ; suomal.  
laitoksen toim.: Kai Enkama, Päivi Helminen] ; [suom. Klaus Karttunen]. Hki : Kirjayhtymä, 1980

ISBN 951-26-1904-0.

/vwebv/holdingsInfo?bibId=53059

Ludewig, Werner. ; Enkama, Kai ; Helminen, Päivi. ; Karttunen, Klaus.

Maailmantieto. 2, Belize - Etelä-Afrikka / [saks. alkuteoksen toim.: Werner Ludewig...ja muita ;  
suomal. laitoksen toim.: Kai Enkama, Päivi Helminen] ; [suom. Klaus  
Karttunen]. Hki : Kirjayhtymä, 1980

ISBN 951-26-1905-9.

/vwebv/holdingsInfo?bibId=53060

Schunka, Antje. ; Koivulehto, Marja-Liisa.

Maukasta maustaen / Antje Schunka ; [Suomen oloihin soveltaen suom. Marja-Liisa  
Koivulehto]. Hki : Tammi, 1980 - (Hyvän ruoan oppaat.).

ISBN 951-30-5100-5.

/vwebv/holdingsInfo?bibId=56773

Kuhn, Johannes. ; Järventausta, Marja.

Miksi? : kyselevä Job / toim. Johannes Kuhn ; [suom.: Marja Järventausta]. Lapua : Herättäjä-  
yhdistys, 1980

ISBN 951-9013-86-5.

/vwebv/holdingsInfo?bibId=115829

Schlink, M. Basilea. ; Liehu, Rakel,

Miten me muutumme / M. Basilea Schlink ; [suom. Rakel Liehu]. Vaasa : Edes, 1980.

ISBN 951-9060-10-3.

/vwebv/holdingsInfo?bibId=116996

Marek, Franz. ; Fischer, Ernst. ; Murto, Erkki.

Mitä Lenin todella sanoi / Franz Marek, Ernst Fischer ; [suom. Erkki Murto]. Porvoo ; WSOY, 1980 -  
(Taskutieto ; 57.).

ISBN 951-0-02557-7.

/vwebv/holdingsInfo?bibId=34748

Dahlhaus, Carl. ; Oramo, Ilkka,

Musiikin estetiikka / Carl Dahlhaus ; suom. Ilkka Oramo ; [julk.] Suomen musiikkitieteellinen seura -  
Musikvetenskapliga sällskapet i Finland ry. Hki : Suomen musiikkitieteellinen seura, 1980 -  
(Musiikkitieteen kirjasto, ISSN 0357-9093 ; 1.).

ISBN 951-45-1884-5.

/vwebv/holdingsInfo?bibId=69721

Schriefer, Jürgen. ; Huida, Eeva-Maija. ; Kuusela, Matti.

Musiikinopetus Steiner-koulussa / Jürgen Schriefer ; [suom. Eeva-Maija Huida ja Matti  
Kuusela]. [Hki] : Suomen antroposofinen liitto, 1980.

ISBN 951-9443-04-5.

/vwebv/holdingsInfo?bibId=126602

Klaus, Helene. ; Kloppenburg, Inken. ; Pellikka, Maija ; Alanko, Pentti.

Naisen tietokirja / Helene Klaus, Inken Kloppenburg ; [suomal. avust.: Pentti Alanko...ja muita] ;  
[suom.: Maija Pellikka ; alkuteoksen kuv.: Hellmut ja Barbara Hoffmann ; suomalais. kuv. Kata  
Quee]. Helsingissä [Hki] : Otava, 1980

ISBN 951-1-06044-9.

/vwebv/holdingsInfo?bibId=45036

Blohm, Hannelore. ; Koivulehto, Marja-Liisa.

Parhaat kastikkeet / Hannelore Blohm ; [Suomen oloihin soveltaen suom. Marja-Liisa Koivulehto ; piirrookset: Ingrid Schütz]. Hki : Tammi, 1980 - (Hyvän ruoan oppaat.).

ISBN 951-30-5099-8.

/vwebv/holdingsInfo?bibId=56772

Steiner, Rudolf. ; Sorma, Katri.

Perisynti ja armo / Rudolf Steiner ; [suom. Katri Sorma ; kieliasua uud. Matti Kuusela]. [Hki] : Suomen antroposofinen liitto, 1980.

ISBN 951-9443-43-6.

/vwebv/holdingsInfo?bibId=126633

Pienten autokirja. Östersundom : Kirjalito, [1980]

ISBN 951-28-0303-8.

/vwebv/holdingsInfo?bibId=54304

Weber, Max. ; Kyntäjä, Timo,

Protestanttinen etiikka ja kapitalismin henki / Max Weber ; suom. Timo

Kyntäjä. Porvoo ; WSOY, 1980

ISBN 951-0-09226-6.

/vwebv/holdingsInfo?bibId=36535

Jacobsen, Walter. ; Benda, Andreas. ; Väinölä, Tauno,

Päivä Jeesuksen seurassa / Walter Jacobsen, Andreas Benda ; [suom. Tauno

Väinölä]. Hki : Kirjaneliö, 1980 - (Raamatun kertomuksia luettavaksi ja väritettäväksi.). - (Suomen lähetysseuran julkaisuja.).

ISBN 951-600-509-8.

/vwebv/holdingsInfo?bibId=83430

Renkewitz, Heinz. ; Karlsson, Paula,

Päivän tunnussana : erään hartauskirjan synty ja historia / Heinz Renkewitz ; [suom. Paula

Karlsson]. Hki : Kirjaneliö, 1980

ISBN 951-600-507-1.

/vwebv/holdingsInfo?bibId=83428

Hennicke, Lothar. ; Krannila, Matti,

Radio-ohjatut lennokit / Lothar Hennicke ; [suom. Matti Krannila]. [Pirkkala] : Sonator, 1980

ISBN 951-9405-11-9.

/vwebv/holdingsInfo?bibId=125837

Zink, Jörg. ; Raittila, Anna-Maija,

Rakkauden tie / Jörg Zink ; suom. Anna-Maija Raittila. Hki : Kirjaneliö, 1980

ISBN 951-600-517-9.

/vwebv/holdingsInfo?bibId=83438

Steiner, Rudolf. ; Sorma, Katri.

Rakkaus ja sen merkitys maailmassa / Rudolf Steiner ; [suom. Katri Sorma] ; [kieliasua tark. Matti Kuusela]. Hki : Suomen antroposofinen liitto, 1980.

ISBN 951-9443-35-5., ISBN 951-9443-94-0.

/vwebv/holdingsInfo?bibId=126628



Kasper, Walter. ; Vuorela, Kalevi,  
Rakkaus ja uskollisuus : kristillisen avioliiton teologiaa / Walter Kasper ; suom. Kalevi  
Vuorela. Hki : Katolinen tiedotuskeskus, 1980  
ISBN 951-9386-13-0.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=125287

Steiner, Rudolf. ; Wilenius, Reijo, ; Kuusela, Matti.  
Rosenkreuzilainen kristinusko / Rudolf Steiner ; [vanhaa suomennosta, jossa kääntäjän nimeä ei  
mainita, tark. Reijo Wilenius ja Matti Kuusela]. [Hki] : Suomen antroposofinen liitto, 1980.  
ISBN 951-9443-32-0.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=126626

Luther, Martti. ; Raittila, Anna-Maija, ; Schulz, Frieder.  
Rukoilemme Lutherin kanssa tänään / valikoima Martti Lutherin rukouksia Anna-Maija Raittilan  
suomennoksina. Hki : SLEY-kirjat, 1980  
ISBN 951-617-467-1.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=85006

Steiner, Rudolf. ; Tuuri, Jussi.  
Rukouksia ja mietelauseita lapsille ja vanhemmille / Rudolf Steiner ; [suom. Jussi  
Tuuri]. [Hki] : Suomen antroposofinen liitto, 1980.  
ISBN 951-9443-50-9.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=126639

Reis, Vladimír. ; Ryömä, Liisa,  
Satuja Etelämeren saarilta / kert. Vladimír Reis ; kuv. Karel Teissig ; suom. Liisa  
Ryömä. [Espoo] : Weilin + Göös, 1980  
ISBN 951-35-2227-X.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=59302

Larsson, Carl. ; Villa, Kyllikki,  
Sunnuntaikuvia / Carl Larsson ; [suom. Kyllikki Villa]. Hki : Kirjayhtymä, [1980]  
ISBN 951-26-1844-3.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=53029

Roth, Günther D. ; Peltonen, Tapani. ; Parviainen-Mäkelä, Maija.  
Sääopas / Günther D. Roth ; asiantarkastus ja muokkaus: Tapani Peltonen ; suom.: Maija Parviainen-  
Mäkelä ; [piirroset: Barbara von Damnitz]. [Espoo] : Weilin + Göös, 1980.  
ISBN 951-35-1872-8.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=58997

Blanke, Huldrych. ; Mannila, Markku,  
Tapaus J : Jeesuksen aikalaisten "haastatteluja" / Huldrych Blanke ; [suom.: Markku  
Mannila]. Lapua : Herättäjä-yhdistys, 1980  
ISBN 951-9013-88-1.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=115831

Spangenberg, Eberhard. ; Poppel, Hans. ; Ylilehto, Hannu.  
Tehdään yhdessä teatteria eli Kuinka pidetään hauskaa ja kuinka muita hauskuutetaan näyttämöllä ja  
kulissien takana / tämän kirjan näyttämölle tulon kuulutti Eberhard Spangenberg ja lavasteista sun  
muista tehosteista huolehti Hans Poppel ; suom. kuiskaajana toimi Hannu  
Ylilehto. [Hki] : Otava, 1980

ISBN 951-1-05963-7.

[/vwebv/holdingsInfo?bibId=44967](#)

Julius, Frits. ; Mäkinen, Petteri. ; Ek, Ove.

Tekniikka ja ihmisen elimistö : ajatuksia tekniikan alkuperästä / Frits Julius ; [suom. Petteri Mäkinen ja Ove Ek]. Hki : Suomen antroposofinen liitto, 1980. - ([Tutkielmia] / Suomen antroposofinen liitto, ISSN 0358-0911 ; [1]).

ISBN 951-9443-24-X.

[/vwebv/holdingsInfo?bibId=126622](#)

Schoenenberger, Walther. ; Makkonen, Lea.

Terveenä luonnonmehulla : tuorekasviterapiaa / Walther Schoenenberger ; [suom. Lea Makkonen]. Vantaa : Reformi-keskus, 1980

ISBN 951-99277-4-3.

[/vwebv/holdingsInfo?bibId=133227](#)

Wessel, Harald. ; Määttänen, Pentti, ; Tiusanen, Antero,

Tussy eli Kolmekymmentä matkakirjettä Eleanor Marx-Avelingin vaiherikkaasta elämästä / historiallisilla tapahtumapaikoilla Brightonissa, Stratfordissa, Derbyssa ja Manchesterissa, Pariisissa ja New Yorkissa, Ufnaun saarella Zürichin järvellä, Leipzigissa, Halleissa, Karlovy Varyssa, Moselin ja Spreen mutta enimmäkseen kuitenkin Thamesin rannalla kirj. ja meidän aikamme naiselle osoittanut Harald Wessel ; [suom. Pentti Määttänen (kirjeet 1-14) ja Antero Tiusanen (kirjeet 15-30)]. Hki : Kansankulttuuri, [1980]

ISBN 951-615-253-8.

*Marx-Aveling, Eleanor.*; [/vwebv/holdingsInfo?bibId=84754](#)

Feuerbach, Ludwig. ; Oittinen, Vesa,

Uskonnon olemuksesta / Ludwig Feuerbach ; suom., esipuheella ja selityksillä varust. Vesa Oittinen. Helsingissä [Hki] : Otava, 1980 - (Delfiinikirjat.).

ISBN 951-1-05657-3.

[/vwebv/holdingsInfo?bibId=44681](#)

Zluhan, Otto Friedrich. ; Ahtola, Jouko.

Uusi ilmestys / Otto ja Friedrich [i.e. Otto Friedrich] Zluhan ; suomennos: Jouko Ahtola. [Vantaa] : Sitadel-seura, 1980

*Lorber, Jakob.*;

[/vwebv/holdingsInfo?bibId=835754](#)

Maier-F., Emil. ; Spiegel, Magdalena. ; Lahti, Maj-Lis.

Vene, verkko ja paljon kaloja / Emil Maier-F. ; kertojan apuna Magdalena Spiegel ; [suom. Maj-Lis Lahti]. Tampere : Kirjatoimi, 1980.

ISBN 951-629-222-4.

[/vwebv/holdingsInfo?bibId=87086](#)

Harrer, Heinrich. ; Sevelius, Ilona, ; Enkama, Kai,

Viimeiset paratiisit : matkaseikkailu unohdettujen kansojen pariin / toim. Heinrich Harrer ; [avust.: Lutz Adron...ja muita ; piirroksat: Karl-Heinz Wirth, Bernhard Ziegler ; suom. Ilona Sevelius ; maantieteellisen nimistön tark. Kai Enkama]. [Hämeenlinna] : Karisto, 1980

ISBN 951-23-1628-5.

[/vwebv/holdingsInfo?bibId=51253](#)

Steiner, Rudolf. ; Helminen, Helmi,  
Vuodenaikojen kiertokulku maan hengitystapahtumana / Rudolf Steiner ; [suom. Helmi Helminen]. [Hki] : Suomen antroposofinen liitto, 1980.  
ISBN 951-9443-34-7.  
</vwebv/holdingsInfo?bibId=126627>

Ostermöller, Wolfgang. ; Weiss, Waltraud. ; Huhtala, Ulla,  
Värikäs akvaario / Wolfgang Ostermöller ; [suom. Ulla Huhtala]. Hki : Tammi, 1980 - (T-kirjat.).  
ISBN 951-30-5025-4.  
</vwebv/holdingsInfo?bibId=56730>

## 1985

Jaspers, Karl. ; Leistén, Paula.  
Ajattelun suunnanantajat / Karl Jaspers ; suom. Paula Leistén. Hki : Kirjayhtymä, 1985 - (Logos.).  
ISBN 951-26-2631-4.  
</vwebv/holdingsInfo?bibId=53656>

Miller, Alice. ; Rutanen, Mirja,  
Alussa oli kasvatusta : kätkeyty julmuus ja väkivallan juuret / Alice Miller ; suom. Mirja Rutanen. Porvoo ; WSOY, 1985  
ISBN 951-0-12888-0.  
</vwebv/holdingsInfo?bibId=39865>

Steiner, Rudolf. ; Wilenius, Reijo,  
Antroposofisia johtolauseita. Mikael-mysteeri / 3, Johtolauseet 137-185 : Rudolf Steiner ; [suom. Reijo Wilenius]. Hki : Suomen antroposofinen liitto, 1985  
ISBN 951-9443-82-7.  
*antroposofia*; </vwebv/holdingsInfo?bibId=126659>

Fritsch, Wolfgang. ; Czarnecki, Eila. ; Westermarck, Ritva.  
Bach-Händel-Schütz-juhlavuosi Saksan demokraattisessa tasavallassa 1985 / [julk.] DDR-Kulturzentrum ; [toim.: Wolfgang Fritsch] ; [käännökset: Eila Czarnecki, Ritva Westermarck]. Hki : DDR-Kulturzentrum, 1985.  
*Bach, Johann Sebastian.; Händel, Georg Friedrich.; Schütz, Heinrich.;*  
</vwebv/holdingsInfo?bibId=17781>

Lukas, Elisabeth. ; Kyrö, Marja.  
Elämän voimat / Elisabeth Lukas ; suom. Marja Kyrö. Hki : Kirjayhtymä, 1985 - (Logos.).  
ISBN 951-26-2710-8.  
</vwebv/holdingsInfo?bibId=53725>

Bielfeld, Horst. ; Syvänperä, Tuula,  
Hiiret / Horst Bielfeld ; [suom. Tuula Syvänperä]. Hki : Tammi, 1985 - (Lemmikkieläimet.).  
ISBN 951-30-6203-1.  
</vwebv/holdingsInfo?bibId=57620>

Wittgenstein, Ludwig. ; Nyman, Heikki,  
Huomautuksia matematiikan perusteista / Ludwig Wittgenstein ; suom. Heikki Nyman. Porvoo ; WSOY, 1985 - (Taskutieto ; 162.).  
ISBN 951-0-12744-2.  
</vwebv/holdingsInfo?bibId=39731>

Steiner, Rudolf. ; Tapaninen, Matti. ; Rieckmann, Ritva.

Ihmiskunnallisen yhteisömuodostuksen eli yhteiskunnallisen kysymyksen henkistä taustaa. 1. osa, Esitelmät 1-3 kirjastosarjasta 189-193 / Rudolf Steiner ; [suom. Matti Tapaninen ja Ritva Rieckmann]. [Tampere] : [Antroposofinen työkeskus Tammes], 1985  
ISBN 951-9212-25-6.

/vwebv/holdingsInfo?bibId=121563

Lorber, Jakob. ; Ahtola, Jouko.

Jeesuksen kirjeenvaihto kuningas Abgarus Ukkaman kanssa / sisäisenä sanana vastaanotti ja kirj. muistiin Jakob Lorber ; ...suom. Jouko Ahtola. [Unaja] : [J. Ahtola], 1985

/vwebv/holdingsInfo?bibId=17067

Kurz, Ingrid. ; Vodder, Emil. ; Johansson, Carin.

Johdatus tri Vodderin manuaaliseen lymfapumppausmenetelmään / Ingrid Kurz ; esipuhe: Emil Vodder ; [käännös ja julk.: Vodder ML kurssikeskus Carin Johansson]. [Hki] : Vodder ML kurssikeskus Carin Johansson, 1985  
ISBN 951-99665-6-0.

/vwebv/holdingsInfo?bibId=136171

Kivekäs, Matti. ; Kafka, Franz. ; Puumalainen, Kaj. ; Helminen, Jussi,

Jokikirja : Matti Kivekkään valokuvia Jokiteatterin -85 esityksestä "Linna" Vanhalla suurtorilla Turussa / [valokuvat: Matti Kivekäs] ; [kuvatestit: Franz Kafka (romaanin "Linna" dramatisoinnista)] ; [tekstien käännös ja dramatisointi: Kaj Puumalainen] ; [toim.: Jussi Helminen...ja muita]. [Turku] : [Turun kaupungin kulttuurilautakunta], 1985

/vwebv/holdingsInfo?bibId=20096

Luther, Martti. ; Bainton, Roland H. ; Kuusiola, Helinä,

Joulukirja / Martti Lutherin ajatuksia joulun sanomasta ; [koonnut] Roland H. Bainton ; [suom.: Helinä Kuusiola]. Hki : SLEY-kirjat, 1985

ISBN 951-617-668-2.

/vwebv/holdingsInfo?bibId=85193

Heman, Christine. ; Siukonen-Penttilä, Leena,

Jousisoitinten sävelpuhtaus : melodiaan ja harmoniaan perustuva kuuleminen / Christine Heman ; [suom.: Leena Siukonen-Penttilä]. [Hki] : [Esittävän säveltaiteen edistämiskeskus], 1985 - (ESEKin julkaisusarja, ISSN 0782-9000 ; 1.).

ISBN 951-99699-1-8.

/vwebv/holdingsInfo?bibId=136418

Brasholz, Anton. ; Gatz, Konrad. ; Halmburger, Klaus. ; Engroos, Nils-Erik. ; Immonen, Kari,

Julkisivumaalaus : alusta, aineet, toteutus / Anton Brasholz ; [suunnittelu ja kirjallinen asiantuntemus: Konrad Gatz] ; [tuotanto ja toteutus: Klaus Halmburger] ; [suom. laitoksen käänt. Nils-Erik Engroos] ; [suom. laitoksen toim. Kari Immonen]. Hki : Rakentajain kustannus, 1985 - (Tietoa rakentajille.).

ISBN 951-676-166-6.

/vwebv/holdingsInfo?bibId=92870

Baumann, Hans. ; Wegelius, Marita.

Jumala on rakkaus / [Hans-Wolf Baumann] ; [saks. alkuperäisteoksesta... suom. Marita Wegelius] ; [julk. Lutherska bekännelsekyrkan = Luterilainen tunnustuskirkko]. [Tampere] : Luterilainen tunnustuskirkko, 1985

ISBN 951-99689-5-4.  
[/vwebv/holdingsInfo?bibId=136347](#)

Steiner, Rudolf. ; Sorma, Katri.  
Kalevalan olemus / Rudolf Steiner ; [suom. Katri Sorma] ; [suom. tark. Matti Kuusela]. Hki : Suomen antroposofinen liitto, 1985  
ISBN 951-9443-36-3.  
[/vwebv/holdingsInfo?bibId=126629](#)

Kandinsky, Wassily. ; Valkonen, Anne, ; Kumela, Marjut, ; Nikkilä, Ekaterina,  
Kandinsky : kuvataiteen toisinajattelija / [toim. Anne Valkonen]. Hki : Suomen taiteilijaseura, 1985  
ISBN 951-95546-0-2.  
[/vwebv/holdingsInfo?bibId=129945](#)

Kuo Huey Jen. ; Pellikka, Maija,  
Kiinalaisia herkkuja / Kuo Huey Jen ; [suom.: Maija Pellikka]. [Espoo] : Weilin + Göös, 1985  
ISBN 951-35-3537-1.  
[/vwebv/holdingsInfo?bibId=60343](#)

Nuuja, Ismo, ; Eisenreich, Wilhelm.  
Koko perheen luonto-opas : kasvit, sienet, pieneläimet, perhoset, kalat, linnut, nisäkkäät : retki Pohjolan luontoon / suom.: Ismo Nuuja...[ja muita] ; [saks. laitoksen päätoim.: Wilhelm Eisenreich...ja muita]. Jyväskylä ; Gummerus, [1985]  
ISBN 951-20-2668-6.  
[/vwebv/holdingsInfo?bibId=50218](#)

Vainio, Hannele, ; Stenqvist, Eija,  
Kotipuutarhan herkut : puutarhasta pöytään / [julk.] oy Valitut palat = Reader's Digest ab ; käänös ja sovellutus Suomen oloihin: Hannele Vainio, Eija Stenqvist ; asiantuntija: Kristiina Haikonen ; vastaava toimittaja: Hannele Hietala-Spaskos. Hki : Valitut palat, 1985  
ISBN 951-9079-43-2.  
[/vwebv/holdingsInfo?bibId=117594](#)

Puupponen, Esko,  
Kukat kuntoon! / [julk. Oy Valitut palat ab] ; [saks. alkuteoksesta suom. Esko Puupponen]. Hki : Valitut palat, [1985]  
ISBN 951-9079-22-X.  
[/vwebv/holdingsInfo?bibId=117580](#)

Schlink, M. Basilea. ; Nieminen, A-M.  
Kuuliaisuuden ilo : Jumalan sana jokaiselle päivälle / M. Basilea Schlink ; [suom. A-M. Nieminen]. Vaasa : Edes, 1985.  
ISBN 951-9060-20-0.  
[/vwebv/holdingsInfo?bibId=117006](#)

Schlink, M. Basilea. ; Takala, Aune-Inkeri.  
Kärsimysten kautta voittoon / M. Basilea Schlink ; [suom. Aune-Inkeri Takala]. Hki : Uusi tie, 1985  
ISBN 951-619-153-3.  
[/vwebv/holdingsInfo?bibId=85418](#)

Ranin, Matti,  
Lapset laulavat iloisia lauluja : herttaisia lastenlauluja värikkäine kuvineen nokkahuilulle, kellopelille ja laulajille : värikkäät nuotit / kuv.: Etna ; suomeksi toim.: Finn-Kasper, Matti Ranin

ky. Östersundom : Kirjalito, 1985  
ISBN 951-28-1266-5.  
[/vwebv/holdingsInfo?bibId=55204](#)

Reichel, Hubert.  
Laukaukset Pyhän Pietarin aukiolla : paavin murhayrityksen tausta ja "bulgarialainen yhteys"  
/ Hubert Reichel. [Hki] : Kirjapaino Kursiivi, 1985  
ISBN 951-99633-5-9.  
[/vwebv/holdingsInfo?bibId=135927](#)

Christensen, Netti. ; Launer, Irmgard. ; Paalanen, Rauni, ; Helenius, Aili,  
Leikki ja varhaiskasvatus / Netti Christensen, Irmgard Launer ; [suom. Rauni Paalanen] ; [teoksen  
toim. ja suom. tark. on vastannut työryhmä: Aili Helenius...ja muita] ; [valokuvat: Eeva Rista, Juha  
Jarva]. [Hki] : Kansankulttuuri, [1985]  
ISBN 951-615-372-0.  
[/vwebv/holdingsInfo?bibId=84845](#)

Zetkin, Clara. ; livonen, Jyrki,  
Lenin / Clara Zetkin ; suomentanut Jyrki livonen. Tampere : Lenin-museo , 1985 - (Lenin-museon  
julkaisuja, ISSN 0781-8866 ; 1.).  
ISBN 951-95941-0-8.  
*Lenin, V. I.,* ; [/vwebv/holdingsInfo?bibId=551751](#)

Heinzel, Hermann. ; Laine, Lasse J.,  
Lintuhavaintokirja / kuvat ja teksti: Hermann Heinzel ; suom.: Lasse J. Laine. [Espoo] : Weilin +  
Göös, 1985  
ISBN 951-35-3346-8.  
[/vwebv/holdingsInfo?bibId=60224](#)

Heimbucher, Kurt. ; Kuusiola, Helinä,  
Lohduta minua armollasi : sanoja surun kohdatessa / Kurt Heimbucher ; [suom. Helinä Kuusiola] ;  
[valokuvat: Burkhard Bartel, R. Horn, M. Künkler]. Hki : SLEY-kirjat, 1985  
ISBN 951-617-643-7.  
[/vwebv/holdingsInfo?bibId=85170](#)

Noll, Peter. ; Suominen, Oili,  
Lähdön odotus / Peter Noll ; suom. Oili Suominen. Porvoo ; WSOY, 1985 - (Uusi humanitas-sarja.).  
ISBN 951-0-13104-0.  
[/vwebv/holdingsInfo?bibId=40070](#)

Dietzfelbinger, Hermann. ; Koskeniemi, Erkki,  
Länsimaan viisaat / Hermann Dietzfelbinger ; [suom.: Erkki Koskeniemi]. Hki : SLEY-kirjat, 1985  
ISBN 951-617-622-4.  
[/vwebv/holdingsInfo?bibId=85151](#)

Bach, Johann Sebastian. ; Kumpulainen, Matti. ; Widemark, Karl Edik. ; Norio, Reijo,  
Die Matthäus-Passion / J. S. Bach ; [toim. = red. Matti Kumpulainen] ; [käännökset = övers. Karl Edik  
Widemark]. [Turku] : [Turun musiikkilautakunta], 1985  
[/vwebv/holdingsInfo?bibId=20825](#)

Bollnow, Otto Friedrich. ; Aro, Jussi,  
Miten jaksamme elää / kirj. Otto Friedrich Bollnow...[ja muita] ; johdantoessee: Sarvepalli  
Radhakrishnan ; [suom. Jussi Aro]. Porvoo ; WSOY, 1985 - (Uusi Humanitas.).

ISBN 951-0-13103-2.

</vwebv/holdingsInfo?bibId=40069>

Urai, Erica. ; Lukács, András ; Ahonen, Pirkko.

Miten lapset pelaavat / piirroksia : Erica Urai ; teksti: András Lukács ; suom.: Pirkko

Ahonen. [Hki] : Kansankulttuuri, 1985

ISBN 951-615-353-4.

</vwebv/holdingsInfo?bibId=84833>

Böll, Heinrich. ; Mannila, Markku,

Mitähän siitä pojasta tulee? : eli jotakin kirjallista / Heinrich Böll ; suom. Markku

Mannila. Jyväskylä : Gummerus, 1985.

ISBN 951-20-2358-X.

</vwebv/holdingsInfo?bibId=49991>

Ovaska, Mervi. ; Hulkkonen, Tuula.

Nuorten maailma / [toim. ja julk. oy Valitut palat ab] ; käännös: Mervi Ovaska...[ja muita] ; vastaava toim.: Tuula Hulkkonen. Hki : Valitut palat, [1985]

ISBN 951-9079-51-3.

</vwebv/holdingsInfo?bibId=117598>

Prade, Ernstfried. ; Lampila, Timo.

Nyt surffaamaan : varusteet, tekniikka, teoria / Ernstfried Prade ; suom.: Timo Lampila ; [valokuvat:

D. Merz, U. Seer, tekijä] ; [piirroksia: Ernstfried Prade, Gerry Mader]. [Espoo] : Weilin + Göös, 1985

ISBN 951-35-3369-7.

</vwebv/holdingsInfo?bibId=60246>

Tuomela, Riitta.

Näyttöjen ergonominen suunnittelu : ohjeita ohjelmien suunnittelijoille ja näyttöpäätteiden

käyttäjille / [julk.] Rationalisointiliitto ry ; [suom.: Riitta Tuomela]. Hki : Rationalisointiliitto, [1985]

ISBN 951-9310-15-0.

</vwebv/holdingsInfo?bibId=123763>

Behrens, Kathrin. ; Heyduck, Ariane. ; Nisula, Eeva-Liisa.

Oikein, nurin : perusneuleita ja uusia malleja / Kathrin Behrens, Ariane Heyduck ; [saks. alkuteoksesta suom. Eeva-Liisa Nisula]. Helsingissä [Hki] : Otava, 1985

ISBN 951-1-08236-1.

</vwebv/holdingsInfo?bibId=47069>

Lorber, Jakob. ; Rantanen, Aimo O.

Paavalin kirje Laodikean seurakunnalle / Jakob Lorber ; käännös: Aimo O.

Rantanen. [Vantaa] : Sitadel-seura, 1985.

</vwebv/holdingsInfo?bibId=835743>

Meynell, Esther.

Pikku kronikka : Anna Magdalena Bach : säveltaiteen nero elämäntoverinsa muistoissa / [kirj. Esther Meynell] ; suom. Eeva Mikkola. Porvoo ; WSOY, 1985

ISBN 951-0-12974-7.

*Bach, Johann Sebastian.; Bach, Anna Magdalena.; /vwebv/holdingsInfo?bibId=39949*

Meier, Gisela. ; Kuusiola, Helinä,  
Pimeyteen koittaa päivä / Gisela Meier ; [suom.: Helinä Kuusiola]. Hki : SLEY-kirjat, 1985  
ISBN 951-617-659-3.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=85186

Teubner, Christian. ; Patala, Anita.  
Pizza ja pasta / Christian Teubner ; suom. Anita Patala ; [valokuvat: Christian Teubner]. Helsingissä  
[Hki] : Otava, 1985  
ISBN 951-1-08569-7.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=47349

Wieland, Karl-Heinz. ; Lehtonen, Maisa. ; Könner, Alfred.  
Purjelaivat / Karl-Heinz Wieland ; [suom. Maisa Lehtonen]. [Hki] : Kansankulttuuri, 1985  
ISBN 951-615-359-3.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=84837

Wasserzug-Traeder, Gertrud. ; Vainikainen, Kerttu,  
Pyhän Hengen lahja / Gertrud Wasserzug-Traeder ; suom. Kerttu Vainikainen. Savonlinna : Savo-  
Karjalan raamattuopiskelijat, 1985  
ISBN 951-99628-9-1.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=135896

Luther, Martti. ; Bainton, Roland H. ; Kuusiola, Helinä,  
Pääsiäiskirja / Martti Lutherin ajatuksia pääsiäisen sanomasta ; [valik.] Roland H. Bainton ; [suom.:  
Helinä Kuusiola] ; [kuv.: Virgil Solisin (1514-1562) puupiirroksia]. Hki : SLEY-kirjat, 1985  
ISBN 951-617-620-8.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=85149

Haich, Elisabeth. ; Yesudian, Selvarajan. ; Kaitila, Leena. ; Attila, Ilona.  
Raja-jooga / Elisabeth Haich, Selvarajan Yesudian / [...suom. Leena Kaitila ja Ilona  
Attila]. Hki : Suomen henkisen kehityksen liitto, [1985]  
ISBN 951-99682-2-9.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=136294

Fromm, Erich. ; Kyrö, Marja.  
Rakkaus on elämä / Erich Fromm ; suom. Marja Kyrö. Hki : Kirjayhtymä, 1985 - (Logos.).  
ISBN 951-26-2811-2.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=53811

Degenkolbe, J. ; Hougardy, H. P. ; Uwer, D. ; Räsänen, Maija.  
Seostamattomien ja matalaseosteisten terästen hitsaus. [Hki] : Metalliteollisuuden kustannus : 1985  
ISBN 951-817-254-4.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=109359

Anttila, Marja. ; Räsänen, Aila. ; Hietala-Spaskos, Hannele. ; Kanerva, Kaarina.  
Suuri käsityökirja / [käännös ja sovellus: Marja Anttila, Aila Räsänen] ; [toim.: Hannele Hietala-  
Spaskos, Kaarina Kanerva]. Hki : Valitut palat, [1985]  
ISBN 951-9079-31-9.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=117582



Grönlund, Eero,  
Teräksen kaasukaarihitsaus. [Hki] : Metalliteollisuuden kustannus : 1985  
ISBN 951-817-275-7.  
[/vwebv/holdingsInfo?bibId=109377](#)

Jung, C. G. ; Jaffé, Aniela. ; Rutanen, Mirja,  
Unia, ajatuksia, muistikuvia / C. G. Jung ; muistiin merkinnyt ja toim. Aniela Jaffé ; suom. Mirja  
Rutanen. Porvoo ; WSOY, 1985 - (Profiili-sarja.).  
ISBN 951-0-12468-0.  
[/vwebv/holdingsInfo?bibId=39500](#)

Hoffsümmer, Willi. ; Koski, Evi.  
Usko kantaa / Willi Hoffsümmer ; [suomeksi toim.: Katolinen tiedotuskeskus, Katekeettinen keskus] ;  
[suom.: Evi Koski] ; [piirroksat: Tarja Veijalainen] ; [tehtävät: Marjatta Jaanu-  
Schröder]. Hki : Katolinen tiedotuskeskus, 1985.  
ISBN 951-9386-37-8.  
[/vwebv/holdingsInfo?bibId=125307](#)

Steiner, Rudolf. ; Wilenius, Reijo,  
Vapauden filosofia : modernin maailmankatsomuksen luonnos / Rudolf Steiner ; suom. Reijo  
Wilenius. Hki : Suomen antroposofinen liitto, 1985  
ISBN 951-9443-53-3.  
[/vwebv/holdingsInfo?bibId=126642](#)

Steiner, Rudolf. ; Krook, Laura.  
Värien olemus : hengentieteellisen väriopin perusteet taiteellista työskentelyä varten : kolme  
esitelmää Dornachissa 6., 7. ja 8.5.1921 / Rudolf Steiner ; [suom. Laura Krook]. Hki : Suomen  
antroposofinen liitto, 1985  
ISBN 951-9443-83-5., ISBN 951-8927-22-7.  
*antroposofia; värioppi*; [/vwebv/holdingsInfo?bibId=126660](#)

Gardziella, Manfred, ; Wahlbeck, Liisa, ; Lounavaara, Helena,  
Wartegg-piirustustesti : käsikirja / Manfred Gardziella ; saksankielisestä käsikirjoituksesta  
suomentaneet Liisa Wahlbeck, Helena Lounavaara. Helsinki : Psykologien kustannus, 1985  
[/vwebv/holdingsInfo?bibId=1058970](#)

Ulonska, Reinhold. ; Vahermo, Leena.  
Yhteiseksi hyödyksi : Pyhän Hengen lahjat ja niiden käyttö / Reinhold Ulonska ; [suom. Leena  
Vahermo]. Vantaa : RV-kirjat, 1985 - (RV-taskukirjat ; 56.).  
ISBN 951-605-883-3.  
[/vwebv/holdingsInfo?bibId=83997](#)

Koskenniemi, Lauri, ; Augustinus,  
Älkää peljätkö : joulun sanoma kuvin ja sanoin / johdantokirjoitus: Lauri Koskenniemi. Hki : SLEY-  
kirjat, 1985  
ISBN 951-617-666-6.  
[/vwebv/holdingsInfo?bibId=85191](#)

## 1990

Miettinen, Pauli. ; Saarnio, Tuomo.

570 harjoitusta ja pelimuotoa / [julkaisija Suomen palloliitto] ; [ ... ideoineet ja koonneet Pauli Miettinen ja Tuomo Saarnio). [Helsinki] : Suomen palloliitto, [1990]

ISBN 951-9392-38-6.

*jalkapallo; valmennus; /vwebv/holdingsInfo?bibId=192626*

Griscom, Chris. ; Rohr, Wulfing von. ; Fagerholm, Kaarina.

Aika on harha / Chris Griscom ja Wulfing von Rohr ; suomentanut Kaarina Fagerholm. Porvoo ; WSOY, 1990

ISBN 951-0-16365-1.

*paranormaalit ilmiöt; /vwebv/holdingsInfo?bibId=182804*

Renzenbrink, Udo. ; Pajukangas, Jukka.

Allergiat ja ruokavalio : perustietoa, käytännön kokemuksia, ruokaohjeita / Udo Renzenbrink ; suomentanut Jukka Pajukangas. [Helsinki] : Biodynaaminen yhdistys, 1990

ISBN 951-9442-09-X.

*ruokavaliot; erikoisruokavaliot; allergia; ruokaohjeet; /vwebv/holdingsInfo?bibId=208142*

Dietrich, Marlene. ; Kyrö, Marja.

Berliinitär / Marlene Dietrich ; suom. Marja Kyrö. Helsingissä [Hki] : Otava, 1990

ISBN 951-1-10804-2.

*Dietrich,*

*Marlene.; muistelmat; elokuvanäyttelijät; elokuva; Yhdysvallat; /vwebv/holdingsInfo?bibId=184099*

Fischer, Gisela. ; Savolainen, Helena. ; Cresswell, Ray.

Eläimiä metsässä / [teksti: Gisela Fischer] ; [kuvitus: Ray Cresswell] ; [suomennos: Helena Savolainen]. Östersundom : Kirjalito, 1990

ISBN 951-28-1951-1.

*eläimet; /vwebv/holdingsInfo?bibId=194898*

Dekkers, Midas. ; Lappalainen, Iiris.

Eläinlapsi syntyy / Midas Dekkers ; suomennos: Iiris Lappalainen ; [kuvat: Ohtmar Baumli ... ja muita]. Porvoo ; WSOY, 1990

ISBN 951-0-16753-3.

*eläimet; syntymä; jälkeläiset; /vwebv/holdingsInfo?bibId=203009*

Kreisky, Bruno. ; Nieminen, Taisto,

Eurooppalaisen muistelmat / Bruno Kreisky ; lyhentäen suom. Taisto Nieminen. Hki : Kirjayhtymä, 1990

ISBN 951-26-3338-8.

*Kreisky, Bruno.; muistelmat; poliitikot; kansainvälinen politiikka; historia; poliittinen historia;antisemitismi; Itävalta; Eurooppa; /vwebv/holdingsInfo?bibId=184317*

Berliner, Alfred. ; Lehmusoksa, Ritva.

Grilliherkut / Alfred Berliner ; suom. Ritva Lehmusoksa. Jyväskylä ; Gummerus, [1990]

ISBN 951-20-3561-8.

*ruokaohjeet; grilliruoat; /vwebv/holdingsInfo?bibId=184202*

Wieck, Wilfried. ; Coogan, Hertta.

Haluan sinua, rakasta minua / Wilfried Wieck ; suom. Hertta Coogan. Helsingissä [Hki] : Otava, 1990  
ISBN 951-1-10615-5.

*miehen asema; parisuhde; vanhempi-lapsisuhde; äidit; pojat  
(perheenjäsenet); vuorovaikutus; /vwebv/holdingsInfo?bibId=184091*

Frisch, Otto von. ; Sevelius, Ilona, ; Syvänperä, Tuula,

Hamsterit / Otto von Frisch ; suomentanut Ilona Sevelius ; tarkistanut ja Suomen oloihin soveltanut  
Tuula Syvänperä ; värikuvat: Karin Skogstad ; piirroksat: György Jankovics. Helsinki : Tammi, 1990 -  
(Lemmikkieläimet.).

ISBN 951-30-9443-X.

*hamsterit; lemmikkieläimet; /vwebv/holdingsInfo?bibId=204682*

Laine, Olavi,

Henkilöautojen jarrujärjestelmät luistonestovarustein ABS/ASR / [julkaisija: Robert Bosch GmbH] ;  
[suomenkielinen käännös saksankielisestä painoksesta: O. Laine]. Helsinki : Autoalan  
koulutuskeskus, 1990 - (Teknistä tietoutta / Bosch.).

*henkilöautot; jarrut; autot;*

*/vwebv/holdingsInfo?bibId=252027*

Bisanz, Gero. ; Saarnio, Tuomo. ; Miettinen, Pauli. ; Beckenbauer, Franz.

Jalkapallo : nuorten valmennus. 2 / Gero Bisanz ; suomentaneet Tuomo Saarnio ja Pauli Miettinen ;  
[julkaisija] Suomen palloliitto ; [piirroksat: Olé Andersen Production] ; [kuvat ... Dieter Birkner, ...  
Maria Mühlberger ja ... Manfred Sinicki] ; [esipuhe Franz Beckenbauer]. Helsinki : Tammi, 1990  
ISBN 951-30-9479-0.

*jalkapallo; /vwebv/holdingsInfo?bibId=197459*

Köster, Helga. ; Heikkinen, Seija.

Johtajan dieetti : 18 viikonlopun ruokaohjeet / Helga Köster ; [suomennos Seija  
Heikkinen]. Porvoo ; WSOY, 1990

ISBN 951-0-16036-9.

*ruokavaliot; erikoisruokavaliot; laihdutus; /vwebv/holdingsInfo?bibId=192171*

Mack, Ulrich. ; Asikainen, Martti, ; Rintala, Esko,

Juurru sanaan. [Apostolien teot] / 4, Kristuksen todistajat : [julkaisija Suomen piiliseura] ;  
[alkuperäisteoksen kirjoittaja: Ulrich Mack] ; [suomennos ja ryhmäharjoitukset: Martti Asikainen ja  
Esko Rintala]. Helsinki : Suomen piiliseura, 1990  
ISBN 951-9010-38-6.

*kristillinen kasvatus; /vwebv/holdingsInfo?bibId=186791*

Kuhne, Louis. ; Kurimo, Anna,

Kasvonilmeoppi taikka Uusi taudintutkimustapa, jonka avulla opitaan tuntemaan ruumiin taudintila  
/ omien tutkimustensa ja keksintöjensä perusteella kirjoittanut Louis

Kuhne. [Hämeenlinna] : Karisto, 1990.

ISBN 951-23-2886-0.

*diagnoosika; ruumiinrakenne; diagnoosi; hoitomenetelmät; vaihtoehtolääkintä; /vwebv/holdingsInf  
o?bibId=187127*

Puschmann, Wolfgang. ; Eronen, Marjukka.

Kavio- ja norsueläimet / Wolfgang Puschmann ; [julkaisija:] Ammattikasvatushallitus ; [suomennos:  
Marjukka Eronen] ; [piirroksat: Reija Heinonen]. Helsinki : Valtion painatuskeskus, 1990.

ISBN 951-37-0106-9.

*kavioeläimet; norsueläimet; /vwebv/holdingsInfo?bibId=195838*

Baker, Sylvia. ; Reinikainen, Pekka,  
Kehitysoppi ja Raamatun arvovalta / Sylvia Baker ; suomeksi toimittanut Pekka Reinikainen. Helsinki : Kuva ja sana, 1990  
ISBN 951-9204-45-8.  
*kehitysoppi; evoluutio; elämän synty; fossiilit; luominen; /vwebv/holdingsInfo?bibId=203214*

Middelhaufe, Sabine. ; Syvänperä, Tuula,  
Koira : valinta, hoito, kasvatusta / Sabine Middelhaufe ; suomennanut ja Suomen oloihin soveltanut Tuula Syvänperä ; [värivärit: Eva-Maria Krämer ja Hans Reinhard] ; [mustavalkoiset kuvat: Peter Engel ... ja muita]. Hämeenlinna : Karisto, 1990.  
ISBN 951-23-2897-6.  
*koira; /vwebv/holdingsInfo?bibId=197519*

Pahl, Gerhard. ; Beitz, Wolfgang. ; Konttinen, Uolevi,  
Koneensuunnitteluoppi / Gerhard Pahl, Wolfgang Beitz ; [suomentaja: Uolevi Konttinen] ; [julkaisija Suomen metalli-, kone- ja sähköteknisen teollisuuden keskusliitto, MET]. [Helsinki] : Metalliteollisuuden kustannus, 1990  
ISBN 951-817-468-7.  
*koneensuunnittelu; kone-elimet; /vwebv/holdingsInfo?bibId=188215*

Hallmeier, Liselotte M. ; Savolainen, Helena. ; Harwix-Karlson, Marga.  
Kulkuneuvoja matkalla ja työssä / [teksti: Liselotte M. Hallmeier] ; [kuviot: Marga Harwix-Karlson] ; [suomennos: Helena Savolainen]. Östersundom : Kirjalito, 1990  
ISBN 951-28-1950-3.  
*kulkuneuvot; /vwebv/holdingsInfo?bibId=194895*

Puschmann, Wolfgang. ; Eronen, Marjukka.  
Kädelliset / Wolfgang Puschmann ; [julkaisija:] Ammattikasvatustieteiden keskusliitto ; [suomennos: Marjukka Eronen] ; [piirroset: Reija Heinonen]. Helsinki : Valtion painatuskeskus, 1990.  
ISBN 951-37-0108-5.  
*kädelliset; apinat; puoliapinat; /vwebv/holdingsInfo?bibId=195843*

Paukert, Maria. ; Scharf, Helmut. ; Stadler, Hubert. ; Mehling, Marianne. ; Sauri, Seppo,  
Lontoo ympäristöineen : kulttuurimatkaileijan opas / Marianne Mehling (toim.) ; suomennos Seppo Sauri ; [tekijät: Maria Paukert, Helmut Scharf, Hubert Stadler] ; [valokuvat: Marion Müllmayer]. Helsingissä : Otava, 1990  
ISBN 951-1-10832-8.  
*matkaoppaat; Lontoo; Iso-Britannia; /vwebv/holdingsInfo?bibId=182429*

Steiner, Rudolf. ; Honkonen, Kirsti.  
Maailmojen muistista / Rudolf Steiner ; [suomentanut Kirsti Honkonen]. [Helsinki] : Suomen antroposofinen liitto, 1990  
ISBN 951-8927-23-5.  
*antroposofia; maailmankaikkeus; ihmiskunta; /vwebv/holdingsInfo?bibId=200397*

Vogel, A.  
Maksa ja terveys / A. Vogel. [Vantaa] : Fytokustannus, 1990  
ISBN 951-95859-1-5.  
*maksa; aineenvaihdunta; maksataudit; ravitsemusterapia; /vwebv/holdingsInfo?bibId=197214*

Rittelmeyer, Friedrich. ; Knutar, Helmer.

Meditaatio : kaksitoista kirjettä itsekasvatuksesta / Friedrich Rittelmeyer ; suom. Helmer

Knutar. Hämeenlinna : Karisto, 1990.

ISBN 951-23-2810-0.

*Steiner, Rudolf.; mietiskely; itsekasvatus; antroposofia; /vwebv/holdingsInfo?bibId=184288*

Köster, Helga. ; Suomalainen, Riitta,

Mikroaaltodieetti : 100 ruokaohjetta kaloreita laskevalle herkkusuulle / Helga Köster ; [valokuvat:

Thomas Diercks] ; [suom.: Riitta Suomalainen] ; [asiantuntijatarkistus: Heli

Soini]. Porvoo ; WSOY, 1990

ISBN 951-0-16018-0.

*ruokaohjeet; ruoanvalmistus; mikroaaltouunit; ruokavaliot; laihdutus; /vwebv/holdingsInfo?bibId=183968*

Strahm, Rudolf H. ; Mäkelä-Kuusela, Arja.

Miksi he pysyvät köyhinä : aliehkityksen kiihtyminen kolmannessa maailmassa : kuvioita ja

kommentteja / Rudolf H. Strahm ; kuviot: Bernard Schlub ; käännös: Arja Mäkelä-

Kuusela. [Korpilahti] : [Korpilahden nuorten YK-yhdistys], 1990

*aliehkitys; taloudellinen kehitys; kehitysmallat; kehitysyhteistyö; köyhyys; kansainvälinen kauppa;*

*/vwebv/holdingsInfo?bibId=280575*

Baginski, Bodo J. ; Sharamon, Shalila. ; Norlamo, Aila.

Mitä sairaudet meille viestittävät. Helsinki : [A. Norlamo], 1990

*itsehoito; taudit; psykosomatiikka; sairastavuus; asenteet;*

*/vwebv/holdingsInfo?bibId=245626*

Fritzsche, Helga. ; Vainio, Hannele,

Oma yrittäjä / Helga Fritzsche ; [Suomen oloihin soveltaen suom. Hannele Vainio] ; [piirroksat:

Ingrid Schütz]. Hki : Tammi, 1990 - (T-kirjat.).

ISBN 951-30-9404-9.

*maustekasvit; viljely; yrtit; /vwebv/holdingsInfo?bibId=184380*

Juhala, Matti,

Ottomoottorien pakokaasuteknikka / [julkaisija: Robert Bosch GmbH] ; [suomenkielinen käännös

saksankielisestä painoksesta: M. Juhala]. Helsinki : Autoalan koulutuskeskus, 1990 - (Teknistä

tietoutta / Bosch.).

*polttomoottorit; pakokaasut; päästöt; ilmansuojelu;*

*/vwebv/holdingsInfo?bibId=252034*

Mehling, Franz N. ; Paukert, Maria. ; Pollman, Bernhard. ; Mehling, Marianne. ; Turtia, Kaarina,

Pariisi ympäristöineen : kulttuurimatkaailijan opas / Marianne Mehling (toim.) ; suomennos Kaarina

Turtia ; [tekijät: Franz N. Mehling, Maria Paukert, Bernhard Pollman] ; [valokuvat: Marion

Müllmayer]. Helsingissä : Otava, 1990

ISBN 951-1-10833-6.

*matkaoppaat; Pariisi; Ranska; /vwebv/holdingsInfo?bibId=182431*

Wirsching, Michael. ; Väisänen, Erkki ; Stierlin, Helm.

Perheterapia hoitokeinona : käsitteitä, tutkimustuloksia, hoitokokemuksia / Michael Wirsching, Helm

Stierlin ; suomentanut Erkki Väisänen. [Espoo] : Weilin + Göös, 1990

ISBN 951-35-4670-5.

*perheterapia; psykosomatiikka; perhe; ihmissuhteet; vanhempi-*

*lapsisuhde; /vwebv/holdingsInfo?bibId=182817*

Prekop, Jirina. ; Mäkelä, Maija.

Pikkutyranni : lapsi tarvitsee rajat / Jirina Prekop ; suomennos Maija

Mäkelä. Helsingissä : Otava, 1990

ISBN 951-1-10756-9.

*lapsipsykologia; käyttäytymishäiriöt; lapset; poikkeava*

*käyttäytyminen; sopeutumattomuus; ongelmalapset; /vwebv/holdingsInfo?bibId=195075*

Weber, Max. ; Kyntäjä, Timo,

Protestanttinen etiikka ja kapitalismin henki / Max Weber ; [suomentanut Timo

Kyntäjä]. Porvoo ; WSOY, 1990 - (Laatukirjat.).

ISBN 951-0-16486-0.

*kulttuurisosiologia; etiikka; kristillinen*

*etiikka; protestantismi; kapitalismi; kalvinismi; /vwebv/holdingsInfo?bibId=188272*

Schlink, M. Basilea. ; Björkström, Aune-Inkeri.

Pyhillä paikoilla : paikka jossa seisot on pyhä maa / M. Basilea Schlink ; [suom. Aune-Inkeri

Björkst[r]öm]. Hämeenlinna : Päivä, 1990

ISBN 951-622-465-2.

*pyhät paikat; matkakertomukset; matkaoppaat; Israel; /vwebv/holdingsInfo?bibId=184974*

Weber, Max. ; Hietaniemi, Tapani,

Pörssi / Max Weber ; suomentanut, selityksillä ja jälkikirjoituksella "Max Weber, pörssi,

markkinayhteiskunta ja kapitalismi" varustanut Tapani Hietaniemi. [Helsinki] : Tutkijaliitto, 1990 -

(Tutkijaliiton julkaisusarja, ISSN 0357-4083 ; 65.).

ISBN 951-9297-80-4.

*pörssit; kapitalismi; taloussosiologia; arvopaperimarkkinat; arvopaperikauppa; arvopaperit; kauppa; /vwebv/holdingsInfo?bibId=197771*

Damsch-Wiehager, Renate. ; Sergejeff, Tuula. ; Filliter, Allison. ; Colgan, Ciara. ; Loddach, Liisa. ;

Rumohr-Norio, Liisa. ; Panitzsch, Liisa.

Radar : kansainvälinen taidenäyttely Kotkassa 28.6.-2.9.1990 = international art exhibition in the City

of Kotka, Finland, 28.6.-2.9.1990 = internationale Kunstausstellung in der Stadt Kotka, Finnland,

28.6.-2.9.1990 / [toimitus = redaction = Redaktion: Renate Damsch-Wiehager, Tuula Sergejeff ...

Allison Filliter] ; [käännökset = translations = Übersetzungen: englandi i.e. englanti = English =

englisch: Ciara Colgan ... ja muita, suomi = Finnish = finnisch: Leena Loddach ... Liisa Rumohr-Norio ...

Maija Panitzsch]. [Kotka] : Kotkan kaupunki, [1990]

*näyttelyjulkaisut; kuvataide; tilataide;*

*/vwebv/holdingsInfo?bibId=292578*

Beck, Ulrich. ; Lempa, Heikki,

Riskiyhteiskunnan vastamyrryt : organisoitu vastuuttomuus / Ulrich Beck ; [suomennos Heikki

Lempa]. Tampere : Vastapaino, 1990

ISBN 951-9066-39-X.

*yhteiskuntakritiikki; teollinen yhteiskunta; teollistuminen; ympäristövaikutukset; ympäristön*

*tila; talouskasvu; /vwebv/holdingsInfo?bibId=197480*

Lukas, Elisabeth. ; Stén, Raija-Leena. ; Stén, Matti.

Sinunkin perheesi tarvitsee tarkoituksen / Elisabeth Lukas. Imatra : Lappeenrannan-Imatran

kesäyliopiston Imatran yksikkö, 1990

*/vwebv/holdingsInfo?bibId=303128*

Kant, Immanuel. ; Salomaa, J. E.,  
Siveysopilliset pääteokset / Immanuel Kant ; suomentanut sekä johdannolla ja selityksillä varustanut  
J. E. Salomaa. Porvoo ; WSOY, 1990 - (Laatukirjat.).  
ISBN 951-0-16889-0.

*etiikka; moraali; järki; terve järki; /vwebv/holdingsInfo?bibId=208068*

Puschmann, Wolfgang. ; Eronen, Marjukka.  
Sorkkaeläimet / Wolfgang Puschmann ; [julkaisija:] Ammattikasvatustieteiden tutkimuskeskus ; [suomentanut: Marjukka  
Eronen] ; [piirroset: Reija Heinonen]. Helsinki : Valtion painatuskeskus, 1990.  
ISBN 951-37-0107-7.

*sorkkaeläimet; /vwebv/holdingsInfo?bibId=196696*

Steiner, Rudolf. ; Froböse, Edwin. ; Kuusela, Matti.  
Suomi ja Kalevala : ihmisen yhteys luonnonhenkisyteen / Rudolf Steiner ; [toim. Edwin Froböse] ; [...  
suomentanut Matti Kuusela]. Helsinki : Suomen antroposofinen liitto, 1990  
ISBN 951-8927-24-3.

*ihminen; luonto; tietoisuus; sielu; /vwebv/holdingsInfo?bibId=203105*

Barff, Ursula. ; Burkhardt, Inge. ; Maier, Jutta. ; Nisula, Eeva-Liisa.  
Suuri askartelukirja / Ursula Barff, Inge Burkhardt, Jutta Maier ; suomentanut Eeva-Liisa Nisula ;  
[valokuvat: Thomas Pfündel ja Wolfgang Zöltsch] ; [piirroset: Beatrice Hintermaier, Gerhard Scholtz  
ja Agnes Stockmann]. [Jyväskylä] ; Gummerus, [1990]  
ISBN 951-20-3649-5.

*askartelu; /vwebv/holdingsInfo?bibId=199432*

Zur Linden, Wilhelm. ; Tuomola, Eeva.  
Syntymä ja lapsuus. 2. osa, Lapsi sairastaa / Wilhelm zur Linden ; [suomentanut ... Eeva Tuomola] ;  
[... kuvitus: Eeva Tuomola]. [Helsinki] : Suomen antroposofinen liitto, 1990  
ISBN 951-8927-17-0.

*taudit; lapset; hoito; lastentaudit; luontaishoito; vaihtoehtolääkintä; antroposofia; lääketiede; lasten  
hoito;ravitsemus; kasvatus; /vwebv/holdingsInfo?bibId=262057*

Sichrovsky, Peter. ; Buffa, Aira.  
Syntynyt syylliseksi : natsiperheiden lapsia / [toim.] Peter Sichrovsky ; suom. Aira  
Buffa. Porvoo ; WSOY, 1990  
ISBN 951-0-16319-8.

*muistelmat; kansallissosialismi; vanhempi-lapsisuhde; traumat; /vwebv/holdingsInfo?bibId=184040*

Vogel, A.  
Syöpä, elämäntapasairaus vai sattuma / A. Vogel. [Vantaa] : Fytokustannus, 1990  
ISBN 951-95859-0-7.  
*syöpätaudit; luontaishoito; ravitsemus; ennaltaehkäisy; vaihtoehtolääkintä; /vwebv/holdingsInfo?bib  
Id=188466*

Rollke, Karl-Hermann.  
Turbo Pascal : ohjelmointi / Karl-Hermann Rollke ; [käännös: TMJ-Fix oy]. Vantaa : Pagina, 1990  
ISBN 951-8938-13-X.  
*atk-ohjelmat; Turbo Pascal; ohjelmointi; ohjelmointikielet; /vwebv/holdingsInfo?bibId=200320*

Birmelin, Immanuel. ; Syvänperä, Tuula. ; Wolter, Annette,  
Undulaatit / Immanuel Birmelin, A[n]nette Wolter ; [suomentanut Tuula  
Syvänperä]. Helsinki : Tammi, 1990. - (Lemmikkieläimet.).

ISBN 951-30-8925-8.

*lemmikkilinnut; undulaatti; /vwebv/holdingsInfo?bibId=182908*

Jung, C. G. ; Jaffé, Aniela. ; Rutanen, Mirja,

Unia, ajatuksia, muistikuvia / C. G. Jung ; [muistiin merkinnyt ja toimittanut Ani[e]la Jaffé] ; [suomentanut Mirja Rutanen]. Porvoo ; WSOY, 1990 - (Laatukirjat.).

ISBN 951-0-16194-2.

*Jung, C. G.; Freud, Sigmund.; muistelmat; psykiatrit; psykoanalyttiset*

*teoriat; piilotajunta; psykoterapia; unet; psykoanalyysi; Sveitsi; /vwebv/holdingsInfo?bibId=182248*

Kuhne, Louis. ; Kurimo, Anna,

Uusi lääketiede, eli, Oppi tautien yhtenäisyydestä ja niiden siihen perustuvasta parantamisesta ilman lääkkeitä ja leikkauksia : oppikirja ja neuvonantaja terveille ja sairaille / kirjoittanut Louis Kuhne ; [ ... suomentanut Anna Kurimo]. Hämeenlinna : Karisto, 1990.

ISBN 951-23-2885-2.

*taudit; hoitomenetelmät; vaihtoehtolääkintä; /vwebv/holdingsInfo?bibId=187684*

Ludwig, Klemens. ; Helevä, Marketta.

Vainotut kansat : kansallisten ja uskonnollisten vähemmistöjen kirja / Klemens Ludwig ; [suomentajat: Marketta Helevä ... ja muita]. Helsinki : Gaudeamus, 1990 - (Politica-sarja.).

ISBN 951-662-500-2.

*kansalliset vähemmistöt; uskonnolliset vähemmistöt; alkuperäiskansat; oikeudet; etniset*

*ryhmät; vähemmistöt; syrjintä; kansallisuuskysymykset; vainot; /vwebv/holdingsInfo?bibId=182129*

Beyer-Thoma, Hermann. ; Hentilä, Marjaliisa, ; Hentilä, Seppo,

Vasemmisto ja vaaran vuodet / Hermann Beyer-Thoma ; suom. Marjaliisa Hentilä ; [...lyh. Seppo Hentilä]. Hki : Kirjayhtymä, 1990

ISBN 951-26-3334-5.

*Suomen kommunistinen puolue.; poliittinen historia; kommunistiset*

*puolueet; vasemmistopuolueet; sisäpolitiikka; ulkopolitiikka; historia; Suomi; /vwebv/holdingsInfo?bibId=184316*

Fischer, Gisela. ; Savolainen, Helena. ; Cresswell, Ray.

Villieläimiä / [teksti: Gisela Fischer] ; [kuvitus: Ray Cresswell] ; [suomennos: Helena Savolainen]. Östersundom : Kirjalito, 1990

ISBN 951-28-1952-X.

*eläimet; villieläimet; /vwebv/holdingsInfo?bibId=194907*

Kara, Werner H. ; Huuskonen, Yrjö.

Voitelun perusteet / Werner H. Kara ; [käännöstyö: Yrjö Huuskonen]. Helsinki : Shell, 1990

ISBN 952-90-2500-9.

*voiteluaineet; voitelu (tekniikka); /vwebv/holdingsInfo?bibId=194721*

Luther, Martti. ; Särelä, Markku,

Vähä katekismus sekä Kristinoppi / Martti Luther ; toimittaja Markku Särelä ; kansi ja piirrookset Kimmo Pälikkö ; julkaisija Suomen tunnustuksellinen luterilainen kirkko. Lahti : Suomen tunnustuksellinen luterilainen kirkko, 1990

ISBN 951-9318-15-1.

*katekismukset; sakramentit; rukoukset; uskontunnustukset; käskyt; /vwebv/holdingsInfo?bibId=1919*

75



Thalmann, Jörg. ; Ristimäki, Martti.

Yhdentynvä Eurooppa : suomalaisen yrityksen käsikirja / Jörg Thalmann ; suomalaisen laitoksen toimittanut Martti Ristimäki. [Espoo] : Weilin + Göös, 1990

ISBN 951-35-5023-0.

*Euroopan yhteisöt; taloudellinen integraatio; kansainvälinen*

*talous; talousalueet; yritykset; kansainvälistyminen; Eurooppa; /vwebv/holdingsInfo?bibId=195229*

## 1995

Brunner, Ruedi. ; Rajala, M.

A. Vogel'in kirja miehelle : itsehoidon avulla parempaa elämänlaatua / suomennos ja toimitus: M. Rajala. [Tampere] : [Vantaa] : 1995 - (Vogel-opas.).

ISBN 951-95859-5-8.

*terveys; miehet; hyvinvointi; henkinen*

*hyvinvointi; terveyskäyttäytyminen; itsehoito; luonnonlääkkeet; luontaishoito; /vwebv/holdingsInfo?bibId=456582*

Bernhard-Walcher, Alfred. ; Pajukangas, Jukka.

Antiikin aarteita Habsburgien keisarihovista : Wienin Kunsthistorisches Museumin antiikkikokoelman mestariteoksia / Kunsthistorisches Museum Wien ; [tieteelliset asiantuntijat:] Alfred Bernhard-Walcher ... [ja muita] ; [valokuvat: Isolde Luckert ... ja muita] ; [suomentaja: Jukka Pajukangas]. [Tampere] : Tampereen taidemuseo, 1995 - ([Tampereen taidemuseon julkaisuja], ISSN 0782-3746 ; [59]).

ISBN 952-9549-28-8.

*Habsburg; näyttelyjulkaisut; taidekokoelmat; hallitsijat; taide; antiikki; taidemuseot; kokoelmat; Itävalta; Wien; /vwebv/holdingsInfo?bibId=420390*

Nietzsche, Friedrich. ; Kouta, Aarni,

Antikristus / Friedrich Nietzsche ; suomentanut Aarni Kouta. Helsinki : Unio mystica, 1995

ISBN 952-9586-37-X.

*uskontokritiikki; kristinusko; /vwebv/holdingsInfo?bibId=459438*

Haak, Rainer. ; Aho, Oili.

Elämä on seikkailu / Rainer Haak ; [kuvat ... K. Radtke ... ja muita] ; [suomentanut Oili Aho]. Helsinki : Kirjaneliö, 1995. - (Matkaopas sinulle ja minulle.).

ISBN 951-600-887-9.

*elämäntaito; /vwebv/holdingsInfo?bibId=425295*

Nietzsche, Friedrich. ; Saarinen, Markku,

Epäjumalten hämärä, eli, Miten vasaralla filosofoidaan / Friedrich Nietzsche ; suomentanut Markku Saarinen. Helsinki : Unio mystica, 1995

ISBN 952-9586-35-3.

*/vwebv/holdingsInfo?bibId=459445*

Husserl, Edmund. ; Himanka, Juha, ; Hämäläinen, Janita, ; Sivenius, Hannu,

Fenomenologian idea : viisi luentoa / Edmund Husserl ; [suomennos: Juha Himanka, Janita Hämäläinen, Hannu Sivenius]. Helsinki : Loki-kirjat, 1995

ISBN 952-9646-10-0.

*fenomenologia; /vwebv/holdingsInfo?bibId=433755*

Steiner, Rudolf.

Genesis : Raamatun luomiskertomuksen salaisuuksia : kuusi luomispäivää 1. Mooseksen kirjassa / Rudolf Steiner ; [suomentanut Kirsti Honkonen]. Helsinki : Suomen antroposofinen liitto, 1995  
ISBN 951-8927-57-X.

*luominen; evoluutio; kristinusko; kehitysoppi; antroposofia; /vwebv/holdingsInfo?bibId=457739*

Limburg, Michael. ; Gardberg, Lars-Eric,

Gutenberg digitalisoituu / [Michael Limburg] ; [suomennos: Lars-Eric Gardberg]. Helsinki : Repro-Import, 1995

ISBN 952-90-6366-0.

*graafinen*

*teollisuus; tuotantotekniikka; tietotekniikka; kirjapainoala; digitaalitekniikka; painotekniikka; atk; digitaalinen painatus; /vwebv/holdingsInfo?bibId=412668*

Morgner, Christoph. ; Väisänen, Hannu.

Haastettuina / Cristoph Morgner ; [käännös: Hannu Väisänen]. Kauniainen : Perussanoma, 1995  
ISBN 951-888-215-0.

*karismaattiset liikkeet; helluntailiike; uskonnolliset*

*liikkeet; nauruherätys; /vwebv/holdingsInfo?bibId=469155*

Strehlow, Wighard. ; Hertzka, Gottfried. ; Mäkinen, Airi.

Hildegard Bingeniläisen jalokivihoidot / Wighard Strehlow, Gottfried Hertzka ; [käännöstyön tehnyt Airi Mäkinen]. Helsinki : AM-Broker, 1995.

ISBN 951-96803-5-7.

*Hildegard;; jalokiviterapia; luonnonparannus; luontaishoito; /vwebv/holdingsInfo?bibId=436759*

Frank, Ewald. ; Vuori, Markku.

Ilmestyskirja : seitsemän sinetin kirja? / Ewald Frank ; [suomentanut Markku Vuori]. Heinola (PL 39) : M. Vuori, 1995

ISBN 951-778-000-1.

*raamatuntulkinta; profetiat; eskatologia; maailmanloppu; apokalyptiikka; /vwebv/holdingsInfo?bibId=474703*

Hochleitner, Rupert. ; Turkka, Seppo.

Jalokivet ja korukivet : jalo- ja korukivet sekä niiden jäljitelmät, tuntomerkit ja taustatiedot / Rupert Hochleitner ; suomentanut ja Suomea koskevat jaksot kirjoittanut Seppo Turkka ; [piirroksat: Christine Mills] ; [valokuvat: Hochleitner, Wells ...]. [Helsinki] : Tammi, 1995.

ISBN 951-31-0596-2.

*jalokivet; korukivet; jalometallit; /vwebv/holdingsInfo?bibId=428268*

Syvänperä, Tuula,

Kauniit huonekasvit / suomentanut Tuula Syvänperä. Jyväskylä ; Gummerus, 1995.

ISBN 951-20-4523-0.

*huonekasvit; /vwebv/holdingsInfo?bibId=406589*

Knoflacher, Hermann. ; Kalanti, Jarmo. ; Ryttilä, Pekka,

Kaupungin ja liikenteen harmonia : vapaus autolla ajamisen pakosta / Hermann Knoflacher ; suomeksi toimittaneet Jarmo Kalanti ja Pekka Ryttilä. [Helsinki] : Liikennesuunnittelun seura : 1995.

ISBN 951-97334-0-X.

*kaupunkiliikenne; autoliikenne; liikennesuunnittelu; liikenneväylät; kaupungit; suunnittelu; kaupunkirakenne; liikenne; kaupunkirakentaminen; kaupunkisuunnittelu; /vwebv/holdingsInfo?bibId=445291*

Janouch, Gustaf. ; Kiiskinen, Kyösti.

Keskusteluja Kafkan kanssa : muistiinpanoja ja muisteluksia / Gustav Janouch ; suomentanut Kyösti Kiiskinen. Porvoo ; WSOY, 1995.

ISBN 951-0-16312-0.

*Kafka, Franz.; Janouch,*

*Gustav.; kirjailijat; muistelmat; Itävalta; Tšekkoslovakia; /vwebv/holdingsInfo?bibId=426034*

Nuuja, Ismo, ; Eisenreich, Wilhelm.

Koko perheen luonto-opas : kasvit, sienet, pieneläimet, perhoset, kalat, linnut, nisäkkäät : retki

Pohjolan luontoon / suomentaneet Ismo Nuuja ... [ja muita] ; [saksankielisen laitoksen

päätoimittajat: Wilhelm Eisenreich ... ja muita]. Jyväskylä ; Gummerus, 1995.

ISBN 951-20-4735-7.

*luonto-oppaat (teokset); luonto; kasvit; eläimet; /vwebv/holdingsInfo?bibId=416092*

Hegner, H. S. ; Talvitie, Oiva,

Kolmas valtakunta : synty, nousu ja tuho / H. S. Hegner ; suomentanut Oiva

Talvitie. Helsinki : Tammi, 1995

ISBN 951-31-0607-1.

*Hitler, Adolf.; kolmas valtakunta; kansallissosialismi; poliittinen historia; toinen maailmansota;kansainvälinen*

*politiikka; historia; Saksa; Eurooppa; /vwebv/holdingsInfo?bibId=421500*

Pieper, Franz. ; Müller, J. T., ; Koskeniemi, Heikki,

Kristillinen dogmatiikka / Franz Pieper ; laatinut J. T. Müller ; suomennos: Heikki

Koskeniemi. [Helsinki] : Sley-kirjat, 1995

ISBN 951-618-013-2.

*dogmatiikka; luterilaisuus; /vwebv/holdingsInfo?bibId=414350*

Luther, Martti. ; Mikkola, Matti.

Kuinka rukoilla, ystäväni / Martti Luther ; suomennos: Matti Mikkola. [Helsinki] : Sley-kirjat, 1995

ISBN 951-618-135-X.

*rukous; Isä meidän -rukous; mietiskely; /vwebv/holdingsInfo?bibId=438075*

Zink, Jörg. ; Raittila, Anna-Maija,

Kun uni ei tule / Jörg Zink ; [suomentanut Anna-Maija Raittila] ; [kaikki valokuvat: Jörg

Zink]. [Helsinki] : Kirjaneliö, 1995

ISBN 951-600-904-2.

*rukous; mietiskely; uni; /vwebv/holdingsInfo?bibId=461966*

Wisser, Astrid. ; Kyrö, Marja.

Leikkikirja / teksti: Astrid Wisser ; kuvitus: Birgit Thoenes ; [suomennos: Marja

Kyrö]. Porvoo ; WSOY, 1995.

ISBN 951-0-20419-6.

*leikit; seuraleikit; /vwebv/holdingsInfo?bibId=426066*

Hahne, Peter. ; Lintinen, Sakari,

Lohdutettuna elämän teillä / Peter Hahne ; [... suomentanut Sakari

Lintinen]. Hämeenlinna : Päivä, [1995]

ISBN 951-622-614-0.

*/vwebv/holdingsInfo?bibId=452633*

Treben, Maria. ; Alku, Panu. ; Alku, Ritva.

Luonnon omat lääkkeet : ohjeita ja kokemuksia lääkeyrttien käytöstä / Maria Treben ; suomentaneet Panu ja Ritva Alku. Porvoo ; WSOY, 1995.

ISBN 951-0-16703-7.

*luonnonlääkkeet; lääkekasvit; luonnonparannus; yrtit; /vwebv/holdingsInfo?bibId=439627*

Bampton, Bob. ; Schleicher, Wolfgang. ; Fischer, Gisela. ; Lehtinen, Lauri,

Maatilalla ja sen lähistöllä : kuvasanakirja / [suunnittelu: Wolfgang Schleicher] ; [kuvitus: Bob Bampton] ; [teksti: Gisela Fischer] ; [suomennos: Lauri Lehtinen]. Vantaa : Kirjalito, 1995.

ISBN 951-28-2480-9.

*kuvasanakirjat; /vwebv/holdingsInfo?bibId=425603*

Hyvärinen, Kirsi. ; Nenonen-Bartel, Tiina. ; Reif, Riitta.

Matkailualan kilpailustrategia : toimiala-analyysi suomalaisten kylpylöiden

markkinointimahdollisuuksista Saksassa / tutkielman laatijat: Kirsi Hyvärinen, Tiina Nenonen-Bartel ; käännös saksan kielestä: Riitta Reif. [Helsinki] ; Matkailun edistämiskeskus, 1995. - (MEK. ISSN 0355-6204 ; 92.).

ISBN 951-53-0082-7.

- Diplomityö : Fachhochschule Heilbronn, 1994.

*kylpylät; markkinat; matkailuala; kilpailukyky; terveysmatkat; matkailu; markkinointi; Saksa; /vwebv/holdingsInfo?bibId=425722*

Tepperwein, Kurt. ; Valta, Tuulikki,

Mitä sairautemme meille kertovat : oireiden kieli / Kurt Tepperwein ; [käännös: Tuulikki Valta]. Helsinki : Valitut palat, 1995

ISBN 951-584-155-0.

*sairaus; terveys; taudit; psykosomatiikka; oireet; henkinen*

*hyvinvointi; mieliala; mielenterveys; elämäntaito; /vwebv/holdingsInfo?bibId=441254*

Yesudian, Selvarajan.

Nouse ja ole vapaa : ajatuksia ja puheita joogasta / kirjoittanut Selvarajan

Yesudian. [Vantaa] : Suomen henkisen kehityksen liitto, 1995

ISBN 951-97302-0-6.

*jooga; mietiskely; itämainen filosofia; itsekasvatus; /vwebv/holdingsInfo?bibId=436936*

Schwabenthan, Sabine. ; Weigert, Vivian. ; Suominen, Outi.

Nuori nainen : kirja 12-16-vuotiaille / Sabine Schwabenthan, Vivian Weigert ; suomentanut Oili

Suominen ; [valokuvat: Sarianna Metsähuone] ; [piirroksat: Martina

Blume]. Helsingissä : Otava, 1995.

ISBN 951-1-13747-6.

*fyysinen kehitys; tytöt; terveydenhoito; henkilökohtainen*

*hygienia; murrosikä; kuukautiset; ihmissuhteet; nuoret; nuoruus; /vwebv/holdingsInfo?bibId=421519*

Haak, Rainer. ; Aho, Oili.

Onnea kaikille teillesi / Rainer Haak ; [kuvat ... R. Rauth ... ja muita] ; [suomentanut Oili

Aho]. Helsinki : Kirjaneliö, 1995. - (Matkaopas sinulle ja minulle.).

ISBN 951-600-888-7.

*elämäntaito; /vwebv/holdingsInfo?bibId=425292*

Stenqvist, Eija,

Parhaat salaatit / [suomentanut ja Suomen oloihin muokannut Eija Stenqvist]. Helsinki : Valitut palat, 1995

ISBN 951-584-154-2.

*ruokaohjeet; salaatit; /vwebv/holdingsInfo?bibId=441253*

Krötzl, Helena. ; Kotro, Jukka. ; Rajala, Jukka.

Parresta pihattoon / Helena Krötzl ; [piirroksat ja kuvien toteutus: Anne Hytönen] ; [suomennokset: Jukka Kotro, Jukka Rajala]. Mikkeli : Helsingin yliopisto, maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus, 1995 - (Julkaisuja / Helsingin yliopisto, maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus, ISSN 0786-8367 ; 39.).

ISBN 951-45-6936-9.

*eläinsuojat; nautakarja; navetat; pihatot; tilasuunnittelu; karjanhoito; luonnonmukainen tuotanto; karjatalous; lehmät; käyttäytyminen; kotieläimet; eläimet - käyttäytyminen; /vwebv/holdingsInfo?bibId=409608*

Hofmann, Helga. ; Marktanner, Thomas. ; Jalava, Jukka.

Perhoset : Euroopan tärkeimmät päivä- ja yöperhoset : määritysopas / Helga Hofmann, Thomas Marktanner ; suomentanut ja Suomen oloihin soveltanut Jukka Jalava ; [piirroksat: Christine Mills] ; [valokuvat: Reinhard ... ja muita]. [Helsinki] : Tammi, 1995.

ISBN 951-31-0480-X.

*perhoset; päiväperhoset; yöperhoset; Eurooppa; /vwebv/holdingsInfo?bibId=420288*

Frank, Ewald. ; Vuori, Markku.

Perinteinen kristillisyyt : totuus vaiko petos? / Ewald Frank ; [suomentanut Markku Vuori]. Heinola (PL 39) : M. Vuori, 1995

ISBN 951-778-001-X.

*kristillisyyt; Jumala; usko; /vwebv/holdingsInfo?bibId=474677*

Priewe, Jens. ; Mannerkorpi, Jukka,

Pieni viinikoulu / Jens Priewe ; suomennos ja asiantuntijatarkistus: Jukka Mannerkorpi. Porvoo ; WSOY, 1995.

ISBN 951-0-20489-7.

*viinit; viininviljely; viinirypäle; lajikkeet; valmistus; /vwebv/holdingsInfo?bibId=426080*

Kriechbaumer, Armin. ; Syvänperä, Tuula,

Pikkukoirat / Armin Kriechbaumer ; piirroksat: Renate Holzner ; suomentanut Tuula Syvänperä. Helsinki : Tammi, 1995

ISBN 951-31-0358-7.

*koira; lemmikkieläimet; /vwebv/holdingsInfo?bibId=413546*

Zink, Jörg. ; Raittila, Anna-Maija,

Rakkauden ylistys / [kaikki valokuvat:] Jörg Zink ; [suomentanut Anna-Maija Raittila]. [Helsinki] : Kirjaneliö, 1995

ISBN 951-600-905-0.

*rakkaus; /vwebv/holdingsInfo?bibId=461968*

Distel, Wolfgang. ; Wellman, Wolfgang. ; Norlamo, Aila.

Reikin sydän, dai komio / Wolfgang Distel, Wolfgang Wellman ; suomentanut Aila Norlamo ; [piirroksat: Michael Staadt]. Maarianhamina : Mermerus, 1995

ISBN 952-9766-12-2.

*ihminen; energia; /vwebv/holdingsInfo?bibId=468173*

Bayer, K. A.

Sitruunamehupaasto : ihanteellinen laihdutus- ja puhdistautumismenetelmä / K. A. Bayer. Helsinki : Madal Bal, [1995]

ISBN 951-97381-0-X.

*paasto; laihdutus; tuoremehut; sitruuna; ruokavaliot; erikoisruokavaliot; /vwebv/holdingsInfo?bibId=453493*

Hahne, Peter. ; Lintinen, Sakari,  
Siunattuna elämän teillä / Peter Hahne ; [... suomentanut Sakari Lintinen]. Hämeenlinna : Päivä, [1995]  
ISBN 951-622-615-9.  
*/vwebv/holdingsInfo?bibId=452634*

Hänninen, Osmo,  
Sprengtportenin perintö / toimittanut Osmo Hänninen. Kuopio : Snellman-instituutti, 1995. -  
(Snellman-instituutin B-sarja, ISSN 0781-6073 ; 36.).  
ISBN 951-842-159-5.  
*Sprengtporten, Georg*  
*Magnus;; sotilaskoulutus; historia; maanpuolustus; /vwebv/holdingsInfo?bibId=443077*

Haak, Rainer. ; Aho, Oili.  
Suru on uuden alku / Rainer Haak ; [kuvat ... W. Schneider ... ja muita] ; [suomentanut Oili Aho]. Helsinki : Kirjaneliö, 1995. - (Matkaopas sinulle ja minulle.).  
ISBN 951-600-889-5.  
*suru; /vwebv/holdingsInfo?bibId=425293*

Juhokas, Anneli. ; Bergius, Heli,  
Suuri hääkirja : suunnittelu, hääjuhla, yhteisen elämän aloittaminen / suomentanut Anneli Juhokas ; Suomen oloihin soveltanut Heli Bergius. Jyväskylä ; Gummerus, 1995.  
ISBN 951-20-4543-5.  
*hää; tapakulttuuri; /vwebv/holdingsInfo?bibId=411926*

Haak, Rainer. ; Aho, Oili.  
Syntymäpäivänä / Rainer Haak ; [kuvat ... R. Schäfer ... ja muita] ; [suomentanut Oili Aho]. Helsinki : Kirjaneliö, 1995. - (Matkaopas sinulle ja minulle.).  
ISBN 951-600-890-9.  
*elämäntaito; /vwebv/holdingsInfo?bibId=425296*

Heidegger, Martin. ; Sivenius, Hannu,  
Taideteoksen alkuperä / Martin Heidegger ; suomennos ja alkusanat: Hannu Sivenius. Helsinki : Taide, 1995  
ISBN 951-608-011-1.  
*taidefilosofia; taideteoria; /vwebv/holdingsInfo?bibId=305519*

Pingoud, Ernest, ; Aho, Kalevi, ; Heikinheimo, Seppo,  
Taiteen edistys : valittuja kirjoituksia musiikista ja kirjallisuudesta / Ernest Pingoud ; toimittanut Kalevi Aho ; saksan-, venäjän- ja ruotsinkielisistä käsikirjoituksista suomentanut Seppo Heikinheimo. [Helsinki] : Gaudeamus, 1995 - (Suomalaisten säveltäjien kirjoituksia ; 5.).  
ISBN 951-662-624-6.  
*Pingoud, Ernest;; kirja-  
arvostelut; musiikkiarvostelut; musiikkianalyysi; henkilöbibliografiat; säveltäjien  
teosluettelot; säveltäjät; henkilöhistoria; musiikkielämä; historia; Helsinki; Saksa; Berliini; Venäjä; Pietari; /vwebv/holdingsInfo?bibId=416811*

Dossenbach, Monique. ; Dossenbach, Hans D. ; Jalo, Marvi,  
Tammen suuri hevoskirja. 2 / Monique ja Hans D. Dossenbach ; [suomentaja: Marvi  
Jalo]. Helsinki : Tammi, 1995.  
ISBN 951-31-0514-8.

*hevonen; hevosurheilu; ratsastus; /vwebv/holdingsInfo?bibId=422410*

Ziegler, Gerd. ; Turpeinen, Tuija.  
Tarot - sielun peili / Gerd Ziegler ; [käännös: Tuija Turpeinen]. [Helsinki] : Unio Mystica, 1995.  
ISBN 952-9586-29-9.

*korteista ennustaminen; ennustaminen  
(okkultismi); okkultismi; tarot; /vwebv/holdingsInfo?bibId=402805*

Weimar, Martin. ; Miettinen, Tuovi.  
Tee itse kauneimmat kukkakranssit juhlaan ja arkeen, kaikkina vuodenaikoina / Martin Weimar ;  
kuvat: Odette Teubler, Dorothee Gödert ; kranssien muotoilu: Martin Weimar ; [saksan kielestä  
suomentanut Tuovi Miettinen]. Porvoo ; WSOY, 1995.  
ISBN 951-0-20067-0.

*kukkien asettelu; kukkien sidonta; kukat; kuivakukat; /vwebv/holdingsInfo?bibId=391363*

Steiner, Rudolf. ; Honkonen, Kirsti.  
Tietoisuuden kehitystie : antroposofia ajan vaatimuksena : 11 julkista esitelmää Baselissa,  
Dornachissa, Prahassa, Wienissä ja Pariisissa / Rudolf Steiner ; [taskukirjapainoksen ... perusteella  
suomentanut Kirsti Honkonen]. Helsinki : Suomen antroposofinen liitto, 1995  
ISBN 951-8927-53-7.

*antroposofia; /vwebv/holdingsInfo?bibId=409863*

Hahne, Peter. ; Lintinen, Sakari,  
Turvattuna elämän teillä / Peter Hahne ; [... suomentanut Sakari  
Lintinen]. Hämeenlinna : Päivä, [1995]  
ISBN 951-622-616-7.

*/vwebv/holdingsInfo?bibId=452628*

Bach, Carl Philipp Emanuel. ; Soinne, Paavo,  
Tutkielma oikeasta tavasta soittaa klaveeria / Carl Philipp Emanuel Bach ; suomentanut ja selityksin  
varustanut Paavo Soinne. Helsinki : Sibelius-akatemia, 1995 - (Sibelius-akatemian julkaisuja, ISSN  
0359-2308 ; 9.).

ISBN 952-9658-34-6.

*klaveeri; soittaminen; kosketinsoittimet; /vwebv/holdingsInfo?bibId=444728*

Huth, Almuth. ; Huth, Werner. ; Rutanen, Mirja,  
Unen salainen voima / Almuth Huth ja Werner Huth ; suomentanut Mirja  
Rutanen. Porvoo ; WSOY, 1995.  
ISBN 951-0-20462-5.

*unet - tulkinta; /vwebv/holdingsInfo?bibId=426075*

Freud, Sigmund. ; Rutanen, Mirja ; Enckell, Mikael,  
Uni ja isänmurha : kuusi esseetä taiteesta / Sigmund Freud ; valikoinut ja suomentanut Mirja  
Rutanen ; johdanto: Mikael Enckell. Helsinki : Love, 1995  
ISBN 951-8978-30-1.

*Freud, Sigmund.; Leonardo.; Dostojevski, F. M.; Goethe, Johann Wolfgang  
von.; Michelangelo.;psykoanalyysi; syvyyspsykologia; kuvataide; kirjallisuus; taiteilijat; persoonallisuus  
den psykologia; taide;tulkinta; /vwebv/holdingsInfo?bibId=450102*

Freud, Sigmund. ; Puranen, Erkki.

Unien tulkinta / Sigmund Freud ; [... suomentanut Erkki Puranen]. Jyväskylä ; Gummerus, 1995.  
ISBN 951-20-4816-7.

*unet - tulkinta; unet; psykoanalyttiset*

*teoriat; syvyysspsykologia; piilotajunta; /vwebv/holdingsInfo?bibId=433454*

Rantala, Tapani.

Vastuu sosiaalisesta Euroopasta : Saksan evankelisen kirkon sosiaaliasiain osaston muistio  
/ [suomennos: Tapani Rantala]. Helsinki : Kirkkohallitus, 1995.

ISBN 951-9301-75-5.

*Euroopan unioni.; sosiaalipolitiikka; Eurooppa; /vwebv/holdingsInfo?bibId=423996*

Vuolio, Kaisu, ; Harmoinen, Kari,

Väestönkehitys : väestönkehityksen eettiset ja sielunhoidolliset ulottuvuudet / Paavillinen  
perheneuvosto ; [suomennos: Kari Harmoinen]. Väestönkasvu ja kehitys / Saksan piispainkokous,  
ulkoasiain komissio ; [suomennos: Kaisu Vuolio]. [Helsinki] ; Katolinen kirkko Suomessa : 1995 -  
(Katolinen näkökulma, ISSN 1237-7759 ; 1.).

ISBN 951-97140-0-6.

*roomalauskatolinen kirkko; väestöpolitiikka; väestöongelmat; väestönkasvu; syntyvyyden  
säännöstely;perhepolitiikka; perhesuunnittelu; ehkäisy; /vwebv/holdingsInfo?bibId=384950*

Kiblitski, Joseph. ; Rathke, Christian. ; Turkina, Olesja. ; Rossi, Laura. ; Kusmin, Marjana.

Die Wilde : saksalaista uusekspressionismia Martin Sandersin kokoelmasta / [julkaisija: Joseph  
Kiblitski] / [artikkelit: Aleksander Borovski, Christian Rathke, Olesja Turkina] / [käännökset ... Laura  
Rossi ... Marjana Kusmin]. Turku : Wäinö Aaltosen museo, 1995

*Fetting, Rainer.; näyttelyjulkaisut; kuvataide; uusekspressionismi; Saksa;*

*/vwebv/holdingsInfo?bibId=504983*

Ilies, Angelika. ; Tarpila, Vuokko.

Wok-keittokirja / Angelika Ilies ; suomentanut Vuokko Tarpila. Porvoo ; WSOY, 1995.

ISBN 951-0-20229-0.

*ruokaohjeet; ruokakulttuuri; Aasia; Kaakkois-Aasia; /vwebv/holdingsInfo?bibId=426039*

## 2000

Simon, Eva. ; Lares, Juha,

60 leikkiä ekaluokkalaisille ja muille aloittaville lapsiryhmille / Eva Simon ; [piirroksia: Jan Birck] ;  
[suomennos: Juha Lares]. Helsinki : Lasten keskus, 2000 - (Leikkejä kouluun ja lapsiryhmille.).

ISBN 951-627-276-2.

*leikit; peruskoulun ala-*

*aste; liikuntaleikit; roolileikit; ulkoleikit; varhaiskasvatus; leikki;/vwebv/holdingsInfo?bibId=659225*

Rajala, M. ; Schindler, I.

A. Vogel in kirja naiselle : itsehoidon avulla parempaa elämänlaatua / [toimitus ja suomennos: M.  
Rajala]. Vantaa : A. Vogel, 2000 - (Vogel-opas.).

ISBN 951-95479-5-9.

*itsehoito; luontaishoito; naiset; elämänlaatu; hyvinvointi; luonnonlääkkeet; kuukautiset; vaihdevuode  
t;masennus; painonhallinta; kuntoliikunta; ihonhoito; rentoutus; terveys; lääkekasvit; /vwebv/holdin  
gsInfo?bibId=697591*



Michaelis, Daniela.

Ainutkertainen elämäni : parantumisen päiväkirja / Daniela Michaelis ; suomentanut Arja

Rinne kangas. Salo : Lurra Editions, 2000

ISBN 951-98346-1-3.

*Michaelis, Daniela.; muistelmat; kasvaimet; aivot; syöpätaudit; /vwebv/holdingsInfo?bibId=656105*

Bartl, Almuth. ; Lares, Juha,

Aloitetaan taas : leikkejä loman jälkeen / Almuth Bartl ; [piirroksia: Jan Birck] ; [suomentanut: Juha Lares]. Helsinki : Lasten keskus, 2000 - (Leikkejä kouluun ja lapsiryhmille.).

ISBN 951-627-277-0.

*leikit; peruskoulun ala-aste; liikuntaleikit; roolileikit; ulkoleikit; /vwebv/holdingsInfo?bibId=659232*

Scherer, Siegfried. ; Junker, Reinhard. ; Leisola, Matti. ; Binder, Harald.

Evoluutio kriittinen analyysi / Siegfried Scherer, Reinhard Junker ; suomeksi toimittanut Matti

Leisola ; avustajina Harald Binder ... [ja muita]. Lahti : Datakirjat, 2000

ISBN 951-98558-0-7.

*evoluutio; kehitysoppi; darwinismi; elämän*

*synty; luonnonvalinta; muuntelu; mutaatiot; paleontologia;fossiilit; /vwebv/holdingsInfo?bibId=6595*

*64*

Anaksagoras. ; Valta, Reijo.

Fragmentit / Anaksagoras ; käännös ja jälkisanat Reijo Valta. [Kurikka] : Osuuskunta Jyvä-

Ainola, 2000

ISBN 952-5353-3-6.

*filosofia - antiikki; /vwebv/holdingsInfo?bibId=689279*

Benz, Wolfgang. ; Hietaniemi, Tapani,

Holokausti / Wolfgang Benz ; suomentanut Tapani Hietaniemi. Tampere : Vastapaino, 2000 -

(Sivilisaatiohistoria-sarja.).

ISBN 951-768-075-9.

*holokausti; juutalaisvainot; kolmas*

*valtakunta; kansallissosialismi; antisemitismi; keskitysleirit;kansanmurha; juutalaiset; Saksa; Euroopp*

*a; /vwebv/holdingsInfo?bibId=671868*

Müller, Barbara. ; Müller, Marlies. ; Kemppinen, Laila,

Isoäidin pitsejä : 150 virkkausmallia / Barbara ja Marlies Müllerin kirjojen Alte Häkelspitzen I ja II

mukaan toimittanut Laila Kemppinen ; [piirroksia: Ilse Schwaiger]. Helsingissä : Otava, 2000.

ISBN 951-1-16795-2.

*pitsit; virkkaus; käsityöt; käsityöohjeet; /vwebv/holdingsInfo?bibId=661353*

Scharfenberg, Joachim. ; Lehtilä, Merja.

Johdatus pastoraalipsykologiaan / Joachim Scharfenberg ; [... suomentanut Merja

Lehtilä]. Helsinki : Helsingin yliopisto, käytännöllisen teologian laitos, 2000 - (Käytännöllisen

teologian laitoksen julkaisuja, ISSN 1236-584X ; 98.).

ISBN 951-45-9378-2.

*pastoraalipsykologia; sielunhoito; psykologia; psykoanalyysi; kriisit; auttaminen; kriisiviestintä;/vweb  
v/holdingsInfo?bibId=656665*

Steiner, Rudolf. ; Rieckmann, Ritva. ; Tapaninen, Matti.

Kansantalouskurssi / Rudolf Steiner ; [suomentaneet: Ritva Rieckmann, Matti

Tapaninen]. [Helsinki] : Kirjokanta, 2000

ISBN 952-9595-06-9.

*kansantalous; /vwebv/holdingsInfo?bibId=677441*

Goethe, Johann Wolfgang von. ; Järvinen, Kari. ; Suokas, Päivi,  
Kasvin muodonmuutos / Johann Wolfgang Goethe ; [toimitus ja kuvitus Gerhard Almin  
saksankielisen laitoksen pohjalta Kari Järvinen] ; [suomennos: Kari Järvinen, Päivi  
Suokas]. Helsinki : Biodynaaminen yhdistys, 2000  
ISBN 951-9442-27-8.  
*muodonvaihdos; kasvit; morfologia; /vwebv/holdingsInfo?bibId=655436*

Ehrhardt, Ute. ; Meripirtti, Anja.  
Kiltit tytöt pääsevät taivaaseen, tuhat tytöt mihin vain / Ute Ehrhardt ; suomentanut Anja  
Meripirtti. Porvoo ; WSOY, 2000.  
ISBN 951-0-24052-4.  
*naisen asema; naiset; elämäntaito; elämänhallinta; sukupuoliroolit; naiseus; ihmissuhteet; sosiaaliset  
suhteet; /vwebv/holdingsInfo?bibId=653830*

Heidegger, Martin. ; Lehtinen, Markku.  
Kirje "humanismista" sekä Maailmankuvan aika / Martin Heidegger ; suomentanut Markku  
Lehtinen. Helsinki : Tutkijaliitto, 2000 - (Paradeigma-sarja.). - (Tutkijaliiton julkaisusarja, ISSN 0357-  
4083 ; 96.).  
ISBN 952-5169-13-8.  
*maailmankuva; metafysiikka; tiede; tutkimus; toiminta; ajattelu; humanismi; inhimillisyys; ihminen; e  
ksistenssi; ihmisyys; /vwebv/holdingsInfo?bibId=660356*

Glasl, Friedrich. ; Olkkonen, Sirkka.  
Konfliktin hallintaa riidanhalun sijaan / Friedrich Glasl ; suomentanut Sirkka  
Olkkonen. Helsinki : Suomen antroposofinen liitto, 2000  
ISBN 951-8927-81-2.  
*konfliktit; hallinta; ongelmanratkaisu; ihmissuhteet; ristiriidat; sosiaaliset  
ristiriidat; antroposofia; /vwebv/holdingsInfo?bibId=656403*

Kopietz, Gerit. ; Sommer, Jörg. ; Kollars, Helmut. ; Virtanen, Tarja  
Lasten liikennekirja / Gerit Kopietz, Jörg Sommer, Helmut Kollars ; suomentanut Tarja  
Virtanen. Helsingissä : Otava, 2000.  
ISBN 951-1-16654-9.  
*liikenne; lapset; liikennekasvatus; liikenneturvallisuus; /vwebv/holdingsInfo?bibId=653002*

Rübel, Doris. ; Tolsa-Saloheimo, Riikka, ; Saloheimo, Pertti,  
Lasten oma lääkärikirja / [kuvittanut ja kirjoittanut Doris Rübel] ; [suomentaneet Riikka Tolsa-  
Saloheimo ja Pertti Saloheimo]. Helsinki : Kolibri, 2000. - (Miksi? Miten? Missä?).  
ISBN 952-16-0168-X.  
*lääkärit; lastenneuvolat; sairaanhoito; lapset; /vwebv/holdingsInfo?bibId=661211*

Gardner, Johann von. ; Seppälä, Hilka,  
Luentoja venäläisestä kirkkolaulusta / Johann von Gardner ; suomennos ja johdanto: Hilka  
Seppälä. Joensuu : Joensuun yliopisto, 2000 - (Ortodoksisen teologian laitoksen julkaisuja / Joensuun  
yliopisto, ISSN 0788-1045 ; n:o 28.).  
ISBN 951-708-940-6.  
*Gardner, Johann von.; ortodoksinen kirkkomusiikki; kirkkomusiikki; ortodoksinen  
kirkko; liturgia; henkilöbibliografiat; tutkijat; Venäjä; /vwebv/holdingsInfo?bibId=671266*

Hellmiss, Margot. ; Palmunen, Tuula,  
Luonnon parantavaa voimaa : terveyttä omenaviinietikasta / Margot Hellmiss ; suomennos: Tuula  
Palmunen. Porvoo ; WSOY , 2000.

ISBN 951-0-24289-6.

*omenaviinietikka; luonnonlääkkeet; luontaishoito; itsehoito; henkilökohtainen hygienia; ruoanvalmistus; /vwebv/holdingsInfo?bibId=647855*

Schmidt-Bleek, Friedrich. ; Lettenmeier, Michael,  
Luonnon uusi laskuoppi : ekotehokkuuden mittari MIPS / Friedrich Schmidt-Bleek ; toimittanut, valikoiden suomentanut sekä esipuheella varustanut Michael Lettenmeier. Helsinki : Gaudeamus, 2000

ISBN 951-662-814-1.

*ekotehokkuus; mittarit; MIPS; ympäristöpolitiikka; ekologia; ympäristövaikutukset; arviointi; luonnon varat; tuottavuus; materiaalipanos; materiaalivirrat; kestävä kehitys; /vwebv/holdingsInfo?bibId=669754*

Bartl, Almuth. ; Lares, Juha,

Lyömättömät leikit : leikkejä vihaa ja aggressiota vastaan / Almuth Bartl ; [piirroksia: Jan Birck] ; [suomennos: Juha Lares]. Helsinki : Lasten keskus, 2000 - (Leikkejä kouluun ja lapsiryhmille.).

ISBN 951-627-296-7.

*leikit; peruskoulun ala-*

*aste; liikuntaleikit; roolileikit; ulkoleikit; aggressiot; leikki; /vwebv/holdingsInfo?bibId=659235*

Birkelbach, Ralf. ; Saukko, Meme, ; Alanen, Asko.

Maailman pienimmät / [alkuteoksen toimitus: Ralf Birkelbach ... ja muita] ; [suomenkielisen laitoksen toimittaja: Meme Saukko] ; [suomentajat: Asko Alanen ... ja muita]. [Helsinki] : Helsinki Media, 2000 - (Guinness world records -minikirjat.).

ISBN 951-32-1203-3.

*ennätykset; /vwebv/holdingsInfo?bibId=673452*

Birkelbach, Ralf. ; Saukko, Meme, ; Alanen, Asko.

Maailman pisimmät / [alkuteoksen toimitus: Ralf Birkelbach ... ja muita] ; [suomenkielisen laitoksen toimittaja: Meme Saukko] ; [suomentajat: Asko Alanen ... ja muita]. [Helsinki] : Helsinki Media, 2000 - (Guinness world records -minikirjat.).

ISBN 951-32-1204-1.

*ennätykset; /vwebv/holdingsInfo?bibId=673451*

Birkelbach, Ralf. ; Saukko, Meme, ; Alanen, Asko.

Maailman vahvimmat / [alkuteoksen toimitus: Ralf Birkelbach ... ja muita] ; [suomenkielisen laitoksen toimittaja: Meme Saukko] ; [suomentajat: Asko Alanen ... ja muita]. [Helsinki] : Helsinki Media, 2000 - (Guinness world records -minikirjat.).

ISBN 951-32-1205-X.

*ennätykset; /vwebv/holdingsInfo?bibId=673453*

Hesse, Hermann. ; Kulmala, Teppo.

Maailmankirjallisuuden kirjasto / Hermann Hesse ; suomentanut Teppo Kulmala. [Lahti] : Imprimatur, 2000

ISBN 952-5229-17-3.

*kirjallisuus; oppaat; sivistys; kaunokirjallisuus; kirjallisuuden historia; kirjat; lukeminen; /vwebv/holdingsInfo?bibId=651598*

Vogel, A.

Maksa ja terveys / A. Vogel. [Vantaa] : Fytokustannus, 2000

*maksa; aineenvaihdunta; maksataudit; luontaishoito; ravitsemusterapia; ruokavalio; /vwebv/holdingsInfo?bibId=671191*

Steiner, Rudolf. ; Sorma, Katri.

Matteuksen evankeliumi : esitelmäsarja Bernissä 1.-12. syyskuuta 1910 : 12 esitelmää / Rudolf Steiner ; [suomentanut Katri Sorma]. Helsinki : Suomen antroposofinen liitto, 2000  
ISBN 951-8927-84-7.

*antroposofia; kristologia; raamatuntulkinta; /vwebv/holdingsInfo?bibId=667211*

Riedel, Ingrid. ; Kyrö, Marja.

Nainen ja muutoksen vuodet / Ingrid Riedel ; suomentanut Marja Kyrö. Helsinki : Kirjapaja, 2000  
ISBN 951-625-592-2.

*naiset; vanheneminen; elämäntaito; keski-ikä; keski-ikäiset; elämäntaari; vaihdevuodet; psyykkinen kehitys; /vwebv/holdingsInfo?bibId=668433*

Grossmann, Siegfried. ; Lintinen, Sakari,

Napit vastakkain : ristiriidoista aukeaa mahdollisuuksia / Siegfried Grossmann ; [suomennos: Sakari Lintinen]. Kauniainen : Perussanoma, 2000  
ISBN 951-888-283-5.

*ristiriidat; konfliktit; ihmissuhteet; kristillinen etiikka; aggressiot; itsehallinta; sosiaaliset taidot; sovinto; käyttäytymisen psykologia; /vwebv/holdingsInfo?bibId=654730*

Heidegger, Martin. ; Kupiainen, Reijo,

Oleminen ja aika / Martin Heidegger ; suomentanut Reijo Kupiainen. Tampereella : Vastapaino, 2000  
ISBN 951-768-054-6.

*eksistenssi; aika; /vwebv/holdingsInfo?bibId=651906*

Winnewisser, Andrea. ; Saager, Leena.

Omenaviinietikan aakkoset / Andrea Winnewisser ; suomentanut Leena Saager. Hämeenlinna : Karisto , 2000.  
ISBN 951-23-4023-2.

*omenaviinietikka; luonnonlääkkeet; luontaishoito; itsehoito; ruoanvalmistus; ruokaohjeet; /vwebv/holdingsInfo?bibId=647798*

Köster-Lösche, Kari. ; Sillman, Kirsti.

Paranna vastustuskykyäsi / Kari Köster-Lösche ; suomennos: Kirsti Sillman. Helsinki : WSOY, 2000.  
ISBN 951-0-24586-0.

*immuunijärjestelmä; immuniteetti; infektiot; ennaltaehkäisy; itsehoito; /vwebv/holdingsInfo?bibId=647880*

Steiner, Rudolf. ; Ingervo, Arto, ; Ingervo, Kirsti.

Parantava kasvatusta : hoitopedagoginen kurssi / Rudolf Steiner / suomentaneet Arto ja Kirsti Ingervo. Helsinki : Suomen lääkintäpedagoginen yhdistys, 2000  
*lääkintäpedagogiikka; antroposofia; antroposofinen lääketiede; /vwebv/holdingsInfo?bibId=838940*

Wetter-Parasie, Jost. ; Parasie, Luitgardis. ; Leu, Anne.

Pelkojeni voittajaksi / Jost Wetter-Parasie & Luitgardis Parasie ; [suomennos: Anne Leu]. Kauniainen : Perussanoma, 2000  
ISBN 951-888-295-9.

*pelot; pelko; fobiat; paniikkihäiriö; /vwebv/holdingsInfo?bibId=672549*

Köhler, Henning. ; Olkkonen, Maire.

Pelon arvoitus : missä pelko on perusteltua, kuinka voimme asettua vuorovaikutukseen sen kanssa / Henning Köhler ; suomentanut Maire Olkkonen. Helsinki : Suomen antroposofinen liitto, 2000

ISBN 951-8927-80-4.

*pelko; pelot; psykoterapia; antroposofia; /vwebv/holdingsInfo?bibId=656631*

Drewermann, Eugen. ; Rekola, Juhani K.,

Psykoanalyysi ja moraaliteologia / Eugen Drewermann ; valikoiden suomentanut Juhani

Rekola. Helsinki : Gaudeamus, 2000

ISBN 951-662-768-4.

*psykoanalyysi; moraaliteologia; kristinusko; teologia; moraali; kristillinen*

*etiikka; uskonto; syvyyspsykologia; sielunhoito; psykoterapia; synty; ahdistus; syyllisyydentunne; tunne-elämän*

*häiriöt; mielenterveyshäiriöt; rakkaus; avioliitto; avioero; riippuvuus; kuolema; vanhuus; itsemurha; psykoanalyttiset teoriat; /vwebv/holdingsInfo?bibId=655395*

Weihofen, Jürgen.

Pu-Erh, punainen tee Kiinasta : ei pelkästään "rasvakiller" / Jürgen Weihofen. [Vantaa, Tikkurilantie 44 T] : [Luonnon rohdosten puolesta], 2000

ISBN 952-91-2160-1.

*tee; terveysvaikutukset; ruokavaliot; /vwebv/holdingsInfo?bibId=657892*

Gartner, Monika. ; Rekiaro, Ilkka. ; Lyytikäinen, Arja. ; Mölsä, Jouko,

Rasvanpoltto : hoikaksi kaloreita laskematta : nopea ja terve laihduttaminen, oikea liikuntaohjelma

/ Monika Gartner ; [suomentaja: Ilkka Rekiaro] ; [suomennoksen asiantuntijat: Arja Lyytikäinen, Jouko Mölsä]. Helsinki : Tammi, 2000.

ISBN 951-31-1821-5.

*laihutus; ruokavaliot; rasvat; aineenvaihdunta; kuntoliikunta; /vwebv/holdingsInfo?bibId=660980*

Luther, Martti. ; Raittila, Anna-Maija,

Rukoilemme Lutherin kanssa tänään / valikoima Martti Lutherin rukouksia Anna-Maija Raittilan suomennoksina. Helsinki : SLEY-kirjat, 2000

ISBN 951-618-366-2.

*rukoukset; rukous; /vwebv/holdingsInfo?bibId=656089*

Stepski-Doliwa, Stephan v.

Sai Baba puhuu länsimaalaisille. Osa 1 / Stephan v. Stepski-Doliwa. [Helsinki] : Light House, 2000

ISBN 951-98587-0-9.

*itämainen filosofia; /vwebv/holdingsInfo?bibId=662849*

Höppner, Jürgen. ; Hübner, Michael. ; Nieland, Klaus. ; Leu, Anne.

Seksiä, seksiä, seksiä - entä muuta? / Jürgen Höppner, Michael Hübner, Klaus Nieland ; suomentanut Anne Leu ; [piirroksia: Thomas Putze]. [Vantaa] : Aika, 2000

ISBN 951-606-554-6.

*seksuaaliopit; seksuaalisuus; sukupuolielämä; kristillinen etiikka; /vwebv/holdingsInfo?bibId=664843*

Steiner, Rudolf. ; Olkkonen, Maire.

Selvänäköisyys nykyaikana ja sen suhde ajatteluun : kolme valittua esitelmää / Rudolf Steiner ; suomentanut Maire Olkkonen. Helsinki : Suomen antroposofinen liitto, 2000

ISBN 951-8927-82-0.

*selvänäkö; antroposofia; jälleensyntyminen; henkinen kasvu; /vwebv/holdingsInfo?bibId=659800*

Rudel, Hans-Ulrich. ; Valtonen, Hannu,

Stuka-lentäjä / Hans-Ulrich Rudel ; [suomennos: Hannu Valtonen] ; [lisäykset, alaviitteet, kuvatestit: Hannu Valtonen]. Helsinki : Koala-kustannus, 2000

ISBN 952-5186-14-8.

*Rudel, Hans-Ulrich.; muistelmat; lentäjät; sotilaslentäjät; pommikoneet; saksalaiset; toinen maailmansota; ilmavoimat; ilmasota; sotahistoria; historia; Saksa; /vwebv/holdingsInfo?bibId=670425*

Weininger, Otto. ; Turunen, Panu,

Sukupuoli ja luonne : periaatteellinen tutkimus / Otto Weininger ; valikoiden suomentanut ja jalkisanat kirjoittanut Panu Turunen. Turku : Ranvaik, 2000

ISBN 951-97696-1-7.

*sukupuoli; psykologia; sukupolierot; luonteenpiirteet; naiset; miehet; naiseus; mieheys; seksuaalisuus; sukupuolimoraali; /vwebv/holdingsInfo?bibId=651340*

Pogačnik, Marko. ; Helander, Ritva.

Sydämen evankeliumi : kirja tiedostavaksi ihmiseksi kasvamisesta / Marko Pogačnik ; [kuvat: Marko Pogačnik] ; [suomennos: Ritva Helander]. [Viitasaari] : Eeston Books, 2000

ISBN 951-98546-0-6.

*Jeesus Kristus.; evankeliumit; elämäntaito; /vwebv/holdingsInfo?bibId=664711*

Zink, Jörg. ; Raittila, Anna-Maija,

Sydämen luottamusta / Jörg Zink ; [suomentanut: Anna-Maija Raittila]. Helsinki : Kirjapaja, 2000

ISBN 951-625-679-1.

*/vwebv/holdingsInfo?bibId=664896*

Buber, Martin. ; Huima, Leena, ; Huima, Aarne,

Tie on jalkojesi alla : juutalaista elämäntietoa itäisestä Euroopasta / Martin Buber ; suomennos: Leena ja Aarne Huima. Helsinki : Karas-sana, 2000

ISBN 951-655-549-7.

*kansankertomukset; juutalaiset; kansantarinat; juutalaisuus; Itä-Eurooppa; /vwebv/holdingsInfo?bibId=668015*

Morgner, Christoph. ; Väisänen, Hannu.

Tulta ja tappuraa : karismaattisuuden haaste / Christoph Morgner ; [käännös: Hannu Väisänen]. Kauniainen : Perussanoma, 2000

ISBN 951-888-292-4.

*karismaattiset liikkeet; helluntailiike; uskonnolliset liikkeet; nauruherätys; /vwebv/holdingsInfo?bibId=668940*

Hofmann, Corinne. ; Paakkanen, Liisa.

Valkoinen masai / Corinne Hofmann ; suomentanut Liisa Paakkanen. Helsinki : WSOY, 2000.

ISBN 951-0-24813-4.

*Hofmann,*

*Corinne.; maasait; muistelmat; aviopuolisot; yhteiskuntakuvaus; Kenia; /vwebv/holdingsInfo?bibId=667704*

Zink, Jörg.

Valoa tiellesi / Jörg Zink ; [... kuvat: Jörg Zink]. [Helsinki] : Kirjapaja, 2000

ISBN 951-625-655-4.

*/vwebv/holdingsInfo?bibId=656177*

Ilies, Angelika. ; Lustig, Elina,

Wok : nopeaa ja kevyttä / tekijät: Angelika Ilies ... [ja muita] ; valokuvat: Studio R. Schmitz ; suomennos: Elina Lustig. Helsinki : WSOY, 2000.

ISBN 951-0-24835-5.

*ruokaohjeet; ruoanvalmistus; ruokakulttuuri; Aasia; /vwebv/holdingsInfo?bibId=667680*

Pajukangas, Jukka.

Wolfgang Laib : läpikäytävä-ylikäytävä / [käännökset saksasta suomeksi: Jukka Pajukangas]. Tampere : Sara Hildénin taidemuseo, 2000

*Laib, Wolfgang.; näyttelyjulkaisut; kuvataide; installaatiot; taidenäyttelyt; /vwebv/holdingsInfo?bibId=787319*

## 2005

Kost, Friedrich. ; Juhala, Matti,

Ajonvakautusjärjestelmät / [kirjoittajat: ... Friedrich Kost ... ja muita] ; [... käännös ... Matti Juhala] ; [julkaisija:] Robert Bosch GmbH. Helsinki : Autoalan koulutuskeskus, 2005. - (Ajoneuvotekniikka.).

ISBN 951-9155-18-X.

*ajonvakautusjärjestelmät; ajoneuvot; autot; ajettavuus; ohjauslaitteet; hallintalaitteet; jarrut; autote kniikka; /vwebv/holdingsInfo?bibId=790118*

Freud, Sigmund. ; Takala, Martti, ; Santala, Marjatta. ; Ikonen, Pentti,

Arkielämämme psykopatologiaa : unohtamisesta, virhesanonnoista, virheteoista, taikauskosta ja erehdyksistä / Sigmund Freud ; johdatus lukijalle: Pentti Ikonen ; [suomentaneet Martti Takala ja Marjatta Santala]. Helsingissä : Otava, 2005

ISBN 951-1-20746-6.

*muisti; unohtaminen; muistihäiriöt; piilotajunta; syvyyspsykologia; /vwebv/holdingsInfo?bibId=810634*

Friedag, Herwig R. ; Schmidt, Walter. ; Hellsten, Sari,

Balanced scorecard : tasapainotettu mittaristo / Herwig R. Friedag, Walter Schmidt ; [suomennos: Sari Hellsten]. Helsinki : Rastor, 2005 - (Taskukirja.).

ISBN 952-5024-65-2.

*tuloksellisuus; toiminnanohjaus (organisaatiot); tasapainotettu mittaristo; menestyminen; johtaminen; /vwebv/holdingsInfo?bibId=779965*

Marx, Karl. ; Heiskanen, Jukka,

Demokritoksen ja Epikuroksen luonnonfilosofian ero / Karl Marx ; suomennos, johdantoluku ja selitykset: Jukka Heiskanen. Jyväskylä : Minerva : 2005 - (SoPhi, ISSN 1238-8025 ; 97.).

ISBN 952-5591-02-6.

*Demokritos.; Epikritos.; luonnonfilosofia; antiikki; atomismi; /vwebv/holdingsInfo?bibId=806787*

Grätz, Eva. ; Poser-Hirvi, Tuulikki, ; Poser, Lasse. ; Kare, Erja,

Grätz-kontaktimaalauksen käsikirja / [Eva Grätz] ; [suomennos: Tuulikki Poser-Hirvi ja Lasse Poser] ; [toimituskunta: Erja Kare]. [Oulu] : Puheterapian työnohjaus, 2005

*hoitomenetelmät; psykoterapia; puheterapia; piirustus; maalaus; terapeutit; asiakkaat; vuorovaikutu s;*

*/vwebv/holdingsInfo?bibId=838261*

Holst, Andrea. ; Bolze, Daniela. ; Mahal, Katja.

Hevosen ensiapu : apua tapaturma- ja sairaustapauksiin / Andrea Holst, Daniela Bolze ; [suomennos: Katja Mahal] ; [kuvat: Daniela Bolze ... Andrea Holst]. [Läyliäinen] : Vudeka, 2005 - (Hevostieto.).

ISBN 952-99464-0-6.

*hevonen; hoito; tapaturmat; ensiapu; eläintaudit; lääkehoito; /vwebv/holdingsInfo?bibId=786690*

Barth, Reinhard. ; Virta, Tuulikki. ; Zöllner, Katja.

Historian suurnaiset / Reinhard Barth ; [suomentaneet Tuulikki Virta ... ja Katja Zöllner]. Helsingissä : Gummerus : 2005.

ISBN 951-20-6762-5.

*Hatšepesut; Kleopatra; Messalina, Valeria; Agrippina; Galla Placidia; Klotilde; Theodora; Theofano; Eleonora; Maultasch, Margareta; Jeanne; Margareeta; Katariina; Elisabet I; Elisabet Stuart; Maria Teresia; Pompadour, Jeanne Antoinette Poisson; Katariina II; Marie Antoinette; Montez, Lola; Viktoria; Suttner, Bertha von; Pankhurst, Emmeline; Luxemburg, Rosa; Meir, Golda; Gandhi, Indira; henkilöhistoria; naishistoria; yhteiskunnalliset vaikuttajat; merkkihenkilöt; naiset; vallankäyttö;naisen asema; historia; /vwebv/holdingsInfo?bibId=783522*

Knopp, Guido. ; Virkkunen, Riitta,

Hitlerin naiset ja Marlene / Guido Knopp ; [suomentanut Riitta Virkkunen]. Helsingissä : Gummerus : 2005.

ISBN 951-20-6788-9.

*Hitler, Adolf.; Braun, Eva.; Goebbels, Magda.; Riefenstahl, Leni.; Wagner, Winifred.; Leander, Zarah.;Dietrich, Marlene.; henkilökuvat; henkilöhistoria; naiset; kansallissosialismi; historia; Saksa;/vwebv/holdingsInfo?bibId=782950*

Zoller, Albert. ; Schroeder, Christa. ; Tenhosaari, Eero. ; Toivanen, Lotta,

Hitlerin yksityissihteeri kertoo / [toimittanut] Albert Zoller ; [suomentanut Eero Tenhosaari, Lotta Toivanen ...]. Jyväskylä : Gummerus, 2005

ISBN 951-20-6936-9.

*Schroeder, Christa.; Hitler, Adolf.; muistelmat; sihteeri; henkilöhistoria; poliittiset johtajat; natsit;kansallissosialismi; poliittinen historia; Saksa; /vwebv/holdingsInfo?bibId=801201*

Voll, Barbara. ; Hellsten, Sari,

Hyvässä kunnossa työssä ja uralla / Barbara Voll ; [suomennos: Sari Hellsten]. Helsinki : Rastor, 2005 - (Taskukirja.).

ISBN 952-5024-69-5.

*työkyky; jaksaminen; henkinen hyvinvointi; liikunta; kuntoliikunta; ravinto; terveysvaikutukset;toimistotyö; istumatyö; haitat; ennalt aehkäisy; /vwebv/holdingsInfo?bibId=792441*

Hannig, Norbert. ; Valtonen, Hannu,

Hävittäjälentäjänä loppuun saakka / Norbert Hannig ; suomentanut ja toimittanut Hannu Valtonen. Helsinki : Koala, 2005

ISBN 952-5186-63-6.

*Hannig, Norbert.; muistelmat; lentäjät; hävittäjät (sotilaslentokoneet); sotilaslentäjät; saksalaiset; toinen maailmansota; ilmavoimat; ilmasota; sotahistoria; Saksa; /vwebv/holdingsInfo?bibId=802606*

Jaspers, Karl. ; Kallio, Sinikka,

Johdatus filosofiaan / Karl Jaspers ; suomentanut Sinikka Kallio. Helsingissä : Otava, 2005

ISBN 951-1-20827-6.

*filosofia; filosofit; /vwebv/holdingsInfo?bibId=810277*



Hörster, Gerhard. ; Lintinen, Sakari,  
Johdatus Uuteen testamenttiin / Gerhard Hörster ; [... suomentanut Sakari  
Lintinen]. Hämeenlinna : Päivä, 2005  
ISBN 952-475-118-6.  
*eksegeetiikka*; /vwebv/holdingsInfo?bibId=814491

Falkenberg, Viola. ; Hellsten, Sari,  
Kirjeet, faksit, sähköpostit / Viola Falkenberg ; [suomennos: Sari Hellsten]. Helsinki : Rastor, 2005 -  
(Taskukirja.).  
ISBN 952-5024-66-0.  
*kirjeet; telekopiointi; sähköposti; liikekirjeenvaihto; liike-elämä -  
viestintä*; /vwebv/holdingsInfo?bibId=792436

Bonhoeffer, Dietrich. ; Niinivaara, Erkki. ; Selin, Kai. ; Karttunen, Tomi,  
Kirjeitä vankilasta 1943-1944 / Dietrich Bonhoeffer ; suomentaneet Kai Selin ja Erkki Niinivaara ;  
johdanto ja selitykset: Tomi Karttunen. Helsinki : Kirjapaja, 2005 - (Pyhiinvaeltaja.).  
ISBN 951-607-211-9.  
*Bonhoeffer,  
Dietrich.; kirjeet; teologit; papit; mielipidevangit; Saksa*; /vwebv/holdingsInfo?bibId=801391

Schinharl, Cornelia. ; Dickhaut, Sebastian. ; Valta, Elina.  
Kokataan yhdessä italialaista : Italian basics - kaikki mitä tarvitset joka kodin dolce vitaan / Cornelia  
Schinharl, Sebastian Dickhaut ; suomennos: Elina Valta ; [... kuvat: Barbara Bonisolli ... ja  
muita]. [Helsinki] : WSOY, 2005.  
ISBN 951-0-30069-1.  
*ruokaohjeet; ruoanvalmistus; ruokakulttuuri; ruokaperinne; keittokirjat; Italia*; /vwebv/holdingsInfo?  
bibId=790050

Gürtler, Detlef. ; Ahvonen, Sari-Anne,  
Kroisokset : rikkaiden historia faaraoista Bill Gatesiin / Detlef Gürtler ; saksan kielestä suomentanut  
Sari-Anne Ahvonen. Helsingissä : Gummerus : 2005  
ISBN 951-20-6937-7.  
*varallisuus; omaisuus; omistus; taloushistoria; taloudellinen  
kehitys; historia; henkilöhistoria; rikkaat*; /vwebv/holdingsInfo?bibId=802622

Končić, Željka. ; Schlichter, Elke. ; Holmström, Ritva.  
Kulinaarinen Kroatia : perinteisiä kroatialaisia ruokia nykyisin valmistustavoin / Željka Končić & Elke  
Schlichter. Kerava : Sitruuna, 2005.  
ISBN 952-99366-1-3.  
*ruokaohjeet; ruokakulttuuri; ruokaperinne; keittokirjat; Kroatia*; /vwebv/holdingsInfo?bibId=807701

Reichert, Bernhard. ; Ståhl, Karin.  
Käytännön anatomia : ylä- ja alaraajan tutkiminen palpaation keinoin / Bernhard Reichert ; [käännös:  
Karin Ståhl]. Lahti : VK-kustannus, 2005  
ISBN 951-9147-45-4.  
*anatomia; raajat; nivelet*; /vwebv/holdingsInfo?bibId=790704

Schwarz, Christian A. ; Sevón, Marja.  
Lahjojen 3 väriä : kolminainen lähestymistapa hengellisten lahjojen tunnistamiseen ja kehittämiseen  
/ Christian A. Schwarz ; [suomentanut Marja Sevón]. Hämeenlinna : Päivä, 2005  
ISBN 952-475-074-0.  
*hengellisyys; lahjat; tunnistaminen; armolahjat; uskonelämä; seurakunnat*; /vwebv/holdingsInfo?bibl  
d=789484

Wais, Mathias. ; Kiefer, Annikki, ; Eklund-Schöpper, Anja.

Lapsuus ja nuoruus nykyaikana : kasvatuksen mielekkyydestä ja mielettömyydestä / Mathias Wais ; suomentaneet Annikki Kiefer ja Anja Eklund-Schöpper. [Helsinki] : Suomen antroposofinen liitto, 2005

ISBN 952-5507-11-4.

*kehityopsykologia; lapsuus; nuoruus; psyykkinen kehitys; lapset; nuoret; persoonallisuuden kehitys;kasvatus; lasten kehitys; antroposofia; /vwebv/holdingsInfo?bibId=812143*

Rall, Günther. ; Braatz, Kurt. ; Valtonen, Hannu,

Lentopäiväkirjani : muistelmat 1938-2004 / Günther Rall ; toimittanut Kurt Braatz ; suomentanut Hannu Valtonen. Helsinki : Koala, 2005

ISBN 952-5186-64-4.

*Rall, Günther.; muistelmat; lentäjät; hävittäjät*

*(sotilaslentokoneet); sotilaslentäjät; upseerit;kenraaliluutnantit; saksalaiset; toinen maailmansota; ilmavoimat; ilmasota; sotahistoria; Saksa;/vwebv/holdingsInfo?bibId=814153*

Damm, Eve-Lis. ; Pietikäinen, Maija.

Maalaaminen steinerpedagogisessa erityiskoulussa / Eve-Lis Damm ; [käännös: Maija Pietikäinen]. Lahti : Steiner -seminaari, 2005 - (Hoitopedagogiikkaa antroposofisen ihmisopin pohjalta ; 7.).

*Steiner, Rudolf.; erityiskoulut; Steiner-*

*pedagogiikka; kuvataide; opetus; erityiskasvatus;oppimisvaikeudet; taideterapia; lapset; lääkintäpedagogiikka;*

*/vwebv/holdingsInfo?bibId=843931*

Schmelzer, Angelika. ; Jääskö, Kaisu.

Maasta käsin : maastatyöskentely tutuksi / Angelika Schmelzer ; [suomennos: Kaisu Jääskö] ; [kuvat: Angelika Schmelzer]. [Läyliäinen] : Vudeka, 2005 - (Hevostieto.).

ISBN 952-99464-3-0.

*hevonen; koulutus; ratsastus; /vwebv/holdingsInfo?bibId=786689*

Luther, Martti. ; Koskenniemi, Lauri,

Mannaa Jumalan lapsille : Martti Lutherin kirjoista koottuja mietelmiä vuoden jokaiselle päivälle / Martti Luther ; johdanto, kielen tarkistus ja toimitustyö: Lauri Koskenniemi. [Helsinki] : Sley-kirjat, 2005

ISBN 951-618-728-5.

*hartauskirjat; /vwebv/holdingsInfo?bibId=781285*

Debus, Michael. ; Degerman, Juha.

Maria-Sophia : naiseuden elementti ihmiskunnan kehityksessä / Michael Debus ; [suomentanut Juha Degerman]. [Helsinki] : Kirjokanta, 2005

ISBN 952-9595-15-8.

*Jeesus Kristus.; Maria,; naiseus; antroposofia; raamatuntulkinta; /vwebv/holdingsInfo?bibId=781882*

Kalka, Regine. ; Mässen, Andrea. ; Hellsten, Sari,

Markkinointi / Regine Kalka, Andrea Mässen ; [suomennos: Sari Hellsten]. Helsinki : Rastor, 2005 - (Taskukirja.).

ISBN 952-5024-64-4.

*markkinointi; strategia; asiakaslähtöisyys; /vwebv/holdingsInfo?bibId=779967*

Quasthoff, Thomas. ; Quasthoff, Michael. ; Virkkunen, Riitta,  
Minun ääneni / Thomas Quasthoff ; muistiin merkinnyt Michael Quasthoff ; suomentanut Riitta  
Virkkunen. Helsingissä : Otava, 2005  
ISBN 951-1-20367-3.

*Quasthoff,*

*Thomas.; muistemat; laulajat; taidemusiikki; talidomidi; vammaisuus; diskografiat; Saksa;/vwebv/holdingsInfo?bibId=803510*

Böll, Heinrich. ; Mannila, Markku,  
Mitähän siitä pojasta tulee?, eli, Jotakin kirjallista / Heinrich Böll ; suomentanut Markku  
Mannila. [Helsinki] : Gummerus, 2005  
ISBN 951-20-6979-2.

*Böll,*

*Heinrich.; muistemat; kirjailijat; lapsuus; nuoruus; kansallissosialismi; Saksa;/vwebv/holdingsInfo?bibId=812505*

Geisselhart, Roland R. ; Burkart, Christiane. ; Hellsten, Sari,  
Muisti : muistin harjoittaminen ja keskittymistekniikat / Roland R. Geisselhart, Christiane Burkart ;  
[suomennos: Sari Hellsten]. Helsinki : Rastor, 2005 - (Taskukirja.).  
ISBN 952-5024-62-8.

*muisti; kehittäminen; keskittyminen; keskittymiskyky; /vwebv/holdingsInfo?bibId=779954*

Freud, Sigmund. ; Lång, Markus,  
Murhe ja melankolia sekä muita kirjoituksia / Sigmund Freud ; suomentanut Markus  
Lång. Tampere : Vastapaino, 2005  
ISBN 951-768-147-X.

*Freud, Sigmund.; psykoanalyttiset*

*teoriat; psykoanalyysi; piilotajunta; vietit; torjunta; melankolia;taidefilosofia; taideteoriat; tietoteoria  
; mielikuvitus; huumori; /vwebv/holdingsInfo?bibId=785346*

Leicher, Rolf. ; Hellsten, Sari,  
Myyntityö / Rolf Leicher ; [suomennos: Sari Hellsten]. Helsinki : Rastor, 2005 - (Taskukirja.).  
ISBN 952-5024-63-6.

*myyntityö; myynti; psykologia; myynninedistäminen; asiakaslähtöisyys; asiakassuhde;/vwebv/holdingsInfo?bibId=780114*

Kunz-Uusitalo, Karin, ; Lindell, Tuula.  
Narsistinen ja kriittinen niksikirja : pidä kehostasi - se on ainoasi! / Karin Kunz-Uusitalo ; [suomennos:  
Tuula Lindell]. [Tampere] : Pilot-kustannus, 2005.  
ISBN 952-464-293-X.

*itsehoito; terveys; ravinto; terveysvaikutukset; painonhallinta; immuniteetti; suolisto; ruokavaliot;liik  
unta; tasapaino; keho; ruokaohjeet; /vwebv/holdingsInfo?bibId=782964*

Hahnemann, Samuel. ; Hildén, Marie.  
Parantamistaidon organon : teoksen "Organon der Heilkunst" 6. saksankielisen laitoksen (1842)  
suomennos / Samuel Hahnemann ; suomentanut Maria Hildén. [Tampere] : Aude Sapere -  
kirjat, 2005  
ISBN 952-99299-2-7.

*homeopatia; luontaishoito; hoitomenetelmät; /vwebv/holdingsInfo?bibId=807875*

Kirschner, Josef. ; Heikkilä, Maarit.  
Parisuhteen harjoituskirja : "ensin yksin, sitten yhdessä" / Josef Kirschner ; [suomentanut Maarit  
Heikkilä]. Helsinki : Rasalas, 2005.

ISBN 952-5421-20-1.

*parisuhde; vuorovaikutus; ihmissuhteet; itsetuntemus; itsekasvatus; henkinen kasvu; avioliitto; avoliitto; /vwebv/holdingsInfo?bibId=792458*

Carell, Paul. ; Arhela, Raimo.

Poltettu maa : taistelut Volgan ja Veikselin välillä / Paul Carell ; [suomentanut Raimo Arhela]. Jyväskylä : Gummerus, 2005

ISBN 951-20-6814-1.

*toinen*

*maailmansota; sotahistoria; sotatoimet; taistelut; historia; näköispainokset; Saksa; Neuvostoliitto; /vwebv/holdingsInfo?bibId=799954*

Kast, Bas. ; Ahvonen, Sari-Anne,

Rakkauden selitys / Bas Kast ; suomentanut Sari-Anne Ahvonen. Helsingissä : Gummerus : 2005.

ISBN 951-20-6794-3.

*rakkaus; tunteet; viettely; kauneus; intohimo; mustasukkaisuus; parisuhde; eroaminen; avioero; vuorovaikutus; ihmissuhteet; /vwebv/holdingsInfo?bibId=779564*

Hagen, Anne-Katrin. ; Jääskö, Kaisu.

Ratsastajan avut : näin ratsastat hyvin / Anne-Katrin Hagen ; [suomennos: Kaisu Jääskö] ; [kuvat ja piirrookset: Christina Krumm]. [Läyliäinen] : Vudeka, 2005 - (Hevostieto.).

ISBN 952-99464-1-4.

*ratsastus; hevonen; koulutus; /vwebv/holdingsInfo?bibId=786688*

Parks, William.

Saksa : matkasanakirja / [laatinut William Parks] ; [suomennos: WSOY]. Helsinki : WSOY, 2005. - (WSOY sanakirjat.).

ISBN 951-0-30178-7.

*sanakirjat; saksan kieli; suomen kieli; /vwebv/holdingsInfo?bibId=792148*

Fichtl, Gisela. ; Hellsten, Sari,

Sitaatteja erityisiin tilanteisiin / [koonnut] Gisela Fichtl ; [suomennos: Sari Hellsten]. Helsinki : Rastor, 2005 - (Taskukirja.).

ISBN 952-5024-70-9.

*sitaatit; puhetaito; /vwebv/holdingsInfo?bibId=792434*

Asserate, Asfa-Wossen. ; Virkkunen, Riitta,

Sivistynyt käytös / Asfa-Wossen Asserate ; [suomentanut toimittaan Riitta Virkkunen]. Helsingissä : Gummerus : 2005.

ISBN 951-20-6733-1.

*tavat*

*(tapakulttuuri); historia; tapakulttuuri; etiketti; kulttuurihistoria; /vwebv/holdingsInfo?bibId=787586*

Topf, Cornelia. ; Hellsten, Sari,

Small talk / Cornelia Topf ; [suomennos: Sari Hellsten]. Helsinki : Rastor, 2005 - (Taskukirja.).

ISBN 952-5024-61-X.

*keskustelutaito; small talk; sosiaaliset taidot; liike-elämä; vuorovaikutus; /vwebv/holdingsInfo?bibId=779950*

Clausewitz, Carl von. ; Eskelinen, Heikki, ; Pickert, Wolfgang. ; Ritter von Schramm, Wilhelm.

Sodankäynnistä / Carl von Clausewitz ; suomentanut Heikki Eskelinen. [Helsinki] : Art House, 2005

ISBN 951-884-402-X.

*sota; sotataito; strategia; taktiikka; johtaminen; /vwebv/holdingsInfo?bibId=804822*

Leciejewski, Klaus D. ; Fertsch-Röver, Christof. ; Griesse, Kirsten. ; Hellsten, Sari,  
Soveltuvuusarviointi / Klaus D. Leciejewski, Christof Fertsch-Röver yhteistyössä Kirsten Griesen  
kanssa ; [suomennos: Sari Hellsten]. Helsinki : Rastor, 2005 - (Taskukirja.).

ISBN 952-5024-68-7.

*työnhakijat; psykologiset*

*testit; persoonallisuustestit; soveltuvuustestit; testaus; henkilöarviointi;työhönotto; arviointi; työnhak  
u; /vwebv/holdingsInfo?bibId=792439*

Oberansmayr, Gerald. ; Nykyri, Ilona,

Supervalta EU : Euroopan unionin militarisoitumisesta / [Gerald Oberansmayr] ; [suomentanut Ilona  
Nykyri]. Helsinki : Like : 2005 - (Pystykorvakirja.).

ISBN 952-471-544-9.

*Euroopan unioni.; poliittinen*

*integraatio; turvallisuuspolitiikka; puolustuspolitiikka; sotilaspolitiikka;varustautuminen; asevarustel  
u; asevoimat; Eurooppa; /vwebv/holdingsInfo?bibId=791438*

Knoke, Heinz. ; Valtonen, Hannu,

Suuri metsästys / Heinz Knoke ; suomentanut ja alaviittein varustanut Hannu

Valtonen. Helsinki : Koala-kustannus, 2005.

ISBN 952-5186-65-2.

*Knoke, Heinz.; muistelmat; lentäjät; sotilaslentäjät; saksalaiset; toinen*

*maailmansota; ilmavoimat;sotahistoria; Saksa; /vwebv/holdingsInfo?bibId=790090*

Friedrich, Jörg. ; Lång, Markus,

Suuri palo : liittoutuneiden pommitukset Saksassa 1940-1945 / Jörg

Friedrich. Helsingissä : Gummerus : 2005

ISBN 951-20-6799-4.

*toinen*

*maailmansota; sotahistoria; pommitukset; ilmasota; Saksa; /vwebv/holdingsInfo?bibId=802646*

Simmel, Georg. ; Huuhtanen, Tiina. ; Noro, Arto,

Suurkaupunki ja moderni elämä : kirjoituksia vuosilta 1895-1917 / Georg Simmel ; suomentanut Tiina  
Huuhtanen ; valikoinut ja esipuheen kirjoittanut Arto Noro. Helsinki : Gaudeamus, 2005

ISBN 951-662-908-3.

*kaupunkisosiologia; kaupunkikulttuuri; moderni; elämäntapa; suurkaupungit; kaupungit; raha;sosiaal  
iset suhteet; muukalaisuus; estetiikka; sosiologia; muoti; tyyli; ateriat; sosiaalinen*

*käyttäytyminen;tunteet; vuorovaikutus; häpeä; flirtti; rakkaus; Rooma; Firenze; Venetsia; Italia; /vwe  
bv/holdingsInfo?bibId=780901*

Koschorrek, Günter K. ; Mäkelä, Lauri.

Taistelukosketus / Günter K. Koschorrek ; suomentanut Lauri Mäkelä. Helsinki : Koala-  
kustannus, 2005

ISBN 952-5186-62-8.

*Koschorrek, Günter K.; muistelmat; sotilaat; saksalaiset; päiväkirjat; sotapäiväkirjat; toinen*

*maailmansota; sotarintama; Neuvostoliitto; /vwebv/holdingsInfo?bibId=790811*

Schopenhauer, Arthur. ; Tuusvuori, Jarkko S.,

Taito olla ja pysyä oikeassa : eristinen dialektiikka / Arthur Schopenhauer ; suomennos ja jälkisanat:  
Jarkko S. Tuusvuori. Tampere : Eurooppalaisen filosofian seura, 2005 - (23°45, ISSN 1458-9001.).

ISBN 952-5503-16-X.

*Schopenhauer, Arthur.; filosofia; dialektiikka; väittely; filosofit; /vwebv/holdingsInfo?bibId=811997*

Kuch, Joachim. ; Uotinen, Kari.

Toyota vuodesta 1936 / [Joachim Kuch] ; [suomenkielinen teksti: Kari Uotinen]. Helsinki : Alfamer, [2005] - (Alfamer ; S180.).

ISBN 952-472-023-X.

*autot; automerkit; Toyota*

*(automerkki); henkilöautot; mallit; historia; /vwebv/holdingsInfo?bibId=789422*

Damsen, Birgit van. ; Mahal, Katja.

Turvallisesti maastossa : vinkit turvalliseen maastoratsastukseen / Birgit van Damsen ; [suomennos ja sovellus: Katja Mahal] ; [kuvat: Jari Suomalainen ... ja muita]. [Läyliäinen] : Vudeka, 2005 - (Hevostieto.).

ISBN 952-99464-2-2.

*ratsastus; turvallisuus; liikenneturvallisuus; /vwebv/holdingsInfo?bibId=786692*

Bischof, Anita. ; Bischof, Klaus. ; Hellsten, Sari,

Työn ja yksityiselämän tasapainottaminen / Anita Bischof, Klaus Bischof ; [suomennos: Sari Hellsten]. Helsinki : Rastor, 2005 - (Taskukirja.).

ISBN 952-5024-67-9.

*elämäntaito; työ; työelämä; työaika; yksityiselämä; vapaa-aika; ajankäyttö; stressi; henkinen hyvinvointi;/vwebv/holdingsInfo?bibId=792449*

Rauch, Holger von.

Venäjä : matkasanakirja / [laatinut Holger von Rauch] ; [suomennos: WSOY]. Helsinki : WSOY, 2005. - (WSOY sanakirjat.).

ISBN 951-0-30179-5., ISBN 978-951-0-30179-1.

*sanakirjat; venäjän kieli; suomen kieli; /vwebv/holdingsInfo?bibId=792147*

Stein, Hannes. ; Nylander, Raija.

Vihdoinkin eroon ajattelusta! : käsikirja ylläpitäjille älyköille / Hannes Stein ; suomentanut Raija Nylander. Jyväskylä : Atena, 2005

ISBN 951-796-393-9.

*elämäntaito; ajattelu; vapautuminen; huumori; /vwebv/holdingsInfo?bibId=805401*

Wöltje, Jörg. ; Kinnunen, Kari. ; Laukkanen, Mauri,

Yrityksen laskentakaavat ja tunnusluvut / Jörg Wöltje ; [suomennos: Kari Kinnunen, Mauri Laukkanen]. Helsinki : Rastor, 2005 - (Taskukirja.).

ISBN 952-5024-77-6.

*taloushallinto; yritykset; tunnusluvut; laskentamallit; kustannuslaskenta; tilinpäätös; analyysi;/vwebv/holdingsInfo?bibId=792444*

## 2010

Clausewitz, Carl von. ; Kaarnakari, O. V.

Ajatuksia sodasta ja johtamisesta / Carl von Clausewitz ; [suomentanut O. V. Kaarnakari]. [Hummppila] : KR-kirjat, 2010

ISBN 978-951-9387-68-0.

*sota; sotataito; strategia; taktiikka; johtaminen; /vwebv/holdingsInfo?bibId=959337*

Stöckhardt, Georg. ; Särelä, Markku,

Apostoli Paavalin Roomalaiskirjeen selitys / Georg Stöckhardt ; [suomeksi toimittanut Markku Särelä]. Lahti : Suomen Tunnustuksellinen Luterilainen Kirkko, 2010 [i.e. 2011]

ISBN 978-951-9318-63-9.

*kommentaarit; raamatuntulkinta; eksegetiikka; /vwebv/holdingsInfo?bibId=973595*

Höhne, Günter. ; Mäkelä, Anne.

DDR-design : itäsaksalaisen suunnittelun helmiä / Günter Höhne ; saksan kielestä suomentanut Anne Mäkelä. Helsinki : Minerva, 2010.

ISBN 978-952-492-327-9.

*muotoilu; teollinen*

*muotoilu; kalusteet; huonekalut; kodintekniikka; kodinkoneet; taloustarvikkeet; astiat;leikkikalut; kuluneuvot; tavaramerkit; käyttögrafiikka; historia; Saksan demokraattinen tasavalta;/vwebv/holdingsInfo?bibId=937700*

Dietsche, Karl-Heinz. ; Klingebiel, Maria. ; Papandreou, Stavros. ; Schumacher, Herbert. ; Boström, Björn.

Dieselmoottorin ohjausjärjestelmät / [julkaisija:] Robert Bosch GmbH ; [toimitus: Karl-Heinz Dietsche, Maria Klingebiel, Stavros Papandreou ; kirjoittajat: Herbert Schumacher ... ja muita ; käänös Björn Boström]. Helsinki : Autoalan koulutuskeskus, 2010.

ISBN 978-951-9155-26-5.

*dieselmoottorit; ohjausjärjestelmät; autot; säätö; pakokaasut; /vwebv/holdingsInfo?bibId=946701*

Passig, Kathrin. ; Lobo, Sascha. ; Hakala, Tiina,

Elämä järjestykseen ilman rahtuakaan itsekuria / Kathrin Passig & Sascha Lobo ; suomentanut Tiina Hakala. Jyväskylä : Atena, 2010

ISBN 978-951-796-665-8.

*elämänhallinta; luovuus; laiskuus; /vwebv/holdingsInfo?bibId=951426*

Luther, Martti. ; Kettunen, Ossi, ; Hakamies, Ahti, ; Oksala, Teivas,

En minä kuole - vaan elän : antologia : uskonpuhdistuksen 450-vuotisjuhlavuoden julkaisu / Martti Luther ; koonnut ja toimittanut Ossi Kettunen ; suomentaneet Ahti Hakamies, Teivas

Oksala. Helsinki : Aurinko, 2010

ISBN 978-952-230-176-5.

*kristinusko; dogmatiikka; /vwebv/holdingsInfo?bibId=956763*

Launis, Veikko, ; Oksanen, Markku, ; Sajama, Seppo,

Etiikan lukemisto / toimittaneet Veikko Launis, Markku Oksanen, Seppo Sajama. Helsinki : Gaudeamus Helsinki University Press, 2010.

ISBN 978-952-495-156-2.

*etiikka; arvofilosofia; arvot; moraali; vastuu; eettisyys; intuitionismi; emotiivisuus; relativismi;suhteellisuus; normit; sosiobiologia; feministinen filosofia; feministinen tutkimus; sukupuoli;/vwebv/holdingsInfo?bibId=944074*

Hasler, Hans. ; Lappalainen, Päivi.

Goetheanum : rakennuksen, sen ympäristön ja historian opas / Hans Hasler ; [suomentaneet Päivi Lappalainen ja Hans Hasler]. [Helsinki] : Suomen antroposofinen liitto ; cop. 2010.

ISBN 978-952-5507-30-0.

*Steiner,*

*Rudolf; Goetheanum; rakennukset; antroposofit; arkkitehtuuri; kulttuurikeskukset;koulutuskeskukset ; antroposofia; ympäristö; historia; Sveitsi; /vwebv/holdingsInfo?bibId=953705*

Karven, Ursula. ; Ahvonen, Sari-Anne,

Helppoa joogaa aamusta iltaan / Ursula Karven ; suomennos: Sari-Anne Ahvonen ; [piirroksat: Isabelle Follath]. [Helsinki] : Gummerus, 2010.

ISBN 978-951-20-8343-5.

*jooga; venyttely; /vwebv/holdingsInfo?bibId=959425*

Strehlow, Wighard. ; Hertzka, Gottfried. ; Mäkinen, Airi.

Hildegard Bingeniläisen hoidot / Wighard Strehlow, Gottfried Hertzka ; [käännöstyön tehnyt Airi Mäkinen]. Helsinki : AM-Broker, 2010

ISBN 978-951-97548-6-4.

*Hildegard;; luontaishoito; hoitomenetelmät; luonnonparannus; /vwebv/holdingsInfo?bibId=953752*

Strehlow, Wighard. ; Wighard, Strehlow, ; Hertzka, Gottfried, ; Mäkinen, Airi, ; Hertzka, Gottfried. ; Mäkinen, Airi.

Hildegard Bingeniläisen jalokivihoidot / Wighard Strehlow, Gottfried Hertzka ; [käännöstyön tehnyt Airi Mäkinen]. Helsinki : AM-Broker, [2010]

ISBN 978-951-97548-9-5.

*Hildegard;; jalokiviterapia; luonnonparannus; luontaishoito; /vwebv/holdingsInfo?bibId=944663*

Fagner, Annabelle. ; Schlegel, Martina. ; Hietanen, Sirpa,

Hyvän olon yrittäjä / Annabelle Fagner, Martina Schlegel ; suomentanut Sirpa

Hietanen. Helsinki : Kirjapaja, 2010

ISBN 978-952-247-044-7.

*yrtit; kasvit; lääkekasvit; terveysvaikutukset; luonnonlääkkeet; itsehoito; luontaishoito; eteeriset öljyt;kulttuurihistoria; /vwebv/holdingsInfo?bibId=934628*

Frankl, Viktor E. ; Jokinen, Osmo. ; Sandborg, Eila.

Ihmisyyden rajalla / Viktor E. Frankl ; [suomentaneet Osmo Jokinen ja Eila

Sandborg]. Helsingissä : Otava, 2010

ISBN 978-951-1-25262-7.

*Frankl, Viktor E.; logoterapia; psykoterapia; elämän*

*tarkoitus; muistelmät; psykiatrit; kokemukset;keskitysleirit; /vwebv/holdingsInfo?bibId=962099*

Luther, Martti. ; Koskenniemi, A. E.,

Iso katekismus / Martti Luther ; suomentanut A. E. Koskenniemi. Helsinki : Aurinko, 2010

ISBN 978-952-230-177-2.

*katekismukset; /vwebv/holdingsInfo?bibId=956766*

Bruhns, Wibke. ; Kyrö, Marja.

Isäni maa : saksalaisen perheen tarina / Wibke Bruhns ; suomentanut Marja

Kyrö. Helsinki : Siltala, 2010.

ISBN 978-952-234-032-0.

*Klamroth;; Klamroth, Hans Georg.; Bruhns, Wibke.; Hitler,*

*Adolf.; elämäkerrat; muistelmät;henkilöhistoria; tiedustelupalvelut; upseerit; saksalaiset; natsit; liike ala; perhe-elämä; perheet;kansallissosialismi; vastarinta; salaliitot; murhayritykset; toinen maailmansota; sotahistoria; poliittinen historia; historia; Saksa; /vwebv/holdingsInfo?bibId=951782*

Tradowsky, Peter. ; Ranne, Sirkka.

Ja valo loisti pimeyteen / Peter Tradowsky ; suomentanut Sirkka Ranne. [Helsinki] : Suomen antroposofinen liitto, 2010

ISBN 978-952-5507-35-5.

*Steiner, Rudolf; antroposofia; /vwebv/holdingsInfo?bibId=960803*

Heidegger, Martin. ; Backman, Jussi,

Johdatus metafysiikkaan / Martin Heidegger ; suomentanut Jussi

Backman. Helsinki : Tutkijaliitto, 2010



ISBN 978-952-5169-64-5.

*metafysiikka; eksistenssi; ajattelu; filosofia; etymologia; /vwebv/holdingsInfo?bibId=946448*

Freud, Sigmund. ; Lång, Markus,

Joukkopsykologia ja egoanalyysi / Sigmund Freud ; saksan kielestä suomentanut Markus

Lång. [Vantaa] : Moreeni, 2010

ISBN 978-952-254-014-0.

*Le Bon, Gustave. / Joukkosielu.; psykoanalyttiset*

*teoriat; joukkopsykologia; sosiaalipsykologia; yksilöpsykologia; minäpsykologia; vietit; suggestio; min*

*ä; psykoanalyysi; /vwebv/holdingsInfo?bibId=949242*

Herzl, Theodor. ; Jääskeläinen, Markus,

Juutalaisvaltio / Theodor Herzl ; suomentanut Markus Jääskeläinen. Turku : Savukeidas, 2010.

ISBN 978-952-5500-61-5.

*valtiot; juutalaiset; sionismi; Israel; /vwebv/holdingsInfo?bibId=939172*

Brunnstainer, Thomas,

Jäämerelle saakka : kaksitoista matkakertomusta / Thomas Brunnstainer. Espoo : Absurdia, 2010.

ISBN 978-952-5516-06-7.

*matkakertomukset; periferiat; syrjäseudut; pohjoinen; asukkaat; elämäntapa; Suomi; Lappi; Ahvenan maa;Norja; Pohjoinen*

*jäämeri; Venäjä; Itävalta; Saksa; Ruotsi; Azerbaidžan; Kaspianmeri;/vwebv/holdingsInfo?bibId=958928*

Laitman, Michael. ; Holstikko, Kaija.

Kabbalan valo: johdatus kätkettyyn viisauteen / Michael Laitman ; saksankielestä suomentanut Kaija

Holstikko ... [ja muita] Ranua : Mäntykustannus, 2010

ISBN 978-952-5712-29-2.

*kabbala; /vwebv/holdingsInfo?bibId=938961*

Hempelmann, Heinzpeter. ; Leu, Anne.

Kaikkien uskontojen Jumala / Heinzpeter Hempelmann ; [suomennos: Anne

Leu]. Kauniainen : Perussanoma, 2010.

ISBN 978-951-888-523-1.

*uskonnonfilosofia; uskonnollisuus; suvaitsevaisuus; usko; Jumala; monoteismi; synkretismi;jumalakäsitykset; /vwebv/holdingsInfo?bibId=944093*

Haderlein, Ute. ; Burton, Terry. ; Raunonen, Terhi.

Kaivurit töissä / [teksti: Ute Haderlein ; kuvitus: Terry Burton ; suomennos: Terhi

Raunonen]. Karkkila : Mäkelä, 2010.

ISBN 978-951-883-023-1.

*/vwebv/holdingsInfo?bibId=937097*

Alinen, Satu.

Kauneimmat lautasliinat : opi helpot ja tyylikkää taitokset / [suomennos: Satu

Alinen]. Helsinki : Minerva, 2010.

ISBN 978-952-492-325-5.

*kattaus; lautasliinat; /vwebv/holdingsInfo?bibId=934624*

Kant, Immanuel. ; Turunen, Panu, ; Hamann, Johann Georg.

Kirjeenvaihtoa 1759-1799 / Immanuel Kant ; suomentanut Panu Turunen. Turku : Areopagus, 2010

ISBN 978-952-99791-5-8.

*Kant,*

*Immanuel.; kirjeet; kirjeenvaihto; filosofit; filosofia; tietoteoria; metafysiikka; Saksa;/vwebv/holdingsInfo?bibId=942882*

Breuer, Antje. ; Aarnio, Juuso,  
Kissat : rodut, kasvatust ja hoito / [kirjailija: Antje Breuer ; kääntäjä: Juuso Aarnio]. Köln : NGV, [2010].  
ISBN 978-3-625-01081-4.  
*kissa; rodut; hoito; lemmikkieläimet; /vwebv/holdingsInfo?bibId=946115*

Wagner, Heike E. ; Rauth-Widmann, Brigitte. ; Rauth-Widmann, Brigitte. ; Lehari, Gabriele. ;  
Mustonen, Milla. ; Piirainen, Tanja,  
Koiran maailma. 1, Pentu tulee taloon. Helsinki : Perhemediat, [2010].  
ISBN 978-952-494-239-3.  
*koira; kissa; pennut; hoito; kasvatust; koulutus; eläinlääketiede; terveydenhoito; eläintaudit;tartuntat  
audit; rokotus; ravitsemus; myrkylliset aineet; vaaralliset  
aineet; terveysvaikutukset; myrkytykset;eläimet -  
käyttäytyminen; viestintä; /vwebv/holdingsInfo?bibId=955011*

Wagner, Heike E. ; Braun, Martina. ; Lehari, Gabriele. ; Tervo, Hanna. ; Ahlgrén, Ilona. ; Komulainen,  
Noora,  
Koiran maailma. 2, Koiran oikeaoppinen hoito. Helsinki : Perhemediat, [2010].  
ISBN 978-952-494-240-9.  
*koira; hoito; terveydenhoito; trimmaus (eläimet); koulutus; eläinten  
käyttäytyminen; viestintä;/vwebv/holdingsInfo?bibId=957709*

Vennebusch, Thekla. ; Bangert, Annegret. ; Rauth-Widmann, Brigitte. ; Tabeling, Robert. ; Tervo,  
Hanna. ; Ahlgrén, Ilona. ; Piirainen, Tanja,  
Koiran maailma. 3, Koiran terveellinen ravinto. Helsinki : Perhemediat, [2010].  
ISBN 978-952-494-241-6.  
*koira; hoito; ruokinta; ravinto; ruokavaliot; eläinten  
ruoat; ruoanvalmistus; ruokaohjeet; painonhallinta;laihdutus; ravitsemus; /vwebv/holdingsInfo?bibl  
d=955787*

Engert, Brigitte. ; Rauth-Widmann, Brigitte. ; Beckmann, Gudrun. ; Komulainen, Noora, ; Tervo,  
Hanna.  
Koiran maailma. 4, Tottelematon koira. Helsinki : Perhemediat, [2010].  
ISBN 978-952-494-242-3.  
*koira; koulutus; eläimet -  
käyttäytyminen; käyttäytymishäiriöt; aggressiivisuus; /vwebv/holdingsInfo?bibId=955789*

Beckmann, Gudrun. ; Rauth-Widmann, Brigitte. ; Lehtomäki, Anu, ; Komulainen, Noora,  
Koiran maailma. 5, Virikkeitä koiralle. Helsinki : Perhemediat, [2010].  
ISBN 978-952-494-243-0.  
*koira; eläimet -  
käyttäytyminen; älykkyys; koulutus; leikit; vuodenaajat; /vwebv/holdingsInfo?bibId=957711*

Andres, Christine. ; Spiegel, Manfred. ; Jud, Ursula. ; Piirainen, Tanja, ; Komulainen, Noora, ;  
Mustonen, Milla.  
Koiran maailma. 6, Koira harrastaa I. Helsinki : Perhemediat, [2010].  
ISBN 978-952-494-244-7.  
*koira; näyttelyt; eläinnäyttelyt; kilpailut; koulutus; agility; eläinurheilu; /vwebv/holdingsInfo?bibId=9  
53458*

Biereth, Werner. ; Laser, Birgit. ; Komulainen, Noora, ; Lehtomäki, Anu,  
Koiran maailma. 7, Koira harrastaa II. Helsinki : Perhemediat, [2010].  
ISBN 978-952-494-245-4.

*koira; koulutus; jäljet; palveluskoirat; naksutinkoulutus; eläimet -  
käyttäytyminen; /vwebv/holdingsInfo?bibId=955786*

Mühlbauer, Brunhilde. ; Münchberg, Angela. ; Piirainen, Tanja, ; Alho, Marjut,  
Koiran maailma. 8, Koirahieronta ja -homeopatia. Helsinki : Perhemediat, [2010]  
ISBN 978-952-494-246-1.

*koira; hoito; hieronta; terveydenhoito; eläintaudit; eläinlääkintä; vaihtoehtolääkintä; homeopatia; homeopaattiset valmisteet; /vwebv/holdingsInfo?bibId=957049*

Willms, Barbara. ; Ahonen, Rea.

Koirat : rodut, koulutus ja hoito / [kirjailija: Barbara Willms ; kääntäjä: Rea  
Ahonen]. Köln : NGV, [2010].  
ISBN 978-3-625-01079-1.

*koira; rodut; hoito; koulutus; lemmikkieläimet; /vwebv/holdingsInfo?bibId=946113*

Freud, Sigmund. ; Lång, Markus,

Kokaiinista / Sigmund Freud ; suomennos: Markus Lång. Helsinki : Nastamuumio, 2010.  
ISBN 978-952-5083-30-9.

*kokaiini; huumeet; vaikutukset; huumeet - käyttö; lääkehoito; psykiatrinen  
hoito; /vwebv/holdingsInfo?bibId=958072*

Jonas, Michael, ; Lappalainen, Otto, ; Ovaska, Mervi.

Kolmannen valtakunnan lähettiläs : Wipert von Blücher ja Suomi / Michael Jonas ; suomentaneet  
Otto Lappalainen ja Mervi Ovaska. [Helsinki] : Ajatus, 2010  
ISBN 978-951-20-7712-0.

*Blücher, Wipert von.; poliittinen historia; sotahistoria; henkilöhistoria; diplomaatit; saksalaiset; sota-  
aika; toinen maailmansota; kansainväliset  
suhteet; kansallissosialismi; historia; Suomi; Saksa;/vwebv/holdingsInfo?bibId=953792*

Pieper, Franz. ; Müller, J. T., ; Koskeniemi, Heikki,

Kristillinen dogmatiikka / Franz Pieper ; laatinut J. T. Müller ; suomennos: Heikki  
Koskeniemi. Helsinki : Arkki, 2010  
ISBN 978-952-230-069-0.

*dogmatiikka; luterilaisuus; /vwebv/holdingsInfo?bibId=940576*

Schmidt-Brabant, Manfred. ; Sease, Virginia. ; Eklund-Schöpper, Anja. ; Kiefer, Annikki,  
Kristinuskon salaisuudet : vanhat ja uudet mysteerit / Manfred Schmidt-Brabant, Virginia Sease ;  
suomentaneet Anja Eklund-Schöpper ja Annikki Kiefer. [Helsinki] : Suomen antroposofinen  
liitto, 2010.

ISBN 978-952-5507-32-4.

*Jeesus*

*Kristus.; antroposofia; kristinuskko; esoterismi; mysteeriuskonnot; /vwebv/holdingsInfo?bibId=953407*

Hesse, Hermann. ; Kulmala, Teppo. ; Hesse, Hermann.

Kulkija / Hermann Hesse ; [suom. Teppo Kulmala]. [Tampere] : SanaSato, 2010  
ISBN 978-952-5804-15-7.

*Hesse,*

*Hermann.; muistelmat; matkat; matkakertomukset; kirjailijat; Saksa; Nürnberg; Sveitsi;/vwebv/holdingsInfo?bibId=955507*

Köpp, Gabi. ; Mäkelä, Anne.

Kunpa en olisi ollut tyttö : tositarina saksalaistytön kohtalosta vihollisen käsissä 1945 / Gabi Köpp ; saksan kielestä suomentanut Anne Mäkelä. Helsinki : Minerva, 2010

ISBN 978-952-492-399-6.

*Köpp, Gabi.; päiväkirjat; muistelmat; saksalaiset; sotavangit; tytöt; vankeus; seksuaalinen hyväksikäyttö; sotilaat; selviytyminen; toinen maailmansota; /vwebv/holdingsInfo?bibId=955076*

Lintelmann, Reinhard. ; Träff, Risto K.

Maailman autoklassikot / [Reinhard Lintelmann] ; suomentanut Risto K.

Träff. Hämeenlinna : Karisto, 2010.

ISBN 978-951-23-5211-1.

*autot; automerkit; vanhat*

*autot; henkilöautot; museoajoneuvot; historia; /vwebv/holdingsInfo?bibId=947305*

Berger, Rolf. ; Väisänen, Hannu.

Maailman lentokoneet / [Rolf Berger] ; suomentanut Hannu Väisänen. Hämeenlinna : Karisto, 2010.

ISBN 978-951-23-5212-8.

*lentokoneet; sotilaslentokoneet; museolentokoneet; helikopterit; lentokonetekniikka; historia;/vwebv/holdingsInfo?bibId=947311*

Freud, Sigmund.

Maallikkoanalyysin kysymys : keskusteluja puolueettoman kanssa / Sigmund Freud ; saksan kielestä suomentanut Markus Lång. Helsinki : Tutkijaliitto, 2010

ISBN 978-952-5169-73-7.

*psykoanalyysi; psykoanalyttiset*

*teoriat; ihmiskuva; mielenterveyshäiriöt; psykoterapia; terapeutit;psykoanalyttikot; pätevyys; hoitosuhde; /vwebv/holdingsInfo?bibId=953498*

Luther, Martti. ; Toivio, Tuure V.,

Matkaevästä : Martti Lutherin teoksista koottuja tutkisteluja vuoden kullekin päivälle / suomentanut

T. V. Toivio. Helsinki : Aurinko, 2010

ISBN 978-952-230-178-9.

*hartauskirjat; /vwebv/holdingsInfo?bibId=956772*

Golluch, Norbert. ; Tust, Dorothea. ; Hurme-Keränen, Auli.

Meidän perhe ruokakaupassa / kirjoittanut Norbert Golluch ; kuvittanut Dorothea Tust ;

suomentanut Auli Hurme-Keränen. Karkkila : Mäkelä, 2010.

ISBN 978-951-883-038-5.

*myymälät; shoppailu; kauppa; /vwebv/holdingsInfo?bibId=937099*

Marschall, Christoph von. ; Mäkelä, Anne.

Michelle Obama / Christoph von Marschall ; suomennos Anne Mäkelä. Helsinki : Minerva, 2010

ISBN 978-952-492-367-5.

*Obama,*

*Michelle.; henkilökuvat; aviopuolisot; presidentit; Yhdysvallat; /vwebv/holdingsInfo?bibId=939155*

Augustin, Eduard. ; Keisenberg, Philipp von. ; Zschke, Christian. ; Järvinen, Tommi.

Miehen oma kirja / Eduard Augustin, Philipp von Keisenberg, Christian Zschke ; [kuvitus: Justin von Keisenberg ; suomennos: Tommi Järvinen]. [Helsinki] : Tammi, 2010.

ISBN 978-951-31-5599-5.

*taidot; käyttäytyminen; miehet; niksit; elämäntaito; elämänhallinta; /vwebv/holdingsInfo?bibId=953775*

Reichenstetter, Friederun. ; Siegers, Katharina. ; Venhola, Heli,  
Miksi jäniksellä on niin pitkät korvat? : panoraamakirja / [teksti:] Friederun Reichenstetter ; [kuvitus:] Katharina Siegers ; [suomennos: Heli Venhola]. Helsinki : Kirjalito, 2010.  
ISBN 978-951-28-5069-3.

*eläimet; luonnonvaraiset eläimet; /vwebv/holdingsInfo?bibId=934694*

Haderlein, Ute. ; Burton, Terry. ; Raumonen, Terhi.  
Missä palaa? / [teksti: Ute Haderlein ; kuvitus: Terry Burton ; suomennos: Terhi Raumonen]. Karkkila : Mäkelä, 2010.  
ISBN 978-951-883-025-5.  
*/vwebv/holdingsInfo?bibId=937096*

Heidegger, Martin, ; Salminen, Antti,  
Mitä on metafysiikka? / Martin Heidegger ; suomentanut Antti Salminen. Tampere : Niin & näin, 2010. - (Niin & näin -kirjat ; 48.).  
ISBN 978-952-5503-49-4.  
*metafysiikka; eksistenssi; /vwebv/holdingsInfo?bibId=946572*

Kempka, Erich. ; Mäkelä, Anne.  
Olin Hitlerin autonkuljettaja : Führerin palveluksessa 1932-1945 / Erich Kempka ; saksan kielestä suomentanut Anne Mäkelä. Helsinki : Minerva, 2010  
ISBN 978-952-492-401-6.  
*Kempka, Erich.; Hitler, Adolf.; muistelmat; autonkuljettajat; turvamiehet; toinen maailmansota; sotahistoria; Saksa; /vwebv/holdingsInfo?bibId=954467*

Kniesel, Werner. ; Brunner, Martin. ; Theis, Matthias. ; Tenetz, Marianne.  
Palveleva elämä / Werner Kniesel, Martin Brunner, Matthias Theis ; suomennos: Marianne Tenetz. [Keuruu] : Aikamedia, 2010  
ISBN 978-951-606-908-4.  
*armolahjat; rukous; uskonelämä; elämäntaito; raamatuntulkinta; /vwebv/holdingsInfo?bibId=951350*

Chang, David. ; Valta, Tuulikki,  
Parantavat kädet : hiero itsesi kivuttomaksi, terveeksi ja hyväkuntoiseksi / Davig Chang ; [suomennos: Tuulikki Valta]. [Helsinki] : Valitut Palat, 2010.  
ISBN 978-951-584-848-2.  
*hieronta; itsehoito; hoitomenetelmät; akuhieronta; tiibetiläinen hieronta; vyöhyketerapia; aromaterapia; vatsahieronta; energiahieronta; /vwebv/holdingsInfo?bibId=935591*

Haderlein, Ute. ; Burton, Terry. ; Raumonen, Terhi.  
Peltopuuhiissa / [teksti: Ute Haderlein ; kuvitus: Terry Burton ; suomennos: Terhi Raumonen]. Karkkila : Mäkelä, 2010.  
ISBN 978-951-883-024-8.  
*/vwebv/holdingsInfo?bibId=937212*

Triebel, Claas. ; Gartzen, Lino von. ; Anttila, Elina.  
Pikku prinssin viimeinen lento : mitä tapahtui Antoine de Saint-Exupérylle 31.7.1944 / Claas Triebel & Lino von Gartzen ; saksan kielestä suomentaneet Elina Anttila ... [ja muita]. Helsinki : Minerva, 2010  
ISBN 978-952-492-411-5.  
*Saint-Exupéry, Antoine de.; Rippert, Horst.; lento-onnettomuudet; kirjailijat; lentäjät; sotilaslentäjät; onnettomuudet; sotilaslentokoneet; toinen maailmansota; henkilöhistoria; Ranska; /vwebv/holdingsInfo?bibId=954463*

Bennemann, Markus. ; Naski, Heli,  
Pistoolirapu ja muita eläinmurhaajia / Markus Bennemann ; suomentanut Heli  
Naski. Jyväskylä : Atena, 2010  
ISBN 978-951-796-651-1.  
*saalistus; eläimet; eläimet - käyttäytyminen; petoeläimet; /vwebv/holdingsInfo?bibId=949852*

Schuck, Walter. ; Valtonen, Hannu,  
Pudotus! : hävittäjälentäjänä Jäämerellä ja valtakunnanpuolustuksessa / Walter Schuck ;  
suomentanut Hannu Valtonen. Helsinki : Koala, 2010.  
ISBN 978-952-229-117-2.  
*Schuck, Walter.; muistelmat; lentäjät; hävittäjät  
(sotilaslentokoneet); sotilaslentäjät; saksalaiset; sotilaat;toinen  
maailmansota; ilmasota; sotahistoria; pommitukset; Murmansk; Petsamo; Saksa;/vwebv/holdingsInf  
o?bibId=957486*

Adorján, Johanna. ; Kjellberg, Hanna,  
Rakkauudessa erottamattomat / Johanna Adorján ; suomentanut Hanna  
Kjellberg. Helsingissä : Otava, 2010  
ISBN 978-951-1-24447-9.  
*Adorján,  
Johanna.; muistelmat; henkilöhistoria; lapsenlapset; itsemurha; isovanhemmat; juutalaiset;pakolaise  
t; Unkari; Tanska; /vwebv/holdingsInfo?bibId=934195*

Schaaf, Antje. ; Krumme, Julia. ; Pullinen, Tähti,  
Saksan matkatulkki ja sanasto / [toimittajat: Antje Schaaf, Julia Krumme ; kääntänyt: Tähti  
Pullinen]. [Helsinki] : Tammi, 2010.  
ISBN 978-951-31-4463-0.  
*saksan kieli; /vwebv/holdingsInfo?bibId=935090*

Sebald, W. G. ; Suominen, Oili,  
Saturnuksen renkaat : pyhiinvaellus Englannissa / W. G. Sebald ; suomentanut Oili  
Suominen. Helsinki : Tammi, 2010 - (Keltainen kirjasto ; 403.).  
ISBN 978-951-31-5013-6.  
*Sebald, W. G.; muistelmat; kirjailijat; Saksa; /vwebv/holdingsInfo?bibId=937439*

Strehlow, Wighard. ; Mäkinen, Airi.  
Spelt : vilja / Wighard Strehlow ; [käännöstyön tehnyt Airi Mäkinen]. Helsinki : AM-Broker, [2010].  
ISBN 978-951-97548-7-1.  
*spelttivehjä; terveysvaikutukset; viljakasvit; ruokavaliot; erikoisruokavaliot; ruokaohjeet;/vwebv/hol  
dingsInfo?bibId=952483*

Leo, Maxim. ; Nykyri, Ilona,  
Talviuni Berliinissä : itäsaksalaisen perheen tarina / Maxim Leo ; suomentanut Ilona  
Nykyri. [Helsinki] : Ajatus kirjat, 2010  
ISBN 978-951-20-8341-1.  
*Leo, Maxim.; muistelmat; arkielämä; perheet; historia; poliittinen historia; Saksan demokraattinen  
tasavalta; Berliini; Saksa; /vwebv/holdingsInfo?bibId=951538*

Vihervuori, Marita,  
Tee itse herkulliset hillot, hyytelöt ja marmeladit / saksan kielestä kääntänyt Marita  
Vihervuori. Helsinki : Minerva, cop. 2010.

ISBN 978-952-492-370-5.

*säilöntä; marjat; hedelmät; hillot; marmeladit; hyytelöt; /vwebv/holdingsInfo?bibId=945985*

Richter, Philipp. ; Hebgen, Eric. ; Ståhl, Karin.

Triggerpisteet ja lihastoimintaketjut osteopatiassa ja manuaalisessa terapiassa / Philipp Richter, Eric Hebgen ; [piirroksat: Malgorzata Gusta ... ja muita ; käännös: Karin Ståhl]. Lahti : VK-kustannus, 2010  
ISBN 978-951-9147-62-8.

*osteopatia; hoitomenetelmät; lihakset; tuki- ja*

*liikuntaelimet; manipulaatiohoito; vaihtoehtolääkintä; /vwebv/holdingsInfo?bibId=957261*

Wolfrum, Walter. ; Valtonen, Hannu,

Tuntematon pakollinen : hävittäjä- ja taitolentäjänä 1923-2009 / Walter Wolfrum ; suomentanut Hannu Valtonen. Helsinki : Koala, 2010.

ISBN 978-952-229-114-1.

*Wolfrum, Walter.; muistelmat; lentäjät; sotilaslentäjät; hävittäjät*

*(sotilaslentokoneet); taitolento;saksalaiset; toinen*

*maailmansota; ilmasota; sotahistoria; Saksa; /vwebv/holdingsInfo?bibId=958221*

Freud, Sigmund. ; Puranen, Erkki.

Unien tulkinta / Sigmund Freud ; suomentanut Erkki Puranen. Helsinki : Gummerus, 2010

ISBN 978-951-20-8419-7.

*unien tulkinta; unet; psykoanalyttiset*

*teoriat; syvyyspsykologia; piilotajunta; /vwebv/holdingsInfo?bibId=951166*

Haderlein, Ute. ; Burton, Terry. ; Raumonen, Terhi.

Valmiina lähtöön! / [teksti: Ute Haderlein ; kuvitus: Terry Burton ; suomennos: Terhi Raumonen]. Karkkila : Mäkelä, 2010.

ISBN 978-951-883-026-2.

*/vwebv/holdingsInfo?bibId=937211*

Küstenmacher, Werner Tiki. ; Seiwert, Lothar J. ; Hakala, Tiina,

Vähemmän on enemmän elämässä / [Werner] Tiki Küstenmacher, Lothar J. Seiwert ; piirroksat:

Werner Tiki Küstenmacher ; suomentanut Tiina Hakala. Helsingissä : Otava, 2010

ISBN 978-951-1-23718-1.

*elämänhallinta; elämäntaito; henkinen*

*hyvinvointi; yksinkertaisuus; terveys; ihmissuhteet; rahankäyttö; ajankäyttö; /vwebv/holdingsInfo?bibId=933853*

Luther, Martti. ; Ghiselli, Anja,

Yksin armosta : 365 päivää Martti Lutherin seurassa / [Martti Luther] ; käännös: Anja

Ghiselli. Helsinki : Kirjapaja, 2010

ISBN 978-952-247-112-3.

*hartauskirjat; kirkkovuosi; /vwebv/holdingsInfo?bibId=955820*

Sulzenbacher, Gudrun. ; Vihervuori, Marita, ; Ochsenreiter, Augustin.

Ötzi, Alppien jäämies : ainutlaatuinen löytö yli 5000 vuoden takaa / Gudrun Sulzenbacher ; saksan kielestä kääntänyt Marita Vihervuori ; kuvat: Augustin Ochsenreiter ; tieteellinen asiantuntija:

Angelika Fleckinger. Helsinki : Minerva, 2010

ISBN 978-952-492-416-0.

*muinaisjäännökset; muumiot; kulttuurihistoria; muinaiskansat; arkeologia; kaivaukset; jäätiköt; Alpit*

*;Etelä-Tirol; /vwebv/holdingsInfo?bibId=949833*

## 2015

Eriksson, Riikka, ; Wuolijoki, Aino, ; Lantz, Mikko, ; Niiranen, Laura,  
Automatkailijan Eurooppa : 26 kauneinta matkailureittiä : nähtävyydet, kartat, kuvat / [suomennos:  
Riikka Eriksson ... ja muita] ; [toimitus: Aino Wuolijoki, Mikko Lantz, nimistö, Laura  
Niiranen ...]. Helsinki : Karttakeskus, 2015  
ISBN 978-952-266-350-4.  
*autoilu; matkailureitit; nähtävyydet; matkailukohteet; matkailu; ajoreitit; Eurooppa; /vwebv/holdings  
Info?bibId=1063338*

Felscherinow, Christiane V., ; Vukovic, Sonja, ; Vilkkö-Riihelä, Anneli,  
Christiane F. : minun toinen elämäni / Christiane V. Felscherinow & Sonja Vukovic ; suomentanut  
Anneli Vilkkö-Riihelä. Turku : Sammakko, 2015  
ISBN 978-952-483-293-9.  
*Felscherinow, Christiane V.; narkomaanit; vankeus; selviytyminen; äitiys; Saksan  
liittotasavalta; Berliini; /vwebv/holdingsInfo?bibId=1061862*

Einstein, Albert, ; Einstein, Albert, ; Lehti, Raimo,  
Erityisestä ja yleisestä suhteellisuusteoriasta yleistajuisesti / Albert Einstein ; suomennos ja  
kommentit: Raimo Lehti. Helsingissä : Tähtitieteellinen yhdistys Ursa, 2015 - (Ursan julkaisuja, ISSN  
0357-7937 ; 90.).  
ISBN 978-952-5985-29-0.  
*suhteellisuusteoria; fysiikka; filosofia; kosmologia; /vwebv/holdingsInfo?bibId=1071778*

Felscherinow, Christiane V., ; Hermann, Kai, ; Rieck, Horst, ; Vilkkö-Riihelä, Anneli,  
Huumeasema Zoo / Christiane F. : ääninauhojen pohjalta toimittaneet Kai Hermann ja Horst Rieck ;  
suomentanut Anneli Vilkkö-Riihelä. Turku : Sammakko, 2015  
ISBN 978-952-483-279-3.  
*Felscherinow, Christiane V.; narkomaanit; riippuvuus; huumeet; prostituutio; selviytyminen; Saksan  
liittotasavalta; Berliini; /vwebv/holdingsInfo?bibId=1073112*

Kant, Immanuel, ; Tuomikoski, Jaakko,  
Ikuseen rauhaan : valtio-oikeudellinen tutkielma / Immanuel Kant ; suomentanut Jaakko  
Tuomikoski. Helsinki : Into, 2015  
ISBN 978-952-264-412-1.  
*moraali; rauha; politiikka; valtiofilosofia; /vwebv/holdingsInfo?bibId=1069177*

Hüther, Gerald, ; Hauser, Uli, ; Nylander, Raija,  
Jokainen lapsi on lahjakas / Gerald Hüther & Uli Hauser ; suomentanut Raija  
Nylander. Helsinki : Schildts & Söderströms, 2015  
ISBN 978-951-52-3545-9.  
*lapset; lahjakkuus; taidot; sosiaaliset taidot; lasten  
kehitys; kasvatus; kannustus; koti; koulu; arvot; menestyminen; kritiikki; /vwebv/holdingsInfo?bibId=1  
059822*

Hegel, G. W. F., ; Turunen, Panu,  
Kirjeenvaihtoa 1794-1815 / G. W. F. Hegel ; suomentanut Panu Turunen. Helsinki : Books on  
Demand, 2015  
ISBN 978-952-318-980-5.  
*Hegel, G. W. F.; filosofia; /vwebv/holdingsInfo?bibId=1086498*



Bellersen Quirini, Cosima, ; Lempinen, Maiju,  
Kotitekoiset jogurtit, rahkat ja juustot / Cosima Bellersen Quirini ; saksan kielestä suomentanut Maiju Lempinen. Helsinki : Minerva, 2015  
ISBN 978-952-312-168-3.

*ruoanvalmistus; maitovalmisteet; kerma; hapanmaitovalmisteet; jogurtti; rahka; juusto; maito; ruoka ohjeet; /vwebv/holdingsInfo?bibId=1068114*

Hug, Veronika, ; Hyytiä, Sanni,  
Koukkuneulonta : spiraalisukkia ja muita asusteita uudella tavalla / Veronika Hug ; saksan kielestä suomentanut Sanni Hyytiä. Helsinki : Minerva, 2015  
ISBN 978-952-312-172-0.

*koukkuaminen; neulonta; sukat; asusteet; käsityöt; /vwebv/holdingsInfo?bibId=1068121*

Nydahl, Ole, ; Peippo, Jemina,  
Kuinka asiat ovat : elävää buddhalaisuutta nykyajan ihmisille / Lama Ole Nydahl ; [suomentanut Jemina Peippo ... ja muita]. Helsinki : Like, 2015  
ISBN 978-952-01-1375-9.

*Buddha.; buddhalaisuus; elämäntaito; itsetuntemus; itämainen filosofia; henkilöhistoria;/vwebv/holdingsInfo?bibId=1078169*

Rall, Günther, ; Braatz, Kurt, ; Valtonen, Hannu,  
Lentopäiväkirjani : muistelmat 1938-2004 / Günther Rall ; toimittanut Kurt Braatz ; suomentanut Hannu Valtonen. Helsinki : Koala, 2015  
ISBN 978-952-229-163-9.

*Rall, Günther.; lentäjät; hävittäjät (sotilaslentokoneet); sotilaslentäjät; upseerit; kenraaliluutnantit;saksalaiset; toinen maailmansota; ilmavoimat; ilmasota; sotahistoria; Saksa; /vwebv/holdingsInfo?bibId=1063647*

Luther, Martti, ; Luther, Martti, ; Luther, Martti, ; Luther, Martti,  
Lutherin Vähä ja Iso katekismus sekä Schmalkaldenin opinkohdat.  
ISBN 978-952-5475-20-3.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=1089955

Steiner, Rudolf, ; Tapaninen, Matti,  
Luukkaan evankeliumin henkistä taustaa : kymmenen esitelmän sarja Baselissa 15.-26. syyskuuta 1909 / Rudolf Steiner ; suomentanut Matti Tapaninen. [Helsinki] : Suomen antroposofinen liitto, 2015  
ISBN 978-952-5507-62-1.

*Jeesus Kristus.; evankeliumit; antroposofia; kristinusko; buddhalaisuus; zarathustralaisuus;/vwebv/holdingsInfo?bibId=1069106*

Luther, Martti, ; Koskenniemi, Lauri,  
Mannaa Jumalan lapsille : otteita Martti Lutherin kirjoituksista vuoden jokaiselle päivälle / Martti Luther ; johdanto, kielen tarkistus ja toimitustyö: Lauri Koskenniemi.  
ISBN 978-952-5475-19-7.  
/vwebv/holdingsInfo?bibId=1101814

Steiner, Rudolf, ; Ingervo, Arto,  
Mikaelin tehtävä : ihmisolemuksen salaisuuksien ilmituominen : kaksitoista esitelmää Dornachissa 21.11.-15.12.1919 / Rudolf Steiner ; suomentanut Arto Ingervo.  
ISBN 978-952-5507-65-2.

*antroposofia; mysteeriuskonnot; kristinusko; sielu; henkisyys; materialismi; /vwebv/holdingsInfo?bibId=1083295*

Diener-Steinherr, Annegret, ; Siidorov, Tiina, ; Jääskeläinen, Soili, ; Sorsa, Annika,  
Muisti teräväksi : hauskoja pulmatehtäviä, joilla pidät mielen ja aivot virkeinä / toimitus: Annegret  
Diener-Steinherr ; suomennos: Tiina Siidorov ; toimitus: Soili Jääskeläinen, Annika Sorsa.  
ISBN 978-952-296-112-9.

*muisti; muistaminen; kehittäminen; /vwebv/holdingsInfo?bibId=1072295*

Streeck, Wolfgang, ; Kukkonen, Mari,  
Ostettua aikaa : demokraattisen kapitalismin lykätty kriisi / Wolfgang Streeck ; suomentanut Mari  
Kukkonen. Tampere : Vastapaino, 2015  
ISBN 978-951-768-445-3.

*markkinatalous; demokratia; legitimizeetti; talouspolitiikka; kapitalismi; uusliberalismi; taloudelliset  
kriisit; finanssikriisit; velkakriisit; integraatio -  
Eurooppa; yhteiskuntakehitys; /vwebv/holdingsInfo?bibId=1064162*

Adam, Cornelia, ; Oksanen, Mika,  
Perunat : 101 reseptiä / Cornelia Adam ; [suomennos saksasta: Mika Oksanen]. Potsdam, Saksa : H. F.  
Ullmann, 2015  
ISBN 978-3-8480-0910-7.

*ruokaohjeet; ruoanvalmistus; peruna; juurekset; /vwebv/holdingsInfo?bibId=1083993*

Schmitt, Carl, ; Kuusterä, Arto, ; Palmusaari, Jussi,  
Poliittisen käsite / Carl Schmitt ; suomentaneet Arto Kuusterä & Jussi  
Palmusaari. Helsinki : Tutkijaliitto, 2015 - (Paradeigma-sarja.).  
ISBN 978-952-7093-02-3.

*politiikka; käsitteet; poliittinen  
filosofia; oikeusfilosofia; valtiofilosofia; /vwebv/holdingsInfo?bibId=1072542*

Schache, Ruediger, ; Fauster, Hanna,  
Positiivisen vetovoiman salaisuus : 99 tapaa löytää sydänmagneettisi voima / Ruediger Schache ;  
saksan kielestä kääntänyt Hanna Fauster. Helsinki : Minerva, 2015  
ISBN 978-952-312-102-7.

*elämäntaito; itsekasvatus; itsetuntemus; vetovoimaisuus; onnellisuus; kiitollisuus; ihmissuhteet; rakk  
aus; /vwebv/holdingsInfo?bibId=1059072*

Marx, Karl, ; Engels, Friedrich, ; Tiusanen, Antero,  
Pääoma : poliittisen taloustieteen arvostelua. 3. osa, Kapitalistisen tuotannon kokonaisprosessi / Karl  
Marx ; toimittanut Friedrich Engels ; [suomennos: Antero Tiusanen]. [Helsinki] : Kustannusyhtiö TA-  
Tieto, 2015 - (Marxilainen foorumi -julkaisusarja, ISSN 1236-6994 ; 51.).  
ISBN 978-952-67710-6-9., ISBN 978-952-67710-2-1.

*yhteiskuntafilosofia; marxilainen taloustiede; poliittinen  
taloustiede; talousteoriat; kapitalismi; kritiikki;pääoma; kasautuminen; voitot; voitonjako; korko; rah  
amarkkinat; pääomamarkkinat; taloudelliset kriisit; /vwebv/holdingsInfo?bibId=1067506*

Herrmann, Ulrike, ; Janatuinen, Mari,  
Pääoman voitto : kasvun, rahan ja kriisien historia / Ulrike Herrmann ; suomentanut Mari  
Janatuinen. Helsinki : Into, 2015  
ISBN 978-952-264-422-0.

*kapitalismi; talouskasvu; pääoma; rahoitusmarkkinat; taloudelliset  
kriisit; talousjärjestelmät; taloushistoria; historia; /vwebv/holdingsInfo?bibId=1069150*

Selg, Peter, ; Degerman, Juha, ; Honko-Linde, Sirpa, ; Kallavuo, Mikael,  
Rudolf Steiner ja Christian Rosenkreutz : lisäksi Johannes Wilhelm Gädeken latinasta saksaksi  
kääntämä (suom. S.H.-L.) Fama Fraternitatis / Peter Selg ; suomentaneet Juha Degerman, Sirpa  
Honko-Linde, Mikael Kallavuo. Helsinki : Suomen antroposofinen liitto, 2015  
ISBN 978-952-5507-64-5.

*Steiner, Rudolf.; Rosenkreutz,  
Christian.; antroposofia; teosofia; vaikutteet; ruusuristiläisyys; esoterismi;/vwebv/holdingsInfo?bibId=  
=1072196*

Sturm, Karin, ; Renvall, Tuomas,  
Sebastian Vettel : henkilökuva / Karin Sturm ; saksan kielestä kääntänyt Tuomas  
Renvall. Helsinki : Minerva, 2015  
ISBN 978-952-312-139-3.

*Vettel, Sebastian.; urheilijat; kilpa-autoilijat; autourheilu; formula; Formula 1 -  
luokka;maailmanmestarit; Saksa; /vwebv/holdingsInfo?bibId=1059108*

Schache, Ruediger, ; Soro, Maikki,  
Sielunkumppani / Ruediger Schache ; saksan kielestä suomentanut Maikki  
Soro. Helsinki : Minerva, 2015  
ISBN 978-952-312-202-4.

*elämäntaito; rakkaus; parisuhde; ihmissuhteet; tunteet; tiedostaminen; /vwebv/holdingsInfo?bibId=  
1068107*

Jalowicz Simon, Marie, ; Stratenwerth, Irene, ; Simon, Hermann, ; Lappalainen, Otto,  
Sitten juoksin pakoon : juutalaistytön selviytymistarina 1940-1945 / Marie Jalowicz Simon ;  
toimittaneet Irene Stratenwerth ja Hermann Simon ; jälkisanat: Hermann Simon ; suomentanut Otto  
Lappalainen. Helsinki : Gummerus, 2015  
ISBN 978-951-24-0242-7.

*Jalowicz Simon, Marie.; tytöt; selviytyminen; toinen  
maailmansota; juutalaisvainot; holokausti; historia;Berliini; Saksa; /vwebv/holdingsInfo?bibId=10842  
15*

Enders, Giulia, ; Enders, Jill, ; Lustig, Elina,  
Suoliston salaisuus : kaikki kehomme keskeisestä elimestä / Giulia Enders ; kuvitus: Jill Enders ;  
suomentanut Elina Lustig. Helsingissä : Otava, 2015  
ISBN 978-951-1-28569-4.

*suolisto; rakenne; toiminta; terveys; suoliston  
taudit; vaikutukset; hermosto; aivot; immuunijärjestelmä;mikrobit; loiset; haitat; /vwebv/holdingsInf  
o?bibId=1058123*

Fricke, Torsten, ; Novak, Ulrich, ; Nurmi, Juho,  
Tapaus Google : miksi hakukoneyhtiön mahti yltää kaikkialle ja miksi se on niin vaarallista? / Torsten  
Fricke, Ulrich Novak ; saksan kielestä suomentanut Juho Nurmi ; sisältää Robert Epsteinin ja Thomas  
Höppnerin artikkelit. Helsinki : Minerva, 2015  
ISBN 978-952-312-218-5.

*Google; big  
data; hakuohjelmat; yritykset; yksinoikeudet; vallankäyttö; kritiikki; monialaryitykset;Internet; hakuk  
onemarkkinointi; hakukoneoptimointi; /vwebv/holdingsInfo?bibId=1068035*

Busch, Marlies, ; Paxmann, Christine, ; Muurinen, Mirja,  
Tee itse : inspiroivat lahjaideat / Marlies Busch ; [suomennos englannin kielestä: Mirja Muurinen] ;  
[valokuvat... : Christine Paxmann] Potsdam, Saksa : H. F. Ullmann, 2015.

ISBN 978-3-8480-0912-1.

*käsityöt; askartelu; lahjat; ruokaohjeet; /vwebv/holdingsInfo?bibId=1086117*

Carius, Otto, ; Malkamäki, Raimo,

Tigerit mudassa / Otto Carius ; suomentanut Raimo Malkamäki. Helsinki : Koala, 2015

ISBN 978-952-229-164-6.

*Carius, Otto.; toinen*

*maailmansota; sotilaat; saksalaiset; panssarijoukot; sotatoimet; panssarivaunut;sotarintama; Saksa;*

*/vwebv/holdingsInfo?bibId=1070629*

Engels, Friedrich, ; Mäntylä, Jorma,

Työväenluokan asema Englannissa : kuvattuna omien havaintojen ja alkuperäislähteiden avulla

/ Friedrich Engels ; [suomentanut Jorma Mäntylä]. Helsinki : Into, 2015

ISBN 978-952-264-355-1.

*työväenluokka; yhteiskuntaolot; työläiset; työolot; työväenliike; yhteiskuntafilosofia; kriittiset editiot; Iso-Britannia; /vwebv/holdingsInfo?bibId=1057298*

Richter-Vapaatalo, Ulrike, ; Schirrmann, Petra,

"Täällä voi olla sellainen kuin on" : saksalaisnaisten elämäntarinoita Suomesta / Ulrike Richter-

Vapaatalo, Petra Schirrmann ; käännös: Helsingin yliopiston saksan kielen ja kääntämisen

opiskelijoiden ryhmätyö yliopistolehtoreiden Tuija Kinnusen ja Ulrike Richter-Vapaatalon johdolla. -

(Erikoisjulkaisuja / Siirtolaisinstituutti. ISSN 2323-654X ; 8.).

ISBN 978-952-7167-00-7.

*suomensaksalaiset; naiset; saksalaiset; maahanmuuttajat; kokemukset; Suomi; /vwebv/holdingsInfo?bibId=1094218*

Frei, Martin, ; Kiiskinen, Juha,

Verkotettujen järjestelmien vikadiagnoosi : perusteet, diagnoosi, huolto / Martin Frei ;

suomenkielinen toimitus: Juha Kiiskinen.

ISBN 978-951-9155-43-2.

*autotekniikka; virheanalyysi; ajoneuvot; autot; ohjausjärjestelmät; ohjaustekniikka; sähkötekniikka; ohjaimet; väylät; elektroniikka; viat; häiriöt; tunnistaminen; /vwebv/holdingsInfo?bibId=1095829*

Haich, Elisabeth, ; Attila, Ilona,

Vihkimys / Elisabeth Haich ; suomentanut Ilona Attila.

ISBN 978-951-97302-2-6.

*jälleensyntyminen; sielunvaellus; /vwebv/holdingsInfo?bibId=1095315*

Ulonska, Reinhold, ; Vahermo, Leena,

Yhteiseksi hyödyksi : Pyhän Hengen lahjat ja niiden käyttö / Reinhold Ulonska ; suomentanut Leena

Vahermo. [Keuruu] : Aikamedia, 2015

ISBN 978-952-252-182-8.

*Pyhä Henki; raamatuntulkinta; /vwebv/holdingsInfo?bibId=1070225*

Greber, Johannes, ; Krohn, Helmi,

Yhteydessä Jumalan henkimaailman kanssa, sen lait ja tarkoitus : katolisen papin kokemuksia

/ Johannes Greber ; tekijän luvalla suomentanut Helmi Krohn. [Tampere] : Galilealaiset, 2015

ISBN 978-952-93-4999-9.

*papit; katoliset; kääntymys; spiritualismi; henkimaailma; henget; meediat; spiritismi;/vwebv/holding sInfo?bibId=1062739*

Fallada, Hans, ; Nykyri, Ilona,  
Yksin Berliinissä / Hans Fallada ; suomentanut Ilona Nykyri. Helsinki : Gummerus, 2015  
ISBN 978-951-20-9925-2.  
*Fallada, Hans.; henkilöhistoria; kirjailijat; Saksa; /vwebv/holdingsInfo?bibId=1059024*

## **Deutsche Kurzfassung**

### **KURZFASSUNG**

Universität Helsinki

Institut für moderne Sprachen

Translation Deutsch

Annina Lukkarila: Aus dem Deutschen ins Finnische übersetzte Sachbücher 1975-2015

Masterarbeit: 118 Seiten + Anhänge, 65 Seiten + Deutsche Kurzfassung, 10 Seiten  
Mai 2019

## **1 Einleitung**

In dieser Masterarbeit werden aus dem Deutschen ins Finnische übersetzte Sachbücher von 1975 bis 2015 untersucht. Es gibt kaum Forschung zu den Übersetzungen von fremdsprachigen Sachbüchern oder zu den Themen von übersetzten Sachbüchern – insbesondere zwischen dem Sprachenpaar Deutsch-Finnisch. Das Ziel der vorliegenden Masterarbeit ist es einen umfassenden Überblick über das Thema zu erstellen, sowie weitere Forschungsansätze über die Übersetzung von Sachliteratur zu bieten. Im Rahmen dieser Masterarbeit wird mit dem Begriff *Sachliteratur* alle nicht-belletristische Literatur bezeichnet. Das heißt, dass die Masterarbeit nicht nur Fachliteratur sondern auch die sogenannte populärwissenschaftliche Literatur umfasst, während Belletristik nicht betrachtet wird.

Anhand einer quantitativen Untersuchung von Sachbüchern, die aus dem Deutschen ins Finnische übersetzt worden sind, wird in dieser Masterarbeit herausgefunden, wie viele deutschsprachige Sachbücher ins Finnische übersetzt werden und welche Themen die übersetzten Sachbücher behandeln. Die deutschsprachigen Sachbücher, die in Fünfjahresabständen ab 1975 bis 2015 ins Finnische übersetzt und auch in Finnland veröffentlicht worden sind, werden mit Hilfe von der Universalen Dezimalklassifikation statistisch erfasst. Die erfassten Zahlen werden danach miteinander verglichen um herauszufinden, welche Themen am meisten und am wenigsten in den Ergebnissen vorkommen.

## 2 Begriffe

Hier werden die Begriffe *Sachliteratur*, *Sachbuch* und *UDK* (oder *Universelle Dezimalklassifikation*) definiert. Sie spielen eine wesentliche Rolle bei der Forschungsmethode, weil die UDK als das Hauptkriterium der statistischen Erfassung von den Sachgebieten der aus dem Deutschen ins Finnische übersetzten Sachbücher benutzt wird.

### 2.1 Sachliteratur

Die *Sachliteratur* ist ein Teilgebiet der nichtbelletristischen Literatur, die zur literarischen Gattung der Non-Fiction gehört. Als Non-Fiction oder nicht-fiktionalen Veröffentlichungen gelten alle Veröffentlichungen, die als unmittelbar gültige Beschreibung der realen Welt zu gelten haben. Sie bildet dann das Gegenstück zur Belletristik (vgl. *fiction* im Englischen). (Riikonen 2013 a: 17–19 & Hosiaislouma 2003.)

Neben der Fachliteratur, die relevantes Fachwissen für ein bestimmtes Sachgebiet enthält und sich an ein Fachpublikum richtet, wird auch die populärwissenschaftliche Literatur als Teilgebiet der Sachliteratur bezeichnet (Riikonen 2013 a: 18 & Oszusky 2007: 2). Als populärwissenschaftliche Literatur gelten alle Veröffentlichungen, die wissenschaftliche Themen für das Laienpublikum vermitteln (Oszusky 2007: 3). Deswegen wird Sachliteratur in dieser Masterarbeit laut Oszusky (2007: 2) und Riikonen (2013 a: 17–19) als Oberbegriff für alle Arten von sachlich informierender, nicht-belletristischer und nichtfiktionaler Literatur verwendet.

Sachliteratur ist ein weitgefasster Begriff und deswegen ist die Grenze zwischen Sachliteratur und Belletristik fließend. Gabriele Grunt (1999: 120) schreibt: „Außerdem herrscht einige Verunsicherung in Bezug auf die Grenzziehung zwischen Sachbuch und Belletristik.“ Riikonen (2013 a: 22–23) und Jussila (2006: 20–22) stimmen damit überein. Als ein Beispiel gilt die biografische Literatur, wo die Grenze zwischen Fakten und Fiktion meist fließend ist (Riikonen 2013 b: 465). Gleichwohl zählen u.a. historische, biografische und autobiografische Veröffentlichungen (Memoiren, Tagebücher), Reiseliteratur, wissenschaftliche Literatur (Forschungen),

Lehrbücher, Ratgeberliteratur (z. B. Reiseführer, Kochbücher, Ernährungsratgeber und Lebenshilfe), Nachschlagewerke aller Art, Auskunftsliteratur (z. B. Handbücher und Enzyklopädien) und heilige Schriften oder andere religiöse und religionswissenschaftliche Werke zur Sachliteratur. (Jussila 2006: 23–26 & Oszusky 2007: 6–7.)

## 2.2 Sachbuch

Weil in dieser Masterarbeit nur Sachbücher betrachtet werden, soll auch der Begriff Sachbuch definiert werden. In dem deutschsprachigen Raum gibt es keine Einstimmigkeit über eine allgemein gültige Definition für den Terminus *Sachbuch* (Grunt 1999: 119). Deswegen wird in dieser Masterarbeit ein *Sachbuch* laut Riikonen (2013 a: 23) als gedrucktes Buch, dessen wichtigste Funktion die von der Zielgruppe unabhängige Wissensvermittlung aus verschiedenen Sachgebieten nach derzeitigem Kenntnisstand ist, definiert.

Auf Grund dieser Definition werden alle elektronische Buchformen (E-Bücher, Websites usw.), Zeitschriften, Broschüren oder Hörbücher hier nicht untersucht. Auch Aphorismen, Bilderbücher, Comics und Bücher mit solche fiktiven Qualitäten, dass die Werke zur Belletristik gehören, werden ausgeschlossen.

## 2.3 Universelle Dezimalklassifikation (UDK)

Die *Universelle Dezimalklassifikation* (oder *UDK*) ist eine Bibliotheksklassifikation zur Einteilung und Beschreibung von Wissen, die auf der Dewey Decimal Classification basiert. Sie wird als eine mehrsprachige Alternative zur *Dewey Decimal Classification* verwendet. Die zehn Hauptabteilungen werden mit den Ziffern 0 – 9 nochmals in sehr viele Unterklassen eingeteilt. Sie wird in den meisten finnischen Bibliotheken benutzt, um Bücher nach ihre Sachgebiete in verschiedenen Hauptabteilungen und Unterklassen zu ordnen. (Jussila 2006: 18–19.) In dieser Masterarbeit wird die Universelle Dezimalklassifikation als das Hauptkriterium der statistischen Erfassung von den Sachgebieten der Sachbücher benutzt.



Die zehn Hauptabteilungen der UDK heißen:

- 0 Wissenschaft Und Wissen. Organisation. Informatik. Informationen. Unterlagen. Bibliothekswesen. Publikationen
- 1 Philosophie. Psychologie
- 2 Religion. Theologie
- 3 Sozialwissenschaften
- 4 (nicht belegt)
- 5 Mathematik. Naturwissenschaften
- 6 Angewandte Wissenschaften. Medizin. Technik
- 7 Kunst. Kunstgewerbe. Photographie. Musik. Spiel. Sport
- 8 Sprachwissenschaft. Philologie. Schöne Literatur. Literaturwissenschaft
- 9 Geographie. Biographien. Geschichte (UDK 2019).

### 3 Forschungsstand

Hier werden einige Beispiele über den aktuellen Forschungsstand zum Thema Sachliteratur ins Finnische übersetzte Sachliteratur gegeben. Wie bereits erwähnt, gibt es kaum Forschung zu den Übersetzungen und Themen von fremdsprachigen Sachbücher zwischen einem gewissen Sprachenpaar. Das finnische Statistikamt Tilastokeskus veröffentlicht einige Statistiken über die finnische Übersetzungsliteratur, aber die Statistiken sind ebenso nicht sprachenpaarspezifisch (Tilastokeskus 2019).

Im Jahr 2013 wurde das von Outi Paloposki und H. K. Riikonen herausgegebenem Buch über die Geschichte der finnischen Übersetzungen von Sachliteratur aus dem 19. Jahrhundert bis zum 21. Jahrhundert (*Suomennetun tietokirjallisuuden historia 1800-luvulta 2000-luvulle*) veröffentlicht. Das Buch wirft aber keinen detaillierten Blick auf die aus dem Deutschen ins Finnische übersetzten Sachbücher.

Laut der obengenannten Forschungsliteratur wurden Sachbücher, die zu den UDK-Hauptabteilungen 1, 2, 3, 5, 6 und 9 gehören (s. Kap. 2.3), aus dem Deutschen ins Finnische schon am Ende des 19. Jahrhunderts übersetzt. Das heißt, dass die damals am häufigsten vorkommenden Sachgebieten u.a. Philosophie, Psychologie, Religion

und Theologie, Gesellschaftswissenschaften, Naturwissenschaften, Medizin, Technik und Geschichte waren. (Paloposki & Riikonen 2013.)

#### **4 Forschungsmaterial und Methoden**

Zum Beginn des empirischen Teils der Masterarbeit werden Forschungsmethoden und Forschungsmaterial beschrieben. Das Forschungsmaterial wird durch eine erweiterte Suche aus der Fennica-Datenbank gesammelt. Suomen kansalliskirjasto (Finnische Nationalbibliothek) verwaltet diese frei zugängliche Datenbank, die Daten über alle Bücher, die in Finnland veröffentlicht wurden, enthält (Kansalliskirjasto 2019). Mit Hilfe von einer erweiterten Suche mit detaillierten Filtern und Suchoptionen ist es möglich, die Suchergebnisse so einzuschränken, dass nur Daten über Bücher, die aus dem Deutschen ins Finnische übersetzt worden sind und in einem gewissen Jahr in Finnland veröffentlicht worden sind, gezeigt wird. Die Daten werden in Fünffjahresabständen ab 1975 bis 2015 gesammelt, so dass jeweils nur ein Jahr (d.h. 1975, 1980, 1985, 1990, 1995, 2000, 2005, 2010 und 2015) betrachtet wird. Mit der erweiterten Suche wurden aus der Fennica-Datenbank insgesamt 1244 Suchergebnisse während der Jahre gefunden.

Weil das Ziel dieser Masterarbeit die Betrachtung von Sachgebieten der aus dem Deutschen ins Finnische übersetzten Sachbüchern ist, wird die Universelle Dezimalklassifikation als das Hauptkriterium der statistischen Erfassung von den Sachgebieten der Sachbücher benutzt. Die Sachbücher werden dann je nach deren UDK-Klassifikation, die in der Fennica-Datenbank benutzt wird, und nach deren Veröffentlichungsjahr statistisch erfasst. In den Statistiken werden die UDK-Hauptabteilungen und deren zweistellige Unterklassen betrachtet.

Mit Hilfe von der UDK-Klassifikation wurden auch einige Bücher von der Untersuchung ausgeschlossen, weil sie nicht zur Sachliteratur gehören. Nachdem die hier unten genannten UDK-Unterklassen ausgeschlossen wurden, gab es insgesamt 508 Sachbücher, die aus dem Deutschen ins Finnische während den Betrachtungsjahren übersetzt wurden und in Finnland veröffentlicht wurden. Die ausgeschlossenen Unterklassen sind:

379.8 (024.7) Bilderbücher für Kinder

741.5 Comics

820/89 Literatur einzelner Sprachen und Sprachfamilien und deren  
Anhängezahlen zur Kennzeichnung der Literaturgattung:

- 1 Poesie. Gedichte. Versen
- 2 Drama. Schauspiel
- 3 Romane. Novellen. Erzählungen. Berichte
- 4 Essais
- 5 Reden
- 6 Briefe. Kunst des Brief-Schreibens. Korrespondenz.  
Echte Briefe. Andere Werke in Briefform
- 8 Miscellanea. Polygraphien. Auswahl

Die Ergebnisse werden mit quantitativen Methoden analysiert. Durch einen statistischen Vergleich von den Daten wird herausgefunden, welche Sachgebiete am meisten und am wenigsten in einem gewissen Jahr vorkommen. Die Analyse wird auch von den folgenden Statistiken aus dem finnischen Statistikamt Tilastokeskus unterstützt:

3.1 Julkaistu kotimainen kirjallisuus ja käännöskirjallisuus 1980–2017<sup>1</sup>

3.2 Suomessa julkaistu käännöskirjallisuus alkukielien mukaan 1980–2017<sup>2</sup>

3.3 Tieto- ja kaunokirjallisuuden sekä koulu- ja lastenkirjojen  
kokonaisnimeketuotanto 1980–2017<sup>3</sup>  
(Tilastokeskus 2019).

## 5 Analyse

Auf Basis der Ergebnisse kann festgestellt werden, dass das Deutsche als Ausgangssprache der ins Finnische übersetzten Sachbücher immer noch eine wesentliche Rolle spielt. Die Statistik lässt vermuten, dass mehr deutschsprachige Belletristik als Sachliteratur ins Finnische übersetzt wird. Obwohl es festzustellen ist, dass der Anteil der aus dem Deutschen ins Finnische übersetzten Literatur im Vergleich zu der ganzen finnischen Übersetzungsliteratur von 1975 bis 2015 tendenziell sinkt, ist die Anzahl der Publikationen von den aus dem Deutschen ins

---

<sup>1</sup> Veröffentlichte einheimische Literatur und Übersetzungsliteratur 1980-2017

<sup>2</sup> In Finnland veröffentlichte Übersetzungsliteratur nach Ausgangssprache 1980-2017

<sup>3</sup> Gesamtproduktion der Sachliteratur, Belletristik, Schulbücher und Kinderbücher 1980-2017

Finnische übersetzten Sachbücher während der Betrachtungsjahre fast unverändert geblieben. Der Anteil der deutschsprachigen Sachliteratur, die ins Finnische übersetzt worden ist, macht circa 40 % der gesamten aus dem Deutschen ins Finnische übersetzten Literatur aus. Gemäß der Statistik 3.2 von Tilastokeskus kommt das Deutsche als Ausgangssprache generell am dritthäufigsten vor (Tilastokeskus 2019).

Während der Betrachtungsjahre gehörten die meisten Sachbücher in die UDK-Hauptabteilungen *6 Angewandte Wissenschaften. Medizin. Technik* (26,60 %), *1 Philosophie. Psychologie* (19,15 %) und *2 Religion. Theologie* (16,53 %). Die am seltensten vorkommenden Hauptabteilungen waren *0 Wissenschaft Und Wissen. Organisation. Informatik. Informationen. Unterlagen. Bibliothekswesen. Publikationen* (1,23 %) und *8 Sprachwissenschaft. Philologie. Schöne Literatur. Literaturwissenschaft* (1,64 %). Die größten Unterklassen waren *22/28 Christentum. Christliche Theologie* mit insgesamt 78,99 Bücher und *61 Medizin* mit insgesamt 45,53 Bücher. Auch Sachgebiete wie philosophische Systeme und Standpunkte, Geschichte (wegen der Popularität der Biografien, Autobiografien und Memoiren) und auch Psychologie wurden in der Statistik hervorgehoben. Die Analyse zeigt auch, dass eine bedeutende Menge an Ratgebern, religiösen Texten und biografischen oder autobiografischen Sachbüchern über den Zweiten Weltkrieg übersetzt wurde.

Auf Grund der Ergebnisse kann auch festgestellt werden, dass Sachbücher in der laut der Forschungsliteratur am häufigsten vorkommenden Sachgebieten – d.h. Philosophie, Psychologie, Religion, Theologie, Medizin, Technik und Geschichte (s. Kap. 3) – immer noch aus dem Deutschen ins Finnische übersetzt werden. Nur einige Sachgebiete, die früher oft vorgekommen sind – d.h. Gesellschaftswissenschaften und insbesondere Naturwissenschaften – ihre Relevanz verloren haben.

Die Ergebnisse zeigen auch, dass es viele Faktoren gibt, die sich wesentlich auf die Menge der übersetzten Sachbücher in einer bestimmten Unterklasse auswirken können. Einer der wesentlichen Faktoren ist die Prominenz des Autors. Es gab viele berühmte deutschsprachige Wissenschaftler, Schriftsteller und andere Prominente, deren Werke ins Finnische übersetzt wurden. In den Suchergebnissen kamen oft Werke von zum Beispiel Rudolf Steiner und Martin Luther vor. Aus den Ergebnissen wurden insgesamt 28 Bücher von Rudolf Steiner und insgesamt 13 Bücher von Martin Luther geschrieben. Ein anderer wichtiger Faktor war auch, wenn ein Verlag oder eine

Gesellschaft sich auf ein bestimmtes Sachgebiet spezialisiert hatte. Zum Beispiel die auf Anthroposophie spezialisierte Gesellschaft *Suomen antroposofinen liitto* (Finnische Anthroposophische Gesellschaft) hat insgesamt 32 Bücher aus dem ganzen Forschungsmaterial veröffentlicht. Weitere beachtenswerte Faktoren waren auch Jubeljahre, Bücherreihe und die Popularität der Bücher über den Zweiten Weltkrieg.

## 6 Fazit und Diskussion

Das Ziel der vorliegenden Masterarbeit war herauszufinden, wie viele deutschsprachige Sachbücher in den Betrachtungsjahre ins Finnische übersetzt wurden und welche Sachgebiete am meisten und welche am wenigsten in die Übersetzungen vorkommen. Ein Drittel der ganzen Übersetzungsliteratur ist deutschsprachig. Der Anteil der aus dem Deutschen ins Finnische übersetzten Sachbücher liegt bei circa 40 Prozent, wenn alle aus dem Deutschen ins Finnische übersetzte Literatur betrachtet wird. Die Ergebnisse zeigen, dass die am häufigsten vorkommenden Sachgebiete Medizin, Christentum und christliche Theologie, Philosophie, Psychologie und Geschichte durch Biografien, Autobiografien und Memoiren waren.

Auf Grund der Ergebnisse kann man feststellen, dass das Deutsche als Ausgangssprache der übersetzten Sachbücher immer noch eine wichtige Rolle spielen. Sachbücher sind in vielen Sachgebieten aus dem Deutschen ins Finnische am Ende des 19. Jahrhunderts und am Anfang des 20. Jahrhunderts übersetzt worden (Paloposki & Riikonen 2013). Abweichend davon wird Sachliteratur in einigen Sachgebieten in den letzten Jahrzehnten schon im Allgemeinen direkt auf Finnisch geschrieben (Aho 2013: 410 & Latikka 2013: 190). Dies bedeutet, dass die Nachfrage nach non-fiktionaler Übersetzungsliteratur in einigen Sachgebieten gesunken ist. Trotz dessen wird deutschsprachige Sachliteratur noch regelmäßig ins Finnische übersetzt. Es ist auch zu berücksichtigen, dass viele deutschsprachige Klassiker noch nicht ins Finnische übersetzt worden sind.

Weil die vorliegende Masterarbeit nur einen Überblick über das Thema „aus dem Deutschen ins Finnische übersetzte Sachbücher“ gibt, sollte das Thema unbedingt mehr erforscht werden. Es wäre interessant, ein gewisses Jahrzehnt zu betrachten, um einen tieferen Einblick in die Entwicklung der Themen in übersetzten

deutschsprachigen Sachbüchern zu bekommen. Die Betrachtung könnte auch erweitert werden, um den gesamten Zeitraum von 1975 bis 2015 abzudecken. Es gibt weder Forschung über die Übersetzer der deutschsprachigen Sachbüchern, noch Forschung über die Verlagshäuser, die die finnischen Übersetzungen von deutschsprachigen Sachbüchern veröffentlichen. Es wäre auch nützlich, eine ähnliche Studie in eine andere Ausgangssprache durchzuführen, so dass die Ergebnisse gemeinsam miteinander verglichen werden können. Die Ergebnisse dieser Masterarbeit könnten auch nützlich für die Planung des Unterrichts in solchen Hochschulen, die ihren Studenten Translation als Hauptfach bieten, sein.

## Quellenverzeichnis

Aho Tuomo 2013. Kemia. Paloposki, Outi & Riikonen, H. K. (toim.). *Suomennetun tietokirjallisuuden historia 1800-luvulta 2000-luvulle*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 407–410.

Grunt, Gabriele 1999. Vergleiche zwischen Schnabeltieren, Stühlen und einer literarischen Gattung. Leitner, Gerald & Rabus, Silke (Hrsg.). *Kinder und Jugendliteratur*. Wien: Büchereiverband Österreichs. 119–141.

Hosiaislouma, Yrjö 2003. *Kirjallisuuden sanakirja*. Juva: WSOY.

Jussila, Raimo 2006. Mitä tietokirjallisuus on. Jussila, Raimo & Ojanen, Eero & Tuominen, Taija (Hrsg.). *Tieto kirjaksi*. Helsinki: Kansanvalistusseura. 12–32.

Kansalliskirjasto, 2019. Fennica – Suomen kansallisbibliografia. In: <https://www.kansalliskirjasto.fi/fi/node/161>. 29.4.2019.

Latikka, Anne-Maria 2013. Kasvatustieteellinen kirjallisuus. Paloposki, Outi & Riikonen, H. K. (toim.). *Suomennetun tietokirjallisuuden historia 1800-luvulta 2000-luvulle*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 179–195.

Oszuszy, Claus 2007. Was ist Sachliteratur? Non-Fiction im Überblick. *Büchereiperspektiven 02/07*. 2–7.

Paloposki, Outi & Riikonen, H. K. (Hrsg.) 2010. *Suomennetun tietokirjallisuuden historia 1800-luvulta 2000-luvulle*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Riikonen, H. K. 2013 a. Tietokirja, tiedekirja, asiaproosa – rajakäyntiä. Paloposki, Outi & Riikonen, H. K. (Hrsg.). *Suomennetun tietokirjallisuuden historia 1800-luvulta 2000-luvulle*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 17–24.

Riikonen, H. K. 2013 b. Elämäkerrallinen kirjallisuus. Paloposki, Outi & Riikonen, H. K. (toim.). *Suomennetun tietokirjallisuuden historia 1800-luvulta 2000-luvulle*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 465–481.

Tilastokeskus 2019 = 03. Kirjat, kirjastot ja kulttuurilehdet. *Kulttuuritilaston taulukkopalvelu*. In: [http://pxhopea2.stat.fi/sahkoiset\\_julkaisut/kulttuuritilasto/alku.htm](http://pxhopea2.stat.fi/sahkoiset_julkaisut/kulttuuritilasto/alku.htm). 29.1.2019.

UDK 2019 = The UDC Summary. In: <http://www.udcsummary.info/php/index.php?lang=fi>. 29.4.2019.